इस वर्षके ग्राहकोंको हिंदी-गुजराती १० पुस्तकें उपहारमें मिलेगी।

॥ श्री वीतरागाय नमः ॥

शेठ प्रेमचंद मोतीचंद दिगंबर जैन बोर्डिंग तरफथी प्रकट थतुं मासिक

दिगंबर जैन.

THE DIGAMBER JAIN.

नमः श्री वर्द्धमानाय निर्द्धूतकलिलात्मने ।
सालोकानां त्रिलोकानां यद्विद्या दर्पणायते ॥

वर्ष ७ मुं.] वीर संवत २४४०. ज्येष्ठ. विक्रम सं. १९७०. [अंक ८ मो.

संपादकीय वक्तव्य.

श्रुतपंचमी पर्व आव्यो छे.

જોત જોતામાં એક વર્ષ વીતી ગયું છે અને ફરી એક વાર "શ્રુત પંચમી પર્વ" આ જેઠ સુદ ૫ ને દીને આવી પહોંચ્યો છે આ તેજ દીવસ છે કે જે દીવસે ૨૦૦૦ વર્ષ ઉપર આ પુષ્પદંત અને ભૂતબળી આચાર્યોએ શ્રી જયધવલ વગેરે મહાસિદ્ધાંત શાસ્ત્રોને લિપિબદ્ધ લખીને તેની સર્વ સંઘ સન્મૂખ વિધિ સહિત પૂજા કરી હતી અને ત્યારથીજ આ દિવસ "શ્રુત પંચમી" તરીકે પ્રસિદ્ધ થયો હતો, પણ કાળક્રમે કરીને અને મુસલમાની જુલમી રાજ્યોમાં શાસ્ત્રો લૂંટાઇ જવાની બીકને લીધે આ પર્વ મનાતો બંધ થઇ ગયો હશે, પરંતુ હાલ એક સદીથી તો ન્યાયી બ્રીટીશ રાજ્ય હોવાથી દરેકોઇ વ્યક્તિ પોતપોતાનો ધર્મ વિના હરકતે પાળી શકે છે માટે આવા શાંતિમય સમયમાં આપણે આપણા ધર્મ શાસ્ત્રોનું રક્ષણ કેવી રીતે થાય તેના ઉપાયો યોજતા રહેવાની જરૂર છે. આપણા આળસને લીધે કેટલાંક વર્ષો સુધી તો આ પર્વ મનાતો નહોતો પણ બાળ બ્રહ્મચારી જાણીતા પં. પન્નાલાલજી બાકલીવાલે "જૈન હિતૈષી" વગેરેમાં આ પર્વ ઉજવવાની હિલચાલ ૮-૧૦ વર્ષ ઉપર ઉપાડી હતી ત્યારથી આ પર્વ ઘણે સ્થળે મનાવા લાગ્યો છે અને તેમાં દર વર્ષે વધારો થતોજ જાય છે.

* * *

જૈન ગ્રંથો ઉપરજ જૈન ધર્મનું અસ્તિત્વ અવલંબેલું છે તે શાસ્ત્રભંડારોનો જીર્ણોદ્ધાર કરવો એ આપણું પરમ કર્તવ્ય શું નથી? જે શાસ્ત્રો કબાટો, પેટારાઓ કે ભોંયરાઓમાં પડ્યા પડ્યા સડી જતા હોય, ઉધાઇથી ખવાઇ જતા હોય તથા સાર સંભાળ વગર રેઢેરેઢ થઇ જતા હોય તેની સંભાળ રાખવાની શું જરૂર નથી? વહાલા વાંચકો! નિમિત્ત વગર કોઇ પણ કાર્ય થતું નથી, તો આ 'શ્રુત પંચમી' પર્વ નિમિત્તે વર્ષમાં એક વખત ના

અમો ગયા અંકમાં પ્રકટ કરી ગયા છીએ, જેથી વાંચકો

सुरतनी जुनी गादीपर बे भट्टारक!

સારી રીતે જાણતા હશેજ કે સુરતની જુની ગાદીના એક વૃદ્ધ ભટ્ટારક નામે શ્રી ગુણચંદ્રજી મહારાજ હયાત છે અને તેમની હયાતિમાંજ એ ગાદીપર તેમના શિષ્ય અને કહેવાતા પંડિતવર્ય સુંદરલાલજીનો ભટ્ટારક તરીકે પટ્ટાભિષેક સોજીત્રામાં હાથીજણવાળા મણીબાઈ એકલાં પોતેજ! કરી દેવાનાં હતાં જે માટે જુદી જુદી તરફથી અનેક પ્રકારના વિરૂદ્ધતાના લેખો અને પત્રો પ્રકટ થયા હતા તેમજ મુંબાઈથી શેઠ માણેકચંદજી વગેરેએ એ કામ અટકાવવા ખાસ રજીસ્ટર્ડ નોટીસ મોકલી હતી તેમજ રાયકવાલની સમસ્ત પંચે એ કાર્ય તરફ સખત નાપસંદગી બતાવી તેમાં બીલકુલ ભાગ ન લેવાનો અને એ કાર્ય થાય તો તેમને ન માનવાનો પાકો બંદોબસ્ત કરેલો છે તેમજ સુરતમાંથી પણ કેટલાક ગ્રહસ્થો તરફથી જાહેર નોટીસ પ્રકટ થઇ હતી એટલે સુરતમાં બે ચાર ઘરો સિવાય બધાજ તદ્દન વિરૂદ્ધમાં જણાતા હતા છતાંપણ આ કાર્ય મણીબાઇએ વૈશાખ વદ ૨ને દીને સોજીત્રામાં કરી નાંખ્યું છે એટલે પં. સુંદરલાલજીનો પટ્ટાભિષેક (રાજ્યાભિષેક!) થઇ ગયો છે અને સુંદરલાલજીનું નામ સુરેંદ્રકીર્તિજી પાડી દેવામાં આવ્યું છે।

* * *

આ પ્રસંગે ત્યાં કેટલાક મેવાડા વગેરે ભાઇઓએ ભાગ લીધો હતો તથા સુરતથી માત્ર એક બે જણે જઇને આ કાર્યમાં ભાગ લઇ પોતા તરફથી કે પછી પંચના નામથી સુરેંદ્રકીર્તિજીનો જરીની ચળકતી કિંમતી પીછોડી પ્રથમ ઓઢાડી દીધી હતી તથા બીજી પણ આરેપાંચ ઉંચી હલકી પીછોડીઓ તથા રોકડા રૂ ૧૦૦-૧૫૦) એ પ્રસંગે પીછોડીના નવીન કહેવાતા ભટ્ટારકને ઉપજ્યા હતા, એટલે સાંભળવા મુજબ પીછોડી નિમિત્તે રૂ. ૩૦૦)ની ઉપજ તેમને થયલી અડસટમાં આવે છે! તેમજ આ પ્રસંગે બેત્રણ જમણો પણ થયાં હતાં. હવે પુષ્કળ વિરૂદ્ધતા છતાં પણ આ કાર્ય મણીબાઇ દ્વારા સર્વની સંમતિ વગર એકદમ કરી દેવામાં આવ્યું છે! જેથી ભવિષ્યમાં હવે એ ગાદીને માનનારાઓ વચ્ચે શું શું બનાવો બનવા પામે છે અને કોણ કોણ આ નવીન કહેવાતા ભટ્ટારકને માનપાન વગેરે! આપે છે તે જોવાનું છે, પણ એટલુંતો નક્કીજ છે કે આવાં કાર્યોથી સંપને બદલે કુસંપનાં બીજો આ ગાદીના માનનારાવચ્ચે રોપાતા વકી છે, અને તેથી અનેક ધાર્મિક કાર્યોમાં વખતો વખત અંતરાય આવે એ બનવા જોગ છે.

* * * *

सनातन जैन- ग्रंथमाळाने उत्तेजननी जरूर.

आपणामां एटला बधा महत्वना संस्कृत प्राचीन ग्रंथो छे के जे, जो छापीने प्रकट करवामां आवे, तोज तेनो लाभ सुलभ रीते सर्वेने मळी शके केमके लखावतां तो घणोज खर्च थई जाय, वळी आपणा केटलांक संस्कृत जैन ग्रंथो कलकत्ता युनीवर्सीटीना कोर्समां दाखल करवामां आव्या छे जेथी ते बधा ग्रंथो जो छापेलां होय तो त्यां ते चलावी शकाय. आ माटे बालब्रह्मचारी जाणीता उत्साही पंडित पन्नालालजी बा-

कलीवाल रात्रिदिन अथाग परिश्रम करी संस्कृत ग्रंथो प्रकट करी रह्या छे, जेनुं नाम 'सनातन जैन ग्रंथमाळा' राखवामां आवेलुं छे अने तेनी वार्षिक फी रु. ८) छे एटले दर मासे एकेक ग्रंथ बहार पडे छे तेमांथी ७ पुस्तको नामे आप्तपरीक्षा, समय प्राभृत, राजवार्तिकजी वगेरे प्रकट थई गया छे तथा ८ मुं अने ९ मुं जैनेंद्रव्याकरण अने समयसार तैयार छे, दशमुं जैनेंद्रप्रक्रिया तैयार थाय छे तेम ११–१२–१३ मां राजवार्तिकजी पूर्ण थाय तेम छे.

* ※ ※ *

हवे आ ग्रंथमालानी आर्थिक स्थीति संबंधी पं. पन्नालालजी साथे चालेला पत्र व्यवहारथी जणाय छे के एवा रु.८) भरवावाळा मात्र ६० ग्राहक छे, तेम रु.१००) आपी १५-१५ प्रतो लेवावाळा मात्र त्रणज ग्राहक छे तेम १०० प्रतो बंगाळा, इग्लांड, जर्मनी वगेरे स्थळे मफत जाय छे एटले बहार पडेला सातज ग्रंथमां रु. २६००) खर्चाइ गया छे अने आवक जो जोइए, तो रु. २०००) शेठ नेमचंद वालचंद धारासीववाळाए आपेला छे तथा ग्राहकोना आशरे रु. ८००) मळी रु. २८००) उपज्या छे जेथी हवे रु. २००) ज सीलक छे ते वळी बीजा २००-२५०) शेठ नेमचंदजी आपनार छे जेथी जेम तेम १२ अंको तो कदाच पूर्ण थशे, पण पछीथी मदद न मळे तो ए ग्रंथमाळा बंध थवा संभव छे, जेथी आ उत्तम ग्रंथमाळा के जे द्वारा प्राचीन जैन संस्कृत ग्रंथोनो उद्धार थई रह्यो छे, ते अटकी जशे, माटे ते बंध न थवाना उपायो योजवानी जरुर छे अने ते माटे अमो इंदोर निवासी शेठ हुकमचंदजी, शेठ कल्याणमलजी, शेठ कस्तूरचंदजी तेमज सोलापुर वगेरेना शेठीआओने आ ग्रंथमाळामां घनी शक्ती मदद करवाने आग्रह करीए छीए. तेमज आ ग्रंथमाळाने सर्वए मदद करवानो सौथी सहेलो उपाय ए छे के, दरेक गाम के शहेरना मंदिर दीठ आ ग्रंथमाळाना ग्राहक थवुं जोइए एटले ते द्वारा रु. ८)-८)नी मदद मळवाथी एवा जो २००–३०० ग्राहक नोंधाइ जशे तो आ ग्रंथमाळानुं कार्य चालु रहेतां कंइ पण अडचण आवशे नहि. दरेक मंदीर (दहेरासर)मां कंइने कंइ रकम भंडारखातानी होयज छे, तो कोईना घरनां नाणांथी नहि, तो भंडारना नाणांथी आ ग्रंथमाळाना ग्राहक थवानां नामो आ श्रुतपंचमी पर्व प्रसंगे नोंधाववाने अमो दरेक शहेरनां पंचोने खास आग्रह करीए छीए. नीचेने स्थळे पत्र लखवाथी आ ग्रंथमाळानां पुस्तको जे बहार पडी गयां छे ते वी. पी. थी घेर बेठां मळी जशेज. पं. पन्नालाल जैन, व्यवस्थापक 'भारतीय जैन सिद्धांत प्रकाशीनी संस्था'—बनारस सीटी.

* * * *

'આ અંક સાથે 'ખોરાક અને તંદુરસ્તી' નામે પુસ્તક खोराक अने तंदुरस्ती કે જે મુંબઇનાં જીવદયા જ્ઞાન પ્રસારક ફંડના ઉત્સાહી સેક્રેટરી શેઠ લલ્લુભાઇ ગુલાબચંદ તરફથી મલ્યું છે તે ગ્રાહકોને ભેટ તરીકે વેંચવામાંઆવેલું છે જે વાંચી જોતાં વાંચકોને લાગશે કે આપણે માંસાહારી નથી, પણ ફળાહારી છીએ જેથી એ પુસ્તક વાંચવાની શું જરૂર છે? પરંતુ એ જૈનોમાં પણ વેંચવાનું એજ કારણ છે કે જેઓ આ પુસ્તક વાંચે તેઓ માંસાહાર વિરૂદ્ધ વિજ્ઞાનશાસ્ત્રની રૂએ દલીલ કરી શકે અને તેથી એકેક વાંચનાર ઉપદેશક તરીકે સેવા બજાવી જાનવરોને રક્ષણ આપવા પોતાથી બનતું કરી શકે. આ પુસ્તકમાં **માંસાહારથી થતા ગેરફાયદા અને વનસ્પત્યાહારથી થતા ફાયદાઓ** શાસ્ત્રોક્ત દાખલા દલીલો સાથે વર્ણવેલા હોવાથી આ પુસ્તક પ્રથમથી છેવટ સુધી એક વખત અવલોકન કરી જવાને દરેક વાંચકને આગ્રહ કરીએ છીએ.

स्वीकार–समालोचना.

ટુંકી વાર્તાઓઃ—સસ્તું સાહિત્ય વર્ધક કાર્યાલય (મુંબઇ અને અમદાવાદ) તરફથી પ્રકટ થતા વિવિધ ગ્રંથમાળાના ૪થા વર્ષનું ૪૧, ૪૨, ૪૩ મું પુસ્તક. પૃષ્ટ ૩૦૮ કિંમત ૦।~ છુટક લેનારને ૦॥~ ગૃહસંસાર સુધારવા માટે સ્ત્રી કેળવણીની જરૂર છે અને તે કેળવણીમાં ધાર્મિક, નિતીવ્યવહાર આદિ શિક્ષણ શીખવવાની જરૂર છે. સ્ત્રી કેળવણીથી થતા ફાયદા અને બીન કેળવાયલી સ્ત્રીઓથી ગૃહની દુર્દશાનો ચિતાર આ પુસ્તકમાં ટુંકી ટુંકી ૧૯ વાર્તાઓ રૂપે આપેલા છે જે અવશ્ય વાંચવા અને મનન કરવા જેવા છે. જૈન સમાજમાં આવા પુસ્તકોના ફેલાવાની ઘણીજ જરૂર છે અને તે જરૂર આ ખાતાએ કંઇક અંશે પુરી પાડી છે. આવા નીતિ શિક્ષણ તેમજ ધાર્મિક ઉપદેશ કરતાં સસ્તાં પુસ્તકો પ્રકટ કરવાનું એક ખાતું જૈનોમા અવશ્ય ખોલવા જેવું છે, જેથી અનેકના ગૃહ સંસાર સુધરી, અનેક વીટંબનાઓથી બચી સુખી બનવા ભાગ્યશાળી બને. જોઇએ છીએ કે હવે કયો જૈન બંધુ આવી ઉપયોગી બાબત ધ્યાનમાં લે છે?

An album of the Atank Nigrah Pharmacy:—જામનગરવાળા વૈદ્યશાસ્ત્રી મણીશંકર ગોવિંદજીના આતંકનિગ્રહ ઔષધાલયથી સર્વ વાંચકો જાણીતા છે, તેજ ઔષધાલય જાહેરખબરોમાં પુષ્કળ પૈસો ખરચવાથી કેટલા બધા મોટા પાયા ઉપર આવ્યું છે તેનો ખ્યાલ આ સને ૧૯૧૪નું આલ્બમ કે જેમાં એ ખાતાની જુદી જુદી ઓફીસો તથા કારખાનાંઓ વગેરેના ૩૭ સચીત્ર ફોટાઓ આપેલા છે, તે જોવાથી ખાત્રી થાય છે.

દક્ષિણ મહારાષ્ટ્ર જૈન સભાનો રિપોર્ટ:—આ સભાનો આ ૧૯૧૩નો રિપોર્ટ જોતાં જણાય છે કે આ સભા દિનપ્રતિદિન વધુ ને વધુ કાર્યો કરતી જાય છે. ત્રણ બોર્ડિંગો, પાઠશાળા, શ્રાવિકાશ્રમ, ટ્રેકટમાળા, બે પત્રો વગેરે અનેક ખાતાઓ સારી રીતે ચાલી રહેલા છે. મીલકતો સહીત આસરે એક લાખનું ફંડ છે. એના સંચાલકો મી. ચોગુલે વકીલ (મંત્રી), પ્રો. મી. એ. બી. લઠ્ઠે વગેરે કેળવાયલા અને ઉત્સાહી હોવાથી દરેક કાર્ય નિયમીત રીતે થાય છે જે બીજી સભાઓએ અનુકરણ કરવાં જેવું છે.

ईश्वरास्तित्व अने द्वंद्व विवादः- आ नामनी २३ अने २१मी ट्रेक्टो जैन तत्व प्रकाशीनी सभा (इटावा) ना मंत्री चंद्रसेन जैने प्रकट करी छे तेनी दरेकनी किं. मात्र अडधो आनो छे. प्रथम ट्रेक्ट पं. पुत्तुलाल जी (इटावा) द्वारा लखायली छे ज्यारे बीजो एक सामाजीक उपन्यास छे. आ ट्रेक्टो, ए सभाना मेम्बरोने (जेनी वार्षिक फी रु. १ छे) तेमने मफत मळे छे.

हस्तीनापुर तीर्थनो रीपोर्टः—आ तीर्थक्षेत्रनो आ १९१३ नो बारमो रिपोर्ट उपमंत्री लाला बद्रीदास वकीले (बीजनोर) प्रकट करेलो छे जे जोतां जणाय छे के आ तीर्थना प्रबंध माटे जुदी कमीटी नीमाया पछी आ तीर्थनी नाणां संबंधी स्थीति सुधरती जाय छे.

वनवासिनीः—प्रकाशक–पं. उदयलाल कासलीवाल जैन, मुंबाई. यह पुस्तक एक सामाजिक आख्यायिका है, जो 'रुपिदत्ता' नामकी श्रीयुत वाडीलाल मोतीलाल शाहकी एक गुजराती पुस्तकका परिवर्तित रुपांतर है। विवाह किस उद्देश्यसे किया जाता है? प्रेम किसे कहते हैं? पति और पत्नीमें किस प्रकारका प्रेम होना चाहिये? येही बातें इसमें मनोरंजक आख्यायिका के द्वारा बतलाई गई है। और 'सत्यवादी' पत्रके ग्राहकोंको उपहारमें दी गई है। अलग मूल्य ०। है।

સ્વામી શિષ્ય સંવાદ:—આ એક નાનું સુબોધિત પુસ્તક છે, જેમાં સ્વામી વિવેકાનંદ સાથેનો વાર્તાલાપ છે, તે મુંબઈના જાણીતા જૈન બુકસેલર ભાઈ મેઘજી હીરજીએ ગત માસમાં પોતાના જન્મની ખુશાલીમાં ૧૦૦૦ પ્રતો નવીન છપાવી ભેટ વહેંચી હતી.

જુની ગુજરાતી ભાષા અને જૈન સાહિત્ય:—લેખક અને પ્રકાશક–મણીલાલ બકોરભાઈ વ્યાસ નાગરફળીઆ–સુરત. કિં. ૦। 'વિમલ પ્રબંધ' નામે ૧૬મી સદીની જુની ગુજરાતી ભાષાના નમૂના તરીકે એક પુસ્તક મણીલાલભાઈ તરફથી પ્રકટ થયું છે તેની જુદી વિસ્તૃત પ્રસ્તાવના આ પુસ્તકમાં પ્રકટ કરી છે જે વાંચવાથી ગુજરાતી ભાષાની ઉત્પત્તિ ક્યારે અને કેવી રીતે થઈ તે દાખલા દલીલોથી વર્ણવેલું છે. સાહિત્યના શોખીનોએ આ પુસ્તક વાંચવા જેવું છે.

तत्त्वार्थ राजवार्तिकम्ः–पं. पन्नालाल बाकलीवाल जैन (बनारस) द्वारा प्रकाशित सनातन जैन ग्रंथमाला (संस्कृत मासिक पुस्तक) का यह ८ वां पुष्प हैं, जिसमें श्रीमद् भट्टाकलंक देव विरचित तत्त्वार्थ राजवार्तिकजी के १६१ से २४० तकके पृष्ठ है। छपाई सफाई बहुत बढ़ीयां और कागज उत्तम है।

जैन समाचार संग्रह.

पुत्र जन्मका हर्षमें अनुकरणीयदानः— लाला रामलाल जैनी (मंत्री, पंजाब दि. जैन बोर्डिंग–लाहौर) जालंधर छावनीके यहा वैसाख शुक्ल १ को पुत्र जन्म हुवा। आपने उस दिन गृहस्थ धर्मके अनुसार पूजन विधान व हवन आदि सर्व जैन तथा

अजैन बन्धुवोंकी उपस्थितिमें उत्साहपूर्वक कराया और याचकोंको दान तथा सज्जनोंको सन्मान देकर संतोषित किया और (९२५) निम्न लिखित प्रकार धर्मार्थ दान किया—

जालंधर छावनी, नजफगढ और अंबाला छावणीके मंदिरोंमें प्रत्येकको रु. ९१); लाहौर बोर्डिंग ४१); स्कालर्शिप एक गरीब विद्यार्थीके लिये ४९); लाहौर जैन मंदिर, श्राविकाश्रम बम्बई, सिद्धांत पाठशाला मोरेना, ब्रह्मचर्याश्रम हास्तिनापुर, स्याद्वाद महा विद्यालय काशी, और इटावा जैन तत्व प्रकाशीनि सभा (ट्रेक्ट मकाशित करने के लिये), प्रत्येकको रु. २१); मुरादाबाद श्राविकाश्रम, भारत जैन महा मंडल (जीवदया की ट्रेक्टके लिये) प्रत्येकको रु. २९); शिमला जैन मंदिर, सरस्वती-भवन आरा और महाविद्यालय मथुरा प्रत्येकको रु. ११); बीजनोर बोर्डिंग, मेरठ बोर्डिंग, दिल्ली अनाथाश्रम, तीर्थक्षेत्र कमेटी बम्बई, प्रत्येकको रु. १०); जालंधर लायब्रेरी और गौशाला रु. १०); जैन हितैषी, जैन मित्र और जैन गेझेट प्रत्येकको रु. ४); हिन्दी जैन गेझेट, दिगंबर जैन, सत्यवादी, जैन प्रदीप और जैन प्रचारक, प्रत्येकको रु. ३). विनीत—मुरारीलाल जैन।

जाहेर व्याख्यानोः—पं० कस्तुरचंदजी उपदेशके गौतमपुरामां गइ ता. १०-११ मीए पधारी कुरिति निषेध अने पंचअणुव्रत उपर जाहेर व्याख्यानो आप्यां हतां जेनो लाभ जैन अजैन सर्वेए लीधो हतो अने बंध पाठशाला चालु करवा खटपट करी हती.

केशलोचः—श्रीमान त्यागीजी ऐलक पंन्नालालजी महाराजे झालरापाटनथी २० माइलपर आवेला सारोला गाममां वैशाख सुद १५ ने दीने केशलोच कर्यो हतो, जेना उत्सवमां ३०० जैनो उपस्थित हता.

झालरापाटनमां पुस्तकालयः—श्रुत, पंचमीने दीने झालरापाटनमां ऐलक पन्नालालजी दि. जैन पुस्तकालयनी स्थापना थनार छे.

यात्रीओ लूंटायाः—झालरापाटननिवासी शेठ भेरुदानजी अने किशनलालजी तथा ५ स्त्रीओ चांदखेडी अतिशय क्षेत्रनी यात्राए जतां रस्तामां बे धाड- पाडुओथी लूंटाइ गया छे जेथी रु. १०९७।≈)॥ नो माल गयो छे.

त्यागीजी ज्ञानकीलालजी—हाल झालरापाटनमां बिराजे छे.

जैन विधिथी लग्नः—घाटोलमां थयेलां लग्नो पैकी कोठारी मंगलजीतनी पुत्रीनां लग्न विधिपूर्वक जैन विधिथी मास्टर दीपचंदजी अने पं. गेबचंदजी द्वारा थयां हतां. वागड प्रांतमां जैन विधिथी आ प्रथमज लग्न थयुं छे जेनुं अनुकरण हवे बीजा भाइओए करवुं जोइए.

झांसीमां पाठशाला अने संप–श्रीमान त्यागीजी ऐलक चंद्रसागरजीना पधारवाथी झांसीमां कुसंप हतो तेनुं समाधान थई गयुं छे अने पाठशाला खोलवाने मासिक रु. ३९)-नी टीप थवाथी वैशाख सुद ३ ने दीने त्यां पाठशालानी स्थापना थई छे जेना प्रमुख सिंघइ गोविंददासजी अने मंत्री हरप्रसादजी नीमाया छे.

भ्रमणमें लाभः–शीलकुमारजी सुचित करते हैं कि मेरेको कार्यवशात् मुंगावली (ग्वालियर) से सिरोज जाना पड़ा। वहां पर ९ जैन मंदिर और ५० जैनी ग्रह है लगभग २००० के जिनबिंब हैं परंतु प्रक्षाल पुजनका प्रबंध अच्छा न होनेसे सर्व जिनबिंब स्याह रंग हो रहे हैं। यहांसे १९ मील करहला ग्राम है वहां २१ जिनबिंब और मंदिर जीर्ण है। यहांसे ११ मील सराय है यहां १ मंदिर आधा गिर पड़ा है। यहांसे ९ मील बरही ग्राम उंचे पर्वतपर है जहां जैन घर एकभी नहि और २ जिन मंदिर जीर्ण है। ६ जिनबिंब अति मनोज्ञ ९ हाथ उंचे है। इन मंदिरोंका जीर्णोद्वार होना आवश्यक है। धर्मात्मा भाईओंको इसपर अवश्य ध्यान देना चाहिये।

जैन विधिसे विवाह–मुरारिया (सिरोंज) से भूराराव लॅटेटी लिखते हैं कि यहां भाई पूरनचंद लेखराजजी के कन्याका विवाह वैशाख मासमें जैन विधिपूर्वक हुआ जिसमें श्री तेरह द्वीपका मंडल पूजनविधान बड़े आनंदसे हुवा और मंदिरमें आयत २९१) की हुई। रात्रि सभामें कई पुरुषोंने प्रतिज्ञा ली। पं. ठाकुरप्रसादजी के पधारने से यहां जैनविधि संस्कारका बड़ा प्रभाव पड़ा। सब भाईओंसें निवेदन है कि इसी तरह हरएक संस्कार जैन विधिसे करावे तो जैनका बड़ा भारी प्रभाव हो।

शास्त्रदान माटेनो उत्साहः–वडोदरानिवासी शा. केशवलाल त्रीभोवनदासे पोतानी मातुश्री, के जेने मृत्यु पामवाने ११ वर्ष थई गयां छे, तेमना स्मरणार्थे 'दिगंबर जैन'ना ग्राहकोने कोई पुस्तक भेट वेंचवा रु. २९) आपवा इच्छा दर्शावी छे.

हिंदुस्तानमां इटालीयन विद्वानः–संस्कृत, प्राकृत, हिंदी, गुजराती, ग्रीक, लेटीन, फ्रेंच, इंग्लीश वगेरे ९ भाषा सारी रीते लखी वांची जाणता अने जैन साहित्यना अभ्यासी इटालीयन युवक विद्वान डॉ. एल. पी. टेसीटेरी, रोयल एशीयाटीक सोसायटी (कलकत्ता) तरफथी गुजराती, मारवाडी अने ढुंढारी भाषामां लखेला हस्त लिखित ग्रंथोने संपादन करवा सरकार तरफथी निमावाथी आ विद्वान नर गई ता. ११ मी एप्रिले कलकत्ते आवी पहोंच्या छे अने जुन सुधी कलकत्ते रहा पछी गुजरातना केटलाक प्राचीन स्थळोनी मुलाकात लेनार छे. आ विद्वान जैन साहित्यनी घनी शकती सेवा बजाववा पण तत्पर छे माटे जैनोए आ विद्वान नर साथे पत्रव्यवहार करवानी जरुर छे. सरनामुं निचे मुजब छेः–डॉ. एल. पी. टेसीटॉरी, C/oDr. Rocca. 8 Esplanade, Calcutta.

उदासीनाश्रमना स्थापनाः—उदासीन श्रावक श्रीयुत् गोकुलचंदजीए प्रयास करी रु. ८०००) नुं फंड एकटुं करी कुंडलपुर (दमोह) मां " महावीर उदासीन आश्रम " नी स्थापना वैशाख सुद १२ ने दीने मोरे ठाठथी करी छे, जेना मंत्री करंज्जुलाल सींघई निमाया छे.

समाधिमरणः—ईसागढ़ (ग्वालियर) से जानकीलाल वैद्य लिखते हैं कि इधर खीचीवाडा ग्रां. सभा के उपदेशक मोजीलालजीके भाई श्यामलालजी जो बालब्रह्मचारी और धर्म ध्यानमें बड़े लीन थे उनका समाधिमरण विधि सहित मात्र ३० वर्ष की आयुमें गत् मासमें हुवा है। आप बहुत व्रत नियमादि विधिपूर्वक आखिर तक पालन करते थे।

त्रीजो जन्मोत्सवः—हस्तीनापुरना श्री रुपभ ब्रह्मचर्याश्रमनो त्रीजो जन्मोत्सव वैशाख सुद ३ ने दीने मोरे ठाठथी थयो हतो अने सभा थई अनेक व्याख्यानो थयां हतां जेमां अधिष्ठाता ब्र. भगवानदीनजीए जन्मोत्सव करवार्थी थता अनेक फायदाओ वर्णव्या हता. आ ब्रह्मचर्याश्रम हाल उत्तम कार्य करी रहेलुं छे अने एनो लाभ लगभग ५० ब्रह्मचारीओ लइ रहेला छे, पण पुरतुं फंड न होवाथी दरेक भाइए वखतोवखत आ आश्रमने मदद मोकलता रहेवानी जरूर छे. आश्रमनुं सरनामुं निचे मुजब छेः—अधिष्ठाता, श्री रुपभ ब्रह्मचर्याश्रम, हस्तीनापुर (पो. बहसुमा, जी. मीरत.)

ઓરાણમાં પાઠશાળાઃ—ઓરાણ (પ્રાંતિજ)માં વૈશાખ વદ ૫ને દીને જાંબુડીવાળા મહેતા કચરાભાઇ પદમશીના પ્રમુખપણા નીચે સભા થઇ ઓરણ દિ. જૈન પાઠશાળાની સ્થાપના થઇ હતી, જે પ્રસંગે સોનાસણવાળા શા. હાથીભાઇ માણેકચંદે પાઠશાળા તથા સ્વાધ્યાયથી થતા ફાયદાઓ એ વિષયના ભાષણો આપવાથી કેટલાક નિયમો લેવાયા હતા તથા પાઠશાળાના ફંડમાં રૂ. ૧૩૦૦) હતા અને રૂ. ૮૦૦ વધુ ભરાયા છે. તથા ૨૫ વિદ્યાર્થીઓ દાખલ થયા છે. વળી આ પ્રસંગે વરઘોડો કાઢી અભિષેક થયો હતો તથા પ્રભાવનાઓ પણ થઇ હતી.

બચાવ કરવાની જરૂરઃ—જૈન કોમને જીવન અર્પણ કરનાર પં. અર્જુનલાલજી શેઠી તથા તેમના ત્રણ વિદ્યાર્થીઓને એક મહંતનું ખુન થવાના સંબંધમાં પકડેલા છે અને તેનો કેસ હાલ બીહારની કોર્ટમાં ચાલી રહેલો છે. ન્યાયી બ્રીટીશ સરકારનું રાજ્ય એવું છે કે જો કાયદાસર બચાવ કરવામાં ન આવે તો કેટલેક વખતે બીનગુન્હેગાર પણ ગુન્હેગાર સાબીત થઇ જાય, માટે પં. અર્જુનલાલજીનો બચાવ કરવાને જૈન કોમના અગ્રેસરોએ સારા વકીલો રોકવાની જરૂર છે. કેસ પુરો થયા વગર એ સંબંધી ખરી હકીકત શું છે તે કાંઇ કળી શકાતું નથી પણ આપણે એટલું તો ઇચ્છીશું કે જૈન જેવી વફાદાર કોમ આવા કલંકમાંથી બચવા પામો.

इसरीपर धर्मशालाः-श्री समेदशिखरजीनी यात्राए जवाना इसरी स्टेशने गुंजोटीवाळा शेठ धनजी खेमचंदजी तरफथी धर्मशाला वंधाइ छे अने ते वपराश माटे खुल्ली मुकाइ छे, आथी हवे इसरी स्टेशनथी शीखरनी यात्राए जनारने कशी तकलीफ पडशे नहि.

ભટ્ટારક સંબંધી "સત્યવાદી"નો અભિપ્રાયઃ—સુરતની ગાદીએ નવીન ભટ્ટારક બેસવાના સંબંધમાં વીસપંથી પં. ઉદયલાલ કાશલીવાલ પોતાના "સત્યવાદી" પત્રના એપ્રીલના અંકમાં "**ક્યા જીતેજી સંન્યાસ લેંગે ?**" એ મથાળા હેઠળ લખે છે કેઃ—

"સુરતમેં ભટ્ટારકોંકી ગદ્દી હૈ ! ભટ્ટારક ગુણચંદ્રજીકે હાથમેં ઉસકા રાજ્ય હૈ। વે અભી જીન્દા હૈ। પર સુનનેમેં આયા હૈ કિ એક ગુજરાતી મહિલાને બડી હિમ્મત ઔર બહાદુરીકે સાથ પહલે બુઢે ભટ્ટારકકો જિન્દા રહતે હી ઉનકે ચટકીલે...નવયુવક પં. સુંદરલાલજીકો ગાદીપર બૈઠા દેનેકા નિશ્ચય કર લિયા હૈ ઔર પંડિતજીકે રાજ્યાભિષેકકા મૂહૂરતભી નિકાલ દિયા હૈ ! તબ બુઢે ભટ્ટારક ક્યા જીતેજી હી સંન્યાસ લેંગે ? ઇસકે સિવા ઉક્ત મહિલાને કિસીકો વિના કુછ પૂછેતાછ ઐસા સાહસ ક્યોં કિયા ઇસકા કુછ ગુપ્ત રહસ્યભી અવશ્ય હોના ચાહિયે। આશા હૈ ગુજરાતી ભાઈ ઇસ વિષયકા વિના પૂરા શોધ લગાયે મણીબાઇકી આશા પૂરી ન હોને દેંગે."

પુનામાં શ્વે. જૈન બોર્ડિંગઃ–મહારાજ શ્રી વલ્લભવિજયજીના ઉપદેશથી પુનામાં મહાવીર જૈન વિદ્યાલય ખોલવાને મુંબાઇમાં રૂ. ૫૦૦૦૦)ના વચનો મળ્યાં છે. આ બોર્ડિંગમાં મેટ્રિક પછીનો અભ્યાસ કરતા ૫૦ વિદ્યાર્થીઓ સુધી રાખવામાં આવનાર છે.

आ वर्षनी भेटो (उपहारो) संबंधी खुलासोः—आ वर्षना ग्राहकोने १० पुस्तको भेट आपवामां आवनार छे ते पैकी ' श्राविका बोध स्तवनावली ' नामे एक भेट गया (वैशाखना) अंक साथे मोकलवामां आवी छे अने बीजी भेट नामे " खोराक अने तन्दुरस्ती" आ अंक साथे मोकलवामां आवी छे तेमज बीजी भेटो नामे " श्रीपाल चरित्र (हिंदी), जंबूस्वामी चरित्र, कुंदकुंदाचार्यचरित्र अने आपणे आपणी स्थीतिमां शुं संतोष राखवो जोइए" आ चारे पुस्तको छपाइने तैयार छे, पण मात्र श्रीपाल चरित्रनी बाइन्डीन्ग थती होवाथी हजु मोकल्यां नथी, पण जेठ सुद १९ सुधीमां आ चार पुस्तको बुक पोस्टद्वारा बधां ग्राहकोने मोकलवामां आवशे, ते मळेथी सर्वे ग्राहकोए संभाळी लेवां अने बाकीनी भेटो पण हवे पछीना दरेक अंक साथे एकेक तैयार करीने रवाना करवामां आवशेज माटे हवे सुज्ञ ग्राहकोए भेटनां पुस्तको माटे वारंवार उघराणी ! करवानी तस्दी लेवी नहि. वर्षनी आखर सुधीमां १० पुस्तको भेट तरीके अवश्य आपवामां आवशेज.

श्रुतपंचमी के बारेमें

मित्र सम्वाद.

(गतांकसे आगे)

विद्यानन्दि—भाई टेकचंदजी, अब इस समय हमारा यह कर्तव्य है कि जैसे कुछ समय पहिले देवालय बनानेकी आवश्यक्ता थी और तदनुसार बने और बनते भी जाते हैं। इसी प्रकार अब सरस्वती आलय (पुस्तकालय) बने, उनमें सर्व साधारणको समान प्रकारसे पढ़नेका अधिकार दिया जावे। जैन धर्मके इतिहासिक, तात्विक, भूगोलिक, वैद्यक, व्याकरण, न्याय, छन्द, अलंकार, आचरण आदि सब विषयोंके ग्रन्थ समूल सटीक छापकर प्रकाशित किये जाय, छोटे २ ट्रेक्टोंमें, मोटी बातों पर निबन्ध लिखकर विनामूल्य सर्व साधारणमें छपाकर वितरण किये जाय। उपदेशकोंकी संख्या बढ़ाई जाय और ग्रामों ग्राम चाहे वहां पदधारी जैन हो व न हो, भेजकर खिस्ती लोगोंके समान जन साधारणको उपदेश कराया जाय, सर्कारी नियमानुकूल ऐंग्लो वरनेक्यूलर (देशभाषा) और राजभाषा, तथा शिल्पादि विषयोंकी शालायें, और उनके साथ छात्राश्रम खोले जाय, जिनमें लौकिक विद्याको मुख्य करके धार्मिक शिक्षण गौणतासे आवश्यक विषय रक्खा जाय, अर्थात् प्रत्येक विद्यार्थीको धर्म शिक्षण लेना जरूरी किया जावे, कन्यायोंको भी बालकोंके समान सब प्रकारकी उनके योग्य शिक्षा दी जावे और धर्मशिक्षण उनको भी मुख्य रहे। बड़े २ ग्रन्थ सर्कारी (Public) पुस्तकालयोंमें भेंट किये जाय व अन्य बड़े २ पुस्तकालयोंमें भेंट किये जांय। सब यूनीवर्सिटीयोंमें व कालेजोंमें जैन ग्रन्थ भर्ती कराये जाय, दर्शन, इतिहास, अध्यात्म आदि ग्रन्थोंका उल्था कई भाषावोंमें विशेष कर इंग्रेजी भाषामें कराया जाय। इसके लिये आरा निवासी कुमार देवेन्द्रप्रसादजी जैन सीक्रेड बुक्स के नामसे प्रकाशित करना चाहते हैं। उन्हें द्रव्य द्वारा तथा और प्रकारसे सहायता दी जाय, बहुतसे ऐसे विद्वान तैयार किये जाय, जो पाश्चात्य विद्या के डिग्री प्राप्त हों, साइन्सादि के जानकार हों और धर्ममें भी जैन सिद्धांत के पूर्ण मर्मज्ञ हों, ताकि वे अर्वाचीन विद्यासे प्राचीन विद्याकी तुलना करके नवीन शैलीसे प्राचीन ग्रन्थोंको लिखें, और शास्त्रोंकी प्रत्येक बात, साइन्ससे तथा युक्ति अनुमान प्रमाण आदिसे सिद्ध करके लोगोंका पवित्र धर्मसे मिथ्या भ्रम दूर करें, इत्यादि और भी बहुतसी बातें हैं, जैसे समाचार पत्रोंकी संख्या बढ़ाना, उन पत्रोंमें इतिहासिक, सामाजिक, धार्मिक सब प्रकार उत्तमोत्तम लेख प्रसिद्ध २ पुरुषों द्वारा लिखाये जांय। भाई,

कहां तक कहें ? ये सब बातें कहना बिरकुल शेखचिल्लीके ख्यालोंके समान (स्वप्नवत्) हैं।

जयचन्द०—हैं स्वप्नवत् कैसी ?

विद्या०—और क्या तो " जैसा मन मेरा, वैसा परोसनेवालेका होता तो हाड़ी लगे खाते" बावाजी "छूछाको किसने पूछा" उक्त काम सब द्रव्याभावसे ही तो रुक रहे हैं। और धनी लोग भला ऐसी बातें सुनेंगे ही क्यों ? वे कुछ मुंह देखे पंडितोंको अग्रसर करके झट विनयका डंडा लेकर मुंह बंद कर देंगे।

जय०—नहीं भाई, यह आपकी भूल है। " दुनिया झुक्ती है, झुकानेवाला चाहिये" क्या सेठ माणिकचंद हीराचन्द जे. पी. बम्बई, सेठ तिलोकचंन्द कल्याणमल, सेठ स्वरूपचन्द हुकमचंन्द ·र और सेठ नाथारंगजी गांधी आदि [illegible] नुभावोंकी उदारताका हाल नहीं सुना है ? ये लोग लाखोंकी कबूलत बातकी बातमें कर देते हैं। अभी सेठ कल्याणमलजीने दो लाख दिये थे, उनके बड़े भाईने चार लाख दे दिये। बस, मैं तो यही कह सक्ता हूं कि काम करनेवालोंकी कमी है।

टेक०—बहुत ठीक है। काम करनेवाले हैं ही नहीं और जो कोई है भी, तो लोग उसे बुरा भला कहकर उल्टा विमुख कर देते हैं। भाई जयचन्द, मुझे आपके कारण बड़ा लाभ हुआ, क्योंकि मौजीलालजीको सिवाय हंसी दिल्लगीके कुछ भाता ही नहीं। देखिये ना, ज्योंही अपनी बातें छिड़ी कि वे ९ और २ (रवानः) हो गये।

जय०—भाई, हर्ष तो यह है कि मौजीलाल भले ही आपके इन कार्योंमें कुछ सहायता न देवे, किन्तु विरुद्ध तो नहीं है। और फिर यदि अवसर आता है तो वह अपनी लम्बी चौड़ी बातोंमेंही लोगोंको बना लेते हैं। कभी२ ऐसे लोगोंसे बहुत काम निकल जाता है। हां, यह निसन्देह है कि ऐसे लोग किसी कार्यमें अपने आपको बांधना नहीं चाहते हैं।

टेक०—जी हां, यह ठीक है। परन्तु यदि सभी लोग ऐसे मौजी बन जांय तो कार्य कैसे चलेगा ?

विद्या०—भाई, यह तो संसार है। ऊंह, इन बातोंको जाने दो। कुछ और काम की बात करो।

टेक०—हां, एक बात और याद आई। ठीक है आपने छपनेकी बात कही, वह तो अच्छी है। परंतु ग्रन्थ छपने और कम मूल्य पर बिकनेसे कुछ भी आदरणीय नहीं रह जाता है। जैसा कि हस्त लिखित बहुमूल्य ग्रन्थोंका।

जय०—भाई, आखिर तो तुम टेकचंद ही न हो। भला, कोई हस्त लिखितकी ज्यों छपे हुवोंकी विनय व आदर करे तो

क्या नहीं कर सक्ता है ? यदि कहो कि अल्प मूल्य होनेसे आदर कम होता है। तो हम समझ गये, कि यह तुम्हारी विनयका झूठ पुछल्ला है। अर्थात् तुम जिनवाणीकी विनय नहीं करते हो किन्तु दामों (रुपयों) की करते हो। विनयी जनोंके लिये तो छपे लिखे दोनों प्रकारके ग्रन्थोंमें जिनवाणी भरी है। और वे समान प्रकारसे दोनोंकी विनय करते हैं।

टेक०—एक बात और सुन लिजीये। यह तो समझ गये कि जब घरों घर नीच ऊंच सबके पास धर्मशास्त्र पहुंचेंगे, तो वे सोते बैठते, खाते पीते, चाहे जिस अवस्थामें, चाहे जिस प्रकार पुस्तकोंको रखकर पढ़ेंगे तब क्या यह अविनय नहीं कहलायगी ?

जय०—जी, यह अविनय नहीं है। कारण विनय कुछ कागजोंकी व स्याही व वेष्टन आदिकी थोड़े ही करना है। विनय तो करना है जिनवाणीकी, आर्ष वाक्योंकी। और वह जभी हो सकेगी, जब कि हम लोग उसे खूब पढ़ेंगे, समझेंगे, समझावेंगे। देखो ना, खिस्ती वा दयानन्दीय पुस्तकोंकी कैसी भरमार है कि बड़ी२ सुन्दर गत्ते वेष्टनोंसे सुसज्जित सुन्दर डिब्बोंमें रख रखकर लोगोंको भेंट स्वरूप किंवा अल्प मूल्य पर बेची जाती है। तब क्या सभी लोग उन्हें पढ़ते हैं ? नहीं, कभी नहीं। लोग कितने ही उन्हें इधर डाल देते हैं। तब भी प्रति हजारों खिस्ती व समाजी बढ रहे हैं। किसी भी धर्मके अनुयायियोंकी संख्याका बढ़ना ही उस धर्मकी विनय व आदर कहा जाता है। यह सब पुस्तकोंके प्रचारका प्रभाव है। यदि तुम्हारी कोई धर्म पुस्तक हाथसे नीचे गिर गई वा भूलसे या कारणवश रख दी गई तो क्या तुम्हारे चित्तसे भी गिर गयी ? नहीं, कभी नहीं। बस्, वही चित्तसे न गिरना व अंतःकरणसे उसपर पूज्य भावका रहना यही सच्ची विनय है।

टेक०—अच्छा भाई ठीक है। अब रात्रि बहुत हुई है, चलना चाहिये। बस आजके प्रस्तावानुसार अपन सब श्रुतपंचमीके दिन मंदिरजीमें इकत्र होवे और प्राचीन शास्त्रभंडारकी सम्हाल करके उसकी सूची तैयार करें। प्राचीन शास्त्रोंको जिनके पत्र फट गये हों, अक्षर बिगड़ (मिट्) गये हों वा पत्र कम हो गये हों, उन्हें और दूसरी प्रतियोंसे मिलान करके ठीक करें। गत्ते वेष्टन बदले, धूप दिखावे, चन्दा करके कुछ नये ग्रन्थ मंगावे, व ट्रेक्ट निकालनेका प्रयत्न करें, पूजा उत्सव मनावें, लोगोंको श्रुतमहात्म्य कथा सुनावें, तथा भाई विद्यानंदजी व आपका व्याख्यान करावें। सभामें तो मौजीलालजी भी आवेंगे।

जय०—अजी, वे तो पहिले। उनके बिना तो श्रोता सोतावोंकी संख्या बढ़ा देवेंगे, इस लिये घुट किला छोड़नेके लिये वे

ठीक हैं। परंतु यह सब काम एक ही दिनमें न होगा, हम लोगोंको चार आठ दिन पहिलेसे करना चाहिये। आज गर्मीकी छुट्टियां भी हैं। इस लिये विद्यार्थी और अध्यापकोंको भी अवकाश है, और दीवानी अदालती भी फुरसतमें हैं, सो इनहीं लोगोंसे काम लेना चाहिये। शास्त्रोंकी सम्हाल तो पहिलेसे कर रक्खें। पूजा महोत्सव पंचमीको प्रातःकाल और सभा व्याख्यान सांझको, पश्चात् सभा व्याख्यानोंके जागरण करें।

विद्या०-भाई, उस दिन शामके पांच बजेसे यदि नगर कीर्तिन हो, तो बहुत अच्छा हो।

जय०-हां बहुत अच्छा है। क्यों भाई टेकचंदजी?

टेक०-जी हां, बहुत अच्छा है। अच्छा, तो अब सब तय हो गया। सबेरे भाई मौजीलालकी राय मिला लूंगा। अच्छा (घड़ी देखकर) ओह! दश बज गये। लेवो भाई, जुहारु मैं तो जाता हूं।

विद्या०-जुहारु, भाई जुहारु, पर स्मरण रखना, कहीं मौजीलालके मौजमें भूल नहीं जाना। अच्छा जाइये, जुहारु।

जय०-भाई, मैं भी जाऊंगा। जुहारु।

विद्या०-जुहारु भाइ, आजका इतना समय कैसा शुभ सम्वादमें कटा! भाई, जयचन्दजी, कभी२ आया करो, तो कमसे कम अपने विचारोंको तो उन्नत करनेका अवसर ! मिलेगा। आजकल अपनी जातिकी बड़ी शोचनीय अवस्था है। मान लो अपन कुछ न कर सके, तो भी शुभ भावोंसे पुण्य बन्ध तो अवश्य ही होगा। और फिर यदि अपने विचारके कुछ और भी लोग तैयार हो गये, तो अवश्य ही प्रयत्न सिद्ध होगा। देखो ना, टेकचंदजी कितने हठी थे पर रास्तेमें आ गये। मौजीलाल भी अपनमें सहमत हैं ही। काम तो सब सहज२ होता है।

जय०-हां भाई, बहुत ठीक (जंभाई लेकर) अच्छा भाई, क्षमा करो, फिर मिलूंगा। जुहारु।

विद्यानन्द-जुहारु।

तात्पर्य-बन्धुगणोंको उक्त मित्रोंकी बातचितसे विदित हुवा होगा कि हमारा क्या कर्तव्य है? और हम्हें किस बातकी आवश्यक्ता है? मेरी तुच्छ बुद्धि अनुसार कार्य करनेवालोंकी आवश्यक्ता है। और जिनवाणी (जैनधर्म) का प्रचार करना हमारा कर्तव्य है। और श्रुतपंचमीका पर्वका भी प्रयोजन जिनवाणी प्रचार (जैनधर्मका प्रचार) ही है। इस लिये यथातथा शास्त्रोंकी सम्हाल करते हुवे, उनकी संख्या वृद्धि रक्षा करते हुवे, सर्वोपरि प्रचार कर देना चाहिये, यही मेरी नम्र प्रार्थना है। यह सर्वोत्तम दिन हमको एक वर्षमें मिलता है। इस लिये शक्ति अनुसार यथा संभव सबको तन, मन, धनसे माताकी सेवा करना चाहिये।

मातृभक्त

मा. दीपचन्द परवार-(नरसिंहपुर.)

॥ जैन-धर्म सर्वोत्कृष्ट क्यों है ? ॥

पाठकगण,

यह नियम है-कि, जो जितना उदार होता है वह उतनाही अधिक मान्य समझा जाता है। इसी नियमानुसार जैनधर्म इतर धर्मोंसे विशेष उदार होनेके कारण सर्वोत्कृष्ट है। आप कहेंगे कि ऐसा क्यों? उसका उत्तर यह है कि देखिये, कोई भी धर्म हमको इतनी स्वतंत्रता जितनी कि जैन धर्मने प्रदान की है नहीं देता, प्रत्युत अपने नियमोंद्वारा बांधनेका प्रयत्न करता है। जैसे कि वैदक धर्मका प्रख्यात वाक्य है कि "नास्तिको वेद निन्दकः" कारण कि वह रुक्-यजुः साम, अथर्व, इन चार पुस्तकोंकी स्तुति ही परम धर्म मानता है।

इसी प्रकार ईसा और मुहम्मद हजरतका प्रचलित धर्म भी हमें, यही सिखाता है कि जब तक हम इन महात्माओंपर विश्वास न लावें मुक्ति कदापी नहीं पा सक्ते। परंतु जैन धर्म बतलाता है कि सम्यग्दर्शन ज्ञान चारित्राणि मोक्ष मार्गः बस, यहां जैन धर्मने कहीं भी हमें इसके लिये बाध्य नहीं किया है कि हम २४ तिर्थंकरोंपर भरोसा अवश्य ही करें ना इनके उपदेशों अथवा वर्तमान जैन शास्त्रोंपर अवश्यही विश्वास कर उनकी स्तुति करें। प्रत्युत हमें बतलाया गया है कि यह आप्त की स्तुति और उसके उपदेशको ग्रहण करें और आप्तका लक्षण भी दर्शा दिया है कि जो सर्वज्ञ, हितोपदेशक, वीतराग है, वही आप्त है। चाहे ऐसा व्यक्ति महादेव हो, चाहे हजरत मुहम्मद साहेब हो, चाहे कोई अन्य विशेष पुरुष हो, जिसमें उपरोक्त आप्तपना पाया जाय, वही हमारा इष्ट देव है। अब आप लोग विचारिये कि सर्व धर्मोंमें हम ऐसे निष्पक्षीको यदि गुरुता प्रदान न करें तो और किसको इस महत्कीर्तिका भागी समझे?

उच्चता प्राप्त करनेका यह भी लक्षण है, जो दूसरोंका पुरुषार्थ बढानेमें जितना प्रयत्नशील होता है उतनाही वह लोकमान्य गिना जाता है और इसी नियमानुसार आजतक संसारमें जिन्होंने आदर पाया है उन्होंने अपनेमें पूर्व इस गुणका संचार अवश्यमेव किया है। इसी प्रकार हमारा जैन धर्म इस नियमानुसार भी उच्च कोटीमेंही गणनाको प्राप्त होता है, क्यों कि अन्य धर्म जो पीर, पेगम्बर व इश्वरावतार को मानते हैं, उनसे पूछा जावे कि क्यों महाशय! हम तो यह चाहते हैं कि हम भी निज पुरुषार्थद्वारा अपनी गणना इश्वरावतारमें करावें वा पैगम्बर समझे जावें, तो झटसे उत्तर मिलेगा कि नहीं, ऐसा बिचार भी मत करो, तुम ऐसे नहीं हो सक्ते। परन्तु जैन धर्म पुरुषार्थीको समझाता है कि इस आत्मामें अनन्त शक्ति है। यदि अपनेपर पड़े हुए आवरणको निज शुभ कर्मों

द्वारा छिन्नभिन्न कर दे तो ईश्वरावतार क्या स्वयं ईश्वरही हो जावे। क्योंकि ऐश्वर्य प्राप्तः सः ईश्वरः ऐसा ईश्वर शब्द ही सिद्ध होता है। अब कहिये कि पुरुपार्थ-वर्द्धक शिक्षायें हमें किस धर्ममें विशेष रुपसे मिलती है? मेरा दृढ विश्वास है कि जैन धर्मेतर किसी भी धर्ममें ऐसे पुरुषार्थोपदेशकी प्राप्ति सर्वथा दुर्लभ है।

प्रिय बन्धुवर्गों! जैन धर्मके जाज्वल्यमान यह युगल विशेपण दिखाकर ही मैं अपने लेखको समाप्त करता हूं। यदि आपको इस जैन धर्मका विशेष रहस्य जानना हो, तो जैन ग्रंथोंका अवलोकन कीजिये। फिर तो आप स्वयंही जान जावेंगे कि अन्य धर्मोंमें थोड़ी बहुत जो जगमगाहट है वह सब इसी कल्पवृक्षसे ली गई है। मेरा यह भी दृढ विश्वास है कि जो सज्जन एकवार इस कल्पवृक्षके भले प्रकार दर्शन कर लेंगे वें कदापि इसे छोड़कर अन्यत्र भटकने न जावेंगे। जैसे कि जिस समय सूर्यका प्रकाश हो जाता है उस वक्त कोइ भी प्राणी दीपककी आश नहीं करता। अतः आशा है कि आप लोग अवश्यमेव स्वपर कल्याणार्थ एकवार पवित्र भावसे जैन ग्रंथोंका अनुशीलन करें, करावेंगे।

जैन तत्वमोदी,
कृष्णबिहारी शर्मा।

मालवा प्रां० सभाकी विज्ञप्ति।

जो बड़वानी वार्षिकोत्सवपर प्रस्ताव पास किये गये हैं, उनके प्रचारार्थ इन्दौर नै० अधिवेशन पर प्रस्ताव नं. १ पास हुआ है। उसके अनुसार यह सभा विद्वानोंसे प्रार्थना करती है, कि निम्न लिखित विषयोंपर अपने उदार भाव पूरित सर्व साधारणके लाभार्थ छोटे२ ट्रेक्ट रचकर इस सभाको प्रदान करें। ताकि यह सभा उनका बड़ा आभार मानती हुई ट्रेक्ट प्रकाशित कर आम लोगोंमें प्रचार करें।

(१) जैन पद्धति अनुसार विवाह संस्कार-विधि और उससे लाभ, वर्तमान रीतिसे विवाह होनेमें हानि, विवाहमें वेश्या नृत्यादि कुरीतियोंसे घृणा हो।

(२) *अनाथ रक्षा और उनकी शिक्षादिसे लाभ।*

(३) नुक्ता (कारज), तथा मरने पर लेण (नगदी रु. व भोजनादि) मृत्यु पर तीजा, गौरण्याकी पंगत (लड़कीके मरनेपर बापके घर रसोई) इत्यादि कुप्रथाओं और फिजूल खर्चोंके निषेधक।

(४) स्त्री शिक्षासे लाभ और अशिक्षित रहनेसे हानि।

(५) बाल्य तथा वृद्ध विवाह, और कन्या विक्रयसे हानियां, इत्यादि।

नोटः–विद्यार्थीगण भी उक्त विषयोंपर ट्रेक्ट रचकर भेजो जिस छात्रोंके ट्रेक्ट सबसे उत्तम समझे जायँगे उन्हें ५) रुपया पारितोषक (इनाम) मिलेगा।

जैनी भाइयोंका हितेच्छु,
लाला भगवानदास, महामंत्री,
मालवा प्रां० सभा कार्यालय–बड़नगर.

चार लाखका दानकी सुव्यवस्था।

प्रिय सज्जनो! श्रीमान् दानवीर सेठ हुकमचंदजी सा. इन्दौर और आपकी श्रीमती धर्मपत्नीने जो पालीतानेमें अपने उदार हृदयसे चार लाख रु. के दानकी इन्दौरमें जैन संस्था खोलनेके लिये घोषणा की थी और यह भी कहा था कि संस्था खोलनेके संबंधमें सर्वकी सम्मति ली जायगी, इसके लिये जैन पत्रोंमें विज्ञप्ति की गई, तदनुसार बहुतसे सज्जनोंकी सम्मतियां मालवा प्रां. सभाके दफ्तरमें और कितनी ही खास सेठजीके पास आई तथा कितनेही जैन पत्रोंमें भी प्रकाशित हुई थी।

इन सब सम्मतियोंके प्राप्त होनेपर सेठ सा. ने कार्य्यको शीघ्रही निश्चित करना उचित समझा, और प्रायः दूरस्थ सब विद्वानोंकी सम्मतियां आई चुकी हैं, इस लिये पुनः गर्मीमें तकलीफ देकर उनको बुलाना ठीक नहीं है। ऐसा समझ स्थानीय भाईयोंकी ता. २२।४।१४ को रात्रिके नौ बजेसे एक कमैटी श्रीमान् रा. ब. सेठ कस्तुरचंदजी सा. के सभापतित्वमें की गई। इसमें बड़वानी, सुसारी, फतिहाबाद, बड़नगर, आदिकेभी सज्जन उपस्थित थे।

प्रथम प्रां. सभाके दफ्तरमें आई हुई सम्मतियां पढ़ी गईं, पश्चात् सेठजीके पास आई हुई तथा जैन पत्रोंमें प्रकाशित सम्मतियां सुनाई गई। पुनः उपस्थित भाईयोंकी सम्मतियां ली गई। पश्चात् वादानुवाद होनेके हर्ष है कि चारलाखसे निम्न लिखित बातें होना निश्चित हुईं।

१. २५०००) नशियांजीकी धर्मशालामें लगाये ही गये हैं।

२. १००००) तुकोगंजमें उदासीन श्रावकाश्रममें लगाये जावें।

३. २६५०००) नशियां जो निर्मल स्थान शहर व छावनीके बीचमें है वहांपर एक 'स्वरूपचंद हुक्मचंद दि० जैन महा विद्यालय" खोला जावे, जिसमें १०० विद्यार्थियोंके योग्य बोर्डिंग भी रहेगी, जिसके दो विभाग रहेंगे-एक संस्कृत विभाग, एक इंग्रेजी विभाग। संस्कृत के विद्यार्थियोंको व्यवहारिक शिक्षा, मुनीमी आदि और इंग्रेजीके विद्यार्थियोंको २ घंटा धर्म विद्या पढ़ाई जावेगी। ६५०००) हजारके अंदाजसे विद्यालयका स्थान बनाया जावे, और

दो लाखके व्याजसे इसका कार्य्य चलाया जावे। "हुकमचंद दि. जैन बो. स्कूल" भी इसीमें मिला दिया जावे।

४. १०००००) श्रीमती कंचनबाई धर्मपत्नी दानवीर सेठ हुकमचंदजी सा० की तरफसे दिये हुये एक लाख रुपयेसे इंदौर शहरमें एक "कंचनबाई दि. जैन श्राविकाश्रम" खोला जावे और इसके आधीनस्थ एक औषधालय रहेगा। पंद्रह हजारके अंदाजसे आश्रमका स्थान बनाया जावे और पचासी हजारके व्याजसे इसका कार्य्य चलाया जावे।

उपर्युक्त संस्थायें एक ट्रस्ट कमेटी, और एक प्रबंधकारिणी कमेटीके आधीन रहेंगी, जिसका चुनाव शीघ्र होगा और मकानों के बनानेका कार्य प्रारंभ कर दिया गया है। दानवीर सेठ साहबकी इच्छा है कि जहां तक हो सके शीघ्र ये संस्थायें उन्नति स्वरूप होकर जाति और धर्मको लाभकारी बने।

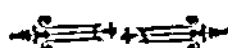
अब मेरी आप सर्व सज्जनोंसे सादर निवेदन है कि हालमें कोई योग्य मंत्री न मिलनेसे मुझ अयोग्यको योग्यता प्रदान करके इतने बड़े (मंत्रीके) कार्य्यका भार सौंपा गया है, और मैंने सिर्फ आप सज्जनों के भरोसे ही यह सेवा स्वीकार की है। अतएव आप सज्जनगण इस महत् कार्य्यमें मेरेको हस्तावलंबन देकर तन, मनसे योग्य शिक्षा द्वारा सहायता पहुंचाके कार्य संपादनमें सदैव प्रेरक रहेंगे, और समयोचित पत्र व्यवहार रक्खेंगे तो अतीव अनुग्रह होगा, और मैं आप सज्जनों का अतिशय आभारी होकर शक्त्यनुसार जाति सेवा कर सकूंगा।

निवेदक:—

हजारीलाल, जैनाग्रवाल,

मंत्री "श्री हुकमचंद दि. जैन बो. स्कूल"

नाशिया, इंदौर Indore.

कोइ पण जैनने मफत !

શ્વેતાંમ્બર તેમજ દિગંબર ફીરકાના પત્રકારોએ અને વિદ્વાનોએ જે લખાણોને નિષ્પક્ષપાતી, અસરકારક અને વિશાળ દૃષ્ટિથી લખાયલાં હોવાનું સર્ટીફીકેટ આપેલું છે, એવાં લખાણો દર મહિને ૭૨ પૃષ્ઠમાં પ્રગટ કરતું "જૈન હિતેચ્છુ" માસિકપત્ર તદ્દન મફત મળવાની એક તક હમણાં હાથ લાગી છે. એ તકનો લાભ લેવો એ જૈન બાંધવોની મરજીની વાત છે. (૧) જૈનના કોઇ પણ ફીરકાના વિદ્યાપ્રેમી મુનિરાજ કે સુવ્યવસ્થિત જૈન લાઇબ્રેરીને 'જૈન હિતેચ્છુ' લાંબા વખત સુધી મફત મંગાવવાની છુટ છે. (૨) ચાલુ ચર્ચા-આરોગ્ય-ભક્તિ-સમાજસેવા-આખા દેશના સમાચાર ઇત્યાદિ ભરપૂર ૧૭૫ પૃષ્ઠનો એપ્રીલ માસનો અંક દરેક જૈન ફીરકાના ગ્રેજ્યુએટ કે અન્ડર ગ્રેજ્યુએટને મફત મગાવી લેવાનો હક છે. (૩) જૈન સમાજમાં વિદ્યાર્થીઓની ઉદારતા અને ખરી જરૂરીઆતોનું ભાન ઉત્પન્ન કરવાના આશયથી ચાલુ બે માસની આખરમાં એક અંકની

૩થી ૪ હજાર પ્રત વધારે છપાવીને કોઇ પણ જૈન ફીરકાના (વાંચનનો શોખ ધરાવતા) બંધુ પોતાનું નામ ઠામ લખી મોકલશે ત્હેમને એક પ્રત વિના મુલ્યે મોકલવાનું ઠરાવ્યું છે. એક પત્રમાં વધુ નામો, ઠેકાણાં સાથે લખ્યાં હશે, તો તે સર્વને એકેક પ્રત મોકલવામાં આવશે, પરન્તુ નામો લખનાર સજ્જનોએ કૃપા કરીને એટલું ધ્યાનમાં રાખવું કે વાંચનનો સારો શોખ ધરાવતા હોય એવા ગૃહસ્થોનાંજ નામ આપવાં, જેથી અયોગ્ય સ્થળે માસિક નકામું પડયું રહે એમ ન બનવા પામે. (૪) જુલાઇમાં પર્યૂષણનો ખાસ અંક ૨૦૦થી ૨૫૦ પૃષ્ટનો અતિ ઉપયોગી અને વ્યવહારૂ સલાહોથી ભરપૂર બહાર પાડી ત્હેની ઓછામાં ઓછી ૧૦૦ પ્રત લ્હાણી માટે મગાવનારને માત્ર એકેક આને એકેક પ્રતના હિસાબે આપવાનું ઠરાવ્યું છે, જ્યારે ૧ પ્રતની પડતર કિંમત ચાર આના થવા જાય છે.

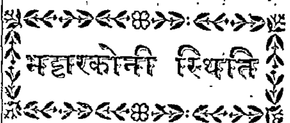
લેખો કેવા હોય છે?:—ત્રણે ફીરકામાં સંપ, નીતિ, આરોગ્ય, શુદ્ધ ભક્તિ, ઝનુન વગરનો સાચો ધર્મપ્રેમ, વિચાર સ્વાતંત્ર્ય, કેળવણીનો પ્રચાર, અધ્યાત્મ રહસ્ય, ઉપદેશી કથા ઇત્યાદિ વિષયો સાથે, આખા હિંદમાં બનતા જાણવાજોગ સમાચારનો સાર આ માસિકમાં છપાય છે. 'જૈન ગેઝીટ' નામના અંગ્રેજી પત્રના અધિપતિ બાબુ અજીતપ્રસાદ એમ. એ, એલ એલ. બી. (સરકારી વકીલ, લખનૌ), 'દિગંબર જૈન,' 'હિંદી જૈન હિતૈષી', 'સત્યવાદી', શ્વેતામ્બર 'જૈન' વગેરે જૈન ધર્મનાં પત્રોએ 'જૈનહિતેચ્છુ'ને સર્વોત્તમ જૈન માસિક તરીકે જાહેર કર્યું છે. આર્યપ્રકાશ, કેળવણી, વિવેચક, બુદ્ધિપ્રભા, કોન્ફરન્સ હેરલ્ડ વગેરે પત્રોએ 'જૈન હિતેચ્છુ'ની મુક્ત કંઠે તારીફ કરી છે. વિદ્વાન જૈન મુનિઓએ ત્હેની પ્રશંસા કરી છે.

ભેટ—ચાલુ સાલમાં એ માસિકના ગ્રાહકોને, જૈન સમાજની ધાર્મિક તેમજ વ્યવહારિક ઉન્નતિ સૂચવતા 'સુદર્શન' નામના નોવેલના બે ભાગ ભેટ આપવાના છે. ભેટનું પોસ્ટેજ તથા માસિકનું લવાજમ, પોસ્ટેજ, વી. પી. ખર્ચ વગેરે મળીને કુલ રૂ ૨)માં 'જૈન હિતેચ્છુ' મળે છે. ઉતેજન ખાતર કોઇએ ગ્રાહક થવું નહિ. કોમને કે પોતાને હિતકર જણાય એમણેજ ગ્રાહક થવું.

આમંત્રણ—ત્રણે ફીરકાના વિદ્વાન જૈનો તથા તત્વરસિક મુનિવરોને ખાસ અંકમાં લેખ મોકલવા સાદર આમંત્રણ છે. સ્વદેશ પ્રેમી જૈનેતર સજ્જનોને પણ ગુજરાતી, હિંદી કે અંગ્રેજી લેખો માટે સાદર આમંત્રણ છે.

પ્રકાશક, 'જૈન હિતેચ્છુ'
૨૫૩ નાગદેવી સ્ટ્રીટ–મુંબઇ.

નોટ—સાચા સમાજ સેવક શ્રીયુત્ વાડીલાલ મોતીલાલ શાહ, કે જેઓ જૈનોના ત્રણે ફિરકા પ્રત્યે સરખો પ્રેમ ધરાવે છે અને પોતાના માસિકમાં ત્રણે કોમને ઉપયોગી વિષયો ઘણીજ યોગ્યતાપૂર્વક ચર્ચે છે તેમણે ભારે ખર્ચ કરી 'જૈનહિતેચ્છુ'નો બે માસનો અંક હરકોઈ જૈનને મફત આપવા જે સાહસ ઉપાડયું છે તે અતિ આવકારદાયક છે. અને તેનો લાભ લેવા અમારા વાંચકોને અમે આગ્રહ કરીએ છીએ. સંપાદક.

એક વખત એવો હતો કે આ ભરતક્ષેત્રમાં જૈન ધર્મના એક અંગરૂપ કહેવાતા આપણા ભટ્ટારકો અનેક શહેરોમાં ભ્રમણ

શ્રમે ભિક્ષાવૃત્તિ ઉપર નિર્વાહ કરનાર મંડળોનાં ટોળે ટોળાં આ રંક ભારતવાસીઓમાં ઉભરાઈ જાય છે જેની ગણત્રી બાવન લાખ ૫૨૦૦૦૦૦ ઉપરની થઈ છે એ શું ભારતને અને જૈન સમાજને થોડું શરમાવનારૂં અને હાનીકર્તા છે? આર્યાવર્તના ગામે ગામ અવનવીન માગણીના પોકારો કરનાર ભિક્ષાવૃત્તિવાળા મનુષ્યોથી છલકાય જાય છે. જ્યાં જુવો ત્યાં फकुचाइने फन्या प्दान देंतु छे એવો પોકાર કરનાર એક મનુષ્ય ઉભો હોય છે; તો પાછળ બીજો अल्लाके प्यारे નો સવાલ કરનાર સંઘ ઉભેલોજ છે; વળી તેની પાછળ क्युं अवाज नहि सुनता हैं, पद्मा सीधा नही देताहै ? देखता नही, मैं कबका खडा हुं ? એવા પણ સાધુપદનું ગુમાન રાખનાર દાંભિકો મગજ ભર્યા રોફ કરી રહ્યા હોય છે અને તેની પાછળ તાલ કીર્તનનો નાદ કરતો લાંડુભટ બાવ.ઇ ભજવીજ રહયો હોય છે. ઉદ્યોગશીલ પુરૂષોની પ્રાપ્તીમાં—લગભગ તેત્રીશ કરોડની વસ્તીમાં બાવન લાખ ...ં રૂપ આ નિરૂદ્યોગી આળસુઓનાં સમુહ તંત્ર, કેળા...નથી ? ઉપદેશી કથા ઇત્યાદિ ગો. અને રાજ્ય બંધા હિંદમાં બનતા બનાવોનેય પોકારી કહે છે આ માસિકમાં છપાય છે. એકજ વરસના નામના અંગ્રેજી પત્રના તો પણ પાંચ અજીતપ્રસાદ એમ. એ, એલ'રસ નિરૂદ્યમે (સરકારી વકીલ, લખનૌ), 'દિગંતિને અધમો 'હિંદી જૈન હિતૈષી', 'સત્યવાદી', પ્રેસ અને 'જૈન' વગેરે જૈન ધર્મનાં પત્રોએ તે કારણ એનું'ને સર્વોત્તમ જૈન માસિક તરીકે ...તો અને કર્યું છે. આર્યપ્રકાશ, ... ફરજ નથી બુદ્ધિપ્રભા, કોન્ફરન્સ કેળવવા અને 'જૈન હિતેચ્છુ'... અનેક સંસ્થાઓ વિ... આવા અધમ પ્રણાલીપર ચાલતા અટકાવી શકે ?

હત્ ભાગ્ય જૈનોના, કે આજે આ રીત અનુસાર વહન કરનાર એક સમુહ આંગળીના વેઢા ઉપર ગણી શકાય તેટલો છે તે પણ સમાજને કલ્પિત યુક્તિપ્રયુક્તિથી છીન્ન ભિન્ન કરી રહ્યો છે.

વ્હાલા વાંચકવૃંદ! તમને વિદિત હશે કે તે કોઇ નહિ પરંતુ આપણા ધર્મગુરૂ કહેવાતા ભટ્ટારકોજ છે. એ ભટ્ટારકો માટે આપણા વડીલો કહે છે કે એતો પરંપૂર્વથી ચાલ્યા આવે છે, અને તે સાંભળી. એટલું તો હું કબુલ કરીશ કે અત્યારે પણ જે કંઇ સ્વરૂપમાં જૈન ધર્મ ઉગતા સૂર્યની પેઠે પ્રકાશી રહ્યો છે તે પણ એ ભટ્ટારકોનાજ પ્રતાપ છે! અર્થાત્ એમનેજ આભારી છે! પરંતુ જેણે આ માસિક તરફથી અપાયેલ ભેટ નામે "ભટ્ટારક મીમાંસા" નામનું પુસ્તક વાંચ્યું હશે તેઓએ જાણ્યું હશે કે ભટ્ટારકોની ઉત્પત્તિ વીર સંવત્ ૧૪૦૭ થી ૧૪૪૪ સુધીમાં થઇ છે, એવા વિવાદે નકામો વખત અને જગા રોકવા મારી ઇચ્છા નથી, પણ આપણે હાલના ભટ્ટારકોની રીતભાતોને માટે હાલનો વખત વિચારી "સમય વરતે સમય"ની રીત અનુસાર વર્તવાનું છે; કારણ કે જે વખતે રૂપીઆનું આઠ શેરનું ઘી, સાતરૂપીયે ગાલ્લી જુવાર, નવ રૂપીયે ગાલ્લી ઘઉં, સવા રૂપીએ મણ તેલ, તેમજ ઘાસચારો ઇત્યાદી વસ્તુઓ ઘણીજ સસ્તી કીંમતે મળતી હતી અને છાશ, દુધ, દહીં, સરપણ વિગેરે ચીજો તો વિના મુલ્યે પ્રાપ્ત થતી ત્યારે આજે રૂપીયાનું દોઢ શેરનું ઘી, સીતેર એંસી રૂપીયે ગાલ્લી ઘઉં પચાસ સાઠરૂપીએ ગાલ્લી જુવાર, દશ રૂપીયે મણ તેલ, દોઢ આને શેર દુધ (તે પણ પાણી જેવું) એમ દરેક ખાદ્ય વસ્તુઓના ભાવ દીન પ્રતિદીન અન્ન પાકયાછતાં આપણે માથે સદાની મોંઘવારી ચોંટી છે અને જે ચીજોના

ભાવ વધ્યા હોય તેના ભાવ ઉતરવાની ભાગ્યેજ આશા રહે છે.

હતભાગ્ય હિંદીઓ! આપણે માથેથી આ અવદશા ક્યારે ઉતરશે? તેની બિચારા શ્રીમંત અને ભાવિક ભટ્ટારક ભક્તોને ખબર ક્યાંથી હોય? નો દ્રહો વીર પુત્રો! પંદર વીસ માણસ, પાંચ દશ ઘોડા, મેના, પાલખી, મોટી મોટી સંપુજો, આ કૂલાણાનું ડાપું અને આ ટીકણાનું ડાપું ઈત્યાદિના ખરચો આજના કેટલા જૈનો ઉપાડી શકે તેમ છે? આટઆટલા ખરચોના બોજા ઉપાડવા છતાંએ તેઓ આપણું, આપણા જૈન ધર્મનું શ્રેય વા ઉન્નતિ શું કરે છે? આજે સમાજમાં કોણ પુંજ્યય છે? એક ટાણી પાણીની પણ આશા નહિ રાખનાર ત્યાગીઓ, બ્રહ્મચારીઓ, મુનીઓ, વિગેરે અપરિગ્રહના ધારકો જ્યાં જુઓ ત્યાં માન પામે છે, અને પુંજ્યય છે તેમજ સમાજ પણ હોંશથી વ્યાખ્યાનાદિ કાર્યોમાં પોતાના અમુલ્ય વખતનો, લક્ષ્મીનો અને બનતી મદદનો ભોગ આપે છે અને જ્યાં કુસંપરૂપી કાળા વાદળાઓ ચડેલા હોય છે, ત્યાં પણ ઐક્ય સાધી અનહદ માન સાથે બન્ધુમણો સેવા મુકવા જાય છે. ત્યારે આપણા ભટ્ટારકોને ગામમાં આવ્યા પછી પણ કોઇ કોઇ સ્થળે પાંચસાત દિવસ આંદના ગોપીચંદન કરવા પડે છે અને વખતે પલાયન પણ કરવું પડે છે! આ શું આપણા ભટ્ટારકોને થોડું શરમાવનારું છે! અહા! જે ભટ્ટારક શબ્દ સાંભળતાં હૃદયમાં ધર્મની મનોહર મૂર્તિ ખોતપાતી હતી તેજ અંતઃકરણમાં તેને બદલે આજે મૂર્તીમાન કળીકાળની ભયાનક મુરત જોઇ આ નાદાંત દેહ પણ એક વખત કંપી ઉઠે છે. અફસોસ ! હને એટલા માટેજ કહે છે કે જે છે તેમનાજ ખરચાઓ બોજો ૨૫ જાસે છે, ત્યારે આ સંસારરૂપીમાં ભ્રમણ કરી રહેલા અજ્ઞાની, માત્ર કહેવામાંજ ધર્મચુસ્ત, અર્ધદગ્ધ સ્થીતિમાં પડેલા એવા નવા સુકાનીઓ, સમાજના વિચારો જાણ્યા વગર એ નામ ધારણ કરવા ઉત્સુક થાય અને તેઓ કેટલાકોને પોતાની તરફેણમાં લઈ સમાજમાં કુસંપરૂપી સડો દાખલ કરે એ કેટલું બેહુદું છે? ખરેખર! એ સમાજની અવનતિ થવાનું એક કારણ છે. પણ બન્ધુઓ! શાસ્ત્રકારો શું કહે છે તે જોઇશું તો માલુમ પડે છે અને તે સાપજ છે કે—

तक्कविहूणो विज्जो लखण हीणोय पंडिओ लोए।
भावविहूणो धम्मो तिन्नि विगुरुई विडंपणया॥

અર્થ—તર્ક વિનાનો વૈદ્ય, વ્યાકરણ શાસ્ત્ર ભણ્યા વિનાનો પંડિત અને ભાવ વિનાનો ધર્મ, આ ત્રણે પણ લોકમાં મહાન્ વિડંબના સમાન છે.

ભટ્ટારકોના કર્તવ્યની કંઈ રૂપરેખા

આચાર્ય શ્રી ઈન્દ્રનંદીકૃત નીતિસારમાં ભટ્ટારકનું લક્ષણ કહ્યું છે કે—

सर्व शास्त्र कलाभिज्ञो नाना गच्छाभि वर्द्धक
माहामनाः प्रभाभावी भट्टारक इतिष्यते ॥ १८ ॥

અર્થ—જે સર્વ શાસ્ત્રો અને કળાઓના જાણવાવાળા હોય, અનેક ગચ્છોને ચલાવવાવાળા અથવા વધારવાવાળા હોય, ઉદાર હૃદયના હોય, પ્રભાવશાળી અને પ્રભાવનાના કૃત્ય કરતા હોય તેને ભટ્ટારક કહે છે.

મહાવીર તનુજો! આ તો એક ગ્લોકજ છે, પરંતુ જેમને વધારે જાણવાની ઈચ્છા હોય તેમને "ભટ્ટારક મીમાંસા" વાંચવાની

ખાસ ભલામણ કરૂં છું અને તેમાં 'પહેલાના અને હાલના ભટ્ટારકો" નામક ફકરો વાંચવા દરેક સમાજ હિતૈષી બન્ધુને મ્હારી ભલામણ છે. (અડધા આનાની ટીકીટ બીડવાથી એ પુસ્તક દિ. જૈન પુસ્તકાલય સુરતથી મફત મળે છે). ઉપર્યુકત શ્લોક અનુસાર આજના કેટલાક ભટ્ટારકો વર્તે છે તે જે જાણતા હોય તેઓ આ "દિગંબર જૈન" માસિક દ્વારા વિદિત કરશે તો સમાજ ઉપર ઘણોજ ઉપકાર થશે. હવે જુઓ 'સદ્ગુરૂ"ના લક્ષણ દેવેંદ્રસુરી કૃત સુદર્શનામાં કહ્યું છે કે,

ગૃહ, સ્ત્રી, પુત્ર, ધન, પરિવારાદિ બાહ્ય ગ્રંથીનો (પરિગ્રહનો) ત્યાગ કરનાર, સુખ દુઃખને સમદૃષ્ટિથી જોનાર, જીવઅજીવાદિ તત્વોના સાંગ, ગ્રહણાદિ પરમાર્થને જાણનાર, દુર્ધર પાંચ મહાવ્રતના ભારને વહન કરનાર, અઢાર હજાર શીલાંગરથને ધારણ કરનાર, દુઃસહ બાવીસ પરિષહ સહન કરવામાં ઉદ્યમ કરવાવાળા, મહા સત્વાન્, ક્રોધાગ્નિને બુઝાવનાર, મન, વચન, કાયાના અશુભ માર્ગનો નિરોધ કરનાર, સઝાય ધ્યાનમાં આશક્ત, વિવિધ પ્રકારનાં નિયમ ધારનાર, ક્ષમા ઇંદ્રિયદમન અને સંતોષમાં તત્પર, તૃણ અને મણી, મિત્ર અને શત્રુમાં સમદૃષ્ટિ રાખનાર, છ જીવના કાયાનું રક્ષણ કરનાર, મધુકર વૃત્તિએ નિર્દોષ આહાર ગ્રહણ કરનાર, સંયમ રૂપ પાણીથી પૂર્ણ, દયા રૂપ તરંગોવાળી, મનની પવિત્રતા અને શીયળ રૂપ કિનારાવાળી, સત્ય-તપ-ઇંદ્રિયનિગ્રહ અને કરૂણારૂપ ચાર પ્રવાહવાળી, આત્મ રૂપ નદીમાં સ્નાન કરી, પાપ રૂપ મળને ધોનારા,-ઉપશમ-વિવેક અને સંવર રૂપ ત્રણ પવિત્ર કુંડો બનાવી, જ્ઞાન રૂપ ઘી હોમી, ધ્યાન રૂપ અગ્નિ સળગાવી, ક્રોધ-માન-માયા-લોભ-કામ-રાગ અને દ્વેષ રૂપ હોમવા લાયક પશુઓને હોમી ક્ષમા રૂપ "પુરોડાશ" (હવ્ય પદાર્થ) નું ભોજન કરનારા, બ્રહ્મચર્ય અને મહાવ્રત રૂપ પવિત્ર શાંતિજળથી પાપ પંકની શાંતિ કરનારા, સર્વ જીવને અભય આપનારા અને સ્વ-પરને તારનારા ઇત્યાદિ અનેક ગુણગણોથી ભરપુર ગુરૂઓ હોય છે.

ગુણગ્રાહક બન્ધુઓ! ઉપર્યુક્ત ગુણોથી વિપરીત હોય તેમનેજ ગુરૂ, ભટ્ટારક, પંડીત, ત્યાગી, બ્રહ્મચારી, મુનીગણો વગેરે કહી શકાય. હવે આજના ગુરૂપદનું ગુમાન રાખનાર ભટ્ટારકોની રીતભાત કેવી છે તેનું ઝાંખું કંઇક દિગ્દર્શન કરાવીશ.

તમોએ તમારે ઘેર ભાવના કરવાનું આમંત્રણ કર્યું હોય તો આનાકાની કર્યા વગર સ્વીકારી લેશે, પરંતુ જ્યારે પૂજા આદિથી નિશ્ચિત થયા એટલે કહેશે કે બોલો, કેટલા રૂપીયા આપશો? ત્યારે ભટ્ટારક ભકતો આસ્તે રહીને, માંદાની માફક કહેશે કે, બાપજી આટલા રૂપીયા આપીશ, ત્યારે આપણા ગુરૂજી કહેશે કે તમારી સંપત-સ્થીતિ તો સારી છે, તમારા ડોસાઓએ તો અમો, ફલાણે વરસે આવ્યા હતા, ત્યારે આટલા રૂપીયા આપ્યા હતા-આટલા લ્હાણાઓ આપ્યા હતા, અને તે વખતે ફલાણાએ લ્હાણા આપવા ના કહી હતી તો પંચમાં મારામારી થઇ હતી. તે વખતે તમો તો નાદાન હતા, પુછો આ ફલાણાને (જે પાસે બેઠા હોય તેમને) તે વખતે તેઓ પણ બિચારા "રેવડીવાળાના ગંડેરીવાળા સાક્ષી"ની માફક, જાણે કોઇનો બાપ ન માર્યો હોય તેવી સ્થીતિએ માથું ખજવાળતા બોલશે કે હા! બાપજી હા! પણ તેવારે તો એમનો વખત હતો. આ બોલતાની સાથે તો આપણા હૃદયચિંતક ભટ્ટારકોના નેત્ર આશમાન ઉપર ચઢી જશે, અને શબ્દો પણ મુખ દ્વારા એવા બહાર નીકળે છે કે આ લેખકને લખતાં પણ શરમ આવે છે, રકઝક આનાકાની કરતાં જાણે

આપણે કોઈ વેપારી પાસેથી માલ લીધો હોય અને તેમાં તકરાર ન પડી હોય અને જાણે એક પક્ષવાળાને ખોટ ન જતી હોય તે પ્રમાણે ચિતાર દૃષ્ટિગોચર થાય છે. આખરે ભાવના કરે કે ના કરે, પણ ભાવના કરાવનારનું મન તો અવશ્ય કરીને દુભાય છે. તો બતાઓ! વિચારો તો ખરા કે ભાવના કરાવનાર અને કરનાર એ બન્નેને કેટલું પુણ્ય પ્રાપ્ત થતું હશે? કે પાપના ભાગિ થતા હશે તેનો ન્યાય અને વિચાર તો વાંચક તમારી તુલના ઉપર મુકું છું. જ્યારે અનહદ માથાફોડ કરતાં "શરાફ ન ચંપાય" ત્યારે બોલશે કે ચાલો, હમે તો આજે અપવાસ કરીશું; આ બોલતાની સાથે તો, અધશ્રદ્ધાળુ ભગત નારે બાપલા ના કરી, હાથ જોડી એકદમ સરકસની માફક ઘેરો ઘાલી દેશે, જાણે કોઇ જડજ કે મેજીસ્ટ્રેટની સામું સાક્ષી આપતા કેદી-માફી-ની આકાંક્ષા ન રાખતો હોય તેવાજ દર્શન અત્રે થવા સંભવ હોય છે. અને તે ઠેકાણે જો દ્રઢ મનનો હોય તો તો ઠીક છે, નહી તો જ્ઞાતિ બન્ધુઓ, ભાવના કરાવનારને સમજાવશે કે ભાઈ, જવાદે! વળી પીછી બીછી ઉઠાવશે અને કમંડળ ઉંધુ મારશે તો ખોટું થશે—સત્યાનાશ જશે.

અહો! આ આપણી કેટલી નિર્બળતા! સત્ય કહ્યું છે કે "સતિ શ્રાપ દે નહિ અને શંખણીનો લાગે નહિ" એ શું અસત્ય હશે? અને એવા દાખલાઓ આપું તો અધિપતિ મહાશય લેખને જગ્યા પણ નહિ આપે; અહિંસા પરમો ધર્મનું મહાન કેન્દ્રસ્થાન જે જૈન મત અને તેનાજ અનુયાયીઓમાં જ્યારે આવા કલાપો રહિત ગ્રુઓજ ન હોય તો પછી જાતિભ્રષ્ટ, સમાજભ્રષ્ટ, અને ધર્મભ્રષ્ટ, થવાય એમાં શું આશ્ચર્ય! વીર! વીર!! વીર!!! આ કેવો અન્યાય!!

હવે મહાવીર તનુજો! આળસ, કુસંપ, અને કુંભકર્ણની નિદ્રાને તિલાંજલી આપી આવા અન્યાયી, સ્વાર્થી અને મદાંધ, દાંભિક પુરૂષોથી સાવચેત રહો! નિઃસ્વાર્થી મુનીગણો, ભટ્ટારકો, ત્યાગીઓ, બ્રહ્મચારીઓ, વિદ્વાનો અને સમાજ હિતૈષીઓને પોતાની શક્તિ અનુસાર તન, મન અને ધનનો ભોગ આપી આ ભારતવર્ષને પાછા એક વખત "જૈન ધર્મામૃતનું" પાન કરાવો તેમજ સમાજમાં રિબાતા બાળકો, વિધવાઓ, ગરીબ વર્ગ તેમજ ઉંચી કેળવણી મેળવવા ચાહતા આપણા યુવાન વર્ગને માટે સ્કોલરશીપો અને બોર્ડીંગો તેમજ અનાથાશ્રમો, વિદ્યાલયો, કન્યાશાળાઓ, પાઠશાળાઓ, સસ્તા પુસ્તકાલયો, માસીકો, અઠવાડીકપત્રો, અને ફ્રી પુસ્તકો વહેંચાય તેવી (આ 'દિગંબર જૈન" આપે છે તેમ) યોજનાઓ કરી અહિંસા પરમો ધર્મઃનો જે મહાન ઉપાસક "જૈન ધર્મ" તેની ધ્વજાઓ આ હિંદુસ્તાનમાં એક વખત પાછી ફરકાવો.

દીલગીરી સાથે જણાવવું પડે છે કે મુંબાઇ અને અમદાવાદ જીલ્લાના આપણા બન્ધુઓમાં ફક્ત એક નર રત્ન પોતાના તન, મન અને ધનનો ભોગ આપી આપણી સમાજનું હીત સાધી રહ્યા છે અને તે કોઇ નહિ પણ દાનવીર જૈન કુલભૂષણ શેઠ માણેકચંદ હીરાચંદ જે. પી.જ છે! તેઓ સિવાય કેટલાક ગૃહસ્થો શ્રીમંત હોવા છતાં એક પણ બન્ધુ આવા પરોપકારી કામોમાં હજુ સુધી પોતાની લક્ષ્મીનો સદ્ઉપયોગ કરી શકયા નથી, ત્યારે એક કહેવાતા પંડીતવર્ય, સમાજમાં શું કાર્ય થાય છે, કઇ કઇ સંસ્થાઓ ખુલી છે, અથવા આપણી સમાજને શેની જરૂર છે વિગેરેના પણ જે જાણનાર નથી. અરે! સમાજ હિત માટે એક કાણી પાઈ પણ કોઇ વખત આપી

નથી, તેની એક વ્યક્તિને 'દાનવીર,' જ્ઞાતિ ભૂષણ, ઇત્યાદિ મહત્તાઓથી દેદીપ્યમાન કર્યા છે। હા! ભાઈ હા! આ પંચમકાળમાં જે ન થાય તે થોડું, પરંતુ એ ઘણા ખેદની વાત છે। લક્ષ્મીવાન માટે કવી શ્રી સવિતા નારાયણે કહ્યું છે કે—

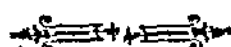
કરિ કરૂણા હરીએ દીધું, જે છે જમણે હાથ;
તે ખરચો પરમાર્થમાં, જેથી રીઝે નાથ, ૧
રંક જનો આશિષ દિયે, જે વારંવાર;
એવા પરમાર્થ કરો, જન્મી જગ મોઝાર, ૨
ખાલી હાથે આવ્યા, જાવું ખાલી હાથ;
હાથે તે સાથે કરો, એજ આવશે સાથ, ૩

પ્રિય પાઠકગણ!

આજ કુસંપ રૂપી કાળા વાદળાને ઉખેડી નાંખી પૂર્ણિમાના પ્રકાશમાન થએલા પૂર્ણ શશીના શીતળ પ્રકાશરૂપ સંપને ગ્રહણ કરી, આપના પવિત્ર હાથો તમારા જાતિ બન્ધુઓની ઉન્નતિ અર્થે લંબાવો કે પછી સર્વદા આનંદ આનંદ થાય. અસતુ.

સરૈયા (સુરત)

* जैनधर्म और जातिकी उन्नतिके उपाय।

१—व्याख्याताको उचित है कि निर्भय होकर अपने व्याख्यानमें अपने स्वतंत्र विचार श्रोताओंके लिये प्रकट करें। श्रोताओं का कर्तव्य है कि जिस विचारमें अपनी सम्मति न मिलती हो उसमें वक्तासे द्वेष न करें, किन्तु जो विचार उनके हृदयमें सत्य प्रतीत हों उसको गृहण करें, और जिसमें सम्मति न मिलती हो उसपर विचार करें।

२—यह जैन धर्म अनादि है, क्योंकि यह आत्माका धर्म अर्थात् स्वभाव है। यह जगत् जीवादि छह द्रव्योंका समुदाय है, जो सदासे है और सदा रहेंगे। नवीन कोई उत्पन्न होता नहीं। जो है उसका नाश होता नहीं, किन्तु केवल अवस्थाएंही बदलती रहती हैं। इससे आत्मद्रव्य भी अनादि है। अतएव उसका स्वभाव भी अनादि है।

यह जैनधर्म राष्ट्रीय, सामाजिक और लौकिक उन्नतिमें बाधक नहीं, किन्तु सहायक है। इस पंचमकालमें भी इस भूमिपर राजा चंद्रगुप्तने मगधदेशमें प्रशंसनीय शासन किया था व दक्षिणमें राजा चामुंडरायकी कीर्ति प्रगट है। नीति, निपुणता व सम्यक्‌विचार सिखानेके लिये जैन धर्मकी शिक्षा अन्य धर्माभासोंसे कहीं बढ़ चढ़कर है।

३—इसकी उन्नति स्व और पर दोनोंमें करनी योग्य है। अपनी आत्मामें सम्यग्दर्शन ज्ञान–चारित्र-तप इन चार आराधनाओंका उद्योत करना, उद्यम करना, निभाना, साधना व आजन्म पालते चले आना। इनसे जैनधर्मकी उन्नति अपने आत्मामें करनेके लिये आवश्यक है। अपने सिवाय दूसरे जीवोंमें जैनधर्मका प्रकाश करनेके लिये

* सारांश व्याख्यान, जो इन्दौरमें ता० १ अप्रैलको जैनधर्म-भूषण ब्रह्मचारी शीतलप्रसादजी द्वारा दिया गया।

उपदेश और ग्रंथउद्धार व पुस्तक प्रचारकी जरूरत है। जैन और अजैन दोनोंमें उपदेश देनेके लिये अनेक जैनधर्मके मर्मी विद्वान् व्याख्याताओंकी आवश्यक्ता है। जैनधर्मका प्राचीन ग्रंथ–भंडार अपूर्व है, परंतु अब-तक गुप्त पड़ा हुआ है। जोधपुरमें जैन साहित्यसम्मेलनके समय महामहोपाध्याय डॉक्टर सतीशचंद्र विद्याभूषण एम्. ए. प्रिन्सिपाल संस्कृत कालेज कलकत्ताने यथार्थ कहा है कि "जैन साहित्य बहुत बड़ा और भिन्न २ प्रकारका है; इसमें तत्त्वज्ञान, इतिहास, काव्य, ज्योतिष, व्याकरण आदि विद्याओंकी बहुमूल्य पुस्तकें हैं। भारतीय विचारोंके बहुतसे गुप्त भंडारोंको प्रगट करके इसने जगत्को अचम्भित कर दिया है।" प्राकृत व संस्कृतके प्रायः सर्व अ-मूल्य आचार्य्योंकी कृतियोंको प्रकाशमें लाना चाहिये। श्रीयुत् पं० पन्नालाल बाकलीवालने काशीमें इन ग्रन्थोंके उद्धारका काम हाथमें लिया है। राजवार्तिक, आप्तपरीक्षा, समयसार आदि ग्रंथ प्रकाशित हो रहे हैं। इस उत्साहीने सर्व प्राचीन साहित्यके उद्धा-रका बीड़ा उठाया है। धनवानोंको धनसे मदद करनी चाहिये, नहीं तो इनका जी-वन शेष होनेपर फिर ऐसा उत्साही मिलना कठिन होगा। यदि समाज दो चार हजार-की भी सहायता कर दे तो दो चार वर्षोंमें ही बहुतसे प्राचीन ग्रन्थोंका उद्धार हो जाय।

धर्मप्रचारके लिये दुनयांकी सर्व भाषा-ओंमें जैनधर्मके उपदेशोंको प्रकट करना चाहिये। दुनियांमें सत्यकी खोज हो रही है। जैनधर्मका तत्त्वज्ञान सुगम और परम कल्याणकारी है। विदेशोंमें धर्मप्रचारके लिये जैन बोर्डिंग व जैनाश्रम खुलने चा-हिये, जिनमें धर्मसे अविरुद्ध भोजनपान रहन सहनका प्रबन्ध हो, ताकि धर्मप्रचारक वहां ठहर कर धर्मप्रचारका उद्योग कर सकें। इन आश्रमोंसे उन छात्रोंको भी आराम मिलेगा जो विदेशोंमें नाना प्रकारकी लौ-किक विद्याओंको सीखनेके लिये जाते व जाना चाहते हैं, तथा वे व्यापारी भी आ-राम पावेंगे जो व्यापारके अर्थ जाते व जाना चाहते हैं। यदि हम आश्रमोंका प्रबन्ध न करेंगे तो धर्म प्रचार होना कठिन है तथा लौकिक कार्य्यवश जानेवाले अति कष्ट पावेंगे। यदि हम विदेशोंमें किसीको जाने न दें तो यह बात असंभव है, दूसरे उचित भी नहीं है। कारण अनेक लौकिक विद्याओंका उच्च ज्ञान विदेशों ही में हो सक्ता है। जैनसमाजको इस ज्ञानसे वंचित रखना उनके गृहस्थधर्मकी उन्नतिमें बाधक होगा।

सन् १९१५ में अमेरिकाके युक्तप्रदेशके पनामा स्थानमें सर्व धर्मोंकी एकत्रित सभा होनेवाली है, जिसको आठ या दस मास ही बाकी हैं। "अड्यार बुलेटिन" पत्र लिखता है कि, "Jainism and Sikhism

should each have something to say" जैन और सिक्खधर्मको भी अपना २ मत कहना चाहिये। यदि हम दुनियांमें जैनमतके गौरवको प्रगट करना चाहते हैं तो यह बड़ा ही अमूल्य अवसर है। गांधी वीरचन्द राघवजी समान किसी विद्वान्को भेजनेका उपाय जैनसमाजको उचित है।

४—धर्मप्रचारके लिये विद्यालयोंके द्वारा अनेक विद्वान् व्याख्याता, ग्रंथ प्रकाशक और अनुवादक तयार करनेकी आवश्यक्ता है। इसलिये जो २ विद्यालय इस समय जैन समाजमें हैं उनको ध्रुव कर देना चाहिये, ताकि उनके उखड़ जानेका कभी किसी तरहका भय न रहे। स्याद्वाद महाविद्यालय काशी, ऋषभ ब्रह्मचर्याश्रम हस्तिनापुर व जैनसिद्धान्त पाठशाला मोरैना बहुत ही नाजुक दशामें हैं—द्रव्यकी चिन्तासे प्रतिदिन गृसित हैं। इनके खर्चके योग्य चिरस्थाई रकम करके इनकी आकुलताओंको मेटना चाहिये तब और नवीन विद्यालय स्थापन करना चाहिये। पंडित गोपालदासजीने जैन सिद्धान्त सिखानेका अपूर्व प्रयत्न किया है, अब आप अतिशय निर्बल और रुग्न हैं। इनकी संस्था सदा कायम रहे और इनके मरण पीछे इनके कार्यको करती रहे ऐसा आश्वासन पंडितजीके जीवनमें ही कर देना समाजका धर्म है, अर्थात् अति शीघ्र इसको चिरस्थाई कर देना चाहिये। ग्रेजुएटोंको जैनतत्त्वज्ञान जैन सिद्धान्त पाठशाला मोरैनासे प्राप्तकर विदेशोंमें धर्मप्रचार करना चाहिये।

५—जैन जाति उन मनुष्योंके समुदायको कहते हैं जो जैनधर्मको पाले और जो विना किसी रोक टोकके धार्मिक व समाजिक विषयोंमें सब तरह हिल मिलकर रह सकें। वर्तमानमें कुल जैनजातिके भीतर यह लक्षण नहीं घटता। बीचमें मतभेद होनेके कारण इस जातिमें दिगम्बर, श्वेताम्बर, स्थानकवासी ऐसे तीन भेद इस किस्मके मौजूद हैं कि जिनके देव, गुरु और शास्त्र व धर्म क्रियाएं भिन्न २ हैं। अतएव इन सबका एक जैन जातिके ऊपर लिखित लक्षणमें मिल जाना बिलकुल असम्भव है। तथापि इस सर्व संघमें जैनत्वकी समानता है, इसलिये लौकिक उन्नति करने व समान धार्मिक हकोंकी रक्षा हिन्दू और मुसलमानोंकी अपेक्षा करने व एक साथ लौकिकशिक्षा लेने व एक साथ जीवदयाकी पुकार करनेके लिये सर्व जैन संघको अपना एक बल बांधना चाहिये। और जैसे भिन्न २ भेद होने पर भी हिन्दू, मुसलमान, पारसी आदि अलग २ नेशन (जाति) हैं वैसे ही सर्व जैन समूहको एक Nation के सूत्रमें बंधना चाहिये। इस कार्यके लिये एक

"Central Jain College" सेन्ट्रल जैन कॉलेज स्थापित होना चाहिये। एक कालेजमें एक साथ शिक्षा लेकर निकले हुए ही दिगम्बर, श्वेताम्बर व स्थानकवासी छात्र परस्पर प्रेम रख सकेंगे और परस्परके तीर्थ आदि संबंधी उन तुच्छ २ झगड़ोंको जिनमें जैन समाजका लाखों रुपया अदालतोंमें पानीकी तरह व्यर्थ खर्च हो रहा है बातकी बातमें मेट सकेंगे। अविद्या और वृथा अभिमानके कारण ही इस समय श्रीशिखरजी मुकद्दमोंका अड्डा बन गया है। दोनों ओरके कुछ दूरदर्शी लोग इन झगड़ोंको आपसमें मिटाना चाहते भी हैं, परन्तु कोई उद्योग नहीं करते हैं। ये सब झगड़े उच्च विद्याके प्रचार होते ही उसी तरह मिट जायेंगे जैसे पहले मुसल्मानोंके शिया सुनियोंमें होनेवाले झगड़े अलीगढ़ मोहम्मडन कालेजके स्थापन होनेसे मिट गये हैं। आज इस कालेजका ही प्रभाव है, जिससे मुसल्मानोंकी एकता वर्तमानमें मुसल्मानोंकी तरक्की करने व उनका गौरव हिन्दुओंकी अपेक्षा भी उच्च बढ़ानेमें समर्थ हुई है।

६–यदि दिगम्बर जैन समाजकी उन्नतिके उपायोंकी ओर ध्यान दिया जाय तो इसके निचे लिखे कार्य्य शीघ्र करना चाहिये:—

(क) प्रत्येक 'नगर, कस्बा व ग्राममें बालक बालिकाओंके लिये जैन पाठशाला और कन्याशाला खुलनी चाहिए और एक ऐसी सभा स्थापित होनी चाहिये जो अच्छा काम करनेवाली शालाओंको व असमर्थ शालाओंको मासिक मदद देकर विद्या-साधनमें उत्तेजित करती रहे। अध्यापकोंके लिये प्रत्येक बडे २ नगरमें जैन विद्यालय व शिक्षकशाला व जैन हाईस्कूल खुलने चाहिये। इनके साथ २ छात्राश्रम भी रहें। उनमें जो विना स्वखर्चके पढ़ें उनके लिये यह नियम होना चाहिये कि वे पढ़नेके बाद ३ वर्ष उस संस्थाकी आज्ञानुसार उचित भेट लेकर काम करें। इसी तरह श्राविकाश्रम व कन्यामहाविद्यालय भी खुलने चाहिये।

(ख) जबतक यथा आवश्यक जैन शिक्षक तय्यार न हों तब तक अजैन शिक्षक व शिक्षिकाओंसे जैन समाजद्वारा निर्धारित पुस्तकोंके द्वारा शिक्षाका प्रचार कराना चाहिये।

इन्दौरमें एक योग्य कन्याविद्यालय और श्राविकाश्रमकी आवश्यकता है। यहांकी जैन कन्याएं ईसाइयोंकी कन्याशालाओंमें जाती हैं और स्वधर्म विपरीत शिक्षा लेती हैं।

(ग) जन्म, मरण, विवाह सम्बन्धी खर्च घटा देना चाहिये। देखो, बंगाल निवासी दयाचित्त स्नेहलताने अपने गरीब पिताको विवाह खर्चके लिये दुखी होकर अपना एक मकान गिरवी रखते हुए दे-

खकर हालमें अपना यह जीवन ही समाप्तकर डाला। कर्ज आकुलताका घर है। फर्जकी बेड़ियोंमें न पड़ कर एक २०) व २५) मासिक कमानेवाला गृहस्थ अपने सन्तानका सम्बन्ध कर सके ऐसे खर्चके नियम बनने चाहिये। मरणके पीछे बिरादरीका नुकता न करना चाहिये। केवल १० व १२ सुपात्रोंको आहार दान करना चाहिये। वेश्यानृत्य करके द्रव्यको मांसाहारियोंमें फेक अपनी सन्तानोंको अनीतिकी शिक्षा न देनी चाहिये। विवाहमें बिरादरीका केवल एक जीमन अगर शक्ति हो तो करना चाहिये; शक्ति न हो तो केवल निकट सम्बन्धियोंको बुलाकर काम निकालना चाहिये और आतशबाजी, आरायश लुटाना आदि आडम्बरोंसे अपनेको बचाना चाहिये।

(घ) एकताकी वृद्धिकरने व सन्तानोंके योग्य सम्बन्धकी प्राप्तिके लिये दि० जैन-धर्म माननेवाली सर्व शुद्ध जातियोंको एक दूसरेकी छुई कची व पकी रसोई खानेमें परहेज न करना चाहिये, तथा परस्पर अपने बालक बालिकाओंका सम्बन्ध करना चाहिये, जैसा कि पहले भिन्न २ वंशोंमें होता था। सूर्यवंश, चंद्रवंश, हरिवंश आदि अपने २ वंशोंको कायम रखते हुए भी परस्पर सम्बन्ध कर योग्य सम्बन्ध मिलाते और एकताको बढ़ाते थे।

(ङ) गरीब कुटुम्बियोंको उद्योग धन्देमें लगानेके लिये मूल पूंजीकी सहायता करने व अन्य उद्योगमें जोड़नेके लिये प्रत्येक जिलेमें एक जैन निराश्रित सहायकफंड होना चहिये। इसके द्वारा परिश्रमी जैनियोंको व्याजपर रुपया दिया जासक्ता व बसूल भी किया जासक्ता है।

जैनियोंमें गरीबी बढ़ गई है। ग्रामीण जैनी अपने बालकोंको पढ़ा नहीं सक्ते, परन्तु पढ़ानेके लिये तरसते हैं। हम अभी सतना होकर आते हैं– वहांकी जैन पाठशालामें भरती होकर पढ़नेके लिये वहांके निकटवर्ती ग्रामोंकी अनेक चिट्ठियां आती हैं, परन्तु भोजन व रहनेके अर्थ बोर्डिङ्ग न होनेसे सतनावाले उनका कुछ भी संतोष नहीं कर सक्ते। थोड़ी असली चिट्ठियां हम लाए हैं, जिनमेंसे दो प्रगट की जाती हैं। ये चिट्ठियां दयाप्रेमी भाइयोंके चित्तोंको द्रवीभूत करनेवाली हैं और साथमें यह भी प्रगट करनेवाली है कि हमारे ग्रामवासी भाई कैसे अनपढ़ और गरीब हैं?

नकल पत्र नं. १.

"सिध श्री सतना....दुलीचंदजी.... जोग करहहीसे सिंगई परमलालकी श्री जिनेन्दकी–हमारे ईहा तीन चार लरका वास्ते पडवेके आवे तो क्या आप रष सकते है। हमारे ईहापर कोई पडानेवाला नहीं है नाहम सबमें इतनी गुजाइस है

की मास्टर रापसके हमलोग सब गरीब हैं कोई ईहा पर यैसा धनाड़ नहीं है जो ईन गरीब लरकौकी मदत करे तीसै आप ईनकी परवरस करे—फ॰ मीती असाड वदी ९ स० १९७०॥"

पत्र नं० २.

"जोग पड़रियासे भाग चंद्रकी जुहार वंचने....हमको दो लडका पड़नेके वास्ते पठेवें तो आप लिपना हम पठे देवेंगे और पर्चे वगैरा हम नहीं दे सक्ते। आप उनके पेवे पीवेको दे सकोतो लिखना—भादो सुदी १९ सं० १९७० "

हर जगह गरीब लडकोंकी शिक्षाके लिये छात्राश्रमसहित शालाएं प्रति जिलेके नगरमें होनी चाहिये। इसके लिये हमको आफ्रिका वासी मि० करमचंद गांधीके भांति उद्योगशील होना चाहिये। अब धनके प्रवाहको विद्याप्रचारमें ही लगाना चाहिये। इन्दौरकी जैन समाजकी अनैक्यताको मिटाना चाहिये।

सारांश—अपने आत्मामें जिनधर्मकी उन्नतिके लिये ध्यानका अभ्यास व परमें जिनधर्म प्रचारके लिये उपदेशका प्रचार करना चाहिये। धर्मकी उन्नतिका यही बीज मंत्र है तथा अपनी सन्तानोंको खुब पढ़ाकर फिर गृह फंदेमें डालना चाहिये। यही जातिकी उन्नतिका बीज मंत्र है।

"जैन मित्र."

જૈન ધર્મ શું માગે છે?

જૈન ધર્મ શું માગે છે?—જૈન ધર્મ વધારે પ્રચલીત થવાને હાલ ક્યા સાધનની જરૂર છે, એ બાબત ઘણાખરા વિદ્વાન; તેમજ સુધારકો જણાવી ચૂક્યા છે, પરંતુ તેને અંગે સુધારા વધારા સાથે હું મારા સ્વતંત્ર વિચાર જણાવીશ.

હાલના જમાનામાં દહેરાસરો જોઇતા પ્રમાણ કરતાં વધારે; બાંધવાની આવશ્યકતા નથી, વધારે પ્રમાણમાં વરઘોડા કઢી પૈસા ખર્ચ કરવાની જરૂર જણાતી નથી, તેમજ સાધુ—મુનીરાજો હદથી જાદે વધારવાથી ધર્મની જાગૃતિ થાય એવી બાબતની અગત્ય નથી.

કેટલાક મહાશયોને આશ્ચર્ય લાગશે કે દેરાસર, વરઘોડા અને સાધુ સિવાય ધર્મનો ફેલાવો કેવી રીતે થઇ શકશે? વળી કેટલાક એવું પણ ધારે છે કે જેઓ એવા વિચાર (ચાલુ જમાનાને અનુસરતા)ના છે તેઓ નાસ્તિક છે અને ધર્મને નામે એક પૈસો પણ નહિ કાઢવાના બ્હાના કાઢનારા છે. પૂજા વિગેરેથી મનોનિગ્રહ થાય છે તેનું ભાન નથી, વરઘોડામાં ધર્મનો કેવો પ્રભાવ થાય છે તેનો ખ્યાલ નથી, સાધુ—મુનીરાજોથી થતા ધર્મના ફેલાવાથી અજ્ઞાત છે અને તેથી તેઓ સાધુ-મુનીરાજ (!)ના દુશ્મન થઈ વધારે સાધુ ઉત્પન્ન કરવા ના પાડે છે. તેમની આધુનિક કેળવણીએ ઉછાંછળાપણું, કુમરતા, કોર હૃદયના અને ધુતારા લોકોના જમાનાઓથી ભમિત થઇ ગયા છે; માટે તેઓ સામે આપણે કાંઇપણ લક્ષ આપવું નહી અને આપણું ચાલતું આવ્યું છે તેજ પ્રમાણે કરતાં રહેવું

જુના વિચારના મહાશયો !—ઉપર દર્શાવેલા કારણોથી વિરૂદ્ધ કોઇજ નથી અને અમે પણ નથી છતાં જ્યારે તે વધુ પ્રમાણમાં થાય છે ત્યારે તે કેવું સ્વરૂપ પકડે છે તે બાબત જરા મારી વાત સાંભળો, અને જો યોગ્ય લાગે તેજ તેને હૃદયમાં સ્થાન આપો, નહિતર એક કાને સાંભળી બીજે કાને કાઢી નાંખશો !

પ્રથમ અમને નાસ્તિક ! કહો છો તે શા ઉપરથી ? શાસ્ત્રમાં જે શ્રાવકાચાર દર્શાવ્યો છે તેજ પ્રમાણે જે જૈન વર્તે તેમજ શાસ્ત્રમાં શ્રદ્ધા રાખે તેજ આસ્તિક કહેવાય છે અને તે વાત કોઇપણ સાચા જૈનના દિલબહાર નહીંજ હોય. પરંતુ સાચો જૈન (આધુનિક વિચારવાળો) ધર્મનો ખરો ઉદ્યોત કેવી રીતે થાય અને તેને જગજાહેર કેવી રીતે કરી શકાય એજ વિચારમાં પોતાનું જીવન ગુજારે છે અને તેને અંગે શાસ્ત્રોધ્ધાર જેવું યોગ્ય કાર્ય તન-મન અને ધનથી બજાવવા તૈયારજ રહે છે. આ બાબતે વિદ્યાપ્રસારક સભા, અધ્યાત્મ જ્ઞાન પ્રસારક મંડળ, જૈન ગ્રંથ રત્નાકર કાર્યાલયાદિ ઘણાં સારાં ખાતાંઓ જૈનોમાં નીકળ્યાં છે અને નીકળશે પણ ખરા, જેથી જૈન ધર્મના અનેક ગ્રંથો છપાઇ બહાર પડશે અને દરેક ધર્મવાળાઓને જૈન ધર્મના સિદ્ધાંતો ખરાં છે એમ સાબીત કરી આપશે.

હવે તમે (જુના વિચારના) શાસ્ત્રોદ્ધાર માટે કેવા પ્રયત્ન કરો છો તે તપાસો. સારા રેશમી કપડામાં લપેટી, ફુલ વિગેરેથી પૂજા કરી, મજબુત પેટી-પેટારામાં મૂકો છો કે જેનો ઉપયોગ ઉંદર અને ઉધઇ સિવાય કોઇ કરી શકતુંજ નથી. કહો આથી કેટલો ધર્મનો ઉદ્યોત થયો !

અમે જ્યારે વધારે પ્રમાણમાં મંદીરોની આવશ્યકતા જોતા નથી ત્યારે તમે અમારી પાસે મનોનિગ્રહની દલીલ રજુ કરો છો તો તે સાચી વાત છે, પરંતુ વિચારો કે જ્યાં પાંચ દહેરાસરની જરૂર હોય ત્યાં પચાસ કરી મુકો તો તેની પ્રક્ષાલ-પૂજા વિગેરે નિત્યકર્મની ક્રિયાના કેવા હાલ થાય ? અને તેથી જે અશાતના થાય તેના દોષ કોને માથે ? અગર ધારો કે દરેક દહેરાસરની વ્યવસ્થા ઉત્તમ પ્રકારે છે તો તેમાં જે ખર્ચ જોઇએ તે કરતાં વધારે થાય છે તે શા ઉપયોગનો ? આવા અનેક કારણોથી અમે એમ કહીએ છીએ કે જૂના દહેરાસરોની વ્યવસ્થા શાસ્ત્રાધારે કરો અને નવા માટે જે ઉમંગ ધરાવતા હોય તેઓએ પોતાના પૈસાનો સુવ્યય વિદ્યાદાન વગેરે બીજે રસ્તે કરવો કે જેથી દરેક મંદિરમાં નિત્યકર્મ સારી રીતે થાય, અશાતનાનો ભય ન રહે તેમજ ખર્ચ બચે એટલા માટે અમે વધારે પ્રમાણમાં દેરાસરની અગત્ય જોતા નથી.

વધારે પ્રમાણમાં વરઘોડા કાઢી તેમાં જે નાહકનો જંગી ખર્ચ કરવામાં આવે છે તેનો અટકાવ કરી તેનો ઉપયોગ કોઇ ધાર્મિક કાર્યોમાં કરવો કે જેથી અનેકને તેનો લાભ મળે અને આશિષ આપે.

હવે સાધુના બાબતમાં આપ જ્યારે અમારા ભાવાર્થનો અવળો અર્થ કરી બેઠા છો ત્યારે કહેવું જોઇએ છે કે જ્યારે વધુ પ્રમાણમાં સાધુ થવાથી તેમાંના ઘણાખરાતે શિષ્ય વૃદ્ધિના લોભમાં ! અમે તેવા મૂઢ, અજ્ઞાન, ક્રિયાહીન મનુષ્યને પોતાનો શિષ્ય બનાવી પોતાનો વંશ વધારવા લલચાય છે અને તેથીજ વધારે છે, પણ પછી તેના માઠાં ફળ શ્રાવકગણને ભોગવવા પડે છે. તેમજ ધર્મની પણ નિંદા સિવાય ઉન્નતિ થતી નથી.

આટલા માટેજ થોડા સાધુ હશે તો

તેની દરકાર નહિ, પરંતુ તેઓ પૂર્ણ શ્રદ્ધાવાન, શાસ્ત્રપ્રેમી, જ્ઞાનવાન, ક્રિયાવાન હોવા જોઇએ કે જેથી તેઓ ધર્મનો કાંઇક ફેલાવો કરી શકે, સો મૂર્ખ કરતાં એક વિદ્વાન ઘણુંજ કાર્ય કરી શકે છે.

હાલમાં અપાતી કેળવણી જો કે તમારા ધારવા પ્રમાણે હશે પરંતુ તેમાંથી તેઓને એક એ શક્તિ મળે છે કે જે આધુનિક કાળમાં જેહના સાધનોની ખોટ પૂરી પાડે છે અને તે સ્વતંત્ર વિચારશક્તિ છે. યાદ રાખો કે સ્વતંત્ર વિચાર શિવાય કોઇપણ નવું કાર્ય થઇ શકતું નથી. આવા સમયમાં જો તે શક્તિ ન આવી હોત તો અમે પણ તમારા (ગાડરીઆ પ્રવાહ) માફક વર્તત, અને જૈન ધર્મને તદ્દન અધોગતિએ પહોંચાડત.

આથી તમને એમજ થતું હશે અને તે યોગ્ય છે કે હાલમાં શાની જરૂર છે? જવાબમાં જ્ઞાનની.

જ્ઞાન મેળવવા માટે શાસ્ત્ર વાંચો એટલે જ્ઞાન થશેજ.

પરંતુ તે શાસ્ત્ર વાંચવા જેટલી શક્તિ ક્યાં છે? કે તે વાંચી તેના અર્થ સમજી શકાય?

ત્યારે શું કરવું જોઇએ?

સાંભળો! વીરભ્રાતાઓ સાંભળો! એકાગ્રચિત્તથી મારૂં ટુંક વિવેચન સાંભળો! જેથી તમારો સંશય દૂર થશે. આજના વિદ્વતાની દ્રષ્ટિના સમયમાં જેનું જ્ઞાન વધારે પ્રમાણમાં પ્રસરેલું હોય છે તેજ ધર્મ વધારે પ્રગતિમાં આવી શકે છે.

પ્રથમ આપણે જ્ઞાન મેળવવા શું કરવું તે વિચારીએ. જો આપણે શુદ્ધજ્ઞાન મેળવવું હોય તો જૈનોના વિદ્યાલયોમાં અભ્યાસ કરવો કે જેમાં સંસ્કૃત, માગધી, વ્યાકરણ, અને ધર્મશાસ્ત્ર ભલા શીખવવામાં આવે છે, આથી વધુ રાજભાષાનો અભ્યાસ કરવો હોય તેમણે જૈન બોર્ડીંગમાં અભ્યાસ કરવો, જેથી શાસ્ત્રો વાંચી શકાશે તેમજ અર્થ પણ સમજી શકાશે બીજાને તેનો લાભ આપી શકાશે.

આવી રીતે પોતાની જીંદગી સુખમય-પવિત્ર ગુજારી શકાશે અને પરલોકમાં પણ સુખની પ્રાપ્તિ થવા સંભવ છે. હવે સાધુ થનારા મુમુક્ષુએ ઉપર પ્રમાણે અભ્યાસ કરી ઋષભબ્રહ્મચર્યાશ્રમ જેવા આશ્રમમાં પોતાના મનની ખાતરી કરી તેમાં ઉત્તીર્ણ થવાય, તોજ ત્યાગી બનવું, નહિતર ગૃહસ્થ ધર્મમાં રહી પોતાથી બની શકે તેટલા તન-મન અને ધનથી જૈનસમાજના લાભાર્થે કાર્યો કરવાં.

આટલાજ માટે ચાલુ જમાનાને અનુસરતા સાધનો જેવા કે, પાઠશાળાઓ, મહાવિદ્યાલય, બ્રહ્મચર્યાશ્રમ, ઉદાસીનાશ્રમ, બોર્ડીંગ, જૈન ટ્રેનીંગ કોલેજ, બોર્ડીંગો, શ્રાવિકાશ્રમ, વિધવાશ્રમ, અનાથાશ્રમ, ગરીબ સહાયક મંડળ, શાસ્ત્રોદ્ધાર કાર્યાલય, સસ્તું જૈન સાહિત્ય કાર્યાલય, જૈન કન્યાશાળા, વિગેરે સ્થપાવાની જરૂર છે અને તે સર્વને જાહેરમાં લાવનાર રોજીંદુ પત્ર, અઠવાડીક પત્ર, માસીક પત્ર, ત્રીમાસિક પત્ર, વિગેરે પેપરોની અગત્ય છે. જેમાંનું કાર્ય થોડે અંશે ફળીભૂત થતું જાય છે, એ આનંદની વાત છે અને આશા છે કે એક વખતે ફરીથી જૈન ધર્મ સાર્વભૌમ થશેજ.

આવાં સત્કાર્યો માટે—
દાની ગ્રહસ્થો!

તમે પણ ચાલુ જમાનાને અનુમોદન આપતા કાર્યોને ઉત્તેજન આપો! તમારા શિવાય આ જમાનામાં ધર્મનો ફેલાવો કરી શકાય તેમ નથી, માટે જરૂર તમારા પવિત્ર

હસ્તને ધર્મરૂપી અમૃતમાં લંબાવશો કે જેથી તે અમૃતફળ એકાએક હાથમાં આવી જશે. જૈન ધર્મ એક પ્રજાનો નહિ-એક દેશનો નહિ-એક કોમનો નહિ પરંતુ સર્વ પ્રજાનો-સર્વ દેશનો તેમજ દરેક કોમનો છે અને તેથીજ તેને આપણે વધારે પ્રમાણમાં ફેલાવાની જરૂર છે, અને તે ફેલાવવાના રસ્તા ચાલુ જમાનામાં નીકળેલી સંસ્થાઓ છે. જેથી તેવી અગત્યની સંસ્થાને જરૂર આશ્રય આપો અને અવિનાશી સત્ય ધર્મના અનુયાયી તરીકે માન ખાટો.

વિદ્વાનો !!

તમારા અનેક વખતના પરિચયથી લોકોમાં અંધશ્રદ્ધાનો અસ્ત થશે અને સત્ય ધર્મના હિતકારી બની ધર્મની ઉન્નતિ કરશે, માટે તમે તમારા કરતા ઉતરતા (જ્ઞાનમાં) વર્ગના લોકોમાં શિક્ષાનો પ્રચાર કેમ વધે એ બાબત તન-મન અને ધનથી મહેનત કરો, જેથી તમારી અવિચળ કીર્તિ જગજાહેર થશે.

ત્યાગી મહારાજ !

તમે પણ સત્ય ધર્મના રસ્તાઓ જાહેર પ્રજા સમક્ષ મુકી તેમાં લોકમત કેળવો કે જેથી તેઓ શુદ્ધ ક્રિયાવાન બની પોતાની અનંત શક્તિ ઉભય પક્ષને બતાવી શકે.

હાલમાં જૈન કોમમાં વાંચનનો શોખ ધીમે ધીમે વધવા લાગ્યો છે, પરંતુ જોઇએ તેવો રસ-ટેસ હજુ પડ્યો નથી કે જેથી તેઓ કીંમતી પુસ્તકો ખરીદી વાંચવાનો લાભ લે, એટલા માટે હાલમાં એવી જરૂર છે કે પુસ્તકોનો મોટા પ્રમાણમાં મફત ફેલાવો કરવો કે જેથી દરેક ગરીબ-તવંગર, વિદ્વાન-મૂર્ખ, ત્યાગી-ગૃહસ્થ સર્વે વાંચી તેનો લાભ લે અને તેનો સ્વાદ ચાખતા તેનું બંધાણુ (વ્યસન) પડે કે જેથી તેઓ અનેક ગ્રંથો ખરીદી વાંચતા જરૂર બને. આ બાબત—

" દિગંબર જૈન "

માસીક પત્રે બે ત્રણ વર્ષથી પ્રશંસાજ સ્તુતિપાત્ર પ્રયાસ આરંભેલો છે, જેથી અનેક તેનો લાભ લે છે અને લેશેજ. આ વર્ષે ૧૭૦૦૦ પુસ્તકોનો મફત ફેલાવો કરવાનું સાહસ એજ પત્રે ઉપાડયું છે, જેથી દરેકે તેવાં કાર્યને ઉત્તેજન આપવાની જરૂર છે. જૈનોમાં આવી રીતના કાર્યો કરવાની દરેક સુજ્ઞ મહાશયને અરજ કરવામાં આવે છે. ઇત્યલમ્

સુધારકોનો સાથી

આ. અ. શાહ—સુરત.

जीवकोर व्हेने करेली व्यवस्था.

रु. १५०००)नी मीलकतनो सदुपयोग.

મરહુમ બ્હેન જીવકોરબ્હેન, તે જંબુસરનિવાસી શ૦ પ્રાણલાલ હરેલોચનની વિધવા જે તા૦ ૧૨-૪-૧૪ના રોજે પોતાની ક્ષણીક ધનસંપત્તિનો ત્યાગ કરી મનુષ્ય જન્મ ત્યાગી પરલોક ગયાં છે, તે વીરપુત્રી સારી રીતે પોતાના ધર્મનું જ્ઞાન સંપાદન કરી, તે જ્ઞાનનો સદુપયોગ કરી, પોતાનું નામ અમર કરી ગયા છે, તેની નોંધ સવિસ્તર નીચે પ્રમાણે છે.

તેઓ એમ સમજતા હતા કે મ્હારે એક વખતે કાલચક્રના પંજામાં ફસાવું પડશે, એમ સમજી પોતાની મિલકતનો સદુપયોગ કરતાં હતાં અને અંતે પણ જ્યારે મરણ પથારીએ સુતાં ત્યારે પોતાની સાવચેતીમાં પોતાનું વીલ (વસીયતનામું) જે ઘણી અક્કલ હોશીઆરીથી કર્યું છે, તેમાં પોતાની રૂ૫૦૦૦)ની

સ્થાવર જંગમ મિલકત નોંધાવી દઇ પોતાના ધર્મ તરફ અને સગાસંબંધી તરફ નીચે મુજબ ઉદાર લાગણી દેખાડી આપી છે, તે સર્વે બ્હેનોએ અનુકરણ કરવા જેવું છે.

૧૦૦૧) શ્રાવિકાશ્રમ, મુંબાઇ
૫૦૦) અર્થ પ્રકાશીકા (તત્વાર્થ સૂત્ર)ની ટીકા છપાવવા.
૫૦૦) જંબુસરની સંસ્કૃત પાઠશાળામાં
૩૦૦) વેડચમાં ઢાલા વાડકા મુકવાને
૩૦૦) મેવાડા ન્યાતમાં લ્હાણું કરવાને
૧૦૦) ધર્મ પુસ્તકો મુકવા જુદે જુદે સ્થળે ૪ કબાટો માટે.
૧૦૦) શ્રાવક વનિતા બોધીનીનું ગુજરાતી કરી 'દિગંબર જૈન'ના ગ્રાહકોને ભેટ આપવા સારૂ
૨૦૧) પાવાગઢ તીર્થપર
૧૦૦) વેડચના દેહેરામાં ચાંદીનો બાજઠ
૧૦૦) ગરીબ દરદીઓને દવા માટે
૧૪૭) પરચુરણ દેહેરાં તથા તીર્થોમાં ભંડાર તરીકે
૫૦) હસ્તીનાપુર બ્રહ્મચર્યાશ્રમને
૫૦) જૈન ધર્મના પુસ્તકો દેહેરામાં મુકવા માટે
૫૦) શ્રાવિકાશ્રમ, મુંબઇમાં કપડાં તથા ભોજન માટે
૨૫) સોજીત્રા જૈન પાઠશાળામાં
૨૫) કરમસદ જૈન પાઠશાળામાં
૧૫) જેપુર શિક્ષા પ્રચારક સમિતીને
૧૫) બનારસ સ્યાદ્વાદ પાઠશાળા
૧૫) ફુલકોર કન્યાશાળા-સુરત
૧૫) વનિતા વિશ્રામ-સુરત
૧૫) અમદાવાદ દિ. જૈન બોર્ડિંગ
૧૫) રતલામ દિ. જૈન બોર્ડિંગ
૧૫) જૈન સિદ્ધાંત પાઠશાળા-મોરેના

૩૬૫૪)

આ રકમ તેમણે નીમેલા દરદીઓને સારૂં ઠેકાણે રોકડી મોકલી આપી છે અને તેની વ્યવસ્થા સારી રીતે થઇ છે તેમજ ૧૦૮૯) પોતાનાં સગાસંબંધીઓને વ્હેંચી આપ્યા છે અને સ્થાવર મિલકત હતી તેમાંથી જંબુસરમાં અને વેડચમાં ૨૦૦૦)નાં કેટલાંક ખેતરો વ્હેંચી આપ્યા છે તથા ત્રણ ઘર હતાં તેમાંથી રૂ. ૪૦૦૦)નું એક ઘર પોતાની મરણ તિથિને દિવસે પૂજા પ્રભાવનાં અને ન્યાતીમાં જમણ કરવા આપ્યું છે, રૂ. ૨૦૦૦)નું એક ઘર તથા દુકાન પોતાની ભત્રીજીના દીકરાને આપી છે અને દુકાનવાળા ઘરનો ઉપલો ભાગ પાઠશાળા માટે જંબુસરના મહાજનને ભેટ આપ્યો છે જે રૂ. ૨૦૦૦ નો છે, અને આશરે રૂ. ૧૦૦૦) મરણ પછીની ક્રિયામાં વપરાયા હતા. આ પ્રમાણે મરનાર બાઇએ પોતાનું મરણ સુધારી પોતાનું જીવન સાર્થક કર્યું છે. આ મુજબ અમારી કેટલીક વિધવા બ્હેનો હજારોની મિલકતવાળી હોય છે, છતાં અકાર શુન્ય હોવાથી પોતાનું જીવન અને ધન બન્નેને અયોગ્ય માર્ગે ગુમાવી જગતને ભાર રૂપ થઇ, છતે પૈસે જેમ તેમ જીંદગી ગુજારે છે અને પાછળથી સગાસંબંધીઓ મીલકત પચાવી પાડે છે તેમણે આ બાઇનું અનુકરણ કરી શ્રાવિકાશ્રમ કે સત્સમાગમ કરી જ્ઞાન-વૈરાગ્ય ગ્રહણ કરવાને પાત્ર બનવું જોઇએ.

સમાજ સેવિકા,
મગનબ્હેન (મુંબઇ).

इस वर्षके ग्राहकोंको हिंदी-गुजराती १० पुस्तकें उपहारमें मिलती है।

॥ श्री वीतरागाय नमः ॥

शेठ प्रेमचंद मोतीचंद दिगंबर जैन बोर्डिंग तरफथी प्रकट थतुं मासिक

दिगंबर जैन.

THE DIGAMBER JAIN.

नमः श्री वर्द्धमानाय निर्धूतकलिलात्मने।
सालोकानां त्रिलोकानां यद्विद्या दर्पणायते ॥

वर्ष ७ मुं.] वीर संवत २४४०, आषाढ. विक्रम सं. १९७०. [अंक ९ मो.

संपादकीय वक्तव्य.

वर्षनी त्रणे ऋतुओ शियाळो, उन्हाळो अने चोमासु पैकी चातुर्मासनुं कर्तव्य. वर्षाऋतुना चार महिना एवा छे के जे दिवसोमां दरेकने घणु करीने फुरसद होय छे कमके आ ऋतुमां जळवृष्टिने लीधे पृथ्वी नरम थवाथी जीवमयी थइ जाय छे तेथी आ महीनाओमां लग्न, प्रतिष्ठा, रथोत्सव वगेरे कार्यो थतां नथी, जेथी व्यापार धंधाथी पण दरेकने फुरसद होय छे. वळी आपणां घणां व्रतो जेवां के अष्टानिका, दशलक्षणिक, रत्नत्रय, वगेरे त्रणे ऋतुमां पाळवाने शास्त्रकारोए फरमावेलुं छे; छतां पण ते मानवीनो खास रिवाज आ ऋतुमां पडी जवानुं कारण पण चोमासाना फुरसदना दिवसो होवाने लीधेज छे. हवे आ ऋतुमां आपणा त्यागी, मुनि, ब्रह्मचारी, भट्टारको, वगेरे विहार न करतां चार मास एकज स्थळे निवास करे छे, जेमां ज्यां ज्यां ब्रह्मचारीओ, मुनिओ अने त्यागीओए चातुर्मास करेलो होय छे त्यां तो श्रावकोने सांज सवार उपदेश थाय छे पण आपणा गण्या गांठ्या आधुनिक भट्टारको द्वारा चातुर्मासमां पण पुरेपुरो उपदेश अपातो होय एम अमारा जाणवामां नथी, जे अति शोचनीय बीना छे.

❦ ❦ ❦ ❦

हवे आ महीनाओमां फुरसद होवाथी दरेके आ दिवसो एशआराममां निरर्थक न गाळतां जेटलो वखत बने शके तेटलो धर्मध्यानमां गाळवो जोइए. त्यागी मुनि तो मात्र गणत्रीनां स्थानोए हशे, अने त्यांतो उपदेश मळवानुं साधन छे पण ज्यां त्यागी,

સ્થાવર જંગમ મિલકત નોંધાવી દઇ પોતાના ધર્મ તરફ અને સગાંસંબંધી તરફ નીચે મુજબ ઉદાર લાગણી દેખાડી આપી છે, તે સર્વે બ્હેનોએ અનુકરણ કરવા જેવું છે.

૧૦૦૧) શ્રાવિકાશ્રમ, મુંબાઇ
૫૦૦) અર્થ પ્રકાશીકા (તત્વાર્થ સુત્ર) ની ટીકા છપાવવા.
૫૦૦) જંબુસરની સંસ્કૃત પાઠશાળામાં
૩૦૦) વેડચમાં ઠામ વાડકા મુકવાને
૩૦૦) મેવાડા ન્યાતમાં લ્હાણું કરવાને
૧૦૦) ધર્મ પુસ્તકો મુકવા જુદે જુદે સ્થળે ૪ કબાટો માટે
૧૦૦) શ્રાવક વનિતા બોધીનીનું ગુજરાતી કરી 'દિગંબર જૈન'ના ગ્રાહકોને ભેટ આપવા સારૂ
૨૦૧) પાવાગઢ તીર્થપર
૧૦૦) વેડચના દેહેરામાં ચાંદીનો બાજઠ
૧૦૦) ગરીબ દરદીઓને દવા માટે
૧૪૭) પરચુરણ દેહેરાં તથા તીર્થોમાં ભંડાર તરીકે
૫૦) હસ્તીનાપુર બ્રહ્મચર્યાશ્રમને
૫૦) જૈન ધર્મના પુસ્તકો દેહેરામાં મુકવા માટે
૫૦) શ્રાવિકાશ્રમ, મુંબઇમાં કપડાં તથા ભોજન માટે
૨૫) સોજીત્રા જૈન પાઠશાળામાં
૨૫) કરમસદ જૈન પાઠશાળામાં
૧૫) જેપુર શિક્ષા પ્રચારક સમિતીને
૧૫) બનારસ સ્યાદ્વાદ પાઠશાળા
૧૫) ફૂલકોર કન્યાશાળા-સુરત
૧૫) વનિતા વિશ્રામ-સુરત
૧૫) અમદાવાદ દિ. જૈન બોર્ડિંગ
૧૫) રતલામ દિ. જૈન બોર્ડિંગ
૧૫) જૈન સિદ્ધાંત પાઠશાળા-મોરેના

૩૬૫૪)

આ રકમ તેમણે નીમેલા ટ્રસ્ટીઓએ સર્વે ઠેકાણે રોકડી મોકલી આપી છે અને તેની વ્યવસ્થા સારી રીતે થઇ છે. તેમજ ૧૦૮૯) પોતાના સગાંસંબંધીઓને વ્હેંચી આપ્યા છે અને સ્થાવર મિલકત હતી તેમાંથી જંબુસરમાં અને વેડચમાં ૨૦૦૦) નાં કેટલાક ખેતરો વ્હેંચી આપ્યા છે તથા ત્રણ ઘર હતાં તેમાંથી રૂ. ૪૦૦૦) નું એક ઘર પોતાની મરણ તિથિને દિવસે પુજા પ્રભાવના અને ન્યાતીમાં જમણ કરવા આપ્યું છે, રૂ. ૨૦૦૦) નું એક ઘર તથા દુકાન પોતાની ભત્રીજીના દીકરાને આપી છે અને દુકાનવાળા ઘરનો ઉપલો ભાગ પાઠશાળા માટે જંબુસરના **મહાજન** ને ભેટ આપ્યો છે જે રૂ. ૨૦૦૦ નો છે, અને આશરે રૂ. ૧૦૦૦) મરણ પછીની ક્રિયામાં વપરાયા હતા. આ પ્રમાણે મરનાર બાઇએ પોતાનું મરણ સુધારી પોતાનું જીવન સાર્થક કર્યું છે. આ મુજબ અમારી કેટલીક વિધવા બ્હેનો હજારોની મિલકતવાળી હોય છે, છતાં અકાર શુન્ય હોવાથી પોતાનું જીવન અને ધન બન્નેને અયોગ્ય માર્ગે ગુમાવી જગતને ભાર રૂપ થઇ, છતે પૈસે જેમ તેમ જીંદગી ગુજારે છે અને પાછળથી સગાંસંબંધીઓ મીલકત પચાવી પાડે છે તેમણે આ બાઇનું અનુકરણ કરી શ્રાવિકાશ્રમ કે સત્સમાગમ કરી જ્ઞાન-વૈરાગ્ય ગ્રહણ કરવાને પાત્ર બનવું જોઇએ.

સમાજ સેવિકા,
મગનબ્હેન (મુંબઇ).

रोनी रोकड सीलक होवा छतां जोईतां शास्त्रो होतांज नथी अने कोई मफतमां मुकी जाय तोज संग्रह करवानुं शीखी बेठा छे. आवी अनेक मंदिरोनी स्थीति अमे नजरोनजर जोयली छे. जो जैन धर्मने जाणवावाळा हशे, तोज मंदिरोनो उपयोग थशे, माटे जिनवाणी मातानो लाभ श्रावकोने आपवा माटे मंदीरना भंडारना नाणांनो उपयोग जेटलो वधु थइ शके तेटलो करवानी जरुर छे. सामटी आवक एकठी करी व्याज वधार्याज करवुं, तेथी कांई भंडारना नाणांनो सदुपयोग कर्यो कहेवाय नहि, पण मुडी कायम राखी तेनी आवक दरवर्षे मंदीरना सुधारा वधारामां तथा शास्त्रभंडार वधारवाने खर्चवामां आवे, तोज ते नाणां आपनारनां नाणांनो सदुपयोग थयो कहेवाय. वळी आपणुं सद्भाग्य छे के जे ग्रंथ सो–पचास रुप्या खरचतां मळतो नहोतो ते आजे बे पांच रुप्यामां मळी शके छे, ते यंत्रकळानीज बलीहारी छे (अने जेओ यंत्रकळानी विरुद्ध पडी शास्त्रो छपाववानी मना करवानो नाहकनो ममत लइ बेठा छे, तेओ तद्दन भूले छे अने तेमनाथी जैनधर्मनी उन्नति कदी पण थवानी नथी.) माटे दरेकने स्वाध्याय करवानी सगवड करवाने जे जे मंदीरोमां जे जे शास्त्रो न होय ते घरनां नाणांथी नहि, तो भंडारना नाणांथी बहार पडेला दरेक ग्रंथनी एकेक प्रत अवश्यं मंगावीने संग्रह करवो जोइए. खास करीने 'सनातन जैन ग्रंथमाला' अने 'आदी पुराण' ना ग्राहक तो दरेक देहेरासर तरफथी थवानी जरुरज छे.

* * * *

वळी एटलुं तो नक्की छे के दरेक कार्य नियम वगर बराबर थइ शकतुं नथी, माटे जेने स्वाध्याय (रोज शास्त्र वांचवा) नो नियम न होय, तेमणे ते लेवानी जरुर छे. जो रोज पांच दश मीनीट के ०। कलाक नियमपूर्वक शास्त्र स्वाध्याय करवामां आवे, तो धीमे धीमे दधांज शास्त्रो वांची शकाशे, जेथी स्वाध्यायनो नियम लेवानी अतीव आवश्यक्ता छे एम अमो अनुभवपूर्वक खात्रीथी कहीए छीए.

* * * *

आ वर्षना ग्राहकोने हिंदी तेमज गुजराती भाषाना

आ वर्षनी भेटो. १० पुस्तको भेट आपनार छे, तेमांना

बे मोटा हिंदी ग्रंथो ग्राहकोने मोकलाई चुक्या छे जे ओथाथी वांचकोने जणायुं हशे के 'श्री श्रीपाल चरित्र'–ग्रंथ स्वर्गस्थ शेठ प्रेमचंद मोतीचंदना स्वर्गवासी मातुश्री रुपाबाईना स्मरणार्थे तेमनां पुत्रवधू चंपाबाई तरफथी वेंचायो छे, तेमज जंबूस्वामीचरित्र–ग्रंथ अमारी स्वर्गवासी व्हेन नानीव्हेनना स्मरणार्थे अमारा पिताश्री तेमज नानीव्हेननां सासरीयांनी संयुक्त मददथी

वंचवामां आवेलो छे. आ बन्ने ग्रंथो केवा रसीला, बोधदायक अने शास्त्रीय छे ते अथथी इति सुधी वांची जवाथी वांचकोने जणाशेज एटले ते संबंधी विधु लखवानी अत्रे जरुर नथी, पण एटलुं जणाववानी आ स्थले जरुर जणाय छे के हवे अमारा गुजरातना भाईओनुं लक्ष शास्त्रदान तरफ वधु ने वधु दोरवातुं जाय छे, जेथी आज सुधीमां अमो शास्त्रदाननो जेटलो लाभ आपी शक्या छीए तेथी पण घणो भारे लाभ भविष्यमां आपवाने शक्तिवान थईशुं, पण तेमां हवे वधु सगवड थवानी जरुर ए छे के "दिगंबर जैन" नी ग्राहक संख्या दिन प्रतिदिन वधतीज जाय छे, जेथी भेटना ग्रंथोनी संख्या लगभग २००० कढाववी पडती होवाथी हवे नानुं पुस्तक पण १००)-५०) रुप्या सिवाय थई शकतुं नथी, तेम गुजराती करतां हिंदी वांचकोनी संख्या तो एटली वधती जाय छे के हिंदी भाषाना लेखो तेमज हिंदी भाषाना भेटना ग्रंथो वधु प्रमाणमां आपवानी हवे जरुर छे, पण अमारे एक तरफथी खुशी जणाववी पडे छे के गुजरातना भाईओ तरफथीज शास्त्रदान माटेनी रकमो आज सुधीमां मळती रही छे, त्यारे दिलगीरी साथे जणाववुं पडे छे के हिंदी वांचको तरफथी शास्त्रदान माटेनी एक पण रकम मळीज नथी, माटे हवे अमो हिंदी वांचकोनुं ए तरफ लक्ष खेंची सूचना करीए छीए के मृत्युना स्मरणार्थे के शुभकार्यमां खुशालीमां कढाती रकमोनो शास्त्रदान तरीके उपयोग करवा माटे ते रकम 'दिगंबर जैन' ऑफिसे मोकलवी जोइए, जेथी घेर बेठां वगर महेनते अने वगर पोस्टेजे आखा हिंदुस्तानमां गामे गाम हजारो धर्मपुस्तकोनो फेलावो थई शकशे.

⚜ ⚜ ⚜ ⚜

ઑનરરી ઉપદેશકોની આવશ્યકતા.

પાલીતાણામાં થઈ ગયેલી આપણી કોન્ફરંસમાં એક એવો ઠરાવ થયો છે કે જે કોઈ ભાઈ ઑનરરી ઉપદેશક તરીકે કાર્ય કરવા તૈયાર થાય, તેમને કોન્ફરંસ તરફથી ગાડીભાડું વગેરે આપવું. એ ઠરાવથી એક રીતની સગવડ થઈ છે, પણ તેનો લાભ હજી કોઈએ લીધેલો જણાયો નથી. હવે તો ચોમાસાના દિવસો આવી લાગ્યા છે, જેથી ઘણા ભાઈઓને વ્યાપાર ધંધાથી ફુરસદ હશે તેમાંથી ધર્મના જાણકાર તથા ભાષણ દ્વારા ઉપદેશ આપી શકે તેવા ભાઈઓએ આગળ આવી, આ ઑનરરી ઉપદેશક તરીકે જૈનજાતિની સેવા બજાવવાની જરૂર છે. જ્યારથી ઉપદેશક ખાતું બંધ પડ્યું છે અને જાણીતા ઉપદેશક માસ્તર દીપચંદજીના ઉપદેશનો લાભ બંધ થયો છે, ત્યારથી ગુજરાતમાં ઉપદેશના વાંધા પડે છે, કેમકે ત્યાગી, બ્રહ્મચારી તો કોઈજ વખતે આવે છે અને ગણુની ભટ્ટારકો તો માત્ર સ્ત્રી સિવાય બીજા બધા સંસારીક પરીગ્રહને લીધે ફુરસદ ન મળવાથી ભાગ્યેજ ઉપદેશ આપતા હશે, તેથી ગુજરાતમાં વધુ નહિતો એક પણ ઑનરરી ઉપદેશક ફરવાની જરૂર છે અને એ તરફ ગુજરાતના એક ઉત્સાહી બંધુ તાપીભાઈ માણેકચંદનું અમો ખાસ લક્ષ ખેંચીએ છીએ.

—⋙❀⋘—

जैन समाचार संग्रह।

अष्टानिकानी शरुआत:—आ वखते अष्टानिकामां एक दिवस ओछो आवे छे, जेथी अष्टानिकानी शरुआत सुद ८. थी नहि, पण अखाड सुद ७ (मंगलवार) थी करवानी छे.

....ब्रह्मचर्याश्रमना थनारा श्रमणने लगतो आ अंकमां अपायलो हिंदी लेख दरेकने वांचवा माटे भलामण करवामां आवे छे.

त्यागी आनंदालालजीनुं चातुर्मास:—श्रीमान् त्यागीजी आनंदीलालजी महाराज हाल एक मास थयां पादरा (वडोदरा) मां छे अने चोमासुं अत्रेज करवानुं नक्की थयुं छे, जेथी वडोदरा प्रांतना भाइओने त्यागीजीना दर्शन अने उपदेशनो लाभ लेवा अमो खास आग्रह करीए छीए.

पाठशाला स्थपाइ:—महुवा (काठीयावाड) मां जेठ वद ४ ने दीने राजकोटवाळा जेचंदभाई गोपालजी वगेरे तरफथी श्वे. स्था. पाठशाळानी स्थापना, न्यायाधीश केशवजी हरीभाइना प्रमुखपदे थई हती.

जैनविधिथी लग्न अने अनुकरणीय ठरावो:—चोधेगांवनिवासी बळवंत बापूराव क्षीरसागरना प्रयासथी जेठ सुद ९ ने दीने कर्जतचोडखे (अहमदनगर) मां मीरजगांवकर शांतिनाथ घोंगडेना पुत्रना लग्न जैनविधिथी थवा उपरांत तेमणे रु. १७) चोधेगांवना मंदीरमां भेट आप्या हता. आ प्रसंगे १७५ सेतवाळ भाइओ हाजर हता तेमणे जैनविधिथी लग्न करवानो, कन्याविक्रय न करवानो अने जो कोई करे तो कन्याना पैसा आपनार अने लेनार बन्नेनो ज्ञातिव्यवहार बंध करवानो तथा लग्न समये वरनी उमर ओछामां ओछी १७ अने वधुनी उमर ओछामां ओछी १० नी राखवानो पाको ठराव थयो हतो. वळी सुद १२ ने दीने शेवगांवमां पण एक लग्न जैनविधिथी थतुं हतुं.

'जैन प्रदीप' की जमानत वापीस:—देवबंद (सहारनपुर) से प्रकट होता हूवा पाक्षिक पत्र "जैन प्रदीप" की जमानतका ५००) सम्पादक, बाबू ज्योतिप्रसादजीकी दरखास्तसे वापिस मिल गया है। बड़ी खुशीकी बात है।

भोपालमां नाथूरामजी कठनेराए पोताने त्यां लग्न प्रसंगे कुदेवपूजन, फटाणां गीतो, वैश्यानृत्य, आतशबाजी, फुलवाडी वगेरे सर्व मिथ्यारिवाजोने तिलांजली आपी जैनविधिथी लग्न करी मंदिरमां पंचकल्याणक पूजन कर्युं हतुं.

ललितपुरनी पाठशालानी उन्नति:—अभिनंदन दि. जैन पाठशाला (ललितपुर) ने वर्ष थयां स्थपायली छे, जेमां संस्कृत साथे अंग्रेजी अने हिंदीनुं शिक्षण २४ विद्यार्थीओ उत्तम रीते लई रहेला छे. आ

वर्षे एमांथी बनारसनी संस्कृत कोलेजमां प्रथम परीक्षामां बेठेला ९ विद्यार्थीमांथी ४ पास थया छे, आ जिल्लाना विद्यार्थीओए आ पाठशालानो लाभ अवश्य लेवो जोइए. मंत्री बाबू दयाचंदजी गोयलीय बी. ए. छे.

मुंगावलीमां गीरवरदासजीना बे पुत्रोना नामकर्म संस्कारविधि अने बहिर्यान क्रिया गया मासमां जैनविधिथी थई हती जेमां २००) स्त्री पुरुषो एकत्रित थयां हतां.

पंडितकी आवश्यक्ता:—गोमटसारजी तक पढ़ा सके, ऐसा संस्कृतका जानकार पंडितकी आवश्यक्ता है। वेतन ५०) मासिक तक। दरखास्त निम्न पतेपर भेजना—नेमीदास वकील, हाईकोर्ट, सहारनपुर।

राजगृहीमां धर्मशाळा:—शेठ विनोदीराम बालचंदजी (झालरापाटण)ए राजगृहीमां धर्मशाळा बांधवा रु.८००)नी जमीन लइ आपेली छे ने तेपर बांधकाम करवा हाल रु. २०००) तीर्थक्षेत्र कमीटीने मोकली आप्या छे, जेथी धर्मशाळानुं कार्य शरु थयुं छे. अने वधु खर्च थशे ते पण आ शेठ तरफथी आपवामां आवनार छे. वळी आ शेठ तरफथी मोरेनानी जैन सिद्धांत पाठशालामां एक कोटडीनो खर्च अने तेना आगला भाग माटे वधु रु. १००) मोकलवामां आव्या छे.

भारामनगरमां असाड सुद ८ ने दीने पंचकल्याणक उत्सव सहित बिंबप्रतिष्ठा थनार छे.

अध्यापिकाकी आवश्यक्ता:—जैन कन्याशालाके लिये सुशील, अच्छी पढ़ी लिखी अध्यापिकाकी आवश्यक्ता है। वेतन मासिक १५ से १८ तक। पत्रव्यवहार—मंत्री जैन कन्याशाला, फिरोजपुर छावणी।

जैनविधिथी लग्न अने दान:—कुचामन (जोधपुर)थी मोहनलाल वडजात्या जणावे छे के अत्रे मुन्शी गोविंदरामजीना पुत्रना लग्न जेठ सुद ७ ने दीने भारे ठाठथी पं. जीनेश्वरदासजी द्वारा जैनविधिथी थया हता, जे प्रसंगे वेश्यानृत्य, आतशबाजी वगेरे हानिकारक रिवाजोने तिलांजली आपवामां आवी हती अने रु. ४२२) मंदिरमां, रु. ५१) तेरापंथी मंदिरमां तथा रु. १००) अत्रेनी जैन पाठशाळामां गोविंदरामजीए आप्या हता. वळी आ प्रसंगे पं. गोपालदासजी, कुंवर दिग्विजयसिंहजी वगेरेने व्याख्यानो आपवाने तेडाव्या हता, पण तेओ पधारी न शकवाथी तेम बनी शक्युं नहोतुं. गोविंदरामजीने जैनविधिथी लग्न करवानो एटलो दृढ विचार हतो के आ अगाउ पोताना प्रथम पुत्रना लग्न जैनविधिथी करवा माटे जोधपुरथी परवानगी लाववी पडी हती तेमां एमणे रु. १०००) खर्च थयो हतो, पण आ वखते तो आनंदथी कार्य थयुं हतुं.

झांसीमां ऐलक चंद्रसागरजी अने धर्म प्रभावना:—चैत्र मासमां झांसीमां श्रीमान्

त्यागीजी ऐलक चन्द्रसागरजीना पधारवाथी अनेक समाओ अने पूजन-उत्सव थयां हता जेथी त्यां पंचमां जे कजीयो हतो, तेनुं समाधान थयुं छे तथा पाठशाळा खोलवा माटे रु. ३९) मासिकनी टीप सात वर्ष माटे थइ छे. आ प्रसंगे झांसीना भाइओनो उत्साह घणोज सारो हतो.

• कोसीकलाँमां ब्र० शीतलप्रसादजी अने सुधारो--कोसीकलाँ (मथुरा)मां गत मासमां ब्रह्मचारी शीतलप्रसादजीना पधारवाथी अनेक समाओ थइ हती जेथी त्यां लग्न प्रसंगना केटलाक कुरिवाजो बंध करवानो ठराव थयो हतो. स्त्री सभा थइ हती जेमां स्त्रीओए स्वाध्याय अने नित्य पूजनना नियमो लीधा हता तेमज बे जाहेरसभाओ थइ हती, जेमां जैन अजैन मळी ५०० नी संख्या हाजर हती तथा स्याद्वाद महाविद्यालय (बनारस) माटे रु. २००) नी टीप थई हती.

विना मूल्य औषधः—जाड़ेके बुखार और खांसीको शर्तिया एक दिनमें दूर करनेवाली स्वदेशी दवा पोस्टेज आदिके लिये चार आनेकी टिकट भेजनेसे फसल भरके लिये मुफ्त बांटनेवालोंको भेजते है। जैन पाठशाला, बोर्डिंगहाउस तथा जैन तीर्थोंकी मांग आनेपर अपने पाससे पोस्ट खर्च करेंगे किन्तु सबको फसलके अंतमें आराम होनेवालोंकी संख्या भेजना पड़ेगी। मिलनेका पता—मुंशी लटूरमल जैनाग्रवाल, आरोग्यरक्षक कार्यालय, कोसीकलाँ (मथुरा)।

बोर्डिंगो अने तीर्थोना कार्यवाहकोने सूचनाः—जे जे बोर्डिंग अने तीर्थ उपर 'दिगंबर जैन' विना मूल्ये मोकलवामां आवे छे, तेना कार्यकर्ताओए बहार पडेली त्रण भेटो (श्रीपालचरित्र, जंबूस्वामी चरित्र अने कुंदकुंदाचार्य चरित्र) पोस्टेज खर्च माटे दोढ आनानी टिकीटो बीडीने तरत मंगावी लेवी, नहि तो पछी सीलकमां न रहेवाथी मळी शकशे नहि.

पारितोषिक वितरण उत्सवः-कलकताकी जैन धर्म प्रबोधिनी पाठशालाके छात्रोंको पारितोषिक वितरण करनेके लिये बड़ी भारी सभा श्रीमान् रायबहादुर पं. शेठ मेवारामजीके सभापतित्वमें हुई थी, जिसमें शेठ परमेष्टीदासजी, रायसाहब द्वारकाप्रसादजी, पं. बलदेवदासजी, बाबू छेदीलालजी, बाबू दयाचंदजी, बाबू विरधीचंदजी, बाबू रामजीवनदासजी के अतिरिक्त अन्य धर्मावलंबी प्रतिष्ठित विद्वानोंभी उपस्थित थे। सभापति शेठ मेवारामजीने विद्यार्थीओंको क्षत्रचूडामणी, सुक्तमुक्तावली, ग्रहस्थधर्म आदि (छपी) पुस्तकें वितरण की थी। फिर सभापतिने १॥ घंटे तक प्रभावशाली व्याख्यान दिया था, जिसमें कहा कि—जैन धर्म निष्पक्ष धर्म है। इसके जितने आचार्य हुए हैं उन सबने इसकी निष्पक्षताको बढाया है और

अपने उत्तम विचारोंसे करोड़ों ग्रंथ लिखे हैं, परन्तु शोक है ! हमारे वे सर्व ग्रन्थ कोठोंमें पड़े पड़े सड़ गये–गल गये और दीमकोंके भक्ष्य हो गये, परन्तु हम लोगोंने उनका उद्धार करनेका कुछभी उपाय नहिं किया । करें कैसे! अविद्या महाराणीसे तो समाज पूर्ण ग्रसित है । यही कारण है कि हम सब एक होते हुए भी अनैक्य हैं और ऐक्य होनेकी कुछभी कोशिश नहीं कर रहे हैं । जैनियों ! यह बड़े शोककी बात है । अब भी कुछ चेतो और सर्व मिलकर जिनवाणी माताके साहित्यको सर्व साधारणके समक्ष बाहुल्यतासे प्रकाशित कर दो इत्यादि ।"

छिन्दवाडामां सर्व धर्मोनी सभाः–छिन्दवाडाना धर्म संमेलननो त्रीजो वार्षिकोत्सव ता. १० थी १४ मी भेए डेप्युटी कमीशनर शंकररायना प्रमुखपणा नीचे थयो हतो, जेमां बधा धर्मोना पंडितोए पधारी जुदा जुदा धर्मो उपर अपूर्व व्याख्यानो आप्यां हतां तेमां जैनो तरफथी श्रीमान् कुंवर दिग्विजयसिंहजी तथा पं. मख्खनलालजीए 'जैन धर्म' अने 'स्याद्वाद' उपर बे बे त्रण त्रण कलाको सुधी व्याख्यानो आप्यां हतां. वेदमार्गी, ख्रीस्ती, मुसलमान विद्वानोनां पण भाषणो दाखला दलीलो साथे लेवाणथी थयां हतां. आ मुजब दरेक स्थळे सर्व धर्मोनी भेगी सभाओ भरावानी जरूर छे.

श्रीगजपंथाजी तीर्थना प्रबंध माटे ११ गृहस्थोनी मेनेजींग कमीटी नीमाई छे, जेमां प्रमुख शेठ रावजी नानचंद सोलापुर अने मंत्री शेठ हीराचंद अमीचंद शाह नीमाया छे, आ कमीटीमां दानवीर शेठ माणेकचंदजी, ब्र. शीतलप्रसादजी, शेठ वालचंद रामचंद वगेरेनां नामो पण जोवामां आवे छे.

लग्न अने दानः–गुजोटीवाळा शेठ गुलाबचंद रेवचंदे पोताना पुत्रना लग्न वैशाख मासमां जैनविधिथी करी रु. २००) औषधालय, श्राविकाश्रम, बोर्डींग, पाठशाळा वगेरेमां दान तरीके मोकली आप्या हता.

बबीना (झांसी) मां जैन पाठशाळा स्थपाइ छे.

परीक्षालय तरफनी परीक्षाः–मुंबाई दि. जैन परीक्षालय तरफनी परीक्षा श्रावण वद ८ ने दिने लेवामां आवनार छे माटे आ परीक्षामां बेसनार विद्यार्थीओए नीचेने स्थळेथी फोर्म मंगावीने ते तरत भरीने मोकली आपवां:–श्रीयुत् रावजी सखाराम दोशी, मंत्री दि. जैन परीक्षालय–सोलापुर.

'दिगंबर जैन' नी छ भेटोः– आ वर्षना ग्राहकोने अपानारी १० भेटो पैकी ६ भेटो सर्व ग्राहकोने नीचे मुजब मोकलाइ चुकी छे अने बाकीनी चार भेटो हवे पछीना अंकोमां आमो खास पुर्वानां अवश्य रवाना थशे.

पहेली भेट–श्री कुंदकुंदाचार्य चरित्र, चोथी भेट–श्री श्रीपाल चरित्र (हिंदी), अने छट्ठी भेट–जम्बूस्वामी चरित्र (हिंदी) जेठ वद २ उपर सर्वे ग्राहकोने जुदा बुकपोष्टथी रवाना करवामां आवी छे.

बीजी भेट–श्राविकाबोध स्तवनावली वैशाख मासना अंक साथे मोकली छे. त्रीजी भेट-आपणे आपणी स्त्रीतिमां शुं संतोप राखवो जोइए ? ए भेट आ अंक साथे मोकलवामां आवी छे. पांचमी भेट–'खोराक अने तंदुरस्ती' जेठना अंक साथे मोकलवामां आवी छे, जे सर्व ग्राहकोए संभाळी लेवी अने बेसमजने लीधे भेटो संबंधी वारंवार उघराणीना पत्रो लखवाने तस्दी लेवी नहि. आसो मास सुधीमां बधी १० भेटो अवश्य मळशेज.

पंचांग मफतः–'दिगंबर जैन' नुं वीर सं. २४४० नुं सचित्र जैन पंचांग थोडीक मतो सीलकमां छे माटे पाठशाला, बोर्डिंगो, तीर्थों, लायब्रेरीओ, जाहेर संस्थाओ वगेरे जे कोई पोस्टेज माटे अडधा आनानी टीकीट मोकले तेमने मफत मोकलवामां आवे छे, माटे जरुर होय तेमणे सत्वर मंगावी लेवुं.

केशलोचः–त्यागीजी ऐलक चंद्रसागरजी अषाड सुद २ ने दीने सोनागीरीमां केशलोच करनार हता.

जैन हुन्नरउद्योगशाळाः–अजमेरमां स्थानकवासी जैन भाईओ तरफथी हुन्नर उद्योगशाळानी स्थापना थई छे, जेमां घणा धंधा अने हुन्नरोनुं ज्ञान आपवामां आवनार छे तथा रहेवानी पण सगवड करवामां आवी छे.

विवाह समय दानः–लश्करसे शाह फूलचंदजी सूचित करते हैं कि इधर शेठ सूरजमलजी गोधाके पौत्रका विवाह गत वैशाख मासमें हुआ। शेठ साहबने वेश्यानृत्य आदि फिजुल खर्च बंद करके नीचे मुजब दान किया । बरात बड़ोदा (अलवर) में शेठ चन्दूलालजीके यहां गई थी । ४०१) जैन मंदिर बड़ोदा, ५०) लश्कर जैन मन्दिर और शेष जीवदया विभाग, लायब्रेरी, श्राविकाश्रम, सिद्धांत पाठशाला आदिमें मिलकर रु. ६००) दान किया । इस हर्षमें लश्करके जैन भाईओंसे आवश्यकीय प्रार्थना यह है कि उक्त शेठ साहब लश्करके दि. जैनीयोंमें मुखीया पंच है इस लिये अब आगेसे सर्व भाईयोंको उचित है कि अपने यहांके हरेक विवाहमें शेठ साहबका अनुकरण कर वेश्यानृत्यादि फिजूल खर्च बंद करके अपनी२ शक्ति अनुसार विद्यादानादि कार्योंमें रुप्या व्यय करें ताकि यश और पुण्यके भागी हो । श्रुतपंचमी महोत्सव भी इधर अच्छी तौरसे हुआ था और ता. १३ जूनको सभा हुई थी जिसमें पं. गीरधारीलालजी, बाबू मोहनलालजी और मेरा विद्याप्रचार, सप्तव्यसन त्याग, जिनेंद्रभक्ति आदि विषयोंपर व्याख्यान हुआ था ।

स्वीकार-समालोचना.

रुपिणीः-लेखक अने प्रकाशक दत्तात्रय भिमाजी रणदिवे, वर्धा. किं. छ आना. आ मराठी भाषाना पुस्तकमां श्रेणिक पुराणना एक भागनुं भाषांतर करेलुं छे, जेमां रुपिणी नामनी एक स्वरुपान परंतु अनाचारी स्त्रीना गृहसंसारनी दूर्दशा, आजकालना भिक्षुक लोकोनी वृत्ति अने तेथीज तेमना संतानो पर थती असर, संत समागमथी व्यभिचारी रुपिणीने थएलो बोध, शीलव्रत पाळता आवती असिम विटंबना, बे पतिना पासमां सपडायली रुपिणी, अभयकुमारनो न्याय अने रुपिणीनो छूटकारो विगेरे बाबतनो चितार घणी सरळ अने माधूर्य भाषामां वर्णवेलो छे जे वांचवा जेवुं छे. मराठी वांची शकनारे प्रकाशकने लखवाथी मळी शके छे.

वंदे जिनवरम्ः-निपाणी(बेलगाम) थी प्रकट थतुं मराठी मासिक पत्र. वर्ष ६ अं. १० वार्षिक फी रु. २) दि. जैनोमां मराठी भाषानुं आ एकज मासिक छे, जेने मराठी वांचकोए उत्तेजन आपवानी जरुर छे, तेम एना संपादके पण मासिकने नियमीत करी लवाजमना प्रमाणमां वधु लाभ आपवानी जरुर छे. हवे एना संपादक तेमज प्रकाशक मी. लाटकरज थयेला जणाय छे. आ अंकमांना लेखो सारा छे, पण हवे पछी लेखो साथे थोडा थोडा समाचारो पण आपता रहेवानी जरुर छे.

'श्राविकाश्रम'नो रिपोर्टः-मुंबईमां श्रीमती मगनव्हेनना तन, मन अने धनना भोगथी चालता श्राविकाश्रमनो आ १९१३ नो रिपोर्ट छे, जे जोतां जणाय छे के ए वर्षमां कुल आवक रु.४३४४) थई ज्यारे खर्च रु. ३३३९) थयो छे. स्थायी फंड मात्र रु. ९६८२) छे, तेमांथी स्पीशी बेंक भांगवाथी रु. ३६१३) आश्रमना गयेला जणाय छे, जेथी आश्रमनी आर्थिक स्थीतिने मोटो धोको पहोंच्यो छे. गुजराती, मराठी, हिंदुस्तानी मळी बहारनी ३० अने स्थानिक १७ मली ४७ श्राविकाओए एनो लाभ लीधो हतो. आ आश्रममां रहेवानो, भोजननो, भणवानो वगेरे बधो प्रबंध उत्तम रीते छे. एकंदर आ संस्थानुं कार्य श्रीमती मगनव्हेन जातिभोग आपी उत्तम रीते चलावी रह्या छे अने तेने श्रीमती ललिताव्हेन अने कंकुव्हेन पण मदद करी रहेला छे. आ संस्था पगभर करवाने, एने माटे सारा स्थायी फंडनी अत्यंत जरुर छे. जेने आ रिपोर्ट जोवानी जरुर होय तेमणे (मंत्री, श्राविकाश्रम, जुबीली बाग तारदेव-मुंबई) लखवाथी मफत मळी शकशे.

"मासिक मनोरंजन" खास अंकः-मराठी भाषानुं जो कोई जुनुं, जाणीतुं अने जगजाहेर लोकप्रिय नियमीत मासिक पत्र

होय, तो ते मुंबाईथी प्रकट थतुं आ "मनोरंजन" मासिक छे, जेनो आ 'वसंत' खास अंक छे. आ अंकनुं टाइटल वसंत ऋतुनी शोभा दर्शावतुं अति सुंदर छे तेम चित्रो, छपाई, कागळ वगेरे उत्तम होवाथी आ अंक अति रमणीय लागे छे. कुले २२९ पृष्ठनो अने ५०-६० रंगबेरंगी चित्रोवाळो अने खीचोखीच लखाणोथी भरपुर आ खास अंक छे. लेखो वांचवा लायक छे. बे वार्ताओ पैकी एक तो १०० पानांनी छे। खास अंकमां आटली वधी लंबाण वार्ता न होवानी जरुर छे केमके लेखो जेम बने तेम टुंका होय तो ते वांचनारने वधु पसंद पडे छे. आ पत्रनी वधा मासिको करतां घणी वधु एटले १०००० नतो प्रकट थाय छे ए जाणी अमोने आनंद थयो छे. दरेक मासिके मनोरंजननुं अनुकरण करवानुं छे तेम मराठी भाषा जाणनार दरेक वांचके आ सचित्र मासिकना ग्राहक थवानी जरुर छे. वार्षिक मूल्य रु. ३)ज छे.

चौबेका चिट्ठा:-प्रकाशक, हिन्दी ग्रन्थ रत्नाकर कार्यालय, हीराबाग-मुंबाई. पृष्ठ १७०. मूल्य ०॥≈ 'जैन हितैषी' के सुप्रसिद्ध संपादक श्रीयुत् नाथूरामजी प्रेमीने हिन्दी सार्वजनिक ग्रन्थों प्रकट करनेके लिये एक 'हिन्दी ग्रंथ रत्नाकर सीरीज़' निकालना शुरु की है, जिसका यह छठवाँ ग्रंथ है। प्रथम ०॥ डिपोझीट रखनेसे यह ग्रंथमालाके सभी ग्रंथ पौनी कीमतसे मिल सकते हैं। स्वर्गीय बंगाली बाबू बंकिमचन्द्र चट्टोपाध्यायके "कमलाकान्तेर दफ्तर" नामक बंगीय पुस्तकका यह हिन्दी अनुवाद श्रीयूत पं. रुपनारायणने किया है। हँसी, दिल्लगी और मनोरंजन के साथर इसमें उंचे उंचे दर्जेकी शिक्षा दी है। देशकी सामाजिक, धार्मिक और राजनैतिक बातोंकी इसमें बड़ीही मर्मभेदी आलोचना है। एकवार पढ़ना शरु करके पूर्ण किये विना नहीं रहा जाता। इसमें संदेह नहि कि इस पुस्तककी रचना-शैली अच्छी है और हरएक जैन अजैन पाठकोंको पढ़ने योग्य है। प्रकाशकसे और हमारे पुस्तकालयसे भी यह पुस्तक मिल शकती है।

सम्राट् अशोकः-लेखक, वालचंद नानचंद शाह वकील अने प्रकाशक "सुरस ग्रंथ प्रकाशक मंडळी" गीरगांव, मुंबाई. पृष्ठ २९० मूल्य रु. १॥ आ मंडळ तरफथी मराठी भाषाना सार्वजनिक ग्रंथो सुलभ रीते मळी बहोळो फेलावो थवा माटे ग्रंथमाळा प्रकट थाय छे तेनो आ चोथो ग्रंथ छे. ०॥ डिपोझीट राखवाथी ए तरफथी प्रकट थतां पुस्तको पोणी किंमते मळे छे. आ ग्रंथमां सम्राट अशोकनुं उत्तम उपदेशोथी भरपुर अने वांचवा लायक जीवन चरित्र वार्ता रुपे चार चित्रो सहीत छे, जे वांचवाथी अनेक ऐतिहासिक विषयो तेमज हिंदु अने बौद्ध धर्मनी अनेक विगतो मळी आवे छे. भाषा सरळ अने रमुजी छे. ऐतिहासीक होवा

छतां वांचतां कंटाळो आवे तेवुं नथी. आ संस्थाना मंत्री श्रीयुत् तात्या नेमीनाथ पांगळ होवाथी आ खाता तरफथी अनेक मराठी सार्वजनिक पुस्तको नियमीत प्रकट थइ रह्यां छे जे जाणी आनंद थाय छे. मराठी भाषा जाणनारने आ पुस्तक अवश्य खरीदवा अमारी भलामण छे. प्रकाशकनी पासेथी मळी शके छे.

श्री आदीपुराणजीः—श्रीमान बालब्रह्मचारी पं. पन्नालालजी वाकलीवालना अट्टट परिश्रमथी आपणो महान ग्रंथ श्री आदीपुराणजी याने महापुराण कटके कटके छपाइ रहेलो छे, तेनां आ २९७ थी ५०० सुधीनां पृष्ठो छे. आ आखा ग्रंथनी किं. १४) थनार छे, पण ते बे त्रण फकडे भरवाथी पूर्ण ग्रंथ लगभग एक दोढ वर्षनी अंदर पूर्ण मळनार छे. प्रथम रु. ५) भरवाथी आ ग्रंथना ग्राहक थई शकाय छे. वर्षो थयां 'आदीपुराण' माटे लोको तरसता हता, पण हवे ते सरळ हिंदी भाषामां अने मूळ संस्कृत श्लोको सहित मोटा अक्षरे छपाइ रहेलो छे माटे तेना ग्राहको दरेक गाम दीठ अने मंदीर दीठ थवानी जरूर छे. आ शास्त्रीय ग्रंथ दरेक स्थळे होवानी जरुर छे. एनुं संपादनकार्य हाल पं. लालारामजी उत्तम रीते करी रहेला छे. ग्राहक थनारने बहार पडेला ५००पृष्ठो ५)ना वी. पी. थी मळी शके छे. आ ग्रंथ मंगाववानुं ठेकाणुं नीचे मुजब छे—पं. लालाराम जैन, मंत्री, ग्रंथ प्रकाशक कार्यालय—कोल्हापुर सीटी.

शोक! शोक!! महाशोक!!!

अत्यंत खेदका समय है कि दिनोंदिन इस जैन जाति पर अनेकानेक शोकजनक आपत्तियां गिर रही हैं। लिखनेको हृदय कंपता है और लेखनी धुजती है कि आज वह सुशीला जातिभूषणा धर्मनिष्टा श्रीमती अनोपकुँवर साहेबा कुल २६ वर्षकी वयके होते हुवे अषाड वदि १२ के सायंकाल ६ बजे इस असार संसारसे निर्मुक्त होकर स्वर्गमें विहार कर गई! हाय, हाय! आज उनके गुणोंका विरहसंताप लेखनी द्वारा उलेख नहि हो सकता। आप श्रीमान राय बहादूर सेठ कस्तुरचंदजी साहबकी धर्मपात्नि थी और श्रीमान सेठ विनोदीराम बालचंदजी साहब (झालरापाटण) की सुपुत्री थी। आपने समाधि मरणके समय रु. ३१०००) का दान किया है। और शेठ कस्तूरचंदजीने रु. २५०००) "अनोपाश्रम" खोलने के लिये देना निश्चय किया है। बाई साहेबाकी आरोग्यताके लिये अनेक उपचारार्थ शेठजीने २ लक्ष रुप्या खर्च किया था! धन्य है ऐसे योग्य पुरुषोंको कि जिन्होंने इस चला लक्ष्मीको तृणवत् समझकर अपनी कीर्ति अचल की। यह मेरी अभिलाषा है कि शेठ कस्तुरचंदजीको धैर्य और श्रीमती अनोपाबाई के आत्माको शांति प्राप्त हो।

बालचन्द्र अजमेरा—इन्दौर।

बाळकोनां वधतां जतां मरण.*

लखनौना एक विद्वान डॉक्टर लेखके पचीस वर्ष थयां टाइम्स ऑफ इंडीआ (Times of India) मां आ विषय तरफ लोकोनुं ध्यान खेंचवा घणा लेखो लख्या छे परंतु ते वखते आ वधता जता मरणनी भयंकरता पुरी रीते मालुम न पडवाथी लोकोए ते तरफ ध्यान आप्युं नहोतुं.

पापनुं फळ भयंकर मृत्यु छे. पुण्यवान जीव पण महा पातकी जीवोना सहवासथी दुःख भोगवे छे. पापनुं मूळ अज्ञान छेः—

अज्ञानमेवास्य हि मूलकारणं ।
तद्धानमेवात्र विधौ विधीयते ॥
विधैव तन्नाश विधौ पटीयसी ।
न कर्म तज्जं सविरोधमीरितम् ॥

अज्ञानी माता पिताना अपक्व वीर्यना बाळको जोइए तेवी सारी रीते पळाता न होवाथी, कवखते तेओ काळना पंजामां आवी जाय छे अगर केटलोक वखत अनेक रोगोथी पीडा पामी, दुःख भोगवी, बीजाओने पण संताप उपजावी, पोतानी ऐहिक लीला समाप्त करे छे, एमां कांइ अचरज पामवा जेवुं नथी.

ज्यारे भारतवर्षनी प्रजामां अल्पायुष्य अने अकाळमृत्यु आटली हदे थाय छे तो त्यां बाळको वधारे प्रमाणमां मरण पामे, ए स्वाभाविकज छे. बाळकोनां वधतां जतां मरणनां कारण आ छे—

(१) गर्भवती स्त्रीओनी शरीररक्षा तरफ बेदरकारी अने ए विषयनुं अज्ञान.
(२) प्रसूती वखते स्त्री अने बाळकनी संभाळ बाबतमां दायण अने डॉक्टरनी भूल.
(३) प्रसव थई गया पछी स्त्री अने बाळकना खानपाननी अव्यवस्था.
(४) बाळकोना दरेक जातना रोगनो इलाज करवामां माता—पितानुं अज्ञान अने डॉक्टर, वैद्य, हकीमनुं आळस.

गर्भिणी स्त्रीओनी शरीररक्षा.

भारतवर्षना केटलाक प्रांतमां एवी रीत छे जे, गर्भवती स्त्रीओने तेना माबापने घेर मोकली देवामां आवे छे कारण के, गर्भवती स्त्री जो पति पासे रहे, तो गर्भविकृति थवा संभव छे. आना सिवाय सासरामां चालता रिवाजोथी ते घणी परतंत्र रहे छे, जेथी शक्ति नहीं छतां घरकाम करवुं पडे छे, इच्छा विरुद्ध भोजन मळे छे अने कदापि सासरीआंओना व्यवहारथी दुःखी पण थवुं पडे छे, जेथी गर्भमां रहेला बाळकना मगज उपर बहुज खराब

* "सरस्वती"ना वॉ० १९ अंक १ मां मु० एल० देसाई, एम० डी०ना हिंदी लेखनो अनुवाद.

असर पडे छे. आ कारणथी आवी रीतनी जरुर छे, के जेथी गर्भवतीने स्वच्छ हवा मळी शके; एनुं मन हमेशां आनन्दित रहे, एनापर घरकामनो बोजो वधारे न पडवा पामे, एनी पासे ऋतुओमां माफक आववा ओढवा पाथरवा अने पहेरवानां वस्त्र रहे, अने पुष्टीकारक हलको खोराक मळे.

जे घरमां सासु-वहुना झगडा चालता होय, जे घरमां देराणी-जेठाणीमां संप न होय, अने जे कुटुंब घरक्लेशमां पूर्ण होय तेवा घरमां जन्म लेनार बाळक कदिपण दीर्घायु, हृष्ट-पुष्ट अने प्रतिभाशाळी थई शकतुं नथी. आटलां कारणोथी जे भागमां गर्भवतीने पीयर मोकलवानो रिवाज छे, त्यां कांइक आराम मळे छे अने त्यां आ सर्व दोषोथी ते बची जाय छे.

प्रसुती वखते स्त्री अने बाळकनी रक्षा.

कोई वखत प्रसव वेदना प्रसुती काळथी आठ आठ, दश दश दिवस पहेलेथी थवा मांडे छे. आ वेदना साची अने जुट्टी एवा बे प्रकारनी थाय छे. घणाखरा डॉक्टर अने दायणो साची अने जुठी वेदनाने ओळख्या शिवाय, जुठी वेदनाने साची समजीने अपूर्ण समयमां प्रसव क्रिया करी बेसे छे, केटलाक पोतानी होशीयारी बतावबा माटे हथीआर सुधी काम ले छे.

(आ बाबतमां लेखक महाशय जणावे छे के, 'मने डॉक्टरी धंधो करतां २९ वर्ष थई गया छे, युरोप अने अमेरिकामां में १३ वर्ष सुधी आ धंधो चलाव्यो छे. म्हने हजु सुधी हथीआरथी प्रसव कराववानो प्रसंग मळ्योज नथी. म्हने याद छे के हथीआरनो उपयोग न करता अने अपूर्ण समये प्रसव क्रिया न करवाथी मारो कोईपण केस बगडयो नथी.")

बकरी, गाय, भेंस, वांदरी, हरणी, बिलाडी अने कुतरी विगेरे अवाचाळ पशुओमां अपूर्ण प्रसवकार्य कदाचितज जोवामां आवे छे, एवी रीते मनुष्योमां जो धैर्यथी कुदरत अनुसार प्रसव थवा दे, तो आ बाबतमां कांइपण लखवा जेवुं रहेत नहीं, आवी रीतथी प्रसुती-ज्वर (प्रसव थया पछीनो ताव) पण आवतो नथी. प्रसव थइ गया पछी एक कलाकमां डॉकटर, वैद्य अगर दायणे पोतानुं काम करी लेवुं जोइए. आ वखते बे काम अती जरुरी छेः-(१) नाळ छेदन. (२) प्रसव थयेला बाळकनी शरीररक्षा.

नाळ छेदन थइ रह्या पछी बाळकना पेटपर पातळा कपडानो ककडो बांधी देवो जोइए अने एने नहवरावती वखते सावचेत रहेवानी जरुर छे के, नाळ आडी अवळी खेंचाइ जाय नहि, केमके एनी घणीखरी बिमारी अयोग्य रिते नाळ खेंचवाथीज उत्पन्न थाय छे.

प्रसव थइ गया पछी स्त्रीना वपरां कपडां अने बिछानुं बे त्रण कलाक पछी बदली

नाखवुं जोइए. प्रसुतिनी जग्याए खुब शांत रहेवा दो, तेने सुवा दो; एनी उंघमां कोई-प्रकारनी भुलथी पण अडचण न करो.

स्त्री अने बाळकनो खोराक.

स्त्री अने बाळकना खानपानमां जो बहु जबराई राखवामां आवे, तो हानिकर्त्ता छे. प्रसव थइ गया पछी, २४ कलाक बाद एने निर्विकार तरकारी साथे हलकुं अन्न-जेवुं के बाजरीनो रोटलो आपी शकाय छे. ६ दिवस विती गया पछी दुध आपवाने हरकत नथी. युरोपवाळाओमां वधारे परेजी जणाती नथी अने आथी त्यां प्रसुता स्त्रीने कांइ पण हानी थती नथी. ६ दिवस सुधी हलको खोराक आपवानो उद्देश ए छे के त्रीजा-चोथा दिवसे स्त्रीना स्तनोमां दुध उतरवाथी एने ताव आवी जाय छे; आथी जो खोराक हलको न होय तो नुकशान थवा संभव छे. आ ताव छट्टे-सातमे दिवसे जतो रहे छे.

बाळकने मातानुं दुधज सर्वथी श्रेष्ठ खोराक छे, परंतु बहु दिवसना अनुभवथी सिद्ध थयुं छे के अहीं स्त्रीओनुं स्वास्थ्य सारी रीते नथी होतुं, एटला माटे एनुं दुध पण जोइए तेवुं निर्विकार नज होय. ते माटे जन्मेला बाळकने पहेलां गायनुं दुध पीवराववुं जोइए. वच्चमां वच्चमां मातानुं अने गायनुं दुध एम अदलबदल करता रहेवुं, परंतु याद राखवुं के बाळकने गायनुं दुध पातां कदीपण शीशीनो उपयोग करवो नहीं. एना बदले चांदीना चमचाथी दुध पावुं एज श्रेष्ठ छे. नव मास सुधी बाळकने जेटलुं दुध होय तेटलुंज गरम पाणी नांखी पावुं जोइए. एमां थोडुंक मीठुं नांखवाथी एनो स्वाद माताना दुधने मळी जाय छे.

ज्यारथी माताने फरी रजोदर्शन शरु थाय, त्यारथीज बाळकने मातानुं दुध पावुं बंध करी देवुं जोइए. गर्भवती स्त्रीनुं दुध तो भूले चुके पण पावुं नहीं. ज्यां-सुधी बाळक दुध पीतुं रहे त्यां सुधी स्त्रीए पुरुषथी दूर रहेवुं जोइए.

बाळकोना मरण रोकवा माटे गायनुं दुध पावुं एज श्रेयस्कर छे. जन्मतांज एने माताना दुधनो संसर्ग थवा देवो नहि. चमचाथी गायनुं दुध पाइ, वचमां वचमां मातानुं दुध पावुं. जेना बाळको जीवता न होय, जे सदा पुत्रना सुखानुभव करवा माटे तरसता होय, एओए आ वात भूलवी न जोइए के गायना दुधमां अडधुं गरम पाणी मेळवी पीवडाववामां आवे, तो कदिपण ते विकार करी शकतुं नथी.

बाळकोना दरेक जातना रोगना इलाज करवामां मातापितानुं अने डॉकटर-वैद्य-हकीमनुं आळस.

बाळकोना रोगनी परिक्षा करी तेनो इलाज करवो ते वैद्यकमां सौथी कठण

काम छे. बाळकनी बधी बिमारीओ पेटे अने आंतरडामां गरबड थवाथीज थाय छे, माताना खानपानपर पण बाळकनी आरोग्यता अवलंबीत छे, गरम अंग्रेजी दवाओ भूलथी पण बाळकने आपवी न जोइए. केलोमल, जालप, संटोनाइन अने ब्रोमाइड्स आ चार दवाने छोडी कोइ पण अंग्रेजी दवा त्रण वर्षनुं बाळक थतां सुधी आपवी नहीं जोइए. हिंदुस्तानी दवामां सनाय, काळुं मीठुं, नानी पीपळ, आंबळा, गंधक आदि केटलीक दवाओ बाळकने हितकारक छे.

एक वैद्ये बाळक माटे लख्युं छे के–
" दश वैद्यसमो वह्निः दश माता हरीतकी।"

अर्थात्–बाळकना पेटपर वनस्पतिना पानथी शेक करवो ते दश वैद्य बरोबर छे, अने नानी हरडेनुं सेवन करावबुं ए दश माताओनी सेवा–सुश्रुषा बराबर छे.

मा. अ. शाह. (सुरत.)

संस्कृत भाषाकी अवनति क्यों हुई ?

(लेखकः–मा. दीपचंदजी उपदेशक.)

आजकल हमारे बहुतसे धर्मप्रेमी भाई धर्मोन्नति होनेकी आशासे संस्कृत विद्याके प्रचार व उन्नतिके लिये यथासंभव प्रयत्न कर रहे हैं, कारण धर्मशास्त्र प्रायः संस्कृत, प्राकृत आदि भाषाओंमें हैं, इस लिये धर्मका मर्म जाननेके लिये शास्त्रावलोकन करना आवश्यक है और शास्त्र संस्कृतमें हैं, इसलिये संस्कृत जानना भी आवश्यक है। यदि कोई कहे कि शास्त्रोंका उल्था देश भाषामें भी हो गया है, तब क्या आवश्यक है कि इतनी कठिन भाषा पढ़नेमें अपना मस्तिस्क रीता किया जाय? तो उत्तर यह है कि वक्ताका सच्चा मन्तव्य उसकी ही भाषामें जाना जा सक्ता है। उसका उल्था चाहे कितना ही सम्हालकर किया जाय तो भी वह भाव नहीं भासता है। दूसरे संभव यह है कि शास्त्रकारोंका अभिप्राय टीकाकारों (भाषान्तर करनेवालों) के ध्यानमें और तरह आया हो और वह यथार्थ न हो, तो इसका निर्णय विना मूल ग्रन्थकी भाषा जाने हो नहीं सक्ता है, इस लिये मूल भाषा (संस्कृत) जानना धर्मोन्नति चाहनेवालोंके लिये अत्यावश्यक है, अस्तु।

अब यहां यह विचारना है कि जब यह भाषा आवश्यक भी है और लोग इसकी उन्नतिमें दत्तचित्त भी हैं तो भी क्यों दिनोंदिन यह अधोमुख होती जाती है! यहां तक कि लोगोंने इसका नाम Dead language (मृतभाषा) रख दिया है। क्या यथार्थमें यह मृतभाषा है? नहीं, कदापि नहीं, कारण मृतभाषा वही हो सक्ती है, जिसका साहित्य कम हो व विरस

हो, परन्तु ये दोप इस भापामें बिलकुल नहीं है । इसका साहित्य संसारकी सब भापावोंसे बढ़ा चढ़ा है। इसमें नीति, शृंगार, वैराग्य, वीर, करुणा, भक्ति, हास्य आदि सभी रस भरे हैं। न्याय, व्याकरण, छन्द, अलंकार, चम्पू, ज्योतिप, वैद्यक, सामुद्रिक, धनुर्वेद आदि सब विपय पाये जाते हैं और प्रायः सभी विपयोंके ग्रन्थ उपलब्ध भी हैं तो भी अधोमुख हो रही है, इसका क्या कारण है? लोग कहेंगे कलिकाल है। इसमें लोगोंको धर्मरुचि कम होती है, इसीसे लोग इसे नहीं पढ़ते और यह भापा उन्नति नहीं पाती, परंतु हमारे विचारसे यह वात विलकुल निर्मूल है, क्योंकि कालवस्तुवोंकी अवस्थान्तर होनेमें उदासीन निमित्त कारण है। वह किसीको बलात्कार प्रेरक नहीं होता है।

पदार्थोंका **स्वभाव** अपने आप **परिवर्तन-शील** है। इसमें कालका क्या दोप है? हमारे ध्यानसे तो इसकी अवनतिके **दो कारण** हो सक्ते हैं। एक तो भापाके अन्दर कुछ त्रुटिका होना, अथवा उसके **साधनों** (प्राप्त करनेके उपायों) में त्रुटिका होना। सो प्रथम कारण तो हो नहीं सक्ता है। जैसा कि ऊपर बता चुके हैं। अब दूसरे कारण पर विचार करना चाहिये।

प्रिय बन्धुवो! "शरीरमाद्यं खलु धर्म **साधनम्**" इस उक्तिके अनुसार यदि हम विचार करते हैं, तो हमको इस भापाकी उन्नतिके वर्तमान साधक विद्यालय व पाठशालावोंमें बहुत ही अधिक त्रुटियां दृष्टिगत होती हैं। उनमेंसे मुख्य तो यह है, कि इन विद्यालयों व पाठशालावोंसे विद्या प्राप्त निकले हुवे छात्र प्रायः लोकव्यवहार-शून्य देखे जाते हैं। उन्हें द्रव्य क्षेत्र काल भावकी कुछ भी खबर नहीं होती है। कहना पड़ता है कि वे एक प्रकारसे कूप-मन्डूक (पुस्तकोंके कीड़े) जैसे होते हैं। उन्हें सिवाय न्याय, व्याकरण व साहित्य-शास्त्रोंके सूत्रोंके और कुछ भी नहीं आता है। जहां कहीं कुछ बाचने, समझाने व उपदेश (व्याख्यान) का अवसर आया कि बस धड़ा धड़ (सन्दूकमें भरे हुवे रुपयों के सदृश) सूत्रोच्चारण करने लगे। चाहे कोई समझे या न समझे। यदि कोई शब्दोंका खुलासा करनेका कहे, तो टकासा उत्तर दे दें कि जब शब्दार्थ ही नहीं जान्ते हो तो प्रश्न क्या कर सक्ते हो? जावो, अभी पहिले कुछ दिन पढ़ो (प्रश्न करना सीखो) तब प्रश्न करना।

भला, यह कैसी आपत्ति कि यदि एक शब्द न समझे तो उसका मतलब पंडित-जी न बतावेंगे, किन्तु शब्दकोप पढ़ना होगा। यदि किसीने शास्त्र प्रमाणके सिवाय युक्ति प्रमाण मांगा तो कह देंगे नास्तिक है। इसे ऋषिवाक्योंपर कुछ भी श्रद्धा नहीं है, तब ऐसे लोगों के साथ माथापची करनेसे क्या लाभ है? ये

कृष्टान हैं इत्यादि, परंतु युक्तिपूर्वक न समझायंगे। पुनः पूछनेपर क्रोधित हो जायंगे ताकि जिज्ञासु फिर आगे पूछनेका साहस न करे। इनके कथनानुसार "बाबा वाक्यम् प्रमाणम्" नहीं, नहीं "तेषाम् वाक्यम् प्रमाणम्" करके हां कहता जाय, तो आस्तिक धर्मात्मा कहा जावे इत्यादि।

अब थोड़ी देरके लिये मान लीजिये कि इनके वाक्य बिलकुल ही सत्य हैं, परन्तु जब तक वेही वाक्य युक्तिपूर्वक न समझाये जावेंगे, तबतक अंध परम्परासे कैसे माने जा सकेंगे? शर्राफ (चौकसी) के पास सोना बिलकुल सोलावानी (आंच) का तपाया हुवा सो टांचका है, परन्तु खरीददार केवल उसके कहनेपर विश्वास करके न खरीद लेगा, वह अवश्य ही उसे कसौटी पर कसके वा तपाके जांच करेगा, तब लेगा और ठीक है। करना भी चाहिये क्योंकि सभी दूकानदार सत्यवादी नहीं होते हैं। परीक्षा बिना संभव है कि ठगाया जावे जैसा कि देखा जाता है कि बहुतसे आज्ञाप्रधानी भाई बिलकुल आंख बन्द किये हुवे लकीरके फकीर बन रहे हैं, और बहुतसे डावांडोल हो जाते हैं, परन्तु परीक्षाप्रधानी कभी२ अपने श्रद्धानसे च्युत नहीं होता है, क्योंकि उसने तो खूब जांचकर लिया है।

यह तो हुई समझानेकी आदिकी बात, अब और चलिये तो यह देखा जाता है कि प्रायः ये (संस्कृतके निरे अभ्यासी) केवल संस्कृत पढ़कर ही अपने आपको धर्माचार्य समझ बैठते हैं। यहभी बड़ी भारी भूल है, क्योंकि केवल कोई किसी भी भाषाको पढ़कर धर्माचार्य नहीं हो सक्ता है। हां, यह अवश्य है कि जैसे इंग्रेजी पढ़ा लिखा इंग्रेजीका पंडित है, उर्दूवाला उर्दूका, अर्बीवाला अरबीका, उसी प्रकार येभी संस्कृतके पंडित है। फिर यह समझमें नहीं आता है, कि केवल संस्कृत भाषा पढ़करही पंडित व धर्माचार्यपनाका अभिमान कैसे आजाता है? ये चाहे स्वयं कैसा ही आचरण रक्खें व श्रद्धान रक्खें किन्तु अन्य भाषावालोंको तो धर्मशून्य ही समझने लगते हैं, यह आश्चर्य है।

तीसरे ये अपने आप सर्वोच्च मानकर अन्यको तुच्छ समझने लगते हैं, इत्यादि कारणोंसे ये लोग जन साधारण या यों कहिये कि पाश्चात्य विद्याभ्यासियोंकी दृष्टिसे उतर जाते हैं और फिर वे लोग इनकी सच्ची बातका भी आदर नहीं करते हैं, तब इन दोनोंमें परस्पर द्वेषभाव उत्पन्न हो जाता है, और फिर किसीको किसीसे लाभ नहीं पहूंचता है। इन सब बातोंका कारण क्या है? इन बिचारोंका कुछ भी दोष नहीं है, किन्तु इनको शिक्षा ही ऐसी मिलती है तब ये क्या करें? इन्हें न तो कोई समाचार पत्र पढ़ने मि-

लते, न पढ़ाये ही जाते, न सिवाय न्याय व्याकरण के सूत्र रटने के कोई बुद्धिवर्द्धक व्यवहारोपयोगी पुस्तकें ही पढ़नेको मिलती है। तीसरी बात यह भी है, क्षमा चाहता हूं कि आजकल प्रायः इस (संस्कृत) भाषाको गरीब स्थितिके बालक ही छात्रवृत्ति पाकर पढ़ते हैं और छात्रवृत्ति (स्कालरशिप) भी इतनीही कि जिसमें भोजन वस्त्र भी काठिनतासे मिलते हैं—पाते हैं, तब अन्यान्य पुस्तकें पढ़नेके लिये कहांसे खरीदें? रहा यह कि पब्लिक लायब्रेरी (सर्व साधारण पुस्तकालय) की बात, सो ऐसे पुस्तकालय एक तो सब जगह हैं ही नहीं और जहां हैं भी तो इनको इतना अवकाश नहीं कि ये जाकर देख सके। इनको तो सूत्र रटनेमें भोरसे सांझ और सांझसे भोर हो जाता है। तीसरे इनकी ऐसी संगति भी नहीं रहती है, जो इस ओरको उत्साह दिलावे। जो सार्थी होंगे वे सब प्रायः इन्हीं के समान भाई बन्धु, और शिक्षक महाशय भी ऐसे हो।

यह तो इनके शिक्षाकी बात हुई। अब चलिये, तो आगे देखते है कि संसारमें जीव मात्र को विषय और कषायोंकी इतनी तीव्रता है; कि यदि तीन लोककी सम्पत्ति एक जीवको मिल जाय तो भी उसकी आशातृष्णारूपी गर्त (गड्ढे) का असंख्यातवाँ भाग भी न भरे और मिलता है क्षयोपशमानुसार कर्मके, सो यहां यह बात है कि जितने धनी है वे तो अपने लडकोंको इंग्रेजी पढ़ाते हैं। वे इस भाषाको ही भिक्षुकभाषा या पंडितोंकी भाषा कहकर दूसरेसे हाथ जोड़ते हैं, क्यों कि वर्तमान राज्यकी भाषा अंग्रेजी है और अंग्रेजी जाने बिना व्यवहार (व्यापार) आजीवकादिमें गड़बड़ मचती है। इस लिये इसका पढ़ाना आवश्यक भी है, क्योंकि "भूखे भक्ति नहीं होती है"। इंग्रेज़ीकी उच्च शिक्षा प्राप्त करनेके लिये द्रव्यकी आवश्यक्ता है, क्योंकि कमसे कम ५०) पंचास रुपया मासिक तो भी चाहिये और यहां पचासका शून्य निकालकर मात्र इकाईकी भी कठिनता है, तब येक (गरीब) कैसे इंग्रेजी पढ़े? थोड़ी इंग्रेजी पढ़ना लाभदायक नहीं है, क्योंकि ये ए. बी. सी. डी. मात्र के जाननेवाले उसका असली मर्म न जानकर एबी सीड़ी होजाते हैं। वहांतो द्रव्यभावसे आगे पढ़ न सके और यहां बाबू (मिस्टर) बननेकी गंध समा गई, तब दोनों ओरसे गये "धोबीका कुत्ता घरका न घाटका"। रहा संस्कृत, सो उसकी अवस्था उपर कह ही चूके हैं। ये संस्कृतज्ञ पंडितगण, न्यायाचार्य, वैयाकरणाचार्य और काव्यतीर्थ होनेपरभी अपनी आयुके अंत तक कठिनतासे ४०) या ५०) रु. मासिक प्राप्त कर लें तो भाग्य समझिये और नहीं तो फिर गज़टोंके नोटिस तो देखे ही है, कि लिखा जाता है—आवश्यकता, एक ऐसे पंडित की है, जो पंडितपरीक्षा पास हो, धर्मका मर्मज्ञ हो, भाषामें भले प्रकार समझा सके, शास्त्र बांच सके, व्या-

ख्यान सभामें दे सके, महाजनी हिसाब-लेखा जान्ता हो, आवश्यकता पड़नेपर पूजा प्रक्षालभी कर लिया करे, वेतन योग्यतानुसार १५) से २०) रुपया तक दिया जायगा । चालचलनका सर्टिफिकेट अर्जीके साथ आना चाहिये इत्यादि ।" जब पंडित परीक्षा की यह दशा, तो नीचेवालेको तो पूछे ही कौन ?

अब कहो, जिन्होंने पढ़नेमें जीवन व्यतीत किया, तो भी ४०) या ५०) रु. भी बड़े खुशामदसे मिले और इंग्रेजी विद्याभ्यासी बी. ए. आदि इकदम ६०) रु. १००) रुपया २००) रु. की जगह पाजाते है, और बुद्धि चातुर्यसे हजारों तक पहुंच जाते है, तब भला कौन ऐसा आदमी है, जो अपने बच्चोंको पराधीन बनानेवाली संस्कृत विद्या पढावेगा, और इंग्रेजी न पढावेगा, जिससे लोकमें मान्यता (आदर) और आजीवका दोनोंका साधन होता है । मान लिया कि इंग्रेजी भाषासे आत्मोन्नति नहीं हो सक्ती है, तो भी लौकिक जीवन सानन्द कटता है, और संसारीजन पहिले ऐहिक सुखोंका साधन करते हैं । तब कहीं पारमार्थिक बात सूझती है । किसी अपेक्षा यह ठीक भी है, कि जो ऐहिक सुखोंके साधनमें असमर्थ हैं वे पारलौकिक साधन नहीं कर सक्ते हैं, कारण पुरुषार्थहीन पुरुष जीवित ही मृतक तुल्य हैं ।

त्यागी दो प्रकारके होते हैं, एक तो निर्धन होने और स्त्री पुत्रों के अभावसे, और दूसरे सम्पत्ति और संततिसे विरक्त होकरके । इन दोनोंमें बहुत बड़ा अन्तर है । बाह्य भेष ही एकसा दिखेगा, परंतु प्रथम तो अंतरंग मोही और द्वितिय अंतरंग वैरागी, कारण प्रथमने तो भोगादि पदार्थोंकी प्राप्तिके अभावमें (यह समझकर कि भोगनेको मिलते तो है ही नहीं तब त्याग करदेना ठीक है) एक प्रकारसे बलात्कार त्यागते है, दूसरे उन विषयोंको असारता समझकर त्यागते हैं, और इसलिये सच्चेत्यागी यही हो सक्ते हैं । तात्पर्य यह है जो पुरुष पुरुषार्थसे गृहस्थाश्रममें धर्मके द्वारा अर्थ उपार्जन कर काम (न्यायपूर्वक कर्मानुसार प्राप्त हुवे विषयों) का सेवन कर सक्ते हैं, वेही मोक्षके साधक हो सक्ते हैं और जो कायर पुत्र, कलत्र, बान्धवों आदिके पोषणकरनेमें असमर्थ होनेसे व पर द्रव्यके लोलपी केवल उदरपोषणार्थ भेष बनाते हैं, वे औरोंकोतो ठगते ही हैं, किन्तु तीव्र मोहके उदय अपने आपको संसार गर्तमें गहरे डुबोते हैं । वे अपने भावोंको स्थिर नहीं रख सक्ते हैं । " नार मुई घर सम्पति नाशी, मूंड मुंडाय भये सन्यासी" इत्यादि । सो हम अपने पंडित कहलानेवाले भाइयोंकी आजीवका (अर्थ पुरुषार्थ साधन) की बाततो कह चुके है, कि यदि वे जीवन पर्यन्त भी पढ़ें तो भी ४०) या ५०) से अधिक की योग्यता नहीं प्राप्त कर सक्ते हैं । (अपूर्ण.)

वगडेली धातुने शुद्ध अने पुष्ट करनारो तथा बदनमां ताकात लावनारो

शालममीश्रीनो मुरब्बो.

आ अपूर्व मुरब्बानी वधु तारीफ करवी बस छे, केमके सर्वे बाळगोपाळ एना गुणोने जाणे छे, के सालममीश्री समान प्रमेहनाशक अने अपूर्व धातुबळवर्द्धक दवा संसारमां बीजी. छेज नहि आ मुरब्बाना सेवनथी नवो अथवा जुनो प्रमेह, धातुक्षीण, निर्बळता, स्वानदोष, मगजनी कमजोरी, झाडो साफ न आववो वगेरे धातुक्षीणथी उत्पन्न थता सर्वे रोगो दुर नाशी जाय छे अने शरीरने पुष्ट बनावे छे. आ मुजब गुण न थाय तो पैसा पाछा आपीशुं. त्रीस वखत खावाना बॉकसनी किं. मात्र रु. १॥ पो. ०। बे बॉकसना रु. ३। पो. माफ. वापरवानी रीत बॉकसनी साथे जणावेली होय छे.

वगर तकलीफे पांचज मीनीटमां सफाचट्ट करवानो खुशबोदार वाल उडाववानो साबु

आ साबु वाळ उपर लगाडवाथी कंइ पण तकलीफ वगर चार पांच मीनीटमां वाळ खरी पडे छे ने चामडी साफ अने सुंदर थाय छे. केवडो, गुलाब, हीनो वगेरेनी जुदी जुदी खुशबोवाळी गोटी तैयार छे. किं. १ डब्बीना ०। त्रणना ०॥ डझनना २।) पोस्टेज जुदुं.

न्हावा धोवा माटे खुशबोदार पवित्र देशी साबु.

आ साबु अमारे त्यां घणीज पवित्रताथी नालीयेरना तेलमांथी तैयार करी तेमां अनेक प्रकारनी सुगंधी अने रंगोनी मेलवणी करवामां आवे छे. न्हावामां आ साबू वापरवाथी चामडीना अनेक रोगो, जेवा के दराज, खस, खुजली वगेरे आराम थाय छे. किं १ बोकसना ०। डझनना रु. २।) पो. जुदुं.

असली नमक सुलेमानी.

आ नमक सुलेमानी खावाथी पाचनशक्ति तीव्र होवा साथ पेटना अनेक रोगो जेवाके भूख न लागवी, झाडो साफ न आववो, पेटमां दुःखवुं, खाटा होडकार आववा वगेरे आराम थाय छे. किं. एक शीशीना ०। डझनना २॥) पोस्टेज जुदुं.

दन्त सुधारक मंजन	०।
दमनी दवा.	१।
सुजाकर्क अनमोल दवा	१॥
स्तंभनवटी २० गोळी.	०॥

दवा मळवानुं स्थळः—

बाबु मदनलाल जैन वैद्य लालपुरा नं. ३२ इटावा सीटी Etawah.

श्री संघने विनंती.

(રાગ—મન માને નહિ, સો ફેરા સમજાવું તો શું થાએ.)

ઓ સંઘ જનો, વિનંતી કરૂં છું જરા સાંભળો (૨) ટેક.

તમો કેર કન્યાપર કરો છો, પૈસા લઇને પેટ ભરો છો;
ક્યાં ધર્મ શાસ્ત્રથી ડરો છો, ઓ સંઘ. ૧

શીદ નાની વયમાં પરણાવો, કરી કજોડાં લ્યો છો લ્હાવો;
હાય ક્યાં જઇને કરવો દાવો, ઓ સંઘ. ૨

તમો પૈસાની લેવા થેલી, આપો ઘરડાને કન્યા ઘેલી;
નાની વયમાં રંડાશે પેલી, ઓ સંઘ. ૩

પછી છાજીયાં તમારા લેશે, શ્રાપ માબાપોને તે દેશે;
વળી સૌ લોકો ફટ ફટ કહેશે, ઓ સંઘ. ૪

શીદ પરણો નારી બે સાથે, ભાર ઉપાડો ડબલ માથે;
નિત્ય લઢશે એ બંને બાથે, ઓ સંઘ. ૫

એક ઘરેણું લેવા માગે, ત્યાં બીજી લઢવાડે લાગે;
વચ્ચે લઢતાં લાકડીઓ વાગે, ઓ સંઘ. ૬

ગીત ફટાણાં ગાએ નારી, બને નરનારી વ્યભિચારી;
શું ફટવામાં છે હાંશીઆરી, ઓ સંઘ. ૭

તમો કુંભ નિદ્રામાંથી જાગો, શીદ ભીખ વરા કરી માગો;
જૈન ધર્મ ઉદય કરવા લાગો, ઓ સંઘ. ૮

જશ લેવા ન્યાત જમાડો છો, ભવાયા ભાટ રમાડો છો;
દારૂમાં લક્ષ્મિ લગાડો છો, ઓ સંઘ. ૯

શીદ કીર્તિમાં ખરચી નાંખો, રૂપીઆ ઉડાવો છો લાખો;
પણ કેળવણી ફળ નવ ચાખો, ઓ સંઘ. ૧૦

તમો ફરો છો ઘોડા ગાડી, સફરમાં સાથે લ્યો લાડી;
ત્યાં ખરચો છો નોટો આડી, ઓ સંઘ. ૧૧

શીદ હોટલમાં ખરચો નાણાં, નીચ બનવામાં મજા માણાં;
એ વટલવાનાં છે ઠેકાણાં, ઓ સંઘ. ૧૨

તમો ફેશનની ફશીંઆરીમાં ખરચો છો પૈસા જારીમાં;
લાગે કલંક છીનાળીમાં રે. ઓ સંઘ. ૧૩

જેની પોશાકી છે બહુ સાદી, તેને સુવા મળે છે ગાદી;
રહે કુટુંબ તેનું આબાદી, ઓ સંઘ. ૧૪

સુકૃત કામે નાણાં જાએ, ચાર આના આપતાં મુંઝાએ;
ડાહ્યા તે દીવાને થાએ, ઓ સંઘ. ૧૫

ગરીબ જૈનોની દયા રાખો, સુકૃત ભંડારે નાણાં નાંખો;
આશીસ આપે બાળકો લાખો, ઓ સંઘ. ૧૬

સુકૃતમાં પાવલું આપે છે, દુઃખી જૈનોના દુઃખ કાપે છે;
ગામે ગામ કીર્તિ વ્યાપે છે, ઓ સંઘ. ૧૭

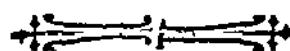
તમો પાઇ પાઇ ભેગી કરશો, ધન નિરાશ્રીતોમાં ભરશો;
તો વેગે શીવપદને વળશો, ઓ સંઘ. ૧૮

તમો કન્યા કેળવણી આપો, દુઃખ નિરાશ્રીતોનાં કાપો;
સૌ ગામે પાઠશાળા સ્થાપો, ઓ સંઘ. ૧૯

સૌ ગામતણા આગેવાનો, પુંજાલાલ કહે છે તે માનો;
કરો સંપ ઉન્નતિ કરવાનો, ઓ સંઘ. ૨૦

શ્રી સંઘનો સેવક-પુંજાલાલ પ્રેમચંદ,—શ્વે. જૈન ઉપદેશક—ખાનપુર.

जमानेकी खूबी।

(गज़ल।)

उठाके आंख अब देखो, जमाना कैसा आया है।
संभालो देशकी हालत, अन्धेरा कैसा छाया है॥
मेरे प्यारे विचारो अब, दरिद्री हो गया भारत।
गई विद्या कला कौशल, धर्म भी सब भुलाया है॥
धर्म घटता ही जाता है, पाप बढ़ता ही जाता है।
कुरीति सब तरफ फैली, अन्धेरा घोर छाया है॥
मुनि और अर्जिका मीलते नहीं दर्शनको भी भाई।
रंडी भांडोंने हर घरमें, अब डेरा जमाया है॥
कला कौशल सभी भूले, समय गपसपमें खोते हैं।
इटे शतरंज चोपड ताशमें, सब दिन बीताया है॥
जहां रहेते थे ब्रह्मचारी, बने अब सब व्यभीचारी।
जहां थी एकता तहां तो डेरा फूटने जमाया है॥
मिटा दो अब कुरीतिको, पढ़ाकर विद्या सबही को।
बिना विद्याके भारतमें, अंधेरा घोर छाया है॥
करो कर्तव्य अपनेका, न भूलो धर्म अपनेका।
दुःखोंसे पार है वोही. धर्म जिसने कमाया है॥

वाशीलाल जैन.—झालरापाटण सीटी.

इन्दौरमें उदासीन आश्रम।

मालवा प्रां. सभाके नैमित्तिक अधिवेशन तथा मंदिर प्रतिष्ठोत्सवके समय इन्दौरमें श्रीमान् रायबहादुर दानवीर शेठ कल्याणमलजीके उत्साहसे तथा तीनों भाईयोंके दश २ हजार और अन्य महाशयोंके मिलाकर अनुमान ३२०००) रु. के द्रव्यदानसे "उदासीन आश्रम" की स्थापना हो गई। इसके अधिष्ठाता मास्टर दर्यावसिंहजी सोधिया नियत हुए हैं। आश्रमके लिये स्थान तुकूगंजमें बनाया जायगा जो कि शहरसे २ मील दूर सुन्दर और हवादार है। स्थान बनने तक यह कार्य श्रीमान् शेठ हुकमचंदजीकी नसियांजीमें चलाया जायगा। ऐसा सुअवसर और स्थान प्राप्त होनेके लिये हमारी समाजके बहुतसे उदासीन सज्जन बहुत दिनोंसे उत्कंठित हो रहे थे। अस्तु, अब विलम्ब न करते हुए 'शुभस्य शीघ्रं' इस न्यायके अनुसार हे सम्पूर्ण आत्महितेच्छुओं! त्यागीयों! उदासीन श्रावकों! अब आपको उक्त निराकुल स्थानमें रहकर प्रतिमाबद्ध, शास्त्रानुकूल धर्म साधन करना चाहिये, जिससे दानवीरोंका उत्साह दिन प्रति वृद्धिताको प्राप्त हो, और उनके सन्मुख यह संस्था चिरकाल पर्यंत चलनेके लिये एक आदर्श पूर्ण बन जावे।

कविवर दौलतरामजीने ऐसे उत्तम अवसर होनेके लिये कविता द्वारा संसारसे उदासीन होनेके क्या ही उत्तम भाव दर्शाये हैं।

यथाः—

मेरे कब है है वा दिनकी सुघरी ॥टेक॥
तन विन बसन असन बिन बनमें,
निवसो नासा दृष्टि धरी ॥१॥

पुण्य पाप परसों कब विरचों,
परचों निज निधि चिर विसरी।
तज उपाधि सज सहज समाधी,
सहों धाम, हिम, मेघ झरी ॥२॥

कब थिर जोग धरों ऐसो मुहि,
उपल जान मृग खाज हरी।
ध्यान कमान तान अनुभवसर,
छेदों किह दिन दिन मोह अरी ॥३॥

कब तृन कंचन एक गनों अरु
मनि जड़तालय शैल दरी।
(दौलत) सत गुरु चरण सेवनो,
पुरनो आश य है हमरी ॥४॥

उक्त वाक्य अत्यंत कल्याणकारी समझकर शक्त्यानुसार संसारिक कार्योंसे मोह त्याग, निज अनुभव जो आकुलता रहित सुखका मूल है, प्राप्त कीजिए। बस, यही निवेदन है।

हमारी रायमें आश्रमके लिये निम्न लिखित व्यवस्था होनी चाहिये।

(१) आश्रमका स्थान चारों तरफ १ विशाल हाता वनवाया जाय, जिसमें नीमादि सघन वृक्ष लगाकर प्रत्येक झाड़के नीचे ध्यान करनेको पक्का चबूतरा हो, परन्तु पुष्प वाटिक न लगाई जाय, उसके वीचमें कूर्सीदान मकान जिसके भीतर चारों तरफ खुले दहलान और वीचमें वैराग्यदर्शक व्याख्यान भवन वनाया जावे। दहलानोंमें सामान पुस्तकादि रखनेको अलमारियां वना दी जावे। प्रकाश व हवा आनेके लिये खिड़कियां व दहलानोंके ऊपर चांदनी रक्खी जावे। रसोईघर तथा खानपानादिका स्थान हातासे बाहिर रक्खा जावे और शौच्यादि क्रिया जंगलमें की जावे।

(२) समय विभागः—४ बजेसे ६ बजे सुबह तक सामायिक व मौखिक पाठ, ६ से ७ तक शौच्या, स्नानादि, ७ से १० तक पूजन, शास्त्र स्वाध्याय व शास्त्रसभा, १० से ११ तक भोजन, ११ से १ तक तत्व चर्चा, १ से ४ तक उपाध्यायके पास पठन व शिक्षा प्राप्त करना, ४ से ५ तक जलपान और भोजनेच्छुकोंको भोजन, ५ से ७ तक सामायिक व पाठ, ७ से ९ बजे रात तक शास्त्रसभा, ९ से ११ तक व्याख्यानादि और ११ से ४ तक शयन करना, अष्टमी चतुर्दशीको जागरण करना।

(३) सामग्रीका प्रबंधः—प्रत्येक श्रावकके पास नित्य पाठ करने योग्य पुस्तकें, १ ढक्कनदार लोटा, व कोमल बुहारी व मौर पिच्छिाका, १ चटाई बैठनेको, पुस्तकें रखनेको काष्टकी चोकी, वस्त्रादि परिमित होना चाहिये।

(४) रसोईघर व सामग्रीः—रसोई व खानपानका स्थान, पक्का स्वच्छ, प्रकाशवान व हवादार हो, जिसमें भोजनादिका प्रबंध श्रावकोंकी संख्यानुसार रक्खा जावे, जिससे कि सम्पूर्ण श्रावक एकही समय आहार कर सके, पानी मर्यादासे बाहिर कार्यमें न लाया जावे, छन्ना दृढ़ स्वच्छ ३६ अंगुल लम्बा २४ अंगुल चोड़ा, और वड़े वर्तनके मुंहसे तिगुना, किंचित भी छिद्रादि न होनेपर कार्यमें लाया जावे, कुवा या बावड़ीसे पानी छानकर फरलाना, कुन्देदार लोटेद्वारा जीवानी जलमें छोड़ना, हस्त पादादि तथा पीने आदि के लिये सुबह ८ प्रहरकी म्यादवाला गरम जल कर लिया जाया करे, यदि प्रासुख न किया जाय तो पोने दो घड़ी व्यतीत होनेपर पुनः छानकर उपयोगमें लाया जाय और जीवानी जलस्थानमें पहुंचाई जाय, रसोईकी सामग्री अभक्ष्य रहित, स्वच्छ सोधी हुई, आटा, दाल, घी, दुग्धादि मर्यादके, उपयोगमें लाये जायें, रसोई बनने तथा जीमनेके स्थानपर कपड़ेकी छत लगाई जायें, चुल्हा, चौका जलादिकसे नित्य स्वच्छ किये जायें। दो रसोईया दि० जैन सदाचारी हो वे स्वच्छ धोती

पहिनकर रसोई बनावें, व वर्तन साफ करनेवाला हो, वह वर्तन हररोज कीट व सर्दी रहित सूखी राखसे साफ किया करें। "मिटै न सर्दी कटै न काई, सो अपवित्र जिनागम गाई," लकड़ी व कोयलों जीव रहित कार्यमें लाया जावे।

(५) श्रावकः—वात्सल्य, उपगूहन, आदि गुणोंके धारक, सदाचारी, गृहत्यागी और गृहस्थी दोनों प्रकारके हो, किन्तु गृहस्थी अपने वालबच्चोंको आश्रममें न रक्खें, ये अपना आत्मकल्याण करनेके साथही साथ अवकाशानुसार, स्थान २ पर भ्रमणकर उपदेशादि द्वारा दूसरोंको भी धर्मलाभ पहुंचावें, और प्रतिमाबद्ध धर्म-साधन करनेके लिये उत्सुक रहें।

(६) कार्य कर्त्ता इस प्रकार होना चाहिये—

उपाध्यायः—उन्हीं श्रावकोंमेंसे विद्वान् जो कि शिष्योंकी शंकाओंका समाधान कर सके, महत्वशाली और सहनशील सूक्ष्मतत्वचर्चा के विषयको विस्तार-पूर्वक कहनेवाला हो, बनाया जावे।

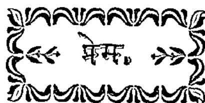
अधिष्ठाता—श्रावकोंको नियमानुसार वर्तावे, और प्रत्येक कार्य की देखरेख रक्खे।

सुपरिंटेंडेंट—खानपान, वस्त्र, भाजनादि सामग्रीका प्रबंध रक्खें, आश्रमकी सफाई-पर ध्यान दें, रसोईया आदि कार्यकर्ताओंसे बराबर कार्य कराता रहे, तथा श्रावकोंकी आवश्यक्तानुसार शास्त्रादि वस्तुओंकी पूर्ति करता रहे। हिसाब किताब दुरुस्त रक्खे, प्रति मासकी रिपोर्ट मैनेजिंग कमेटीमें पेश करे।

(७) एक मैनेजिंग कमेटी हो जिसमें निम्न लिखित कार्यकर्ता रहे।

सभापति, उपसभापति, सेक्रेटरी, कोषाध्यक्ष, मेम्बर। इस प्रकार मैंने अपनी तुच्छ बुद्धि अनुसार सम्मति निवेदन की। विद्वानोंको चाहिये कि इसी प्रकार अपनी २ सम्मतियां प्रकाशित करें। ताकि आश्रमकी व्यवस्थामें किसी प्रकारकी त्रुटि न रहे।

स्वजाति सेवक,
लाला भगवानदास, महामंत्री,
मालवा प्रां. सभा कार्यालय—बड़नगर.

લે.–સંઘવી વાડીલાલ મૂળજીભાઇ–લીંબડી

અહા ! પ્રેમ ! પ્રેમ ! પ્રેમ ! તારી શક્તિ અજબ છે ! તું કોઇ દિવ્ય કે અલૌકીક ચીજ છે ! તારૂં સામર્થ્ય અગાધ અને અનંત છે ! તારી શક્તિ જાણવાને અને આચરવાને જે ભાગ્યશાળી થયો છે, તેનુંજ જીવન સાફલ્ય છે, એમ કહેતાં કંઇ અતિશયોક્તિ થતી નથી, પણ તથ્યોક્તિ થાય છે. "પ્રેમ" તું બે શબ્દોમાં રચાયેલો છુ, પણ તારી કીંમત બે કરોડ શબ્દો કરતાં અધિક છે. આવા શબ્દની ઉત્પત્તિ કે શોધ કયા મહાપુરૂષે કરી હશે ! ! !

પ્રેમ બે આત્માઓનો સંયોગ છે. પ્રેમ કલ્પનાત્મક અથવા તો કર્યો કરાય એવો હોતો નથી, પણ પોતે જાતે જન્મે છે, અને તેથી તે એટલો બધો કીંમતી છે કે, એની કીંમત પ્રેમ શિવાય બીજું કોઇજ આંકી શકતું નથી. જીવનમાં તેજ ક્ષણ ધન્ય છે કે જે ક્ષણે હૃદય પ્રેમને સમર્પણ થાય છે. પ્રેમના રસ્તા તો અગમ્ય છે અને તે અન્તરદૃષ્ટિ વિના જાણી શકાતો નથી.

સાચો પ્રેમ શુદ્ધ હોય છે અને સ્વાભાવિક કુદરતી હોય છે, કૃત્રીમ-બનાવટી ઉપર ઉપરનો હોતો નથી. એટલા હૃદયપ્રેમના ઝરાનું મૂળ સ્વર્ગમાં છે અર્થાત્ એ ચીજ સ્વર્ગીય છે. સ્વર્ગમાંથી નીકળ્યો તો આ ઝરો આ મનુષ્ય લોકમાં જ્યાં ત્યાં, જે જે ઘરોમાં, જે જે હૃદયોમાં વિરામે છે ત્યાં ત્યાં બીજું સ્વર્ગ બની રહે છે. શુદ્ધ [illegible] પ્રેમમાં વિષયવાસનાનો સમાવેશ બિલકુલ [illegible] નથી. પ્રેમના સર્વ કોઇ અધિકારી [illegible]. પ્રેમમાં સહુ ઓતપ્રોત છે. પ્રેમજ સર્વની [illegible] પરાકાષ્ઠા છે. સર્વદા સર્વ થી પ્રેમ પોષાય છે. એ રંગીલો પ્રેમજ પોતાની અજબ ચટક [illegible] બતાવી રહ્યો છે.

વસ્તુ વચમાં આવી તો ખેંચાણ અટકી પડશે, પણ પ્રેમને ખાળવાને કોઇજ સમર્થ નથી. ધર્મ કિંવા કર્તવ્યનું જ્ઞાન અને પ્રવૃત્તિ એ પ્રેમજ કરાવે છે. પ્રેમરહિતો કર્તવ્યભ્રષ્ટ, ધર્મભ્રષ્ટ, વિવેકભ્રષ્ટ જોવામાં આવેછે.

કવિ મિલ્ટન પોતાના પેરેડાઇઝ લોસ્ટ (Paradise Lost) માં કહે છે કે—In loving thou dost well, in passion not, where in true love consists not, love refines the thought and heart enlarges; hath his seat in reason, and is judicious is the scale by which to heavenly love thou mayest ascend, not sunk in carul pleasure, for which cause among the beasts no mate for thee was found.

અર્થાત:—જો તું પ્રેમ સમજે તો તો સારૂં કરે છે, પરંતુ વિકારરૂપ માયિક મોહ, જ્યાં સત્ય પ્રેમ રહ્યો નથી, તે કરવામાં તો ખોટું કરે છે. પ્રેમ તો વિચારને નિર્મળ કરે છે, અને અંતઃકરણને ઉદાર બનાવે છે. પ્રેમમાં વિવેક છે, અને તે મનુષ્યને વિવેકી કરે છે. પ્રેમ તો ઇશ્વર પહોચાડનારૂં પરમ સાધન છે. જો ઇંદ્રિય તૃપ્તિને અર્થે પ્રેમ હોય તો તે હીણામાં હીણું છે. જો મનુષ્ય થઇ તું ન સમજે તો પછી પશુવર્ગમાં પણ તારી જોડ મળશે નહિ.

સંસારનો સકળ સુવ્યવસ્થિત વ્યવહાર પ્રેમવડેજ ચાલે છે. જેટલે અંશે પ્રેમનો અભાવ તેટલે અંશે પિતા, પુત્ર, રાજા, પ્રજા, સમાજ, સમાજના નાયક વિગેરેમાં કુસંપ-કંકાશ અને અવ્યવસ્થા નજરે પડે છે. પ્રેમતંતુથીજ આખા જગતનો લૌકિક અને લોકોત્તર વ્યવહાર ચાલી શકે છે,

પતિ સ્ત્રી પ્રત્યે, સ્ત્રી પતિ પ્રત્યે વફાદાર કોનાથી રહે છે? પતિ એક પત્નિવ્રત, સ્ત્રી પાતિવ્રત્ય શાથી પાળે છે? એ પ્રેમજ તે પળાવે છે. જો પ્રેમ નથી તો પતિને ઇંદ્રિયોના વિકારોને પોષવા સ્ત્રીઓ બહુ છે, સ્ત્રીને જારો ઘણા છે. ઉત્તમ ઘરસંસાર-ગૃહસ્થાશ્રમને અંવકાશજ નથી. સત્યને આપણે ચાહીએ છીએ, અસત્યને ધિક્કારીએ છીએ, શાને માટે? સત્ય ઉપર આપણને પ્રેમ છે તે માટે. આ સઘળું જોતાં આપણે કહી શકીએ કે "प्रेम परमो धर्मः" અર્થાત્ પ્રેમ એજ પરમ ધર્મ છે, પ્રેમથીજ સર્વ મંડિત છે. પ્રેમથી અતિરિક્ત કોઇજ નથી. પ્રેમમાં સહુ ઓતપ્રોત છે, પ્રેમજ સહુની પરાકાષ્ટા છે, પ્રેમથી સહુની હયાતિ-અસ્તિત્વ છે. મૂશળધાર વૃષ્ટિ પડતી હોય તો આપણા કાર્યના વેગને રોકી, લક્ષિત સ્થળે જવાની પ્રવૃત્તિને અટકાવી આપણે ક્ષણેક ઉભા રહીએ છીએ. કયાંક પ્રયાણ કરવું હોય તો મેઘલી, તમરાં ઇત્યાદિના શોરજોરથી ગાજી રહેલી અને ઉડીને ખાવા આવતી રાત્રીમાં આપણે તે કરતા નથી, દિવસ થતાં સુધી મુલતવી રાખીએ છીએ, પ્રેમીઓ તેમ કરી શકતા નથી. તેઓ નથી ગણતા વૃષ્ટિને, નથી ગણતા ટાઢ તડકાને, ભુખ, તૃષા કિંવા ઉંઘને, નથી ગણતા રાત્રીના ચોર, રાતુના કે કશાના ભયને; વ્યાલ, સર્પ, વિંછીઓના ઉપર પગ મુકતા એ મસ્તો સર્વ ભાનશૂન્ય એક પોતાના લક્ષ્ય તરફ પ્રધાવન કરે છે. જે પ્રેમ આત્મિક છે, અંતરંગ છે, એકદેશીય છે તે **આદર્શ પ્રેમ** કહેવાય છે. આવા પ્રેમીઓ, આદર્શ પ્રેમીઓ, આદર્શ યુગલો, આદર્શ દંપત્તિઓ ઇત્યાદિ નામોથી ઓળખાય છે. **નળ અને દમયંતી, રામ અને સીતા, નેમનાથ અને રાજુલ** ઇત્યાદિ યુગલોનો આદર્શ યુગલોમાં સમાવેશ થાય છે. એ આદર્શ યુગલોનો પ્રેમ એકજ સતત અસ્ખલિત પોતાની પ્રિયા-પ્રિયતમની તરફજ વહે છે, પ્રિયા પ્રિયતમને, પ્રિયતમ પ્રિયાને આત્માના-હૃદયના અસાધારણ પ્રેમથી ચાહે છે. એક બીજાના સુખે સુખી અને દુઃખે દુઃખી રહે છે. એક બીજાથી વિખુટા પડયે, પ્રાણો તજવાની અણી ઉપર આવી જાય છે અને અવશ્ય વિચ્છેદ નથી મટતો, સંયોગ નથી સધાતો તો મરી પણ જાય છે. જેની હૃદય અને મનની સાથે ગાંઠ પડી નથી જતી તે પ્રેમજ નથી, ખરા પ્રેમી તો સુરાઇ પક્ષિની જોડી છે કે જીવતાં સુધી સંગ છોડતાં નથી, ઉભય એકજ સાથે (સંલગ્ન) ભૂમિ ઉપર જન્મે છે અને સાથેજ મરી જાય છે: પુરા પ્રેમ **સુરદાસ અને ચિંતામણી** જેવા જારો તરી ગયા. આજના આવા પ્રેમ રહીત પાણી ગૃહિત યુગલો તરી પાર જશે કે? પ્રેમની શુદ્ધ ભાવના વિના તેબનવું અશકયજ છે.

આજે જ્યાં જોઇએ ત્યાં પ્રેમની ખામી-પ્રેમનો અભાવજ દંપતીઓમાં દષ્ટિગોચર થાય છે. પ્રેમ **રહિતોએજ પુનર્લગ્ન, પ્રેમ રહિતોએજ નાતરાના રીવાજો પેદા કર્યા છે,** એ પ્રેમની ખામીજન્ય કનિષ્ટ બનાવો છે. હૃદયમાં વસેલી એક વસ્તુ નાશ પામતા-ખોવાઇ જતાં આખી ઉમ્મર ખટકે છે; તેના અભાવે બીજી વસ્તુ વડે પણ હૃદયથી સંતોષ સેવાતો નથી, આખી ઉમ્મર તેના વિના ચલાવી લેવાય છે, અને વિધવા અને વિધુરો પતિ કિંવા પત્નિ મરી ગયે **તેના સ્નેહને** ભુલી જઇ અન્ય પતિની, અન્ય પત્નિની ઇચ્છા કરે તે શું પ્રેમને પુરવાર કરે છે?

દમયંતિને વનમાં છોડી **નળ** ચાલ્યો ગયો, તે બિચારીને અરણ્યમાં મહા કષ્ટોની પરંપરા સહી પડી, પારધીનો યોગ થયો, તેનાથી મહા મહાકષ્ટે છુટવું પડયું, એ કષ્ટો તે નળની પ્રેમી પત્નિ દમયંતિએ સહ્યાં, પણ

નળનો પ્રેમ નહિ છોડયો. સીતા દુર્મતિઓના—દુર્જનોના હાથમાં જવાં છતાં, મૃત્યુ ભય આપવા છતાં તે અનન્ય પ્રેમથી ડગી નહોતી, પરંતુ આખર સુધી હૃદય **રામમયજ** રહ્યું. આનું કારણ તપાસીએ, તો પ્રેમ વિના અન્ય કશુંજ નથી.

પ્રેમ એ આ જગતના સર્વ સંબંધોને રસમય તથા નિત્ય બનાવનારૂં એક અમુલ્ય સાધન છે. તે અનેક કઠિન હૃદયોને આર્દ્ર બનાવી શુભકાર્યોમાં પ્રેરે છે. તે મનુષ્યના સર્વ અંગ ઉપાંગો ઉપર કાબુ મેળવી ઉંડા કોતરમાં છુપાઇ રહેલી ભિન્નતાને પણ દુર કરે છે. વિચારની ઐક્યતા તેને આધીન છે, કુસંપ તેનાથી દુરજ નાસે છે. તે અનેક પ્રકારના સુક્ષ્મ મતભેદોનો નાશ કરી કોઇ ઉત્તમ કાર્યને સુવ્યવસ્થિત બનાવે છે.

પ્રેમ માત્ર વ્હાલા શબ્દોમાં, વિષય સેવનમાંજ નથી. પ્રેમ બહુ ઉચ્ચ છે. મારે કહેવું જોઇએ કે પ્રેમ સમજનાર બહુ થોડા નીકળે છે. જેને આપણે પ્રીતિ કહીએ છીએ તે પ્રેમ નથી. તે તો સ્વાર્થને અનુબંધીતેજ રહેલી છે. જો સ્ત્રી સાથે ખરો શુદ્ધ પ્રેમ અનુભવાય તો તે પરમાત્મા તરફના પ્રેમનું એક પગથીઉં છે. તે પાત્ર વીરલજ હોય છે. પ્રેમ કુદરતી, હૃદયઆકર્ષક અને અવાચ્ય છે તે માત્ર હૃદયની લાગણીજ છે.

कार्यवाहको केवा जोइए ?

ગયા અંકમાં જૈન ધર્મ શું માગે છે? એ મથાળાવાળા લેખમાં સ્પષ્ટ જણાવવામાં આવ્યું છે કે, ચાલુ જમાનામાં જૈનધર્મ ફેલાવવા માટે પ્રથમ જ્ઞાન મેળવવું જોઇએ અને તે સદ્‌જ્ઞાન મેળવવા માટે પાઠશાળા મહાવિદ્યાલય, બ્રહ્મચર્યાશ્રમ, ઉદાસીનાશ્રમ, હાઇસ્કુલ, ટ્રેનીંગ કોલેજ, બોર્ડિંગ, શ્રાવિકાશ્રમ, વિધવાશ્રમ, અનાથાશ્રમ, ગરીબ સહાયક મંડળ, **શાસ્ત્રોદ્ધાર કાર્યાલય, સસ્તુ જૈન સાહિત્ય** કાર્યાલય, જૈન કન્યાશાળા વિગેરે સ્થપાવા જોઇએ; તેમજ તેમની વ્યવસ્થા લોકમત પ્રમાણે ઉત્તમ રીતે કરવા રોજીંદુ પત્ર, અઠવાડિક પત્ર, પાક્ષીક પત્ર, માસિક પત્ર, ત્રિમાસિક પત્ર ઇત્યાદિ સલાહ અને ઉત્સાહ પ્રેરતા **પત્રોની આવશ્યક્તા** છે.

હવે આવા પરોપકારાર્થે કઢાતાં ઉત્તમ ખાતાંઓ ચલાવવા કેવા **સંચાલકો** જોઇએ તે બાબતપર વિચારીએ. પારમાર્થિક કાર્યો માટેજ કઢાતાં ખાતાંઓ ઉપર **પગારદાર-ભાડુત સંચાલક** આ જમાનાને લાયક નથી; કારણ કે કેટલાક પગારદાર માણસ માત્ર પોતાના સ્વાર્થ પુરતુંજ કાર્ય કરે છે અને તે પણ એક વેઠ ઉતારવા જેવુંજ. જ્યારે તે જગ્યાએ કોઇ **આત્મવીર સજ્જન** પોતાની જીંદગી જનસમાજને અર્પણ કરનાર આવે છે તો તે પોતાથી બનતી મહેનતે તે સંસ્થાને ઉચ્ચ કોટીએ કેમ લાવી શકાય તેજ ચિંતામાં રહે છે. તેવા આત્મભોગી નરોનું આધિપત્ય ભોગવતી ઘણીજ સંસ્થાઓની આ જમાનામાં જરૂર છે અને તેવી સંસ્થાથી દેશનું, ધર્મનું, જાતિનું અને પોતાનું કલ્યાણ કેવું થાય છે તેનો દાખલો હાલ આપણી સામેજ ખડો છે, તે બીજો કોઇ નહીં પણ 'મુક્તિફોજ'ના સ્થાપક જનરલ બુથજ છે. જેમણે ન્હાનપણથીજ અત્યંત કષ્ટ વેઠી અનેક દુસહ તિરસ્કાર સાંભળી, અનેક વિટંબનાઓમાંથી પસાર થઇ, પોતાના આત્મવિશ્વાસમાં દ્રઢ રહી પોતાનું આરંભેલું કાર્ય ફતેહમંદીથી પાર ઉતાર્યું કે જે કાર્ય આજે હિંદુસ્થાનમાંના શહેરે શહેર, ગામેગામ, ઘરબે ઘરમાં પણ ખ્રિસ્તિ-ક્રિશ્ચિયનનું નામ જમાનદેર થઇ રહ્યું છે અને તેથી તે

વીરપુરૂષ જનરલ બુથના નિસ્વાર્થી કર્યો માટે ચોતરફ પ્રશંસા ફેલાઇ રહી છે. હવે વિચારો કે તે જગ્યાએ એક પગારદાર-ભાડુતી 'કાર્યવાહક હોત' તો તે કેવું કાર્ય કરી શકત? ભાગ્યેજ તે સ્વતંત્ર વિચારથી લોકવિચાર વિરૂદ્ધ વર્તન કરી શકત, તેમજ અગાઉના બંધાયલા ધોરણોથી વિરૂદ્ધ વર્તી અને હાલના જમાનાને જોઇતા સાધનોની ખોટ પુરી પાડી શકત, ભાગ્યેજ આટલા બધા નિઃસ્વાર્થી ઉપદેશક પેદા કરી શકત, ભાગ્યેજ તે આટલું જબરજસ્ત ફંડ એકઠું કરી શકત કારણ તે પોતેજ સ્વાર્થી હતો, જેથી જનસમાજ ઉપર તેની છાપ પડી શકત નહીં. આથી દરેક ધાર્મિક સંસ્થાઓ માટે તો આત્મભોગી, નિસ્વાર્થી, પ્રેમી અને વિશાળ દૃષ્ટિવાળાજ સંચાલકો જોઈએ.

આવા સંચાલકો જ્યાંસુધી જોઇએ તેટલા ન મળે ત્યાંસુધી તેની કોઇ નવી સંસ્થા ખોલવાની જરૂર નથી, કારણ સંસ્થા ચાલુ થયા પછી બંધ પડે તેના કરતાં ન કાઢવી એજ ઉત્તમ છે. તેમ છતાં જે સંસ્થા 'હમણાં કાઢો, પછીથી મળી રહેશે' એવા વિચારથી અને સ્થાયી ફંડ વગર કાઢવામાં આવે છે તે માત્ર થોડા વખત (અને તે પણ માંદગીમાં) જીવી આખરે મરણને શરણ થાય છે. તેના દાખલાઓ જૈનના ત્રણે ફીરકામાં ઘણાજ છે, જે ગણતાં નાહકના કંટાળા સિવાય કંઈ પણ હાંસલ પ્રાપ્ત થતું નથી.

આવાં ઉપયોગી ખાતાંઓ માટે પ્રથમ તેના કાર્યવાહકો કેળવાયલા અને ઉમંગી હોવા જોઇએ, પછી જો પહેલેથી સારૂં ફંડ ન હોય, તો તેને વધારવા તેમજ સંસ્થાના કારોબારની હકીકત જનસમાજ સમક્ષ રજુ કરવા પત્રોની મદદ લેવી જોઇએ અને તેમાં વારંવાર એવા વિષયના લેખો આવવા જોઈએ કે તેવી સંસ્થાઓ તરફ લોકલાગણી ખેંચાય અને તેનો લાભ પણ જનસમાજ લે. આવા ઉત્તમ લેખો લખવા માટે વિદ્વાન લેખકોની મદદ મેળવવી જોઇએ અને તેમાં મુખ્યત્વે ત્યાગી મહારાજ આદિ હોય તો તેમનો કાંઇક વધારે પ્રભાવ પડે અને તે કાર્ય જલદીથી સફળતા પામે.

જૈનસમાજમાં આવા લેખકોનો ઘણોજ અભાવ છે, તેથી તેવા ઉત્તમ લેખો માટે પારિતોષિક (ઇનામ) આપવા જોઇએ અને તેવા લેખો સંસ્થાના નામથી પ્રસિદ્ધ કરી, તે સાથે જનસમાજને પોતાના કાર્યથી સંતોષ પેદા કરાવવો કે જેથી તેઓની લાગણી અહોનિશ તે તરફજ રહે. આવા ઇનામ આપવાની જૈન સમાજમાંના કેટલાક ઉમંગી યુવકો-કે જે આવા કાર્ય માટે ઉત્સાહ ધરાવે છે તેઓ બહાર પડશે અને પોતાનાથી બનતી મદદ કરી શકશે, આથી વળી જૈન લેખકો, જનસમાજમાંના લેખકોની ગણત્રીમાં આવશે એ ઓછા આનંદની વાત નથી.

જ્યારે આવા લેખકો તૈયાર થશે એટલે આપોઆપ દરેકમાં સ્વધર્મ માટે લાગણી ઉત્પન્ન થશે અને તેથીજ તેઓ નિસ્વાર્થપણે પણ કેટલુંક કાર્ય બજાવી શકશે.

હવે પત્રો તરફ નિહાળીશું તો તે પત્રો કેવાં જોઇએ? તે જનસમાજમાં શાંતિ, ઉદ્યોગ અને ધાર્મિક કેળવણી ખીલવનારાં હોવાં જોઇએ. તેના અધિપતિઓ અને કાર્યવાહકો સ્વતંત્ર વિચારના, દીર્ઘદૃષ્ટિવાળા તેમજ ધાર્મિક રહસ્યથી વાકેફગાર હોવા જોઇએ, જેથી અન્ય દર્શનીઓ સામે કોઇ વખત ઉઠેલી ચર્ચાને દાખલા-દલીલોથી દબાવી શકે. કોઇપણ પત્ર અમુકનું વાજીંત્ર હોવું જોઇએ નહિ (આથી એમ સમજવાનું નથી કે કોઇની પ્રશંસાજ કરવી નહીં) પરંતુ ન્યાયદૃષ્ટિએ,

જે યોગ્ય લાગે, તેજ લખાવું જોઇએ. પત્રકારની ફરજ એટલીજ છે કે જનસમાજના વિચારો સ્હામે પોતાના સ્વતંત્ર વિચારો જણાવવા અને તે પણ યોગ્યતાપૂર્વક-તેમાં કદી પણ પક્ષાપક્ષી રાખવી નહીં જોઇએ.

ધાર્મિક પત્રોમાં ત્યાગી વર્ગે અધ્યાત્મ શાસ્ત્રના લેખો લખી મોકલવા જોઇએ અને તેમાં આત્મા અને દેહનો તફાવત તેમજ આલોક અને પરલોક, જૈન ધર્મના સિદ્ધાંતો મુજબ જણાવવા જોઇએ અને સાથેજ જૈન દર્શનના સિદ્ધાંતો પણ જગજાહેર થવા જોઇએ, પરંતુ એટલું તો યાદ રહેવું જોઇએ કે સ્વપ્રશંસા અને પરનિંદા વિગેરે કૃત્યથી તદ્દન અલગ રહેવું જોઇએ.

ઉપરના ટુંક વિવેચનથી જણાયું હશે કે આ જમાનામાં જૈન ધર્મ ફેલાવવા શાની અને કેવા સાધનોની જરૂર છે ? જૈનધર્મ ફેલાવવા ધાર્મિક સંસ્થાઓની, તેના નિસ્વાર્થી સંચાલકોની અને સ્વતંત્ર વિચારવાળા પત્રકારોની અગત્ય છે. જૈન સમાજમાં અનેક એવા વીરનરો પડ્યા છે કે જેઓ માત્ર પરકલ્યાણ એજ સ્વકર્તવ્ય માને છે, છતાં કેટલાક જાહેરમાં આવતા અચકાય છે અને જેઓ જાહેરમાં આવ્યા છે તેઓ જૈનસમાજમાં વધારે પ્રખ્યાતિને પામ્યા છે. શાબાશ વીરો ! જાગો ! તમારા જેવા આત્મભોગી નરવરો પેદા થશે અને પોતાનું કર્તવ્ય સમજી તેને અદા કરવા તત્પર થશે ત્યારેજ આ જૈનધર્મ પાછો પૂર્ણ જાહોજલાલીવાળો બની શકશે.

ખરી ભક્તિ ખરી ક્રિયા, ખરી નીતિ ખરી રીતિ,
ખરાનો ખ્યાલ રાખોને, સનાતન જૈન બંધુઓ.
લડો ના ભેદના ભડકે, પરસ્પર ઐક્યતા રાખો,
કરોને ઉન્નતિ સાચી, સનાતન જૈન બંધુઓ.
જિનાગમમાં પડ્યા ભેદો, તથાપિ સત્યને શોધો,
ધરો મધ્યસ્થતા મનમાં, સનાતન જૈન બંધુઓ.
ધરો અધ્યાત્મમાં નિષ્ઠા, કરો વ્યવહારની શુદ્ધિ,
ક્રિયાઓ ધર્મની ધારો, સનાતન જૈન બંધુઓ.

ઉક્ત મુની મહારાજના વિચારને તમારા સ્વતંત્ર વિચારથી કેળવો અને તે પ્રમાણે પોતાની વર્તણુંકમાં ફેરફાર કરી આત્માનંદના મહાન્ સુખમાં તલ્લીન થાઓ !

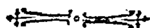
હે શાસન દેવ ! જૈન ધર્મમાં જેમ બને તેમ જલદીથી વીરનર ઉત્પન્ન કરી અમારા ઉત્સાહને વધારવા મદદ કરો ! એજ અંતિમ્ પ્રાર્થના !

સ્વકર્તવ્યવાનનો શિષ્ય,

આ. અ. શાહ-(સુરત.)

ब्रह्मचर्याश्रमके बारेमें

अति आवश्यक निवेदन।

इस बातमें तो अब किसीको भी सन्देह नहीं रहा कि, यथार्थमें आदर्शशिक्षा प्राचीन गुरुकुल रीतिकी शिक्षाही है कि जिसमें विद्यार्थीगण बाल्यकालसे ही सांसारिक बिगाडनेवाली बातोंसे बचे रहकर एक योग्य समय तक अपने ब्रह्मचर्यकी रक्षा करते हुए सदैव सद्गुरुओंकी निरीक्षणतामें आवश्यक विद्याओं और शिक्षाओंको पाते रहते हैं। ठीक, इसी प्रकारसे

बालकोंको श्री ऋषभ ब्रह्मचर्याश्रममें शिक्षा दी जाती है। और आश्रमका लक्ष्य यह है कि वह बालकोंको सर्वोपयोगी आदर्श मनुष्य बनावे।

इस कारण कि देशाटन भी शिक्षा प्राप्तिका एक बड़ा साधन है। अतः आश्रमका एक नियम यह भी है कि वह प्रतिवर्ष ब्रह्मचारिओंको देशान्तरमें भ्रमण कराकर नवीन स्थानों, वस्तुओं और पुरुषोंका निरीक्षण करा उनके ज्ञानकी वृद्धि, हार्दिक संकीर्णताका त्याग और जीव मात्र पर प्रेमकी बाहुल्यता करावे।

इस भ्रमणसे ब्रह्मचारिओंको केवल उपरि उक्त लाभ ही नहीं होते वरन जलवायुके परिवर्तन हो जानेसे उनका स्वास्थ्य भी ठीक हो जाता है। और वे नवीन स्फूर्ति और कर्तव्यपरायणतासे अपने विद्याभ्यासके क्रमको जारी रख सक्ते हैं। इस पर्याटनसे ब्रह्मचारिओंके सिवाय जिन जिन स्थानोंमें ब्रह्मचारिओंका भ्रमण होता है उन २ स्थानोंके सर्व मनुष्यों (विशेषकर जैन भाइओं) को बड़ा लाभ पहुंचता है। इससे उनको इस बातके जाननेका साधन मिल जाता है कि आदर्शशिक्षा किसे कहते है और उससे दीक्षित मनुष्य कैसा सदाचारी और योग्य बन जाता है। इसके सिवाय ब्रह्मचारीओं और उनके साथ दौरेमें रहनेवाले सज्जनोंके धर्म्म सम्बन्धी और समयोपयोगी व्याख्यानोंसे सर्वसाधारणको बड़ा ही लाभ पहुंचता है और उनको अनायासही धर्म्मप्रभावना और धर्म्मध्यानका सुअवसर हाथ लग जाता है। संक्षेपमें ब्रह्मचारिओंका पर्य्यटन ब्रह्मचारी और सर्वसाधारण दोनोंके ही अर्थ बड़ा लाभदायक है और उससे जैनधर्म्म और जैनसमाजका बड़ा महत्व प्रगट होता है।

गत् वर्ष आश्रमका दौरा मेरठ, दिल्ली, चौरासी–मथुरा, गुरुकुल वृन्दावन, आगरा, मोरैना, भिण्ड, लश्कर (दरबार प्रेस अवलोकनार्थ), झांसी, सोनागिरि, बरुआसागर, ललितपुर, भोपाल, उज्जैन, इन्दौर, बड़नगर और भेलसा इन स्थानोंमें हुआ, जहांपर कि प्रायः सब ही स्थानोंके भाईओंने बड़े प्रेम और उत्साहसे आश्रमका स्वागत करनेके साथ ही निज शक्त्यानुसार उसकी आर्थिक सहायता भी की। भ्रमण के स्थानोंमें जो धर्मप्रभावना आदि हुई वह अवर्णनीय है।

इस वर्ष भी आश्रमका वही प्रभावशाली और लाभदायक भ्रमण श्रावण शुक्ला दशमी (१ आगस्त) से प्रारम्भ होगा और प्रायः दो महीने तक रहेगा। इस बार बड़वाहेके पास श्री सिद्धवरकूटजीकी यात्रा होगी जिसके अर्थ मेरठसे इलाहाबाद, जबलपुर और इटारसीका रेलमार्ग पसन्द किया गया है और लौटतीबार बहुत कर रतलाम, अजमेर और जयपुरका रास्ता होगा।

गत वर्ष अपने २ स्थानोंमें ब्रह्मचारियोंको भ्रमण करानेकी प्रार्थनाएं हमारे पास ऐनवख्त पर बहुत देरसे आयीं जिससे कि दौरेका ठीक २ प्रोग्राम नहीं बनाया जा सका, और लोगोंको बड़ी उत्कंठ और प्रतीक्षा करनी पड़ी और बहुतोंको तो बड़े दुःखसे बिलकुल निराशही हो जाना पड़ा, जिसका कि उलाहना हमको अभीतक मिलता है।

हम चाहते है कि इस वर्ष दौरे सम्बन्धी कार्यवाही भी ठीक नियमपूर्वक हो जिससे कि न तो आश्रमको ही कष्ट हो और न लोगोंको ही प्रतीक्षा व उत्कंठामें अपना समय बिताना पड़े। अतः प्रार्थना है कि जिस स्थानके जैन भाई आश्रमके द्वारा लाभ उठाकर धर्म्म और जातिप्रभावना कराना चाहते हों उनको अति शीघ्रही (विना विलम्ब) हमें सूचित कर देना चाहिये, जिससे कि दौरेकी प्रोग्राममें उनके स्थानका नाम सम्मिलित करा लिया जावे और उसकी स्वीकृति उनको दी जा सके।

जो ऐसा न करेंगे सम्भव है कि उन्हें निराश होना पड़े और उनके अर्थ हम ठीक समय पर कुछ न कर सकें। इस कारण सब भाइओंको पहिलेसे ही अपना अपना निमन्त्रण भेजनेकी कृपा करनी चाहिये।

इसवार आश्रमके साथ अनेक जाति व धर्महितैषी विद्वान भी होंगे, जिनके उत्तमोत्तम सारगर्भित व्याख्यानोंसे धर्म्मप्रभावना होनेके साथ ही सब भाईओंको बड़ा भारी लाभ पहुंचेगा।

अन्तमें हमको पूर्ण आशा तथा दृढ़ विश्वास है कि हमारे जैन भाई इस अमूल्य अवसरको योंही न जाने देंगे वरन उससे लाभ उठाकर स्वपर कल्याण करेंगे।

विनीत—भगवानदीन,
अधिष्ठाता, श्री ऋषभब्रह्मचर्याश्रम,
हस्तीनापुर—(मेरठ.)

हवे सहु भिन्नता टाळो.

(કવ્વાલી.)

સ્થિતી જુઓ તમારી આ, હવે સહુ ભિન્નતા ટાળો;
કરોને ઐક્યતા ભાવો, હવે સહુ ભિન્નતા ટાળો.
રહ્યા શું ગર્વમાં ગાજી, ન થાઓ ધર્મથી રાજી;
કરો પૂર્વ રીતિઓ તાજી; હવે સહુ ભિન્નતા ટાળો.
હતું શું પૂર્વનું ગૌરવ, હતું શું પૂર્વનું ઐક્ય;
હતું તે સર્વ ગુમાવ્યું, હવે સહુ ભિન્નતા ટાળો.
કેળવવા જ્ઞાતિના બાળો, સૌ કોઈ હાથ લંબાવો;
ઉઘાડી પાઠશાળાઓ, હવે સહુ ભિન્નતા ટાળો.
કરો નિજ જ્ઞાતિની સેવા, જેથી પામો મધુર મેવા;
નહિ જાએ અફળ સેવા, હવે સહુ ભિન્નતા ટાળો.
પરસ્પર સંતાપનઃ આપો, હૃદયમાં સ્નેહને સ્થાપો;
દુઃખો નિજ બંધુના કાપો, હવે સહુ ભિન્નતા ટાળો.
હોયે સહુ વીરતણા બાળો, એવા સદ્ભાવને પાળો;
રહી સંપે ઉત્થાન ગાળો, હવે સહુ ભિન્નતા ટાળો.

સમાજ હિતૈષી—સરૈયા (સુરત.)

श्रुतपंचमी पर्व।

આ વર્ષે ગત જેઠ સુદ ૫ને દિને "શ્રુત પંચમી પર્વ" નીચેનાં સ્થળોએ ઉત્સાહથી ઉજવાણના સમાચારો મળ્યા છેઃ—

नरसींहपुरः—ज्येष्ठ शुक्र पंचमीके दिन प्रातःकाल पूजन विधान, हवन आदि हुवा। दोपहरको शास्त्रोंकी सम्हाल की गई। शामको आरती हो जाने बाद मा. दीपचंदजीने शास्त्र बांचा तत्पश्चात् बाबु काछुरामजीने सभाका मंगलाचरण किया और सिं. मौजीलालजीने सभाका हेतु बताया, फिर मास्टर दीपचन्दजीने 'श्रुतपंचमी और श्रावकोंके कर्तव्य' पर अनुमान एक घंटे तक बहुत उत्तेजक व्याख्यान दिया, जिसका सारांश सिं. मौजीलालजीने समझाया और सभा विसर्जन की। रात्रिके ११ बजेसे नृत्य, भजन, जागरण हुवा। इस उत्सवमें श्री दिगंबर जैन हितैषणी सभाके निमंत्रणद्वारा अन्यमतके भाई भी पधारे थे। एक भाईने अपने साधर्मी भाईओंका ताम्बुल और मिष्टान आदिसे सत्कार किया था।

सहडोलः—प्रातःकाल यहांकी मंडळीने उत्सवके साथ पूजन की पश्चात् नगर कीर्तन हुवा। गलीओंमें "जिन वाणी माताकी पुकार', गुलाबचंदजी मलचंदजी ललीत शब्दोंमें गाते हुवे गये। पश्चात् १० बजे जिनभवनमें 'श्रुतावतार' के विषयमें व्याख्यान हुवे। यहां हस्त लिखित और छापा ग्रंथ ८० हैं। जैनीओंका विमानोत्सव पहिला न होता था अब महाराजा श्री रीवा नरेशकी न्याय परायणतासे होता है।

इन्दौर—यहां शेठ स्व. हु. दि. जैन धर्मशाला प्रहस्थान बहुत ही रमणीय है। यहां मुसाफिर रह आराम पाते हैं। और उसमें बहुत ही चित्ताकर्षक चित्र भी हैं, जिससे आराममें संतोष होता है। इसी जिनभवनमें श्री स्वाध्याय भवनके साम्हने एक बहुत ही रमणीक भव्य मंडफ् तैयार करके श्री मातेश्वरी जिनवानीको नूतन वस्त्रोंमें उत्तम बंधन सहित विराजमान करके १२ से ३ तक बहुत आनंदके साथ श्रुतस्कंध विधान और मातेश्वरीकी पूजन सब प्रकारके प्राशुक फूल और अष्ट द्रव्यसे की गई। बाद उपस्थीत सज्जनोंको 'व्याख्यान निबंध' और 'पुरुषार्थ निबंध' प्रभावनार्थ भेंट स्वरूप देकर जलसा सानंद समाप्त किया।

बदामीलाल जैन।

राणापुरः—यहांपर श्रुतपंचमीके दिन श्रीयुत् भाई हुकमीचन्दजीने राणापुरकी पाठशालाके छात्रोंकी, प्रबंधकर्ताओं तथा पंचोंके समक्ष परीक्षा लेकर ७) रुपयोंकी पुस्तक पारितोषिकमें बांटी गई।

कोपली:—श्रुतपंचमीके दिन सबेरे ही समारोहके साथ नदीके जलसे अभिषेक होकर श्रुतविधान किया गया। शामको सभा की गई। सभामें सांगली वगैरहसे अनेक महाशय तथा कोल्हापुरसे रा. सा. मि. लठ्ठे, सावर्डेकर, पं. पन्नालालजी बाकलीवाल आदि पधारे थे। सभापतिका स्थान पं. पन्नालालजीको दिया गया था। प्रथम ही पं. लालाराम जैनने संक्षेपसे श्रुतपंचमी पर्वकी उत्पत्तिकी कथा सुनाई और फिर इसका उत्सव विद्यावृद्धि और स्वाध्याय आदिसे मनानेकी प्रेरणा की। अनंतर भाउराम गोंडा पाटील, तवनप्पा इंगडे सांगली, बावगोंडा पाटील समडोली आदि लोगोंने 'विद्यावृद्धि ही सुखका मार्ग है' इस विषयपर कहा। तदनंतर मि० लठ्ठेने कहा कि, कुरीतियां मेटकर विद्यावृद्धि करना ही वास्तविक श्रुतपंचमीका उत्सव है आदि ठीकर विवेचन किया था। सभा समाप्त होनेपर दो घंटे तक श्रीयुत् चोपडेका किर्त्तन हुआ जिसमें कन्याविक्रय निषेध और दान देनेका उपदेश बड़ी जोशीली भाषामें दिया गया।

लालाराम जैन।

झालरापाटन:—सुन्दरलालजी बैनाडा लिखते हैं कि, जेष्ठ शुक्ल ५ शुक्रवारको यहां सदैवकी भांति श्रुतस्कन्ध विधानकी पूजन सर्व मंदिरोंमें कराई गई। श्री शान्तिनाथ स्वामीके विशाल मंदिरमें अनुमान १३०० ग्रन्थ अति प्राचीन हैं (जिसका सुचीपत्र तैयार हो रहा है) सो अच्छी तरहसे अलमारीयोंमें विराजमान किये गये और पाठशालाके सर्व विद्यार्थीयोंने मिलकर एक स्वरसे सरस्वती पूजन तथा श्रुतस्कन्धविधान और सरस्वतीकी स्तुति पढ़ी। रात्रीको भजन व जागरन किया। जेष्ट शुक्ल ६ शनिवारको प्रभात ही श्री अहिलकजी महाराज श्री पन्नालालजीके ग्रन्थ एक नवीन सरस्वतीभवनमें महोत्सव सहीत विराजमान किये गये, जिस जलसेमें अहिलकजी महाराज श्री पन्नालालजी और त्यागीजी श्री जानकीलालजी भी थे। सरस्वतीभवनमें श्रुतस्कन्ध मन्डलकी पूजन और रात्रीको शास्त्रसभा, उपदेश सभा हुई जिसमें सुन्दरलाल बैनाड़ाने मंगलाचरण पूर्वक श्रुतपंचमी महात्म्य दर्शाया। पश्चात् पं. सुन्दरलाल गोधा, और पं. हीरालालजी विलालाने श्रुतज्ञानका भिन्नर विवेचन किया। पश्चात् विद्यार्थीओंने भजन गान कर जागरन किया। सरस्वतीभवनका नाम 'ऐलक पन्नालाल सरस्वती भवन झालरापाटन' है। नसीराबादसे शेठ राजमलजी हीरालालजीने दो आलमारी काष्टकी शास्त्ररक्षा निमित्त भेजी हैं। भाई श्री प्यारचंदजी टोंग्याने सर्व शास्त्रोंके पुट्ठेपत्र और बेष्टन तैयार कर लगाये हैं।

ઓરાણ—શા. લલ્લુભાઇ રાયચંદ લખી જણાવે છે કે, શ્રુતપંચમીને દિવસે સારા ઠાઠમાઠથી અભિષેક સાથે સરસ્વતી પૂજન તથા પ્રભાવના થઈ હતી. તેમજ રાત્રીએ સભા કરી શ્રુતાવતાર કથા વાંચી સંભળાવી હતી. ત્યાર બાદ શા. લલ્લુભાઇએ વિવેચન કરવાથી સર્વે સ્ત્રીઓએ ફટાણાંગીત નહીં ગાવાની પ્રતિજ્ઞા લીધી હતી અને ફરીથી પ્રભાવના થઇ હતી.

आगरा—इस वर्ष मोती कटराके वड़े मंदिरजीमें श्रुतपंचमी महोत्सव बड़े समारोहके साथ विधिपूर्वक मनाया गया। पहिले दिन सरस्वती भंडार खोलकर सर्व संस्कृत, प्राकृत और और भाषाके ग्रन्थोंको श्री संभवनाथ स्वामीकी मूल वेदिकाके आगे उचासन पर सुशोभित किया गया। इसमें संस्कृत प्राकृत ग्रन्थोंके गत्ते–वेष्टनोंसे सुसज्जित बंडल २९१ और अनुमान इतने ही भाषाके थे। ज्येष्ठ सुदी ५के प्रातःकाल सर्व नरनारियोंके सन्मुख श्रुतस्कंध विधानका संस्कृत पूजन विधि सहित कराया गया। फिर श्री सरस्वतीकी भाषा पूजन पढ़कर आगराके प्रसिद्ध कवि बनारसीदासकृत जिनवाणीकी प्रार्थना पढ़ी गई–बड़ा ही आनंद रहा। फिर श्रुतपंचमीकी कथा श्रवण कराकर भाइयोंसे यह प्रेरणा की गई कि सर्व नरनारी शास्त्र-दान करें, और जो द्रव्य आवे उसमेंसे १ लिखित शास्त्र इस भंडारमें बढ़ाया जावे और शेष रकमको जैन सिद्धान्त पाठशाला (मोरैना) और स्याद्वाद महाविद्यालय (काशी) के लिये दान किया जावे। इस पर सर्व नरनारीयोंने अनुमान ७९) का चंदा किया और लाला गोपीनाथजी बजाजने ९) मासिक स्याद्वाद महाविद्यालयको देना स्वीकार किया तथा २५) नगद श्रीमती रामप्यारीबाई और ९) अन्य एक दानीने दिये।

આ સિવાય कोल्हापुर, सहारनपुर, श्रवण बेलगोला, झांसी, करमसद, वडोदरा, वांच, लश्कर, वोधेगांव विगेरे स्थळे भारे ठाठथी श्रुतपंचमी महोत्सव उजवायो हतो.

विविध समाचार.

અંધ શ્રદ્ધા—પંજાબમાં એક બ્રાહ્મણ પોતાની સ્ત્રી સાથે યજ્ઞ કરતો હતો. યજ્ઞની પૂર્ણાહુતિ સમયે તે કુંડમાં કુદી પડયો અને તેવીજ રીતે તેની સ્ત્રી પણ પડી. શું આવા આપઘાતથી સ્વર્ગ પ્રાપ્ત થાય છે?

કાળા માથાનો માનવી શું ન કરે? સન ૧૯૧૫માં પનામામાં પ્રદર્શન ભરાનારે છે, તેના કાર્યકર્તાઓએ એવી મતલબની નોટીસ કાઢી છે કે 'જે મનુષ્ય આ વર્તમાન પૃથ્વીની પરિક્રમા ૯૦ દિવસમાં હવાઇ વિમાનદ્વારા પૂરી કરી શકે તેને ૨૦૦૦૦ પૌંડ (૩ લાખ રૂપીઆ) ઇનામ આપવામાં આવશે.' આ માટે કેપ્ટન વૈલડિવિન તૈયાર થયા છે. તેઓ કહે છે કે આ મુસાફરી માત્ર ૨૮૦૦૦ માઇલનીજ છે.

ક્યુબાની સાકર—આ વર્ષની સાકરની પેદાશનું જે અનુમાન થયું છે તે પર-

થી માલુમ પડે છે કે, ક્યુબામાં ૨૫ લાખ ટન સાકર આ વર્ષે પેદા થશે!

કાળરૂપી હાથી—મુંબઇ નજીક એક હાથી મસ્ત થઇ ગયો હતો જેને ૩૩ માણસો મારી નાંખ્યા છે. કાળાં કર્મનાં કરનારાઓ! ધ્યાનમાં રાખજો કે આવીજ રીતે કોઇ દિવસ મૃત્યુ ન થાય!

ઢોરોનાં વધુ મરણ—આગ્રા જીલ્લામાં સને ૧૯૧૩-૧૪ની સાલમાં કુલ્લે ૧,૫૦,૦૦૦ ઢોરોનું મરણ થયું હતું જે આખા ભારતના ઢોરોનો ત્રીજો ભાગ છે.

નવી શોધ—અમેરીકન સરકારના પ્રીંટીંગ ખાતાવાળા મી. બેનજામીન સ્ટીકનીએ એક નવું યંત્ર શોધી કાઢ્યું છે કે જે વડે એક મીનીટમાં બાર હજાર સ્ટેમ્પ છપાઇ તેમાં પોતાની મેળે ગુંદર લગાડઇ અને સુકાઇનેજ બહાર નીકળે છે. આ યંત્રથી ૧૯ કામો એકી વખતે થાય છે અને ખરચમાં ૫૭ ટકાનો બચાવ થાય છે.

હૃદયવિદારક હોનારત—સ્ટીમર ટીટેનીકની ગંજાવર હોનારતને બે વર્ષ પણ નથી વીત્યાં એટલામાં ગયા માસમાં અમેરીકાથી ઇંગ્લાંડ તરફ જતી એક ગંજાવર સ્ટીમર નામે 'એમ્પ્રેસ ઑફ આયર્લાંડ' મધરાત્રે કોલસાની સ્ટીમર સાથે ઓચીંતી અથડાઇને દશ મીનીટમાં ડુબી જવાથી ૧૦૦૦ ઉપર માણસ એકદમ ડુબી ગયા છે. માત્ર ૩૫૦ આદમીજ બચવા પામ્યા છે. બધા આદમીને બચાવી શકાય એવાં સાધનો હોવા છતાં પણ ઓચીંતી એકદમ ડુબી જવાથી બચાવના સાધનો નકામા થઇ પડ્યા હતા. આ બનાવથી આખી દુનીયામાં હાહાકાર વર્તાઇ રહ્યો છે.

શ્રીયુત તીલકનો છુટકો:-૨૪ના. ૧૭મીએ શ્રીયુત બાળગંગાધર તીલકને છોડવામાં આવ્યા છે. આથી લોકોમાં દરેકજ ઉત્સાહ દેખાય છે. તેમની તબીયત ઠીકઠીક છે.

अमूल्य वचनो.

(૧) સમાજસુધારામાં બે ફાયદા થાય છે. એક તો તેનાથી આપણા જ્ઞાનમાં વધારો થાય છે અને બીજો સંપાદન કરેલું જ્ઞાન બીજાને આપવાથી એનું ભલું થાય છે. 'लॉक'

(૨) બુરી સમાજમાં બેસવા કરતાં બ્હેતર છે કે એકાન્તવાસ કરવો, કારણકે એકાન્તવાસ કદી કદી ઉત્તમ સમાજનું કાર્ય કરે છે. 'मिल्टन'

(૩) જે વખતે હું કોઇ નવું પુસ્તક પહેલ વહેલું વાંચું છું તો મને એનાથી એક નવા મિત્ર મળ્યા જેટલો આનંદ થાય છે અને જ્યારે કોઇ વાંચેલું પુસ્તક ફરીથી વાંચવાનું થાય છે તો હું જાણું છું કે મારા એક જુના મિત્રની મુલાકાત થઇ છે. 'गोल्ड स्मिथ'

(૪) ઉત્સાહ વિનાના સંસારમાં એક પણ કાર્ય પૂર્ણ થઈ શકતું નથી. 'ईमरसन'

(૫) જે માણુસ મન અને બુદ્ધિને પોતાના કબજામાં રાખી શકતો નથી તે સંસારમાં ભારે કામ કરવા લાયક નથી. 'कारलाइल'

(૬) જ્યાં સુધી બની શકે ત્યાં સુધી ચુપ રહો, ચુપથી ઉત્તમ બીજી કોઇ વાત નથી. 'पायागोरस'

(૭) સાચી વાત કહો યા તો ચુપ રહો. 'जार्ज हरबर्ट'

(૮) જે માણસ પોતાની બુદ્ધિને, પોતાનો રસ્તો દેખાડનાર બનાવે છે, જે સ્વતઃ સારો વિચાર કરે છે અને જેના મનમાં સ્વતઃ સીધો અને સાચો વિચાર ઉત્પન્ન થાય છે તેની પાસે એક એવો ઉત્તમ મંત્ર છે કે જેની સહાયતાથી તે સીધો ચાલી શકે છે. 'शांपनहार'

॥ श्री वीतरागाय नमः ॥

शेठ प्रेमचंद मोतीचंद दिगंबर जैन बोर्डिंग तरफथी प्रकट थतुं मासिक

दिगंबर जैन.

THE DIGAMBER JAIN.

नमः श्री वर्द्धमानाय निर्द्धूतकलिलात्मने ।
सालोकानां त्रिलोकानां यद्विद्या दर्पणायते ॥

वर्ष ७ मुं.] वीर संवत २४४०. श्रावण. विक्रम सं. १९७०. [अंक १० मो.

संपादकीय वक्तव्य.

दिगंबरीनो दीवो बुझाई गयो !

आ परिवर्तनशील संसारमां जीववुं अने मरवुं सर्वेनी साथे लागेलुं छे. जे मरे छे ते पुनर्जन्म ले छे अने जे जन्मे छे ते निश्चय एक दिवस मरशेज, पण जे पुरुषना जन्मथी देश, धर्म, जाति अने कुळनी उन्नति थाय तेवाज पुरुषनुं जीववुं सार्थक छे अने तेज पुरुष इतिहासमां अमर नाम करी जाय छे.

आ अंकनो देखाव जोतांज दरेक वांचकने जणाशे के 'दिगंबर जैन' कंइ महान शोकसागरमां निमग्न थयुं होय एम लागे छे, तो ते शुं हशे ? ए शोक समाचार लखतां कलम कंपेछे, हाथ थरथर धुजे छे अने हैयुं भराइ आवे छे के जेम पाणीनो परपोटो 'छे छे ने नथी नथी' थइ जाय छे, अने जेम दीवो फूंक मारीए ने उडी जायछे तेम हिंदनो दिगंबरीनो दीवो जोतजोतामां ओचींतो होलवाइ जवाथी आखा हिंदना जैनोमां हाहाकार वर्ताई गयो छे अने सर्वेनी दीलगीरीनो पारावार नथी. आखा हिंदना दि. जैनोना महान नेता, उदार, सरळ स्वभावी, अने झगझगता हीरा, श्रीमान् दानवीर जैन कुलभूषण शेठ माणेकचंद हीराचंदजी जे.पी. ए गत अषाड वद ९ने दीने सवारथी रात्रे दश वागता सुधी पोतानुं रोजनुं नियमित कार्य कर्युं हतुं अने छेक ११॥ वागते निंद्राधिन थया हता अने कशी पण बीमारी नहोती, छतां लगभग साडा बारने सुमारे एकदम हृदय बंध थई जवाथी पंचत्वने पामवानी खबर अमने बीजे दीने सवारे तारद्वारा मलवाथी अमो अचंबामां अने दिलगीरीमां गरकाव थई गया हता. आ शेठना आवा अकस्मात अवसानथी

कोई स्नेहीओ तथा वधा कुटुंबीओ मळी शक्या पण नहोता अने कोईनी साथे शेठ वात पण करी शक्या नहोता. सवार पडतां वीजळीनी झडपे आ खबर मुंबाईमां फेलाता ३००–४०० जैन अजैन जाणीता पुरुषो चोपाटीने बंगले हाजर थई गया हता अने आ पुण्यात्मा नरना मेतने भारे शांतिनी वचमां अग्निदाह करवा लई जवामां आव्युं हतुं, जेमां शेठ हुकमचंदजी, शेठ सुखानंदजी, शेठ जुहारमल मूलचंदवाळा वगेरे सर्व-स्मशानमां अग्निसंस्कार करती वखते हाजर हता अने ते वखते सर्वेए

"शेठ माणेकचंदजीनी जय"!

एवो ध्वनि एके अवाजे कर्यो हतो, ते जाणे एमज लागतुं हतुं के जाणे देवोएज तेमनी सद्गति जाहेर करवा सारु आ जयध्वनि कर्यो होय! एज दीने आखा हिंदुस्तानमां मुख्य मुख्य स्थळे विजळीनी झडपे आ खबर मळतां आखा हिंदना जैनोमां हाहाकार वर्तोई गयो अने घणे स्थळे व्यापार धंधो बंध करी हडताळ पाडवामां आवी हती; अने बे दिवसनी अंदर मुंबाईमां आ शेठना भाई शेठ नवलचन्दजी उपर सेंकडो दिलगीरीदर्शक तारो अने पत्रो आवी पडया हता तेमज अनेक स्थळे शोकसभाओ थई हती अने हजु थये जाय छे ते आ अंक वांचवाथी वांचकोने जणाशेज. केटलाक वांचकोनी एवी फरीयादो आववा लागी के आवा दुःखदायक समाचार अमने तमे कागळथी केम नथी जणावता, तेथी पछी अमोए २५०–३०० गामोमां खास कार्डो छपावी खबर आपी हती, जे खबर दरेकने अचंबा जेवीज लागी हती, पण बनवा काळ कंई मिथ्या थतुं नथी अने जोतजोतामां शेठ माणेकचंदजी हता न हता थई गया छे!

ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ

आ दानवीर शेठथी आखा हिंदनो एक पण जैन अजाण्यो

दिगंबरीना राजा! नहि होय, केमके एमनी दानवीरता

अने आखा हिंदना जैनो प्रत्येनी एकसरखी प्रिय लागणीथी शेठ माणेकचंदजीनुं नाम सर्व स्थळे घरगथुज हतुं. दिगंबरीमां एमना करतां विद्या अने समृद्धिमां बीजा घणाए पुरुषो छे, पण शेठ माणेकचंदजी, स्वभाव, उदारता अने ज्ञातिभागादिने लीधे आखा हिंदना दिगंबर जैनोना *एक राजा याने वायसरॉय जेवा हता,* केमके ए जे कहेता, ते सर्वे मान्य करता हता, तेम भारतवर्षीय दिगंबर जैन महासभाना प्रमुख पण आ महान पुरुषज हता, तेथी दि. जैनोना राजा कहेवा ए योग्यज लागे छे. एमणे जींदगी दरम्यान दान पूण्यनां शुं शुं महान कार्यो करेलां छे ते आ अंकमां आपेला जीवनचारित्रमांथी वांचकोने मळी आवशेज, पण एटलुं तो अत्रे जणावीए छीए के आ महान

नरना वियोगथी दिगंबर जैन कोमे एक महान संचालक गुमाव्यो छे अने तेनी खोट कदी पण पुराई शकवानी नथी. गुजरात, मुंबाइमां दिगंबरी कोण, ए कोई जाहेरमां जांणतुं नहोतुं अने जैनो ते मात्र श्वे. जैनोज छे एम भासतुं हतुं, पण लगभग २९ वर्ष थयां गुजरातमां अने आखा हिंदमां जे धर्मजागृति आ शेठे फेलावी छे, तेथी जैनोमां दिगंबरी जैनो पण एक मोटो विभाग छे, एवुं जगजाहेर थई गयुं छे.

ॐ ॐ ॐ ॐ

कोई तनथी कार्य करे छे, कोई मनथी कार्य करे छे अने

तन, मन अने धननो भोग.

कोई धनथी कार्य करे छे पण तन, मन अने धन त्रणेने एक सरखी रीते रोकनार जो कोई वीरनर जैनोमां थयो होय तो ते आ शेठ माणेकचंदजीज हता, के जेओ दश पंदर वर्ष थयां व्यापार धंधाथी फारेग थई रात्रिदिन पोतानो समय जैन कोमनी उन्नति थाय एवां धार्मिक कार्योमांज जातिभोग आपीने रोकता हता; अने लगभग ६२ वर्षनी उमर थवा छतां एक युवान माणसनी माफक दरेक कार्य उमंगथी करता हता. मकानो बांधवा संबंधीनी माहिती अने अनुभव एमनो एटलो विशाळ हतो के कंईपण संस्था के मकान बांधवाना प्लान माटे सेंकडो लोको एमनी सलाह लेता. ए शेठ तीर्थक्षेत्र कमीटीना महामंत्री तेमं अनेक सभा, बोर्डिंगो, पाठशाळाओ वगेरेना प्रमुख तथा ट्रस्टी हता तेथी ते दरेक खाताने एमना अणधारेला ओचिंता स्वर्गवासथी घणीज अगवडो पडशे अने ते खोट पुरावी मुश्केलज छे. मर्हूमने कुंटुंब संबंधी अनेक आफतो सहेवी पडी हती, छतांपण धर्मकार्यमां पाछा न हटतां वधु ने वधु धार्मिक कार्यो ठेठ सुधी करता हता. एमना भत्रीजा शेठ प्रेमचंद मोतीचंद तथा भाणेज शेठ चुनीलाल झवेरचंदना अकाळ वियोगथी तेमने असह्य आफत पडेली अने आ बे पुरुषो एवा वीरल हता के तेओ जो आजे होत, तो दानवीर शेठ माणेकचंदजीनुं दरेक कार्य सहेलाईथी उपाडी लेत. आ शेठने बीजी आफत पोतानी एक मोटी अने भोळी पुत्री फुलकोर मृत्यु पामवानी अने बीजी पुत्री मगनव्हेनने २० वर्षनी वयमां वैधव्य प्राप्त थवानी हती, पण जेवुं पुरुषोमां माणेकचंद शेठे नाम मेळव्युं छे, तेवुंज नाम हिंदना तमाम स्त्री वर्गमां श्रीमती मगनव्हेन मेळववा भाग्यशाळी थया छे, तेना प्रताप तेमना पुण्यशाळी पिताज हता.

वळी आ अल्पज्ञ सेवक उपर शेठ माणेकचंदजी, एक पुत्र करतां पण वधु स्नेह राखता हता अने आजे अमो समाजनी जे कंई अल्पसेवा बजावी रह्या छीए, तेनुं मूळ कारण तेमजना " दिगंबर जैन "

पत्र शरु थवानो मूळ पायो आ शेठथीज रचायो हतो. घणां घणां स्थळोए सभाओ-मां, मेळावडा वगेरेमां अमो आ शेठ साथे जता, जेथी अमने घणुंज जाणवानुं अने जोवानुं मळ्युं छे, जे पाठ कदीपण विसरी जवाय तेवो नथी.

ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ

विद्यादाननो महान पाठ.

चारे प्रकारना दानो पैकी मुख्यत्वे करीने दानवीर शेठ माणेकचंदजी विद्यादान माटेनां जे महान कार्यो करी गया छे तेनो पाठ दरेक व्यक्तिए शीखवानो छे. जे पारसी कोम आजे बेएक लाखनी संख्यामां छे ते केळवणीने लीधेज हींदमां अग्रगण्य गणाय छे; तेवी रीते शेठ माणेकचंदजी केळवणीना जे महान कार्योनो आरंभ एवी युक्ति पुरःसर करी गया छ के ते, जो करी छे के जे माटे जैन इतिहासमां आ वीर-नानुं नाम सोनेरी अक्षरे कोतरायलुं रहेशेज; तेमज आखा हिंदना दिगंबर जैनोनो अने तीर्थोनो पूर्ण इतिहास, अथाग परिश्रम अने खर्चथी तैयार करावी जे "दिगंबर जैन डिरेक्टरी" आ शेठ प्रकट करावी गया छे, तेथी आखा हिंदना दिगंबर जैनो-नी माहीति सर्वेने घेर बेठां मळी शके एम छे अने ए उपकार कंइ जेवो तेवो नथी.

ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ

हीराबाग धर्मशाळा.

मुंबाइमां एक सार्वजनिक महान कार्य जो दानवीर शेठ माणेकचंदजी करी गया होय तो ते 'हीराबाग' याने हीराचंद गुमानजी धर्मशाळाज छे, [illegible] रुप्या सवा लाखना खर्चे एवी तो [illegible] उत्तम सगवड अने व्यवस्थावाळी बंधावी [illegible] छे के दरेक यात्रीने तेमां घर करतां पण च[illegible]धु सगवड मळे छे, तेम तेनां

जनामां हाहाकार वर्तोई गयो अने घणे स्थळे व्यापार धंधो बंध करी हडताळ पाडवामां आवी हती; अने बे दिवसनी अंदर मुंबाईमां आ शेठना भाई शेठ नवलचन्दजी उपर सेंकडो दिलगीरीदर्शक तारो अने पत्रो आवी पडया हता तेमज अनेक स्थळे शोकसभाओ थई हती अने हजु थये जाय छे ते आ अंक वांचवाथी वांचकोने जणाशेज. केटलाक वांचकोनी एवी फरीयादो आववा लागी के आवा दुःखदायक

ऐक [illegible]पाने [illegible] हॉल बांधेलो होवाथी व्याख्यान केमके ए जे कहेता, [illegible] पण आ हीराबाग जगजाहेर हता, तेम भारतवर्षीय . आखी हिंदु कोम माटेनी सभाना प्रमुख पण आ महान पुरुषथी बने हता, तेथी दि. जैनोना राजा कहेवा [illegible]लुं छे. योग्यज लागे छे. एमणे जींदगी दरम्यान दान पूण्यनां शुं शुं महान कार्यो करेलां छे ते आ अंकमां आपेला जीवनचरित्रमां-थी वांचकोने मळी आवशेज, पण एटलुं तो अत्रे जणावीए छीए के आ महान

जाय छे के जेवुं महान गंजावर दान समग्र जैनोमां आज सुधीमां कोइए कर्युं होय, तो ते आ शेठज करी गया छे अने तेनो घडो आखी जैन कोमे लेवानो छे. लाखोपतिओ अने 'करोडापतिओनो जैनोमां टोटो नथी, पण आवा महान दानीओनोज टोटो छे, ते ज्यारे पुराय त्यारे एक समय एवो आवे के जैन कोम, दुनीयाना वधा धर्मोमां सर्वोपरी गणाय.

ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ

ગંજાવર સ્મારક ફંડની સ્થાપના.

દુનિયામાં જ્યારે કોઇ વીરનરનો વિયોગ થાય છે ત્યારે તેનું નામ અને કીર્તિ અમર રાખવાને તેના નામના સ્મારક ફંડો થાય છે એટલે કે તે મહાન નરની યાદગીરી હંમેશ કાયમ રાખવાને એક ફંડ (મોટી ટીપ) ભરાવવામાં આવે છે અને પછી જે રકમ થાય તે સ્થાયી રાખી તેની ઉપજમાંથી તે વીરનરના નામની એક અથવા વધુ સંસ્થાઓ ખોલવામાં આવે છે, તેમજ તેના ગુણો અહર્નિશ યાદ આવે તે માટે તે પુરૂષના **બાવલાઓ** સ્થળે સ્થળે ઉભા કરવામાં આવે છે, તે પ્રમાણે દાનવીર શેઠ માણેકચંદજીની યાદગીરી હરહમેશ કાયમ રહેવાને સ્મારક ફંડ ખોલવાની જરૂર છે, જેથી મુંબાઇમાં એક સ્મારક ફંડ ખોલવામાં આવ્યું છે, તેમ અત્રે (સુરતમાં) પણ **"દાનવીર શેઠ માણેકચંદ હીરાચંદ સ્મારક ફંડ"** ખોલવામાં આવ્યું છે અને તેમાં દિનપરદિન રકમો ભરાતી જાય છે અને આવતી જાય છે, તેથી આ ફંડ ગંજાવર થવાની આશા બંધાય છે, માટે **"દિગંબરજૈન,"ના વહાલા વાંચકો !** માણેકચંદ શેઠે આપણે માટે ઘણુંજ કર્યું છે, તેનો બદલો આપવા કોઇપણ સમર્થ નથી, છતાં પણ 'ફુલ નહિ અને **ફુલની પાંખડી**'ની ઉક્તિ મુજબ તેમણે કરેલા કાર્યોના બદલા તરીકે આ સ્મારક ફંડમાં કંઇને કંઇ રકમ ભરીને તરતજ અત્રે (મનીઓર્ડરથી) મોકલો, કેમકે **તરત દાન** તેજ **મહાન** પુણ્ય છે અને આવા કાર્યમાં ઉઘરાણી! કરવાનું કે ઉધાર! રાખવાનું હોયજ નહિ.

'દિગંબર જૈન'ના ૧૭૦૦ ગ્રાહકોથી ઓછામાં ઓછું તેનો લાભ ૧૭૦૦૦ જૈનો તો લેતા હશેજ, તેઓ જો માત્ર એક એક રૂપિયો પણ આ ફંડમાં મોકલી આપશે, તો તે એકેક રૂપિયાથી પણ રૂ. ૧૭૦૦૦) જેટલી રકમ ભેગી થતા વાર લાગશે નહિ. વળી અત્રે ઉઘાડેલા આ **સ્મારક ફંડની વ્યવસ્થા** પણ દિગંબર જૈનના વાંચકોની સંમતિ લઇનેજ કરવામાં આવશે અને તેમાં મુખ્યત્વે કરીને આ **સ્મારક ફંડનો લાભ આખા હિંદના જૈનોને એક સરખો** મળે એવી રીતે વ્યવસ્થા કરવાનો અમારો વિચાર છે. અમોને આશા છે કે ટુંક સમયમાં આ ફંડમાં ભારે રકમો એકઠી થશેજ.

ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ

जीवनचरित्रनी जरुर.

दानवीर शेठ माणेकचंदजी त्रण वर्ष थयां अमने कहेता हता के मारुं जीवनचरित्र तमे मारी हयातिमां बहार पाडो, पण अमारे पारावार दिलगीरी साथे जणाववुं पडे छे के अमो ए दानवीर शेठनी आ सुचना अमलमां लावी शक्या नथी, पण हवे एमनुं गंजावर जीवनचरित्र २९ थी ५० चित्रोसहित जन्मथी स्वर्गवास सुधीना लंबाण इतिहास साथे बहार पाडवानो प्रयास करवानो अमारो इरादो छे अने ते फळीभूत करवा अमो भाग्यशाळी थइए एज अमारी आंतरिक इच्छा छे!

कुटुंबीओने विनति

મર્હુમ શેઠ માણેકચંદજીનાં કુટુંબમાં હવે મોટામાં જોઇએ તો એમના કનિષ્ટ ભ્રાતા શેઠ નવલચંદજીજ છે અને આખા કુટુંબની સારસંભાળ લેવાની ફરજ તેમના ઉપર આવી પડેલી છે, તેતો તેઓ બજાવશેજ, પણ તે સાથે શેઠ નવલચંદજીને **અમારી આગ્રહપૂર્વક પ્રાર્થના** છે કે આપ પણ શેઠ માણેકચંદજીએ આરંભેલા કાર્યોને હવે હાથમાં લેશો અને આપના પુત્રો તારાચંદ-રતનચંદ તથા ભાણેજના ભાણેજ ભાઇ ઠાકોરદાસ ભગવાનદાસને તેમાં દોરવી શેઠ માણેકચંદજીની માફક જૈન સમાજની ઉન્નતિનાં કાર્યો કરશો.

* * * * *

'दिगंबर जैन' के हिंदी पाठकों !

हिंदी पाठकोंको निवेदन।

श्रीमान दानवीर शेठ माणेकचंदजीने सारे हिंदुस्तानके जैनोंके लिये जोर उपकारी कार्यों किये हैं, वह आपको विदित ही है, इसलिये ऐसे महान दानवीरका नांव सदैव अमर रखने के लिये 'दिगंबर जैन' पत्र द्वारा जो "दानवीर शेठ माणेकचंद हीराचंद स्मारक फंड" खोल दिया गया है उसमें आपकी शक्त्यनुसार कुछ न कुछ द्रव्य इकत्र करके मनीओर्डरसे भेजकर हमारे उत्साहको बढ़ाईये। कमसे कम एक रुप्या भेजनेवालेकी स्वीकारता भी नॉव गांव सहित 'दिगंबर जैन' में छपेगी, और इस स्मारक फंडकी व्यवस्था भी "दिगंबर जैन" के पाठकोंकी संमति पूर्वक और सारे हिंदुस्तानके जैनोंको इसका लाभ मिल सके, इस तरहसे होगी।

मोटुं चित्ताकर्षक चित्र.

आज अंकमां भारे परिश्रम अने खर्च करीने एकदम त्वरा थी ते दानवीर पुण्यात्मा पुरुषनो मोटो फोटो सर्वे ग्राहकोने काळजीपूर्वक छुटो मोकलवामां आव्यो छे, ते दरेक ग्राहके संभाळी लइ तेने तरतज तख्तामां मढावी हरहंमेशने माटे साचवी राखवा अमो भलामण करीए छीए. पोस्टींग करती वखते जो अंकनुं वजन वधी जशे, तो आ अंक साथे वेंचवामां आवनारी एक भेट 'प्रातःस्मरण मंगलपाठ' मोकली शकाशे नहीं; माटे ते जो न मळे तो वांचकोए अधीरा थवुं नहीं.

* * * * * * *

रक्षा बंधननो पवित्र दिवस.

जैनोथीज शरु थयेलो, पण हाल सार्वजनिक त्हेवार तरीके गणातो "रक्षा बंधन" नो पवित्र दिवस (बळेव) आ श्रावण सुद १५ उपर आवी पहोंच्यो छे. आ तीथीए श्री अंकपनाचार्यादि ७०० मुनिने बळीराजाए करेलो घोर उपसर्ग श्री विष्णुकुमार महामुनिद्वारा केवी रीते दूर करायलो, तेनी कथा (रक्षा बंधन कथा) अमे गत वर्षमां 'सलूना पूजन' सहित भेट तरीके वेंचेली छे, ते आ पर्वने दिवसे सर्वे सन्मूख वांची समजावी ए दिने 'सलूना पूजन' करवाने, तेमज आ पर्व केवी रीते पळायो, तेना समाचार अत्रे मोकलवाने अमो दरेक वांचकने आग्रह करीए छीए.

स्वर्गीय श्रीमान् दानवीर जैनकुलभूषण।

शेठ माणेकचंदजीनुं संक्षिप्त जीवनचरित्र.

देशमां ज्यारे कोइ महान उपकारी अने देशनी के कोमनी सेवा तन, मन, धनथी बजाववनार नरनो आ फानी दुनियामांथी वियोग थाय छे, त्यारे आखा देशमां हाहाकार वर्ताइ रहेछे अने पछी शहेरे शहेर ते वीरनरना उमदा गुणो गवाइ तेनुं अनुकरण करवानी सर्वेने सूचनाओ थाय छे, तथा तेवा नरनुं नाम अने कीर्ति अमर रहेवा माटे तेना नामनां स्मारक फंडो थाय छे, तेवे प्रसंगे ते वीर पुरुष केवी स्थितिएथी केवी स्थिती सुधी केवी रीते पहोंच्यो हतो ते जाणवा माटे पत्रकारो तेवा वीरनरनुं संक्षिप्त जीवनचरित्र प्रकट करे छे, तेज मुजब जैन कोमना सुप्रसिद्ध महान नेता, उदारचित्त, धर्मात्मा अने दानवीर, दिगंबर जैनसमूहना स्तंभरुप गणाता दानवीर जैन कुलभूषण शेठ माणेकचंद हीराचंदजी जे. पी. गत अषाड वद ९ नी काळरात्रिए ओचींता स्वर्गवासी थवाथी ते पुण्यात्मा वीरनरनुं संक्षिप्त जीवनवृत्तांत, ते पुज्य पुरुषना चित्ताकर्षक चित्र (फोटो) सहित प्रकट करवुं अत्रे उचित धारीए छीए.

वंश परिचय.

ઉદેપુરની પાસે ભીંડર નામે નાનું ગામડું છે, ત્યાં વીસા હુમડ દિગંબર જૈન જ્ઞાતિમાં મંત્રેશ્વર ગોત્રી શા. ગુમાનજી લાલજી નામે થઇ ગયેલા, જેમનો વ્યાપાર અફીણનો હતો અને તેઓ ઘણીજ ગ[illegible] સ્થિતિમાં હતા; તે સમયે સુરતથી વહાણોદ્વારા અફીણ ચીન તરફ ચઢતું હતું, તેથી તેઓ આ વ્યાપાર માટે લગભગ સંવત ૧૮૪૦માં સુરત આવીને વસ્યા હતા અને એ વ્યાપારથી ખપ જોગું પેદા કરી શકતા હતા. લગભગ ૧૮૬૭ થી ૭૦ના અરસામાં શેઠ ગુમાનજીને હીરાચંદ અને વખતચંદ નામે બે પુત્રો થયેલા, જેમાંના શેઠ હીરાચંદ આપણા ચરિત્રનાયકના પિતાશ્રી હતા. પિતાના મરણ પછી આ બંન્ને પુત્રો થોડો સમય તો અફીણનો વ્યાપાર એકઠોજ કરતા, પણ પછી ન બનવાથી જુદો જુદો વ્યાપાર કરવા લાગ્યા હતા. હવે શેઠ હીરાચંદના લગ્ન વીજળીબાઈ સાથે થયેલા અને તેમનાથી સં. ૧૮૯૩થી ૧૯૧૧ સુધીમાં બે પુત્રીઓ હેમકોર અને મંછા તેમજ ચાર પુત્રો મોતીચંદ, પાનાચંદ, માણેકચંદ અને નવલચંદ જન્મ્યા હતા.

जन्म अने वंशस्थिति.

આપણા ચરિત્રનાયકનો જન્મ વિક્રમ સંવત ૧૯૦૮માં કાર્તિક વદ ૧૩ને દીને સુરતમાં થયો હતો. ઉપલા ચારે ભાઇઓને ગુજરાતી સાધારણ લખતાં વાંચતાં આવડે એટલુંજ શિક્ષણ મળી શક્યું હતું અને માતા

અલ્પ વયમાં ગુજરી જવાથી તે સમયે શેઠ માણેકચંદની માત્ર ૮ વર્ષની અને શેઠ નવલચંદની માત્ર ૫ વર્ષનીજ ઉમર થઇ હતી અને સ્થીતિ ઘણી ગરીબ હોવાથી તેમજ ભાઇ સાથે અણુબનાવ હોવાથી શેઠ હીરાચંદને એકલાનેજ આ ચારે પુત્રોનું પાલણ કરવાનું હતું, જેથી પોતેજ ચારે પુત્રોને હાથે રાંધીને જમાડતા તથા વ્યાપાર પણ કરતા હતા.

વ્યાપાર લાભ.

બે પુત્રીઓ પૈકી હેમકોરના લગ્ન મુંબાઇ ઓરીઅ[illegible] લગ્ન સુરત થએલા, જેથી હેમકોરે અ[illegible]ર્ષે તે સુરત આવીને પિતાને કહ્યું કે આ ચારે ભાઇઓમાંથી એકાદને મુંબઇ મારી સાથે મોકલો, તો હું ત્યાં કંઇ ઠેકાણે પાડું, આથી પિતાએ મોતીચંદને મુંબાઇ મોકલ્યા અને ત્યાં તેમને મોતી પેરવવાને ધંધો શીખવાને મુકવામાં આવ્યા, જેઓ ચાલાક હોવાથી થોડા સમયમાં એ ધંધો શીખી ગયા. બે વર્ષ પછી પાનાચંદને પણ મુંબઇ તેડાવ્યા અને તે પણ ત્યાં જઇ એજ ધંધો શીખવા લાગ્યા. આ પાનાચંદ એટલા બધા કાબેલ, સરળ સ્વભાવી, પુણ્યશાળી હતા કે એમને પગે પાલખીનું ચિન્હ હતું. જેથી લોકો એમ કહેતા કે આ છોકરો રાજગાદી ભોગવે એવો બહુજ ભાગ્યશાળી નીવડશે એમ સ્પષ્ટ લાગે છે.

હવે બે ભાઇઓને મુંબાઇમાં વીશીમાં જમવું પડતું અને બીજા બે ભાઇઓ સુરતમાં હતા તેથી શેઠ પાનાચંદે પિતાશ્રીને પત્ર લખ્યો કે આપ જો વ્યાપાર બંધ કરીને બંન્ને ભાઇઓને તેડીને અત્રે આવો તો બધાએ સાથે રહી શકાય અને ચારે ભાઇઓ એક સાથે એક ધંધામાં પડીએ, તો વિશેષ લાભ થય. આથી પછી હીરાચંદજી શેઠ માણેકચંદ અને નવલચંદને તેડીને મુંબાઇ ગયા, જ્યાં એ બન્નેને પણ એજ ધંધો શીખવને મુકવામાં આવ્યા, જેથી પછી પિતાજી ચાર પુત્રોને હાથે રાંધીને જમાડતા અને ચારે ભાઇઓ સાથે રહીને મોતી પોરવવાનો (પરોણીગરનો) ધંધો કરતા હતા, જેમાં એક સંપ અને કાબેલાતને લીધે ઝવેરીઓમાં એટલા બધા પ્રિય થઇ પડ્યા કે એમને પુષ્કળ કામ મળતું અને તે તેઓ બહુજ ત્વરાથી આટોપી આપતા, તેથી તે સમયે ઝવેરીઓમા તેમને 'ભાઇરામ' કહીને બોલાવતા અને હજુસુધી પણ મુંબાઇના ઝવેરીઓમાં એમનું કુટુંબ 'ભાઇરામ' ના નામથીજ ઓળખાય છે.

પોતાની અક્કલ હોશીઆરીથી ધીમેધીમે આ ચારે ભાઇઓ વ્યાપારમાં આગળ વધ્યા અને પછી મોતીનો વ્યાપાર કરવા માંડ્યો અને તેમાં ફાવવાથી પછી સં. ૧૯૨૭ માં 'માણેકચંદ પાનાચંદ ઝવેરી'ના નામની પેઢી સ્થાપી અને તેમાં વધતાં વધતાં સંવત ૧૯૩૪માં વિલાયત મોતી ચઢાવવાનો વ્યાપર શરૂ કર્યો, જેમાં પ્રથમ પાર્સલમાં ખોટ ગયેલી, પણ તેથી હિંમત ન હારવાથી બીજું પારસલ ચઢાવ્યું, તેમાં ઘણો સારો નફો મળ્યો, જેથી વિલાયત મોતી ચઢાવવાના વ્યાપારમાં સારી રીતે ફાવ્યા અને પછી મુંબઇમાં ઝવેરાતનો વ્યાપાર કરવા સાથે સંવત ૧૯૪૫માં જગાનો વેચવા લેવાનો વ્યાપાર કરવા લાગ્યા, તેમાં બહુજ નફો મળવાથી જોતજોતામાં પૈસે ટકે સુખી થતા ગયા અને આજે એક નામાંકિત ઝવેરી તરીકે ઓળખાય છે.

धर्मप्रेम.

शेठ माणेचंदजीने ८ वर्षनी उमरथी मंदिरमां पुजा प्रक्षाल करवानी टेव पडी हती तेम १५ वर्षनी उमरथी दररोज स्वाध्याय करवानो नियम थयो हतो; तेथी

एमनी धर्मरुचि धीमे धीमे वधती गई अने मुंबाईमां थती व्याख्यान सभामां जवा मांडयुं, जेथी एमना अंतरंगमां धार्मिक सेवा, धर्मोन्नति अने जात्योन्नतिना अंकुरो फुटवा लाग्या अने ते धीमे धीमे एटला प्रबळ थया के एमनी वृत्ति गमे ते प्रकारे परोपकारी कार्यो करवा तरफ दोराई अने ते साथे एमने धर्मप्रेम एटलो वधो वधतो गयो के हिंदुस्थानना अनेक तीर्थोनी यात्राओ वखतोवखत करी, जेथी हिंदना दिगंबर जैनोनी अने तीर्थोनी स्थिति एमना जाणवामां आवी; जेमां अनेक दिगंबर जैन तीर्थोनी स्थिति कफोडी थई पडी हती तेने सुधारवा पाछळ आजसुधीमां आ शेठे जेवो तन, मन अने धननो भोग आप्यो छे, तेवो जातिभोग कोई पण जैने आज १००-२०० वर्षोमां तो आपेलो जणातो नथी, जेथी जैन इतिहासमां आ शेठ एक अमर नाम करी गया छे.

पारमार्थिक कार्योमां धननो सदुपयोग.

शेठ माणेकचंदजीमां धर्मसेवा, जातिसेवा, अने धर्मोन्नतिनां अंकुरो एटला बधा प्रफुल्लीत थयां हतां के आ वीर नर पोताना तन मन अने धनना अथाग भोगे एवी रीतनां अनेक धार्मिक कार्यो करी गया छे के जेवां कार्यो जैनोमां आजसुधीमां कोइ पण करी शक्युं नहोतुं. एमणे करेली सखावतोनी जाणीती अने मोटी नोंध नीचे मुजब छेः—

मोटी सखावतो.

सं. १९३९मां सुरतमां रु. ८०००) खरची जुना जैन मंदिरनो जीर्णोद्धार करवामां अग्रभाग लीधो हतो.

सं. १९४८मां सुरतमां रु. २५०००) खरची चंद्रावाडी (चंद्रप्रभू वाडी) नामे धर्मशाळा बंधावी.

सं. १९४९मां मुंबाइमां चौपाटी रत्नाकर पेलेस बंधावी तेमां सुंदर चैत्यालय निर्माण कराव्युं.

सं. १९५१मां पालीताणामां रु. ३१००) खरची मंदीर-धर्मशाळामां मदद आपी प्रतिष्ठा कार्य आगळ पडीने कराव्युं.

सं. १९५९मां मुंबाईमां "हीराचंद गुमानजी जैन बोर्डिंग" जैनोना त्रणे फीरकाना उपयोग माटे रु. ८००००) खरची जैनोमां सौथी प्रथम खुली मुकी.

सं. १९६१ मां कोल्हापुरमां दिगंबर जैन बोर्डिंगनुं मकान रु. २२०००) खरचीने बंधाव्युं. रु. ४००००) खरची अमदावादमां पोताना भत्रीजा प्रेमचंद मोतीचंदना नामनी दि० जैन बोर्डिंग स्थापन करी, तेमज रु. १२५०००) (सवालाख!) खरची मुंबाईमां हीराबाग (हीराचंद गुमानजी धर्मशाळा) नामे राजम्हेल जेवी जंगी धर्मशाळा बंधावीने आखी हिंदु कोम माटे खुली मुकी.

सं. १९६२मां जबलपुरमां बोर्डिंग स्थापन करी रु०४०००) नी मदद आपी.

सं. १९६३मां उदेपुरमां प्रेमचंद मोतीचंद दि. जैन पाठशाळा रु. ६०००) खरची स्थापन करी.

सं. १९६४मां समेदशिखरजीनी रक्षा माटे रु. त्रण चार लाखनुं फंड पुष्कळ परिश्रम करी कर्युं, तेमां रु. १००००) पोते भर्या.

सं. १९६४मां सुरतमां पोतानी पुत्री फुलकोरना नामनी कन्याशाळा रु.६०००) खरची स्थापन करी, अने एज वर्षमां दिगंबर जैन डिरेक्टरी तैयार करवानुं काम रु. ५०००)थी आरंभ्युं अने तेमां आज सुधीमां रु. २००००) खर्च करी तथा रातदिन अथाग परिश्रम लई दि. जैन डिरेक्टरी तैयार करी गया छे.

सं. १९६५मां आगरामां बोर्डिंग बांधवा रु. ४०००)नी जमीन लई आपी अने रु. ४०००) खरची कोल्हापुरमां पोतानी स्वर्गीय पत्नी चतुरबाईना नामनो 'लेक्चर हॉल' बंधाव्यो.

सं. १९६९ मां अमदावादमां रु. २०००) नी शरुआतथी श्राविकाश्रम स्थाप्युं, जे हाल मुंबाईमां सारी स्थीतिए चाले छे. तेमज पोतानी जींदगीना वीमानी रु. १००००) नी रकम दक्षिण महाराष्ट्र कोन्फरंसने अर्पण करी दीधी.

सं. १९६८मां रतलाममां 'माणेकचंद पानाचंद' ना नामनी दि. जैन बोर्डिंग लगभग रु. ५५०००) खरची स्थापन करी.

सं. १९६९ मां रु. १५०००) खरची अमदावादमां रुपाबाईना नामनुं देशी औषधालय स्थापन कर्युं.

उपर मुजब मोटी मोटी सखावतो उपरांत अनेक स्थळे पाठशाळा, स्कोलरशीपो, तीर्थोद्धार, जीर्णोद्धार, ग्रंथोद्धार, शास्त्रदान वगेरेमां मळी आज सुधीमां लगभग रुप्या आठथी दश लाख सुधी विद्यादान तेमज धार्मिक अने सामाजिक कार्योमां शेठ माणेकचंदजी खरची जई, जैन इतिहासमां पोतानुं नाम सोनेरी अक्षरे कोतरावी गया छे. तेमज एमना प्रयासथीज मुंबाई, अमदावाद, जबलपुर, कोल्हापुर, रतलाम उपरांत हुबली, सांगली, लाहोर, बेलगाम, अलाहाबाद, म्हैसुर, बेंगलोर, वर्धा, मेरठ, इन्दौर, सोलापुर, बडवाणी, अकोला वगेरे स्थळे जैन बोर्डिंगो, तेमज काशीमां स्याद्वाद महाविद्यालय पण एमना प्रयास अने ओछी वधती मददथीज स्थपायां छे.

योग्यने योग्य मान

એમણે કરેલાં ધાર્મિક કાર્યોની કદર બુઝીને દિ. જૈન કોમ તરફથી એમને 'દાનવીર જૈનકુલભૂષણજી' પદવી અપાયલી હતી તથા નામદાર સરકાર તરફથી અપૂર્વ પ્રમાણીકતાને લીધે જે. પી. (જસ્ટીસ ઓફ ધી પીસ) ની પદવી મળી હતી તેમજ એઓ ભારત. દિ. જૈન મહાસભાના પ્રમુખ, તેમ અનેક પ્રાંતિક કોન્ફરંસોના પ્રમુખ, ભારત. દિ. જૈન તીર્થક્ષેત્ર કમીટીના મહામંત્રી તેમજ અનેક સંસ્થાઓના મેમ્બર તથા ટ્રસ્ટી હતા.

स्वभाव परीचय.

આ દાનવીર શેઠ સ્વભાવે શાંત, સરળ પરીણામી, નિરાભિમાની અને સંપને ચાહનાર હતા તેમ નાના બચ્ચાંથી ઘરડા સુધી અને ગમે તેવા ગરીબથી ગમે તેવા તવંગર સાથે એક સરખા પુજ્યભાવથી વર્તતા હતા અને સર્વે સાથે સાદાઈથી વાતો કરતા હતા તેમજ જોઈતી સલાહો વર્ખતો વખત આપતા હતા.

स्वार्थ त्याग अने जातिभोग.

લગભગ ૧૦–૧૫ વર્ષ થયાં મહુંમ દાનવીર શેઠ વ્યાપારમાંથી ફારેગ થઇ રાત્રિદિન પોતાનો સમય દિ. જૈન સમાજની ધાર્મીક તેમજ **સામાજિક** ઉન્નતિ કરવાના કાર્યોમાં, તીર્થરક્ષાના કાર્યોમાં **તન, મન** અને **ધન** ત્રણેના ભોગે પોતાનો અમુલ્ય વખત રોકી પોતાની જીંદગીનું સાર્થક કરી રહ્યા હતા, જેનો ઓચિંતો વિયોગ થવાથી દિગંબર જૈન સમાજ ઉપર અણધારેલી ઓચીંતી આફત આવી પડી છે.

आंतरीक इच्छाओ अने उपदेश.

મરહુમ દાનવીર શેઠ બ્રહ્મદેશ અને કાશ્મીરની મુસાફરી કરી આવ્યા હતા અને એક વખત વિલાયત જવાની અને ત્યાં જૈન બોર્ડિંગ સ્થાપવાની તેમજ મુંબઇમાં માંસાહારી માટે વેજીટેબલ હૉટલો સ્થાપવાની એમની ઇચ્છાઓ હતી, તે પુરી પડી શકી નથી. આ શેઠ દરેકને એવીજ શીખામણ આપતા કે તમે **જાહેરકામોમાં ભાગ લો** કેમકે જાહેરકામોમાં પડવાથી અનેક ઓળખાણપીછાન, માન મરતબો, આડકત્રી રીતે વ્યાપાર લાભ વગેરે મળી શકવાનો મારો **જાતિ અનુભવ** છે. વળી દરેકને એમનો **મુખ્ય ઉપદેશ** એ હતો કે બીજાના અવગુણ કદીપણ પ્રકટ કરવા નહિ, પણ ગુણનેજ નાનાથી મોટા પ્રમાણોમાં પ્રગટ કરવાથી ઘણોજ લાભ થાય છે.

कुटुंब परीचय.

ચારે ભાઇઓમાં મોટા ભાઇ શેઠ મોતીચંદ સં. ૧૯૩૪માં સ્વર્ગવાસી થયેલા, તેમના એકના એક પુત્ર **પ્રેમચંદભાઇ** ઘણાજ કાબેલ હતા, તે પણ સં. ૧૯૫૯માં સ્વર્ગવાસી થયા હતા, બીજા ભાઇ પાનાચંદ શેઠ સં. ૧૯૫૯માં સ્વર્ગવાસી થયેલા, જેમને એક પુત્ર ઠાકોરભાઇ અને પુત્રી હયાત છે. ત્રીજા ભાઇ આપણા ચરિત્રનાયકને બે પત્નિ થયેલાં, તેમાં પ્રથમ પત્નિ શ્રીમતી **ચતુરબાઈ**થી ૩ પુત્રી અને ૪ પુત્રો થયેલા, જેમાં માત્ર બે પુત્રીઓ **મગનબ્હેન** અને **તારાબ્હેન** હયાત છે. બીજી પત્નિ શ્રીમતી **નવીબાઈ**ને બે પુત્રો થયેલા તેમાંનો એક પુત્ર નામે **પુનમચંદ** આશરે ૬ વર્ષનો હયાત છે. તેમ ચોથા ભાઇ શેઠ **નવલચંદજીને** બે પુત્રો **તારાચંદ–રતનચંદ** અને એક પુત્રી હયાત છે. વળી મહુંમની મોટી બ્હેન હેમકોરનો સારો પરિવાર છે તથા મંછા.બ્હેનને ચુનીલાલ ઝવેરચંદ નામે પુત્ર હતા, તે સંવત ૧૯૬૩માં ૪૯ વર્ષની વયે સ્વર્ગવાસી થવાથી આ કુટુંબને જબરો ફટકો લાગ્યો હતો કેમકે ચુનીલાલભાઇ પોતાના **મામા માણેકચંદજી**ના દરેક **સામાજીક** અને ધાર્મિક કાર્યમાં સહાયક હતા.

છેવટમાં અમો એટલુંજ ઇચ્છીશું કે દાનવીર શેઠ માણેકચંદજીના પુણ્યશીળ આત્માને અખંડ **શાંતિ** અને સુખ મળો, તથા એકનો એક પુત્ર પુનમચંદ દીર્ઘાયુષી થઇ દાનવીર શેઠના જેવો દાનવીર થવા ભાગ્યશાળી થાઓ તથા શેઠ નવલચંદજી, ભાઈ તારાચંદ તથા ભાઇ ઠાકોરદાસ ભગવાનદાસ. (દાનવીર શેઠના ભાણેજના ભાણેજ), દાનવીર શેઠ માણેકચંદજીને પગલે ચાલી તેમણે સ્થાપેલી અનેક સંસ્થાઓની સારસંભાળ કરવા તથા ધર્મકાર્યોમાં અગ્રગણ્ય ભાગ લે એ શેઠની માફક લેવા ઉત્તેજિત થાઓ. અસ્તુ !

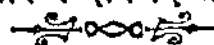
સંપાદક.

रंज! शतु रंज!! सहस्र रंज!!!

मर गये जगमें मनुष्य, जो मर गये अपने लिये।
पर वे अमर जगमें हुवे, जो मर गये जगके लिये ॥१॥
जो उपजता सो विनशता, यह तो जगत् व्यवहार है।
पर देश, जाती, धर्महित, मरना यही जग सार है ॥२॥
श्रीमान् अरु धीमान् राज्यऽरु लोकमान अनेक हैं।
पर सेठ माणिकचन्द सा, दिखता मुझे नहिं एक है ॥३॥
वह सेठ माणिकचन्द हीराचंद जे. पी. है नहीं।
वह वीर दानी जैन कुलभूषण कहीं दिखता नहीं ॥४॥
चववीससौ चालीस श्रावण कृष्ण नवमी दुःखमई।
जिस रैन माणिकचन्द बिछुड़े हा! दियो क्या दुःख दई ॥५॥
वह अंधकी थी लाकड़ी अरु रंककी पूंजी हुती।
धर्म जाती उन्नतीके कुलुपकी कुंजी हुती ॥६॥
घाटा अरब दीनारका श्रीमान् कुछ गिनते नहीं।
पर एक कौड़ी रंक खोकर दुःख सह सक्ते नहीं ॥७॥
वे शिर उठा देखें जहां दिखता वहीं अंधयार है।
अंध खोई लाकड़ी हा दुःखका क्या पार है ॥८॥
शोक भू फटती नहीं जाते समा उसमें कहीं।
दुर्दैव प्रेरित जनों अब आश्रय दिखता नहीं ॥९॥
आश्रय जिसका जहां जब दीन जैनोंने लिया।
तब काल निर्दयीने वहां ही आनकर पीछा किया ॥१०॥
उन्नती जात्यऽरु धर्मके कुछ कार्य जिसको सौंपकर।
सो रहे थे जैन सारे हिन्दके हो बेफिकर ॥११॥
तब काल रक्षक पुरुषको ले गया इकला पायकर।
सोते हुवे ये लुट गये हे नाथ इनहिं सहाय कर ॥१२॥
यह वज्रपात हुवा अचानक हाय प्रभु अब क्या करें।
सभा हितैषी-रतन खोकर किस तरह धीरज धरें ॥१३॥

पर रुके नहीं होनी कभी होत अन होनी नहीं।
यह जानकर धीरज धरो जो उपजता विनशे वही ॥१४॥
अरु शोक क्या है सेठका वे सुख शांति पांयगें।
घरघरके हम हो जांयगे कहो कौन हमहिं जगायंगे ॥१५॥
क्या मर गये हैं सेठजी? नहिं वे अमर भूपर गये।
अदृश्य उनको देखकर ही लोग कहते मर गये ॥१६॥
महिमा उन्हींके दान पुण्यऽरु शांति सरल स्वभावकी।
घरघरमें गायी जा रही है उन्नतीके चावकी ॥१७॥
ये सभा बोर्डिंग आश्रम चटशाल जो है दिख रहे।
सो सब उन्हीं की सौम्य दृष्टिसे अजहुं लहरा रहे ॥१८॥
अय नाथ! ऐसे नरतनके आत्माको शांति दे।
अरु कर सनाथ हमहिं प्रभो! उत्साह अरु सद्‌बुद्धि दे ॥१९॥
दुःखित कुटुम्बी जनों अरु जैनोंको हे प्रभु! धैर्य दे।
दीप शांतिः दे प्रभुः! नित शांति दे, नित शांति दे ॥२०॥

शोकग्रसित—मास्टर दीपचंदजी परवार नरसिंहपुर (C. P.)

स्वर्गीय श्रीमान् दानवीर जैन कुलभूषण शेठ माणेकचंदजी तरफथी थयेली

रु. २५००००) अढीलाखनी नवी सखावत.

परीक्षालय, उपदेशक खातुं, तीर्थरक्षा कमीटी, स्कोलरशीप फंड वगेरेनी स्थायी गोठवण.

સ્વર્ગીય શ્રીમાન્ દાનવીર જૈનકુલભૂષણ શેઠ માણેકચંદજી વિદ્યાદાન વગેરેમાં આઠ દશ લાખ રૂપ્યાનું દાન તો કરી ગયા છે, પણ તે ઉપરાંત પોતાની હયાતિ બાદ નીચે મુજબ દાન કરવાનું ટ્રસ્ટડીડ કરી ગયા છે, જેની વીગત નીચે મુજબ છે. આ ટ્રસ્ટડીડ બે વર્ષ થયાં કરી મુક્યું હતું, તે હાલ પ્રકાશમાં આવે છેઃ **મુંબાઇમાં** તારદેવપર "જુબીલીબાગ" નામે ગંજાવર મીલકત આશરે રૂ. **અઢીલાખની** એ શેઠની છે, જેની વાર્ષિક આવક આશરે રૂ. ૧૩૨૦૦) આવે છે, તે આખી મીલકત નીચેના ૫ ટ્રસ્ટીઓને સ્વાધીન કરી ટ્રસ્ટડીટ રજીસ્ટર કરાવી મુકેલું છે.

ટ્રસ્ટીઓનાં નામઃ—૧ શેઠ નવલચંદ હીરાચંદ મુંબાઇ. ૨ શેઠ તારાચંદ નવલચંદ મુંબાઇ. ૩ શેઠ હીરાચંદ નેમચંદ દોશી, સોલાપુર. ૪ શેઠ લલ્લુભાઇ પ્રેમાનંદદાસ એલ. સી. ઇ. મુંબાઇ અને ૫ શેઠ ઠાકોરદાસ ભગવાનદાસ મુંબાઇ.

રૂ. અઢી લાખના દાનની વ્યવસ્થા

ઉપલી મીલકતની જે આવક આવશે, તેમાંથી માસિક રૂ. ૫૦) રિઝર્વ ફંડ ખાતે જમે રાખવા કે જેથી મીલકતનું રક્ષણ થઇ શકે અને પછી જે રહે તેમાંથી—

૭ ટકા:—મુંબાઇ દિ. જૈન પ્રાંતિક સભાના ' દિગંબર જૈન પરીક્ષાલય ' નું કાર્ય ચલાવવા માટે આપવા અને પરીક્ષાલયનું નામ માણેકચંદ હીરાચંદ દિ. જૈન પરીક્ષાલય રાખવું. કદાચ પરીક્ષાલય બંધ થાય, તો ઉપલી રકમ હીંદના બીજા દિ. જૈન પરીક્ષાલયને ખર્ચ માટે આપવી. જો પરીક્ષાલયનું કામ નહિ થશે, તો કોઇ પણ દિ જૈન પાઠશાળામાં મદદ આપવાને અધિકાર અપાયલો છે.

૧૪ ટકા:—શેઠ હીરાચંદ ગુમાનજીનાં સર્વે ધર્માદા ખાતાંઓની દેખરેખ રાખવાને એક યોગ્ય સુપ્રીન્ટેન્ડંટ વા સુપરવાઇઝર નીમવા માટે.

૭ ટકા:—ભારતવર્ષીય તીર્થરક્ષા ક. ખાતામાં તીર્થોની રક્ષાને માટે મેનેજર,

पर एक फा... — ખર્ચ સારૂ
वे शिर उठा देखें. जहां પલી રકમ
अंध. खोई लाकड़ी हा दुःखोंको ગારે

૧૨ ટકા:—મુંબાઇ દિ જૈન પ્રાંતિક સભાના ઉપદેશક ખાતામાં આપવા, જેથી હિંદમાં જ્યાં જ્યાં દિ. જૈનોની વસ્તી હોય ત્યાં વિદ્વાનોદ્વારા જૈનધર્મનો ઉપદેશ અપાય.

૫૦ ટકા:—આ રકમમાંથી " શેઠ માણેકચંદ હીરાચંદ સ્કોલરશીપ ફંડ " સ્થાપી તેમાં નીચે મુજબ ખરચ કરવો. ૩૩ ટકા વાગડ પ્રાંતના દિ. જૈન હુમડ વિદ્યાર્થીઓને સ્કોલરશીપ તથા ૩૦ ટકા મધ્ય પ્રાંતના દિ. જૈન વિદ્યાર્થીઓને સ્કોલરશીપ. તેમજ ૩૭ ટકા બીજા દિ. જૈન વિદ્યાર્થીઓને ટ્રસ્ટીઓની ઇચ્છાનુસાર સ્કોલરશીપ આપવી. આ સ્કોલરશીપ લેનાર વિદ્યાર્થીએ વ્યવહારીક શિક્ષણની સાથે ધાર્મિક શિક્ષણ અવશ્ય લેવું જોઇએ.

૧૦ ટકા:—ઉપરનાં ખાતાંઓમાં ઘટતી પડે અથવા હીરાચંદ ગુમાનજીના કુટુંબીદ્વારા કોઇ તેવાં ખાતાં ખોલવામાં આવે, તો તેમાં મદદ આપવી અથવા હિંદુસ્તાનના દિ. જૈનોના કોઇ પણ કામમાં ખરચ કરવો.

નોટ—આ અંક તૈયાર થઇ જવા પછી ઉપલી નકલ મળી હતી, તોપણ ખાસ દાખલ કરી છે. એ સંબંધી વધુ વીગત અને અમારા વિચારો આવતા અંક માટે મુલતવી.

સંપાદક.

शोक भू फटती नहीं जाते समा
दुर्दैव प्रेरित जनों अब आश्रय
आश्रय जिसका जहां जब दीन
तब काल निर्दयीने वहां ही आनकर
उन्नती जात्यऽरु धर्मके कुल कार्य जिसको
सो रहे थे जैन सारे हिन्दके हो
तब काल रक्षक पुरुषको ले गया इकदम
सोते हुवे ये लुट गये हे नाथ इनहिं
यह वज्रपात हुवा अचानक हाय प्रभु
सचा हितैषी—रतन खोकर किस तरह

૩) શા. તલકચંદ દલીચંદ
૨) શા. વજેચંદ લખમીચંદ
૨) શા. મૂળચંદ ગોપાળદાસ
૨) શા. આત્મારામ વીરચંદ
૧) શા. રીખવચંદ મોતીચંદ
૧) શા. શીવલાલ વહાલચંદ

करमसद रु. ६—०—०

૨) શા. રણછોડદાસ પ્રેમાનંદ
૧) શા. ભીખાભાઇ પ્રેમાનંદ
૧) શા. હરીભાઇ પ્રેમાનંદ
૧) શા. શીવલાલ પ્રેમાનંદ
૧) શા મકનદાસ પ્રેમાનંદ

वड्डु रु. २१—८—०

૨) શેઠ ભીખાભાઇ ઘેલાભાઇ
૨) શા. દેવચંદ લાલચંદ
૨) શા. મંગળદાસ રામદાસ
૨) શા. દલપતભાઇ ઘેલાભાઇ
૨) શા. તલકચંદ નંદલાલ
૨) શા તળશીદાસ નંદલાલ
૧॥ શા. હરગોવનદાસ રામદાસ
૧॥ શા. કલ્યાણદાસ રામદાસ
૨) શા અંબઇદાસ પીતાંબર
૧) શા. ફૂલચંદ પીતાંબર
૧) શા. હલોચંદ નંદલાલ
૧) શા. નારણદાસ રણછોડદાસ
૧) શા. મોતીલાલ દામોદર
૦॥ પરચુરણ

वळासण रु. ४—०—०

૧) શા. ઇશ્વરદાસ બાપુજી
૧) શા ઝવેરદાસ બાપુજી
૧) શા. કાશીદાસ બાપુજી
૧) શા. ભાઇજીભાઇ બહેચરદાસ

डभका रु. ६—०—०

૨) શા. કાળીદાસ અભયાભાઇ
૨) શા. ત્રીભોવનદાસ અભયાભાઇ
૨) શા. વીઠલદાસ હીરાચંદ

अकलेश्वर रु. ८२—४—०

૨૫) શા. છોટાલાલ ઘેલાભાઇ
૧૫॥ શા, નથુભાઇ પ્રાણજીવનદાસ ચોકસી
૫) શા. રીખવદાસ ઝવેરચંદ
૩) શા. દલીચંદ મોતીચંદ
૩) શા. લાલચંદ જગજીવનદાસ
૩) શા. નેમચંદ લાલચંદ હા. નાથુભાઇ
૨) શા. લાલચંદ રામચંદ સંઘવી
૨) શા કલ્યાણચંદ લાલચંદ પારેખ
૨) શા. નાથુભાઇ કસનદાસ
૨) શા. ઉત્તમચંદ રીખવચંદ કોન્ટ્રાકટર
૨) શા ખુબચંદ ધરમચંદ
૨) શા. રામચંદ ઝવેરચંદ હા. છોટાલાલ
૨) શા. મોતીચંદ ઝવેરચંદ હા. બાઇ જતન
૧) શા રતનચંદ દલીચંદ પારેખ
૧) શા. નાથુભાઇ માણેકચંદ
૧) શા. નાથુભાઇ વીજભુખણદાસ
૧) શા. ઠાકોરદાસ નગીનદાસ
૧) શા. મોતીચંદ જીવણદાસ
૧) શા. નેમચંદ હીરાચંદ માસ્તર
૧) શા. નગીનદાસ ભગવાનદાસ
૧) શા. રીખવચંદ કપુરચંદ
૧) શા. પ્રેમચંદ ઘેલાભાઇ
૧) શા. નાથુભાઇ લાલચંદ પારેખ
૧) શા. ચુનાલાલ ઝવેરચંદ
૧) ચુનીલાલ કસ્તુરચંદ હા. બાઇ મણી
૧) શા. નગીનદાસ દીપચંદ
૧) શા. જીવાશા હરીદાસ

झाबुआ रु. २०—०—०

૨૦) દોશી ગેબીલાલ કસ્તુરચંદ માર્ફત સમસ્ત દિગંબર જૈન પંચ

રૂ. ૩૪૬॥ઽ

नोट—आ मुजब उपला स्मारक फंडमां कुले रु. ३४६-१२-० रोकडा अत्रे आवी चुक्या छे अने आ अंक रवाना थतां सुधीमां बीजी घणी रकमो मनीऑर्डरथी

मळी छे तेनी तेमज अनेक गामोनी टीपो भराइने आवती जाय छे, ते रोकडा मळता जशे तेम तेनी पहोंच प्रकट करवामां आवशे. वधुमां वधु गमे तेटला अने ओछामां ओछो रु. १) भरनारनी पहोंच नाम गाम साथे प्रकट करवामां आवे छे. सुसारीवाळा शेठ रोडमलजी मेघराजजीए आ फंडमां रु. १०१) आपवा तारद्वारा इच्छा दर्शावी छे तथा बीजी अनेक सारी रकमो भराइ आववा वकी छे. पर्युषण पर्वने लीधे आवतो अंक बराबर वखतसर बहार पडशे, माटे आ स्मारक फंडमां मोकलवाना रुप्या जे श्रावण वद १० सुधीमां मळी जशे, तेनीज पहोंच आवता अंकमां प्रकट थशे, माटे आळस न राखतां आ स्मारक फंडमां सर्वेए पोतपोतानी शक्ति मुजब ओछी वधारे रकमो भरीने ते सत्वर अत्रे मोकली आपवानी तस्दी लेवी. भराइ आवेली टीप अने पहोंच बन्ने प्रकट करतां घणीज जग्या रोकाय, जेथी रोकडा रुप्या आवता जशे, तेम तेम तेनी पहोंच बराबर वीगतवार प्रकट करवामां आवशे.

संपादक "दिगंबर जैन"—सूरत.

सावध रहेजो.

पेलक नामधारी ठगाराओथी सावध रहेजो:—अत्रे नवापरामां श्रावण सुद २ उपर मात्र पींछी कमंडळ अने लंगोटधारी आशरे ३० वर्षना एक साधु पोतानी साथे एक आशरे २५ वर्षना माणस साथे बे दिवस आव्यो हतो अने पोताने ११ प्रतिमाधारी रामचंद्र नामे त्यागी पेलक जेवो वधो डोळ राखतो हतो, तथा रात्रि दिवस बीलकुल मौनज ! रहेतो हतो तेथी अमने शंका पडवाथी तेनी पासे जइ कागळ-पर लखीने पुष्कळ सवाल पूछतां तेणे लखीने कह्युं के हुं तो चोमासामां चार महीना बीलकुल मौन रहुं छुं ! पंदर वर्ष थया दीक्षा लीधी छे ! शिखरजीमां श्वेतांबरी साथे झगडो थयो छे ! कोइ दिगंबरीने धर्मशाळामां उतरवा देता नथी तथा शीखरजीमां एक महीनो थयां १७२ मुनिओ !! एकठा थया छे !! ने मारे पण त्यां जवुं छे ! त्यागी पन्नालालजी, त्यागी मनालालजी, ब्रह्मचारी शीतलनाथजी, त्यागी आसरचारी वगेरे त्यां पहोंची गया छे. शीखरजीने माटेज मारे चोमासामां भ्रमण करवुं पडयुं छे. मारुं जन्मस्थान जैनपुरी छे ते पारसनाथ प्रांतमां आवेली छे. पारसनाथ प्रांत कलकत्तानी पासे छे वगेरे वगेरे हडहडता जुठा जुवाबो मळवाथी ते चोक्कस ठगारो मालम पडयो छे, तेमज तेने धर्मनुं ज्ञान पण बीलकुल नथी माटे कोईपण स्थळे आ पेलक नामधारी धूतारो आवे, तो तेनाथी सावध रहेवा सर्वेने भलामण करीए छीए. सुरतमां तो केटलाक भोळा भाइओनुं थोडुं घणुं पाणी अने चेताव्या छतां थइ गयुं छे ! अने १ नी रात्रे ते जेवुर विदाय थयो हतो.

स्वर्गीय शेठ माणेकचंदजीना मृत्यु माटे मळेली शोक सभाओ.

मुंबाइमां गंजावर शोक सभा.

स्थपायलुं स्मारक फंड.

શ્રીમાન્ દાનવીર જૈન કુલભૂષણ શેઠ માણેકચંદ હીરાચંદ ઝવેરી જે. પી. ના અકસ્માત મૃત્યુ માટે દીલગીરી દર્શાવવા સમસ્ત જૈનોની ગંજાવર સભા મુંબાઇ-હીરાબાગમાં તા. ૧૯-૭-૧૪ બપોરે ઇંદોરનિવાસી શ્રીમાન દાનવીર શેઠ હુકમચંદજીના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી, જેમાં દિગંબરી, શ્વેતાંબરી, સ્થાનકવાશી ત્રણે ફીરકાના જૈનોથી હોલ ખીચોખીચ ભરાઈ ગયો હતો, તેમાં બ્ર૦ શીતલપ્રસાદજી, સંઘપતી રતનચંદ ખીમચંદ, શેઠ સુખાનંદજી, શેઠ લલ્લુભાઇ ગુલાબચંદ ઝવેરી, પં. લાલન, શેઠ ચુનીલાલ હેમચંદ, પં માણેકચંદજી, ડૉ. મોદી, મી. ઉદાની એમ. એ., શેઠ હીરાચંદ નેમચંદ વગેરે તેમજ બહાર ગામના ઘણા અગ્રેસરોએ ભાગ લીધો હતો.

પ્રથમ મર્હુમના ગાઢા મિત્ર **શેઠ હીરાચંદ નેમચંદ દોશી**એ જણાવ્યું કે જે કીર્તિવંત મહાન નરના મરણની દીલગીરી બતાવવા અત્રે મળ્યા છીએ તે મહાન નરના મરણથી આ મુંબાઇનેજ નહિ, આપણી દિગંબર જૈન કોમનેજ નહિ, પણ આખી જૈન આલમને મોટું અને અસલ નુકશાન પુગ્યું છે. આ નરનું નામ આખા હિંદમાં દશે દિશાએ જાણીતું છે. એમના મરણથી દિ. જૈન કોમે દાનેશ્વરી રત્ન ગુમાવ્યું છે. અત્રે દેશદેશના સખ્યાબંધ તારો અને કાગળો એ દીવસમાં ફરી વળ્યા છે તેજ એનો પુરાવો છે, વગેરે કહી આ શેઠનું સંક્ષિપ્ત જીવનવૃતાંત જણાવી તેમણે આજ સુધી વિદ્યાદાન વગેરે માટે કરેલી લગભગ રૂપિયા દશ લાખની સખાવતોનું વર્ણન કરી વધુ જણાવ્યું કે ધનવાનો ઘણા હોય છે, પણ તેનો સૌથી સરસ ઉપયોગ પરમાર્થને માટે કરનાર જુજ હોય છે. મર્હુમની પાસેથી કોઇ નિરાશ થઇ પાછું જતું નહિ. મર્હુમ નિરાભિમાની, સાદા, પરમાર્થ કામમાં ઉંડો ભાગ લેનારા અને અનેક મંડળોના મુખ્ય આધારરૂપ હતા, એમની મરણની ખોટ પુરાય તેવી નથી. ૬૨ વર્ષની વય થવા છતાં પણ એઓ રાત્રિ દિન યુવાન માણસની માફક ખંતથી કાર્યો કરતાં હતાં. તેમણે હાથ ધરેલી યોજનાઓ હવે આપણે પૂર્ણ કરવી જોઇએ અને તેમના સર્વોત્તમ ગુણોનું અનુકરણ કરવું જોઇએ, વગેરે.

બ્રહ્મચારી શીતલપ્રસાદજીએ જણાવ્યું કે આ શેઠે પોતાની જીંદગી દરમ્યાન ઉચ્ચ અને ઉમદા જીવનનો નમુનેદાર આદર્શ જૈન તેમજ જૈનેતરોને પુરો પાડયો છે. **તેમના ગુણોનું** ઉમદા લક્ષણ **કેળવણીનો** શોખ છે. અંગ્રેજી ભણેલા યુવકોને ધાર્મિક કેળવણીનું જ્ઞાન ન રહેતું હોવાથી એમણે બોર્ડિંગો બાંધવી શરૂ કરી હતી, જેથી ૧૫-૨૦ બોર્ડિંગો સ્થપાઇ છે. તેમની **શાંતમુદ્રા**, શાંત શબ્દો અને **શાંત બોધથી** દરેકને અસર થતી હતી. તેઓ છેવટ સુધી ધર્મમાં રોકાયા હતા ને તેમની છેલ્લી ભાવનાઓ પણ સારીજ હતી અને અવશ્ય તેઓ દેવલોકમાં ગયા હોવા જોઇએ.

પં. લાલને જણાવ્યું કે દુનિયામાં દરેક માણસ જન્મે છે, પરંતુ જે પરમાર્થે જન્મે છે તે માણસજ જીવ્યો છે. તેઓનો ઉદ્દેશ જ્ઞાન અને દયાનો હતો, જે તેમણે સફળ

કર્યો છે. એમના મરણથી આખી જૈન કોમને ધોકો પહોંચ્યો છે. આ શેઠનું બાવલું કે ઓઇલ પેઇન્ટીંગ તસવીર એમની દરેક સંસ્થામાં મુકાવી જોઇએ, તેમજ એમનું લંબાણ (સચિત્ર) જીવન ચરિત્ર પ્રગટ કરી વેંચવું જોઇએ, વગેરે.

શેઠ લલ્લુભાઈ ગુલાબચંદ ઝવેરીએ જણાવ્યું કે મર્હુમને જીવદયા માટે ઘણી સારી લાગણી હતી. અમારા **જીવદયા ફંડ** માટે ઘણી સલાહ અને મદદ આપતા હતા. એમના મરણથી દરેક પરમાર્થી જૈન ખાતાને મોટી ખોટ ગઇ છે.

સંઘપતી રતનચંદ ખીમચંદે જણાવ્યું કે ધનવાનો ઘણા પૈસા ખરચે છે, પરંતુ ઉંચી હદ (કેળવણી) ની સખાવતોની પહેલ શેઠ માણેકચંદજીએજ શરૂ કરી હતી. એમની સખાવતોના દાખલાનું અનુકરણ શ્રીમંતોએ કરવું જોઇએ.

મી. મણીલાલ ઉદાની એમ. એ. એ જણાવ્યું કે મર્હુમની યાદગીરી શબ્દથી ન બતાવતાં તેમની યાદગીરી માટે સ્મારક ફંડ ઉભું કરવું જોઇએ. જો તેમ ન કરીએ તો આપણે કૃતઘ્ન ગણાઇએ. એમના મરણથી માત્ર જૈનોનેજ નહિ, પણ આખા હિંદને મોટી ખોટ ગઇ છે. એઓ ઘણી ઉંચી ભાવનાઓ ધરાવતા હતા. એમનો વિચાર મુંબાઇમાં માંસાહારીની સગવડ માટે વે ન રેસ્ટોરા, તેમજ લંડનમાં જૈન સ્થાપવાનો હતો વગેરે.

પ્રમુખ શેઠ હુકમચંદજીએ જણાવ્યું કે કેટલેક વખતે રૂઢીને ખાતર મોટા લોકોના મરણની દિલગીરી બતાવાય છે, પણ શેઠ માણેકચંદજીના મરણથી આપણને ખરેખરી **આંતરીક દિલગીરી** થાય છે. બીજી કોમમાં આવા મહાન નરો મરણ પામે છે, ત્યારે તેની ખોટ પૂરવા બીજા ઉભા થાય છે, પરંતુ આપણી કોમમાં તેમની ખોટ પુરી પાડી શકે એવા માણસો નથી, આથી આપણી કોમને મોટો ફટકો લાગ્યો છે. અત્રે સભામાં તેમનું સ્મારક ફંડ ખોલવાની સૂચના થઇ છે, તેમ હું સહમત છું અને તે માટે હું રૂ. ૧૦૦૦) ભરૂં છું ને તે ઉપરાંત રૂ. ૫૦૦૦) ના ખર્ચે ઇંદોરની બોર્ડિંગમાં આ શેઠની તખ્તી મુકીને ઓરડાઓ બાંધીશ કે જેથી મર્હુમની યાદગીરી જળવાઇ રહે અને મારા કુટુંબીઓ તેમનો દાખલો લે, વગેરે વગેરે.

એ પછી નીચે મુજબનો દીલાસાપત્ર પ્રમુખની સહીથી મર્હુમના ભાઇ શેઠ નવલચંદ હીરાચંદજી ઉપર મોકલવાનો ઠરાવ શાંતિની વચમાં થયો હતો—

शोकजनक पत्र।

श्रीयुक्त शेठ नवलचन्दजी हीराचन्दजी जौंहरी—बम्बई।

स्वर्गीय स्वनाम धन्य दानवीर सेठ माणिकचन्दजीका असमय वियोगका जो असह्य शोक आप पर और आपके परिवार पर आकर पड़ा है वह ऐसा नहीं है कि शब्दोंके द्वारा प्रगट किया जा सके। हमको सूझ नहीं पड़ता कि हम आप लोगोंके शोक सन्तप्त हृदयको किन शब्दोंसे शान्त करें और आपको धीरज बंधावें।

इस शोकका आपके ही समान प्रत्येक सहृदय जैनी अपने हृदयमें अतिशयताके साथ अनुभवन कर रहा है, क्योंकि

स्वर्गीय सेठजीने अपने कृत्योंसे प्रत्येक व्यक्तिके हृदयमें सदाके लिये स्थान बना लिया है। उन्होंने जैन समाज पर जो २ उपकार किये हैं वे बहुत बड़े और चिरस्थाई हैं। जैन समाज उनके उपकारोंके एक अंशका बदला देनेको भी समर्थ नहीं है। इसलिये उनके वियोगका शोक होना हमें लोगोंके लिये भी बिलकुल स्वाभाविक है। हमें नहीं समझ पड़ता कि हम आपके प्रति सहानुभूति प्रगट करें या अपने शोक प्रति औरोंकी सहानुभूतिकी आशा करें। इस समय सेठजीके दुःखमें हम और आप सम दुःखी हैं। इस समय शोकसे मुक्त होनेका इसके सिवा और कोई उपाय नहीं है कि हम संसारके स्वरूपका चिन्तवन करें। इसका यह नियम ही है कि जिसका जन्म होता है, उसकी मृत्यु भी होती। मरणः प्रकृतिः शरीरिणाम्। मृत्यु होना प्राणी मात्रके लिये स्वाभाविक है। इसका विचार करके आप लोग शोकका परित्याग करें और सेठजी जो कीर्तिका मार्ग बना गये हैं उस परसे उन्हींके पद चिन्हों परसे आप अपनी सन्तानके सहित चलें, जिससे आपके परिवारमें स्वर्गीय सेठजीके ही समान अनेक दानवीर सेठजी पाकर हम लोग भी इस शोकको भूल जावें।

श्रीजीकी कृपासे सेठजीके आत्माको शान्ति लाभ हो और आप लोग इस शोकको विस्मरण करनेकी शक्ति प्राप्त करें। विज्ञेष्वलमति विस्तरेण।

समस्त दि. जैन समाज बम्बईकी तरफसे

हुकमचन्द—सभापति।

એ પછી સ્મારક ફંડ ખોલવાનો ઠરાવ થયો હતો અને તેને માટે બ્ર. શીતલપ્રસાદજી, શેઠ હુકમચંદજી, શેઠ કલ્યાણમલજી, શેઠ કસ્તૂરચંદજી, શેઠ સુખાનંદજી, શેઠ હીરાચંદ નેમચંદ, શેઠ રતનચંદ ખીમચંદ, શેઠ નાથા રંગજી, શેઠ ચુનીલાલ હેમચંદ વગેરે ૨૬ ગ્રહસ્થોની કમીટી નીમવામાં આવી અને નીચેની રકમો ભરાઇ હતી. ૧૦૦૧) શેઠ હુકમચંદજી, ૫૦૧) શેઠ સુખાનંદજી, ૨૫૧) શેઠ નીહાલચંદજી, ૨૫૧) શેઠ નાથા રંગજી, ૨૦૧) શેઠ અનુપચંદ માણેકચંદ, ૧૦૧) ખેમચંદ મોતીચંદ (રતલામ), ૧૦૧) શેઠ હીરાચંદ નેમચંદ દોશી, ૧૦૧) શેઠ દેવચંદ ધનજી ગુંજોટીકર, ૧૦૧), ફીકાભાઇ કસનદાસ ઝવેરી (સુરત), ૧૦૧) સુરજમલ મલુભાઇ ઝવેરી, તેમજ ચુનીલાલ હેમચંદ, પ્રેમાનંદ નારણદાસ (બોરસદ), ઠાકોરદાસ ભગવાનદાસ, રેવાશંકર જગજીવન, લલ્લુભાઇ લખમીચંદ, પ્રભુદયાળજી, શેઠ પદમચંદ ભૂરામલજી, ડાહ્યાભાઇ પ્રેમચંદ, શેઠ દેવજી રાયજી, જેચંદ માનચંદ (પૂના) એ દરેકે રૂ. ૫૧), જૈન બોર્ડિંગ મુંબાઇ રૂ ૫૦) તેમજ છગન ધનજી (ભાવનગર), માણેકચંદ લાભચંદ, તારાચંદ દામોદર ઝવેરી, મુક્તાગીર નારાયણ પેંટર, મુનિમ અમથાલાલ, એ દરેકે રૂ ૨૫) તથા બીજી પરચુરણ રકમો તેજ ઘડીએ ભરાઇ, કુલ્લે રૂ ૩૮૭૨) ભરાયાં હતાં અને પરી. લલ્લુભાઇ પ્રેમાનંદદાસે સર્વેનો ઉપકાર માનવા પછી સભા વિસર્જન થઇ હતી.

સુરતમાં શોક સભાઃ—અત્રેના સમસ્ત જૈનોની જાહેર સભા નવાપરા, ફુલવાડીમાં

તા. ૧૯ મીની રાત્રે મળી હતી, જેમાં અમોએ શેઠ માણેકચંદજીનું જીવનચરિત્ર અથથી ઇતિ સુધી લંબાણથી દર્શાવ્યું હતું (જે ખાસ જુદું પ્રગટ કરેલું હોવાથી અત્રે દર્શાવતા નથી.) તેમ છગનલાલ સરૈયાએ આ શેઠના ગુણોનું વર્ણન કરી ખાસ બનાવેલી કવિતાઓ ગાઈ હતી તથા રતનચંદ ખીમચંદ કાપડીઆએ પણ મર્હુમના ગુણોનો દાખલો સર્વેને લેવા સંબંધી વિવેચન કર્યું હતું અને શેઠ નવલચંદ હીરાચંદ ઉપર દીલાસાપત્ર મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો તથા એ પ્રસંગે અમોએ જણાવ્યું હતું કે આ શેઠની યાદગીરી હમેશ માટે કાયમ રહે તે માટે અમોએ "દિગંબર જૈન" પત્ર દ્વારા શેઠ માણેકચંદ હીરાચંદના નામનું એક મોટું સ્મારક ફંડ ખોલ્યું છે ને તેમાં અમારા તરફથી રૂ. ૫૧) તેમ રૂ ૫૧) "દિગંબર જૈન" ઓફીસ તરફથી ભર્યા છે અને દિગંબર જૈનના સર્વે વાચકોને તે માટે ખાસ ભલામણ કરવામાં આવનાર છે, વગેરે કહેતાં રૂ. ૨૫) શા. છગનલાલ ઘેલાભાઈ તાસવાળા તથા રૂ. ૨૫) ડાહ્યાભાઇ રીખવદાસ તરફથી ભરાયા હતા અને વધુ ટીપ માટે પ્રયાસ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

અંકલેશ્વરમાં શોક સભા થઇ હતી અને રૂ. ૮૨ા સ્મારક ફંડમાં ભરાયા છે. વડોદરામાં નવી પોળ અને વાડીના મંદીરે જુદી જુદી શોક સભાઓ થઇ દીલાસાપત્ર મોકલાયા છે, અને નવી પોળની સભા તરફથી રૂ. ૪૦) સ્મારક ફંડમાં ભરાયા છે ને વાડીના મંદીરની સભાની ટીપ ભરાય છે. વ્યારામાં શોક સભા થઇ, દિલાસાપત્ર મોકલાયો અને સ્મારક ફંડમાં રૂ. ૫૪ા)-ભરાઇ તે અત્રે આવી ગયા છે. આ મુજબ, પ્રાંતિજ, પાવાગઢ, પાદરા, સોજીત્રા, બોરસદ, સોનાસણ, આમોદ, બાકરોળ, અમદાવાદ (રૂ. ૧૯૦) ભરાયા છે), સાયમા, સોલાપુર, કોલ્હાપુર, દાહોદ, ભાવનગર, ઇડર, ધુળીયા (રૂ. ૫૧ શેઠ ગુલાબચંદે ભર્યા છે), માંડવી, કરમસદ, વેડચ, તલાસણ, (રૂ. ૪), ડભકા (રૂ. ૬), વડુ (રૂ. ૨૧ા), મખીખાવ (રૂ. ૯ા), ઇંદોર, નાંદગાંવ, મહુવા (રૂ. ૨૫), અલાહાબાદ.

વગેરે અનેક સ્થળોએ શોક સભાઓ થઇ દીલાસાપત્રો મુંબાઇ મોકલાયાના સમાચારો દરરોજ ભારે સંખ્યામાં મળ્યા જાય છે. તેમ અનેક ગામોમાં દુકાનો બંધ રાખી હડતાળો પાડવામાં આવી હતી, તથા દરેક સ્થળેથી સ્મારક ફંડમાં નાની મોટી રકમો ભરાવાના સમાચાર અત્રે આવતા જાય છે, જે મળતા જશે, તેમ તેની પહોંચ પ્રકટ કરીશું.

श्रीमान् दानवीर जैनकुलभूषण शेठ माणेकचंद हीराचंद झवेरी, जे. पी.नो स्वर्गवास.

(કાળને ઠપકો.)

ઓચીંતી આ ફન શું આ, સ્વપ્નામાં કે શુદ્ધિમાં શું?
માણેક "માણેક" મારૂં, ગયું કેમ હાથથી?
કાળ વિકરાળ તને, સજ્જન જરી આવી નહિ;
હિંદના હીરાનો તન, કાપ્યો કેમ ઝાપથી?
સંવત સીતેર ઓગણીશ, કેરી સાલમાં શું?
અષાઢ અંધારી નવમીએ, કેમ આવીઓ?
જૈન કુલ જાતિ કુલ, દાનવીર જે. પી. હરી;
દીપક બુઝાવ્યો જૈન કોમ રતી કરી. ૧

(યક્ષદેવે કહેલી આગાહી.)

ચૈત્રમાં ચળાવ્યું મન માગેરો માણેક પિતા,
પર્યુષણ પહેલાં જશે, સ્વર્ગમાં શીઘ્રથી!
પણ મેં તો માન્યું નહિ, જોરો આ આભાસ થાય;
આવું યાદ લાવી શાને, દીલને દુઃખાવતું?

બીજીવાર કીધી વાત, જાણી ગઇ નહિ રાત;
પત્ર તે લખાય કેમ ? ધ્રુજે તન તાપથી,
ભાદવે ભૂલાવી વાત, પ્રીતિમાંહી કીધો ધાત;
દૈવ યક્ષરાજ તીથિ, આપવામાં શું કર્યો? ૨

(સુપ્રસિદ્ધ કાર્યો.)

બોર્ડિંગને હીરાબાગ, મુંબાઇમાં ભાવે કર્યાં,
જુબેલી, મંદીર, શ્રાવિકાશ્રમ જ્યાં શોભતાં;
ચંદાવાડી સુરતમાં, કન્યાશાળા, પાઠશાળા;
કોલ્હાપુર, કાશી, ઉદેપૂર માંહી ઓપતાં;
"રાજનગર" બોર્ડિંગને, દવાશાળા, ધર્મશાળા,
પક્ષપાત વીણુ નરનારી, બહુ શોભતાં;
કથે **હાથીચંદ** જૈન, જાતિના મુગટમણી,
રૂદન કરે છે હિંદ, વિયોગના તાપથી. ૩

કંકર . સમાન દ્રવ્ય, **લક્ષ દશ** દીધા દાને,
હિંદના હાકેમોંમાં, પ્રસિદ્ધી બહુ પામીઆ;
મારવાડ. મેવાડ ને ગુજર્જર, દક્ષિણ દેશે,
કોન્ફરંસ સભામાંહી, જાણે ઝટ આવીઆ;
પાઠશાળા, જ્ઞાનશાળા, ભૂવન ને આશ્રમોમાં,
લક્ષ્મિનું - દેઇ દાન, . સજ્જનોને ભાવીઆ;
કથે **હાથીચંદ** મારા, તુરંગોને આપી માન,
હઠીસંઘ કહી મને, પ્રેમથી બોલાવતા. ૪

જૈનોના પ્રમુખ પ્યારા, બોર્ડિંગોના પિતા વ્હાલા,
કમિટી મીટીંગ માંહે, કયારે હવે આવશો !
કુધારાઓ તોડવાને, સુધારાઓ જોડવાને,
કેશરી સમાન ફરી, કયારે શીખ આપશો;
ધર્મ, અર્થ, કામ માટે, ધારી કર્યા ધાટઠાઠ,
સ્વર્ગે સીધાવ્યા નાથ, અસાર સંસારથી;
કથે **હાથીચંદ** મારા, **શીરોમણી** શાણા શેઠ
દીનની ઉચ્ચારી વાત, કયારે દીલે લાવશો ? ૫

હીરાબાગ :એકકમાં, મીટીંગ ભરેલી રહે,
દેશ ને વિદેશના, ભાવે પધારે ભેટવા;
રીદ્ધિમાં કુબેર સમ, દાન કર્ણરાય સમ,
બુધ્ધિમાં અભયકુમાર, પ્રેમથી પધારતા;
પંડિતોના સુણી પાઠ, પશ્ન પૂછો પ્રેમે કરી,
સમાધાન થાએ પછી, શાન્તિએ સીધાવતા;
કથે **હાથીચંદ** મને, બતાવો માણેક પિતા,
જૈન જાતિ ઉન્નતિના, રસતા બતાવતા. ૬

શાન્તિ **સમ દયાવાન**, દુકાળમાં દીધાં દાન,
ઠામઠામ ગામગામ, ધાસ ધન મોકલ્યાં;
કમીટી સભાઓ સ્થાપી, દેશોદેશ જ્ઞાન આપી,
ઉંઘથી જગાડી કોમ, ઝાલી રૂડા હાથથી;
શ્રીમંતોને સ્થાન આપ્યાં, પંડિતોને માન આપ્યાં
દરિદ્રનાં દુઃખ કાપ્યાં, ખરી ધરી ખંતથી;
કથે **હાથીચંદ** થયું, **વિયોગે વિશેષ** દુઃખ,
મેળાપ થયો ન મને, પૂરવના પાપથી. ૭

મંદિરની અંદરમાં, ભાવે જીનરાજ ભજે,
પાસ આવે તેને બહુ, પ્યારથી બોલાવતા;
દેઇને **સુપાત્ર દાન**, મનુષ્ય માત્ર દેઇ માન,
વાણિજ્ય વિદ્યા તણેરી, નીતિને બતાવતા;
યુનીવર્ષિટ **જૈન** ગ્રંથ પ્રીતે ત્યાં પઢાવા પંથ,
જૈનના તહેવાર માટે, પ્રયત્ન કર્યો પ્રેમથી;
ડિરેકટરી, ધવલજય, ધાર્મિક નૈતિક ગ્રંથ,
ભંડારો ખૂલાવીને, છપાવ્યા રૂડી છાપથી ૮

ઉંચી ડીગ્રી આપવાને, બાળ દુઃખ કાપવાને,
સ્કોલરશીપ સ્થાપવાને, કોણુ બ્હારે આવશે?
ગ્રેજ્યુએટ ગણવામાં, **વિદેશે** ચઢાવવામાં,
હામ દામ કામ આપી, કોણુ દુઃખો કાપશે?
તીર્થોના તોફાન બુરાં, આપ વિના કોણુ પુરાં;
હાલ રહ્યાં જે **અધુરા**, સલ્લાહ કોણુ સ્થાપશે?
કથે **હાથીચંદ** સદા, શાન્તિ, અવિનાશી સુખ,
પ્રેમે પરમ આનંદ, જીનરાજ બહુ આપશે; ૯

સમેદ, પાવન, ચંપા, પાવા, ગજ, તારંગાને,
તુંગી, માંગી, બદ્રીજૈન; આદિનેક ભેટીઆ;
દાન તણું દેઇ દાન, **તીર્થોનાં સુધાર્યાં સ્થાન**,
આપી માન ખોલી કાન, વેગે વ્હેલા આવીઆ;
જ્ઞાન રૂડું આપવાને, તિમિરને કાપવાને,
ઉપદેશકો ઘેર ઘેર, ખંતે બહુ ફેરવ્યા;
માસિક, પાક્ષિક, વર્તમાન પત્રો ભાવે કઢાવ્યા,
સ્વર્ગે સીધાવી બહુ, શાન્તિ જીઇ પામીઆ. ૧૦

લઘુભ્રાત, **નવલભાઈ**, કે **પુત્ર પુનેમચંદ**,
તારા, રત્ન, **ઠાકોરને** શાન્તિ સદા આપજો;
બ્હેન મગન, તારા બ્હેન, કેશરકે શેઠાણીને
દિલાસો દેઇને પ્રભુ, દુઃખ પડયું કાપજો;

શીરોમણી શેઠતણી, અંતરમાં થાય યાદ,
પરમેષ્ટી ઉચ્ચારે પંચ એવી બુદ્ધિ આપજો.
કથે **હાથીચંદ** બંધુ, "**સ્મારક ખોલી ફંડ**"
નામના અમર કરી, કીર્તિને દીપાવજો. ૧૧

વિયોગીઃ—હાથીચંદ માણેકચંદ—સોનાસણ

शोकजनक अवसान.

अमूल्य हीरा रत्नने, माणेकना भंडार,
माणेकचंद्र उडी गया, नभ छायो अंधार!

× × × × ×

गुणानुवाद.

પાનાની ખાણમાંથી, માણેક ઉત્પન્ન થયા;
માણેકના યત્ને, બહુ રત્નો ઉભરાવ્યાં છે,
પૂર્વજના નામોને, તાર્યાં ધન ધામોને;
પુણ્યમય કામો, પૃથ્વીમાં પથરાવ્યાં છે.
ધર્મ ધ્વજા ફરકે છે, યશ કીર્તિ ચળકે છે;
રંક મુખ ચાતક, રસદાને મલકાવ્યાં છે,
તમચિત્ત ઠાર્યાં, બહુ દુખીયા ઉગાર્યાં ને;
નિર્ધનના દ્વારો, ધન ધાન્યે ઝલકાવ્યાં છે,
અનાથાલયો, દેવાલયો અને વિદ્યાલયો;
આનંદારોગ્યાલયો, બાંધનાર ક્યાં ગયો ?
જનસેવા, દેવસેવા, રાજ્ય અને દેશસેવા,
સેવાના મેવા ચખાડનાર ક્યાં ગયો ?
સભાઓ ગજાવનાર, શાન્તિ રેલાવનાર,
સંપના સીતારનો એ સાધનાર ક્યાં ગયો ?
ધર્મવૃત્તિ ધારનાર, દયા પ્રેમ પાળનાર,
અધર્મને કાપનાર અસિધાર ક્યાં ગયો ?

स्मारक परिचय.

કલિ કાલ કરાલની જાળ મહિં, સબ વ્યાકુળ ભારત વરત થયો;
સૂર્ય વતો અસ્તાચળ સો, શશીને નિરખી મન મસ્ત થયો.
એ તાપ પ્રતાપ જતાં હલ્યે, સદ્ભાગી શશીનો દરદ રહ્યો;
મણિ માણેક મન્દિર શુન્ય કરી, શ્રી માણેકચંદ્ર શું અસ્ત થયો?
વીર હતા વીર શાસનના, અતિ ધીર ગંભીર સુધીર હતા;
નરવીર ઉદાર પવિત્ર છતાં, અભિમાની ન લેશ લગીર હતા,
સ્વાર્થ લહી, પરમાર્થ લહી, નિજ માર્ગને કોણ સુધારી શકે ?
અહિં માણેકચંદ જતાં જિન શાસન, આસન આજ ન ધારી શકે?

ડુબતા દુઃખ દુઃખનાં આરા વિષે, હતી એકજ આશ તું શાસનને;
લઇ પામતી ધર્મ પ્રવૃત્તિ ટકાવી, શિખાવી દયા જિન સજ્જનને.
કરી કાર્ય અનેક પ્રજા હિતના, નહીં પ્યારા ગણ્યા તન કે ધનને;
જન્મ્યા જગમાં તે ભલે જન્મ્યા, કર્યું સાર્થક ઉન્નત જીવનને.

शान्तिवांचन.

गुमाव्युं श्रेष्ठ धन आजे, हमारुं रत्न रोळायुं,
शशी परलोकमां राजे, सुधानुं जाम ढोळायुं;

गयो नरवीर ए शूरो, दया धर्मे हतो पूरो,
करी दुःख दर्दनो चुरो, जीवननुं सत्व चोळायुं ? !

पताका कीर्तिनी राजे, जगत्मां नामना गाजे,
सुखेथी स्वर्गमां साजे, सुधा सर्वस्व घोळायुं;

थयो तुं देवमां आदि, पडावी इन्द्रनी गादी,
नमी तुंज धर्मनी डांडी, हशे ज्यां पुण्य तोळायुं !

निवेदकः-शोकनिमग्न सरैया (सूरत)

शेठ माणेकचंदजीनो विरह.

हरिगीत.

गंभीर दरियामां डुबातुं व्हाण " दिगम्बर " हतुं,
पण दैवयोगेथी बची खडकोमहिं सपडायु'तुं;
रस्ते च्हडावी तारवानो यत्न त्हें कीधो खरो,
पण व्हाण भरदरिये मुकी तुं चतुर नाविक क्यां गयो ? १

ॐ ॐ ॐ ॐ

नामाक्षरो जेनी ध्वजाना नष्टप्राय थया हता,
अंगो शीथील थई अने जे भागवा मांडया हता;
ऐक्य त्हें करी गगनमां सोनेरी ध्वज चोड्यो खरो,
पण व्हाण भरदरिये मुकी तुं चतुर नाविक क्यां गयो ? २

ॐ ॐ ॐ ॐ

त्हें मुक्त करवा व्हाणने फरी डुबवाना भय थकी,
कुशळ नाविको बनावा संस्था स्थापी घणी;
आ कार्य कुशळता वडे बहु त्हारो यश वाध्यो खरो,
पण व्हाण भरदरिये मुकी तुं चतुर नाविक क्यां गयो ? ३

ॐ ॐ ॐ ॐ

विकट मार्गोमां कसोटी छे खरी नाविक तणी,
ते मार्गमांथी डाघ विण त्हें चालवा हिंमत धरी;
छे धन्य त्हारा धैर्यने पण मार्ग पुरो ना कर्यो,
तो व्हाण भर दरियें मुकी तुं चतुर नाविक क्यां गयो? ४

तुं मध्यदरिये एकलो चाल्यो गयो अमने मुकी,
लाग्युं खरुं ते तें कर्युं पण उर विषे न दया धरी;
त्हें तारवा त्हारी पंछी कप्तान कुशळ ना मुक्यो,
तो व्हाण भरदरिये मुकी तुं चतुर नाविक क्यां गयो? ५

हे व्हाणना माणेक नाविक रत्न अरज उरे धरो,
शाश्वत सुखो बहु भोगवो शान्ति सदा तुंपे रहो;
अम उर विषे उत्साह आदि सद्गुणो भरपुर भरो, ६
आ व्हाण पार उतारवा अदृश्य रही स्हायी बनो.

Shah. P. C.

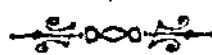
શોકદર્શક સંદેશો.

(રચનારઃ—જેઠાલાલ ભાઈલાલ શાહ, પાદરા)

(રાગ સૈદાનો)

માણેક તું સ્વર્ગ સિધાવ્યોરે! દયા નહિ દીલમાં લાવ્યોરે,
ચૌદ લક્ષ તારા સાથીને છોડી, ગયો પ્રભુ કેરે દ્વાર;
તેથી રૂવે તારા સાથી સર્વે, જોઇ તુજ ગુણ અપાર—માણેક ૧
માણેક તું ખરે માણેક હતું, તુજ વીન સુન્યાકાર;
જૈન કોમે એક રત્ન ગુમાવ્યું, તેથી થયો અંધકાર—માણેક ૨
એકાએક કાળ બળે આવી, ઉંચકી લીધો ઝટ પાર;
જુલમ વર્તાવ્યો જગમાંહી, કીધા સર્વે નિરાશ—માણેક ૩
ધર્મ કાર્ય અને વિદ્યા માર્ગે; ધન ખરચે અપાર;
ધર્મ માર્ગમાં પાછી પાની, કદે નવ તું લગાર—માણેક ૪
સગાં સહોદર સાથીને છોડી, ગયો તું સ્વર્ગ મોઝાર;
હાય! હાય! થયો બૂનગ વિષે, દેખી દીનકર અસ્ત—માણેક ૫
અને ઓગણી ચાલતી સાલે, જુલાઇ છે માસ;
તારીખ સોળની કાળી રાત્રે, દોરી ગયો પ્રભુ પાસ—માણેક ૬
યાચે જેઠાલાલ પ્રભુ પાસે, આપ સુગતિ તત્કાળ;
દીર્ઘાયુષી કર પૂત્ર તેનાને કરવાને ધર્મ કાજ—માણેક ૭

संस्कृत भाषाकी अवनति क्यों हुई ?

(लेखकः-मा. दीपचंदजी उपदेशक.)

(गतांकसे आगे)

दुसरे शब्दोंमें चाहे यह कहिये कि इस विद्याकी ओर लोगोंकी रुचि कम है, क्योंकि यह वर्तमान व्यवहारका साधन और राज्यकी भाषा नहीं है और इसी लिये कदाचित लोग इसका व इसके जाननेवालोंका सन्मान कम करते होंगे, परन्तु सर्वथा यह बात नहीं है। आज भी सन्मान तो है, परन्तु किनका ? जो इस (संस्कृत) भाषाको पूर्ण रूपसे जानते हुवे राज्यभाषाको भी जानते हैं, और वर्तमान द्रव्य क्षेत्र काल भावसे परिचित हैं, वे केवल किताबी पंडित नहीं, किन्तु अनुभवी और परीक्षाप्रधानी तथा प्रत्येक बातको युक्तिपूर्वक समझानेवाले हैं। उन्हींका और केवल छूछा आदर ही क्यों, द्रव्यका भी उनके पास अभाव नहीं रहता। उदाहरणको लीजिये। पंडित गंगानाथ एम. ए. पी.एच. डी, डाक्टर शतीशचन्द्र विद्याभूषण एम. ए, पी.एच. डी. सिद्धान्त महोदधि इत्यादि।

हम पहिले लिख चुके हैं कि हमारे यहांके वर्तमान संस्कृत विद्याभ्यासी प्रायः इकङ्गी पंडित हैं। वे केवल संस्कृत ही यथा तथा जानते हैं। लौकिक विद्यासे तो कोरे ही रहते हैं। उन्हें देशभाषा नागरी व राज्यभाषा और गणितादि तथा व्यापार विद्या तो मालूम ही नहीं रहती है, तब लाचार होकर अन्य गृहस्थोंकी ओर टकटकी लगाकर देखने लगते हैं। उनकी हां में हां मिलाते हैं। उनको घर बैठे आशीर्वाद देने पहुंच जाते हैं। उन्हें फंसानेके लिये कुछका कुछ अर्थ कर बताते और किसी प्रकार उनसे द्रव्य प्राप्तिकी इच्छा रखते हैं। व्यापार करना नहीं जानते और सरकारी पाठशालावों, स्कूलों, कालेजोंमें इन्हें नौकरी मिल नहीं सकती है, क्योंकि उनकी सनद (सार्टिफिकेट) इनके पास कोई नहीं होती है ! तब दूसरेके मुंह ताकने और निरंतर कल्दार देवके भजन करनेके सिवाय बिचारे और कर ही क्या सकते हैं ?

ये लोग चाहे जितनी माया लगावें, द्रव्य कमानेका प्रयत्न करें, तो भी एक ग्रेज्युएट तो क्या अन्डर ग्रेज्युदटके चौथाई भागमें भी द्रव्य इकत्र नहीं कर सकते, न भोग ही सकते हैं। यदि कहिये कि इन्हें खर्च जितना ही द्रव्य चाहिये, अधिक तृष्णा नहीं रखते, तो इसके लिये खुलाशा शब्दोंमें कहनेकी आवश्यकता नहीं है। पुराणोंकी कथावों, इतिहासोंके लेखों और उनके वर्तमान आचरणोंसे ही तृष्णा व विरक्तताका पता लग सकता है।

इन सब बातोंका सारांश यह है कि इस समय हमारी जितनी देशी पाठशालाएं

म विद्यालय हैं, उनकी शिक्षाका ढंग(तरीका) अच्छा नहीं हैं, इसीसे उनकेद्वारा निकले हुवे शिक्षाप्राप्त पंडितोंकी यह दशा होती है। जब इन पंडितोंकी ऐसी दशा देखी जाती है, तब लोग अपनी सन्तानको संस्कृत पढ़ाना ही बुरा (पापका फल) समझने लगते हैं और संस्कृताभ्यासियोंको पंडे, भिक्षु आदि घृणित शब्दोंमें कहकर समालोचना करने लग जाते हैं। यही कारण है कि संस्कृत भाषाकी इतनी अवनति हुई, परन्तु यह भूल है। इसमें भाषाका कोई दोष नहीं है। दोष है शिक्षाकी प्रणालीका कि जिसके कारण इसके शिक्षित लोग अपने स्वभावसे लोगोंको इस भाषासे विरक्त कर देते हैं, तब कर्तव्य क्या है? कि जिससे इस देववाणीकी पुनः उन्नति हो और इसके अभ्यासी सन्मान पावें तथा वर्तमानमें भाषा और उसके अभ्यासियोंपर आये हुवे आक्षेपोंको निर्मूल तथा झूठे कर दिखावें। इस पवित्र भाषाको पढ़कर सर्वत्र सत्य धर्मका डंका बजा देवें इत्यादि।

इस विषयमें मेरी राय तो यह है कि जैसे आजकल इंग्रेजी पढ़नेवाले विद्यार्थियोंके सुभीतेके लिये बड़े२ शहरोंमें हाईस्कूलों और कालेजोंसे मिले हुवे बोर्डिंग हाउसेज (छात्राश्रम) खुले व खुलते जा रहे हैं, उसी प्रकार जहां जहां संस्कृत कालेज गवर्नमेन्टकी ओरसे स्थापित हैं, उनसे मिले हुवे उन उन स्थानों संस्कृत छात्राश्रम भी बनाये जाय अथवा इंग्रेजी छात्राश्रममें ही एक विभाग संस्कृतका भी रहे और विद्यार्थीगण इंग्रेजीवाले विद्यार्थियोंकी भांति स्कूलों व कालेजोंमें जाकर पढ़ा करें। अलग अध्यापक रखने की कोई आवश्यकता नहीं हैं। अध्यापकों के वेतनसे जो बचत होवे उससे गरीब विद्यार्थियोंको छात्रवृत्ति व फीस पुस्तकों आदिका प्रबन्ध कर दिया जाय। जैसे इंग्रेजी पढ़नेवालोंके लिये इंग्रेजी मुख्य है, वैसे ही इनके लिये संस्कृत मुख्य रहे, और दोनों प्रकारके विद्यार्थियोंको छात्राश्रममें योग्य विद्वान धर्मके मर्मज्ञ पंडितसे नित्य अनुमान एक घंटे धर्मशिक्षा दिलाई जावे। संस्कृत की मुख्यता रखनेवालेको दूसरी भाषा आवश्यक रूपसे अंग्रेजी रक्खी जावे; और अंग्रेजीकी मुख्यतावालोंको संस्कृत व साइन्स, फिलासफी, इकानौमी, हिस्टरी (इतिहास) आदि विषय उनकी रुचि और योग्यतानुसार आवश्यक रक्खे जांय। आज कल बहुतसे लोग परसियन (फारसी) भाषा लेकर बी. ए. एम. ए. आदिकी डिगरियाँ प्राप्त कर लेते हैं, इससे सिवाय इसके कि उनको डिप्लोमा मिल जाय और कुछ विशेष लाभ नहीं हो सकता है। भोजन प्राप्ति मात्र साधन अवश्य हो जाता है परन्तु न तो वे नई हूंढ खोज करसकते हैं, और न प्राचीन धर्मग्रन्थों आदिको ही बांच व समझ सकते हैं। यहां तक कि

धर्मके नामसे एक प्रकारसे कोरे ही रह जाते हैं। न उसका कोई साहित्य ही ऐसा बढ़ियाँ है, न राज्य व लौकिक कार्योंमें उससे सहायता मिल सकती है, इसलिये इस भाषाको लेकर परीक्षा पास करनेसे विशेष लाभ नहीं है।

मनुष्यका मनुष्यत्व यही है कि जो वह स्वयम् उदरपूरणा करते हुवे भी परोपकार तथा स्वात्मोपकार करता रहे। अंग्रेजी भाषा सबको आवश्यक हो रही है, कारण प्रथम तो यह राज्यभाषा है, इसलिये इसके विना व्यवहार ठीक ठीक नहीं चल सकता है, जिसका अनुभव विना इंग्रेजी पढ़े हुवे जन साधारणको भले प्रकारसे है। दूसरे आजकल इसका साहित्य बढ़ा चढ़ा है, इसलिये भी विना इसके जाने वर्तमान द्रव्य क्षेत्र काल भावकी आवश्यकतावों तथा उनकी पूर्ति के उपाय नहीं सूझ पड़ते है और न अनुभविक ज्ञान ही होता है। तात्पर्य यह है कि संस्कृत साहित्य बढ़ा हुवा होने परभी आज हमको केवल धर्मतत्वोंका ही यथावत् ज्ञान करा सकता है, किन्तु उसके समझने के लिये भी वर्तमान प्रणालीके न्यायके जाननेकी आवश्यकता है। विना अनुमान प्रमाणके पदार्थोंका ज्ञान न अपने आपको होता है न औरोंको ही करा सकते हैं, इसलिये युक्ति प्रमाण सीखनेको भी अंग्रेजीकी आवश्यकता है, कारण आगम प्रमाण हरकोई नहीं मान सकता है।

अब रहा सामाजिक विषय, सो उन ग्रन्थोंमें उसी समयकी आवश्यकतावोंके अनुसार लिखा है जबकि वे रचे गये हैं, और सामाजिक नियम सदा बदलते रहते हैं, इसलिये रूढ़िको पकड़नेसे काम चल नहीं सकता है। इस बात (आवश्यकता)को जानने समझनेके लिये इंग्रेजीकी आवश्यकता है, सामाजिक नियम बदलते समय केवल यह देख लेना आवश्यक है, कि हमारे इस बदलावमें कहीं धर्मतत्वोंका बदलाव तो नहीं हुवा जाता है? अर्थात् धर्मके अविरुद्ध है कि नहीं? और इस बातको जाननेके लिये संस्कृत भाषा (जिसमें मूल ग्रन्थ हैं) जानना आवश्यक है। यद्यपि भाषा (हिन्दी, मराठी, गुजराती आदि) में भी कई ग्रन्थोंकी टीका हो गई हैं, तो भी सन्देह रहना संभव है। कदाचित् टीकाकारोंने कुछ अपना अभिप्राय (जैसा उन्होंने समझा हो) भर दिया हो। मनुष्यकी समझ और अभिप्राय एकसे नहीं होते हैं, इसलिये मूलका ही सहारा लेना चाहिए। संस्कृत न जाननेवालोंको "रविको जहां प्रकाश नहिं, दीप प्रकाशित होय" की कहावतानुसार भाषा टीका लाभकारी हो सकती है। जैसे इस प्रकार अंग्रेजी और संस्कृत आवश्यक हैं वैसे देशभाषा (हिन्दी) जिसमें सर्व साधारण अपने स्वजन परजन समझते हों जानना भी आवश्यक है, नहिं तो फिर;–

धिक न हों। क्योंकि जो सम्बन्ध आत्मा का शरीर से है, वही सम्बन्ध मनुष्यों के जीवनका सचरित्रता और पवित्र व्यवहारोंसे है।

बुरे और भले दोनों तरहके आदमियोंका मनुष्यसमाज पर असर पड़ा करता है। धर्मके प्रचारका प्रभाव जब ही जन समुदाय पर पड़ सकता है जब वह स्वयं सच्चा धार्मिक और पवित्र हृदयवाला हो। हमारे प्राचीन ऋषि मुनियोंके उपदेशामृतका प्रभाव आज भी हम पर क्यों पड़ता है? बात यह है कि वह पवित्रता और सचरित्रताके आदर्श थे, जो स्वयं किसी करुणाकी दशाको देखकर रोता है, वह दूसरोंको अपनी बातोंसे रुला सकता है। इसी प्रकार जो कोई भी सदाचार और पवित्रताको श्रेष्ठ समझकर उसे ग्रहण करता है वह अपने वचनोंमें जनसमूहको सदाचारी बनानेकी शक्ति रखता है।

" जयाजी प्रताप " (ग्वालियर।)

पं. अर्जुनलालजी शेठीके बारेमें अत्यावश्यक निवेदन!

जैन समाजके नेता, शिक्षाके अनन्य प्रेमी, श्रीमान् पं. अर्जुनलालजी सेठी बी. ए. के पकड़े जानेके समाचार जैन समाजको विदित ही हैं—करीब ३ माससे जब कि आप दूसरीबार पकड़े गये थे, इन्दौर स्टेटकी हवालातमें थे। हमारे अनेक पाठकोंको यह सन्देह था कि इनपर दिल्ली, आरा, वगैरह संबंधी कोई राजनैतिक मुकद्दमा चलाया जा रहा है, परन्तु यह केवल भ्रम था। उनपर कोईभी अभियोग नहीं चलाया गया और न कोई राजविद्रोह या राजनैतिक अपराध ही लगाया गया है। जब मैंने 'जैनमित्र' में खूनके अभियोगका समाचार पढ़ा, तब मैं अपनी शक्त्यानुसार सेठीजीकी सेवा करना उचित समझकर इन्दौर पहुँचा। इन्दौरमें ३-४ वकील बैरिस्टर भी किये। करीब २००)रु. के उनकी फीस वगैरहमें भी व्यय किये गये, परन्तु जिस वकीलके पास जाते थे, वह पहिले तो यह आशा दिलाता था, परन्तु न मालूम क्यों स्वयं डर कर या और कुछ समझकर टालटूल कर देता था। अन्तमें हमने जो दो वकील किये उन्होंने पुलिस अफसरसे स्वयं मिलकर तथा पत्र द्वारा पूछकर यह निश्चय किया कि सेठीजी राजनैतिक अपराधी नहीं हैं, किन्तु उनपर जयपुर स्टेटने कोई दूसरा ही मुकद्दमा चलाया है।

हमारे अपनी शक्तिके अनुसार बहुत कुछ प्रयत्न (यहां तक कि सेठीजीके इन्दौरसे जयपुर जानेके ? घंटा पहिले तक भी वकील हवालातमें वकालात नामेपर दस्तखत लेने गये) करने पर भी कुछ लाभ नहीं हुआ और सेठीजी ता. २२

जूनको इन्दौरसे जयपुर भेज दिये गये। सन्तोष है कि आपके साथ रास्तेमें अच्छा व्यवहार किया गया है अर्थात् उन्हें सैकिन्ड क्लासमें खुले ले गये हैं। वे जिस गाड़ीमें गये हैं, उसके पीछे दो सैकंडक्लास लगाये गये थे, जिसमें पीछेवाली गाड़ी शायद खाली थी और दूसरीमें आप बैठाये गये थे। आपके बाद एक थर्डक्लासकी गाड़ी थी, जिसमें कई कांस्टेबिल वगैरह थे। सुना है कि आपके ऊपर जयपुर स्टेटने पुराने रिवाजोंके तोड़नेका जुर्म लगाया है।

अतएव जैन समाज! अब तेरा कर्तव्य है कि तू अपने निःस्वार्थी निरपराधी सेवककी निःशंक होकर सहायता कर। दिगम्बरियों, श्वेताम्बरियों, स्थानकवासियों, तेरहपंथियों, बीसपंथियों, अग्रवालों, खंडेलवालों, परवारों! सेठीजी आप सभीके उपकारी हैं। उन्होंने आप सभीकी सेवा की है। आपके लिये उन्होंने अपने स्वार्थकी आहूति दे डाली है और अपने सर्वस्व तकको अर्पण कर दिया है। अब आप लोगोंका धर्म है कि अपने कर्तव्यका पालन करो और उनके उपकारोंका बदला दो। यह समय आपकी परिक्षाका है। देखें, आपमें कहां तक वात्सल्य है? कहां तक अपने उपकारियोंका उपकार माननेकी शक्ति है? बस, समाजकी स्थिति इसी वातपर निर्भर है। यदि समाजने अपने पुरुषार्थसे इस समय अपना तन, मन, धन, सेठीजी पर न्योछावर कर दिया, तो इस समाजका नाम जीवित समाजोंमें गिना जाने लगेगा, अन्यथा समाज! तू याद रख कि सेठीजी जैसे निःस्वार्थी वीर अब तुझमें उत्पन्न न होंगे और तेरे मरनेमें कुछ देरी न लगेगी।

इस समय यह प्रश्न नहीं है कि तू उन्नति कर रही है वा अवनति, किन्तु यह प्रश्न है कि तू जिन्दा है या मुर्दा। पाठकों! समाजके हितैषियों! इस प्रकाशके समयमें इतिहासके पन्ने उलटकर पढ़ो, समाचार पत्रोंको खोलकर देखो, उसी समाजने उन्नति की है जिसने अपने उपकारियों और निःस्वार्थ सेवकोंकी मरते २ भी सहायता की है। बस, अब तुम उठो, अब आलस्य और निद्राका समय नहीं है। प्रत्येक स्थान पर पंचायत करके अपने वीरनेता अर्जुनलाल सेठीकी सहायताके लिये रुपया इक्खट्ठा करो और उसे मैनेजर, "जैन मित्र" ऑफिस, हीराबाग, गिरगाँव बम्बई के पते पर भेजकर रसीद हासील करो और शीघ्र प्रत्येक नगरकी पंचायतसे (१) जयपुरके महाराज (२) रेसीडेन्ट साहेब, जयपुर तथा (३) एजेन्ट टू दी गवर्नर जेनरल आबू (Agent to the Governor General-Abu.) के पास निम्न लिखित जवाबी तार भिजवाओ और जो कुछ जवाब इन तारोंका आवै उनकी नकल शीघ्र हमारे पास (हरदा) भेजनेकी कृपा करो।

थिक न हों। क्योंकि जो सम्बन्ध आत्मा का शरीर से है, वही सम्बन्ध मनुष्यों के जीवनका सचरित्रता और पवित्र व्यवहारोंसे है।

बुरे और भले दोनों तरहके आदमियोंका मनुष्यसमाज पर असर पड़ा करता है। धर्मके प्रचारका प्रभाव जब ही जन समुदाय पर पड़ सकता है जब वह स्वयं सच्चा धार्मिक और पवित्र हृदयवाला हो। हमारे प्राचीन ऋषि मुनियोंके उपदेशामृतका प्रभाव आज भी हम पर क्यों पड़ता है? बात यह है कि वह पवित्रता और सचरित्रताके आदर्श थे, जो स्वयं किसी करुणाकी दशाको देखकर रोता है, वह दूसरोंको अपनी बातोंसे रुला सकता है। इसी प्रकार जो कोई भी सदाचार और पवित्रताको श्रेष्ठ समझकर उसे ग्रहण करता है वह अपने वचनोंमें जनसमूहको सदाचारी बनानेकी शक्ति रखता है।

"जयाजी प्रताप" (ग्वालियर।)

पं. अर्जुनलालजी शेठीके बारेमें अत्यावश्यक निवेदन!

जैन समाजके नेता, शिक्षाके अनन्य प्रेमी, श्रीमान् पं. अर्जुनलालजी सेठी बी. ए. के पकड़े जानेके समाचार जैन समाजको विदित ही है—करीब २ माससे जब कि आप दुसरीबार पकड़े गये थे, इन्दौर स्टेटकी हवालातमें थे। हमारे अनेक पाठकोंको यह सन्देह था कि इनपर दिल्ली, आरा, वगैरह संबंधी कोई राजनैतिक मुकद्दमा चलाया जा रहा है, परन्तु यह केवल भ्रम था। उनपर कोईभी अभियोग नहीं चलाया गया और न कोई राजविद्रोह या राजनैतिक अपराध ही लगाया गया है। जब मैंने 'जैनमित्र' में खूनके अभियोगका समाचार पढ़ा, तब मैं अपनी शक्त्यानुसार सेठीजीकी सेवा करना उचित समझकर इन्दौर पहुँचा। इन्दौरमें ३-४ वकील वैरिस्टर भी किये। करीब २००)रु. के उनकी फीस वगैरहमें भी व्यय किये गये, परन्तु जिस वकीलके पास जाते थे, वह पहिले तो यह आशा दिलाता था, परन्तु न मालूम क्यों स्वयं डर कर या और कुछ समझकर टालटूल कर देता था। अन्तमें हमने जो दो वकील किये उन्होंने पुलिस अफसरसे स्वयं मिलकर तथा पत्र द्वारा पूछकर यह निश्चय किया कि सेठीजी राजनैतिक अपराधी नहीं है, किन्तु उनपर जयपुर स्टेटने कोई दूसरा ही मुकद्दमा चलाया है।

हमारे अपनी शक्तिके अनुसार बहुत कुछ प्रयत्न (यहां तक कि सेठीजीके इन्दौरसे जयपुर जानेके २ घंटा पहिले तक भी वकील हवालातमें वकालात नामेपर दस्तखत लेने गये) करने पर भी कुछ लाभ नहीं हुआ और सेठीजी ता. २२

जूनको इन्दौरसे जयपुर भेज दिये गये। सन्तोष है कि आपके साथ रास्तेमें अच्छा व्यवहार किया गया है अर्थात् उन्हें सैकिन्ड क्लासमें खुले ले गये हैं। वे जिस गाड़ीमें गये हैं, उसके पीछे दो सैकंडक्लास लगाये गये थे, जिसमें पीछेवाली गाड़ी शायद खाली थी और दूसरीमें आप बैठाये गये थे। आपके बाद एक थर्डक्लासकी गाड़ी थी, जिसमें कई कांस्टेबिल वगैरह थे। सुना है कि आपके ऊपर जयपुर स्टेटने पुराने रिवाजोंके तोड़नेका जुर्म लगाया है।

अतएव जैन समाज! अब तेरा कर्तव्य है कि तू अपने निःस्वार्थी निरपराधी सेवककी निःशंक होकर सहायता कर। दिगम्बरियों, श्वेताम्बरियों, स्थानकवासियों, तेरहपंथियों, बीसपंथियों, अग्रवालों, खंडेलवालों, परवारों! सेठीजी आप सभीके उपकारी हैं। उन्होंने आप सभीकी सेवा की है। आपके लिये उन्होंने अपने स्वार्थकी आहुति दे डाली है और अपने सर्वस्व तकको अर्पण कर दिया है। अब आप लोगोंका धर्म है कि अपने कर्तव्यका पालन करो और उनके उपकारोंका बदला दो। यह समय आपकी परिक्षाका है। देखें, आपमें कहां तक वात्सल्य है? कहां तक अपने उपकारियोंका उपकार माननेकी शक्ति है? बस, समाजकी स्थिति इसी बातपर निर्भर है। यदि समाजने अपने पुरुषार्थसे इस समय अपना तन, मन, धन, सेठीजी पर न्योछावर कर दिया, तो इस समाजका नाम जीवित समाजोंमें गिना जाने लगेगा, अन्यथा समाज! तू याद रख कि सेठीजी जैसे निःस्वार्थी वीर अब तुझमें उत्पन्न न होंगे और तेरे मरनेमें कुछ देरी न लगेगी।

इस समय यह प्रश्न नहीं है कि तू उन्नति कर रही है वा अवनति, किन्तु यह प्रश्न है कि तू जिन्दा है या मुर्दा। पाठकों! समाजके हितैषियों! इस प्रकाशके समयमें इतिहासके पन्ने उलटकर पढ़ो, समाचार पत्रोंको खोलकर देखो, उसी समाजने उन्नति की है जिसने अपने उपकारियों और निःस्वार्थ सेवकोंकी मरते २ भी सहायता की है। बस, अब तुम उठो, अब आलस्य और निद्राका समय नहीं है। प्रत्येक स्थान पर पंचायत करके अपने वीरनेता अर्जुनलाल सेठीकी सहायताके लिये रुपया इकट्ठा करो और उसे मैनेजर, "जैन मित्र" ऑफिस, हीराबाग, गिरगाँव बम्बई के पते पर भेजकर रसीद हासील करो और शीघ्र प्रत्येक नगरकी पंचायतसे (१) जयपुरके महाराज (२) रेसीडेन्ट साहेब, जयपुर तथा (३) एजेन्ट टू दी गवर्नर जेनरल आबू (Agent to the Governor General-Abu.) के पास निम्न लिखित जवाबी तार भिजवाओ और जो कुछ जवाब इन तारोंका आवै उनकी नकल शीघ्र हमारे पास (हरदा) भेजनेकी कृपा करो।

" Jains of......in meeting assembled, express their extreme regret at the unmerited long confinement of Arjun Lal Sethil by Indore Police and his extradition to Jaipore on mere suspicion. They prey that Jaipore Raj may sue the wounded feelings of a large and loyal class of subjects of the Raj and British Government by dropping all further proceedings and releasing him for which the whole community shall for ever remain highly indebted to the Raj."

इसका आशय यह है कि-" इन्दौर पुलिसने जो तीन महीने तक केवल शंका पर अर्जुनलाल सेठीको हवालातमें रक्खा तथा अब जो वे इन्दौरसे जयपुर ले जाए गये हैं, इसपर हम............स्थानके जैनियोंको बड़ा खेद है। हम जयपुर राजसे प्रार्थना करते हैं कि अर्जुनलालजीको छोड़कर, तथा उनके विरुद्ध आगामीमें कोई कार्वाई न करके ब्रिटिश गवर्नमेन्ट तथा जयपुर राज्यकी एक बड़ी और राजभक्त जातिके दुःखिया दिलोंको शान्ति दें, जिसके लिये सम्पूर्ण जैन समाज राज्यका चिरकृतज्ञ रहेगा" ऐसा करनेसे आशा है कि सेठीजी शीघ्र छूट जायंगे।

समाज सेवक,

सूरजमल जैन-हरदा। Harda.

नोट-जब ऐसा निश्चय होता है कि जैन समाजसेवक श्रीयुत् बाबू अर्जुनलालजी सेठी राजनैतिक अपराधी नहीं हैं, तो उनको अति शीघ्र ही छुड़ानेका हरप्रकारसे प्रयत्न करना जैन समाजका कर्तव्य है, इस लिये उपरोक्त सूचनानुसार सब जगह सभा करके निम्न लिखित प्रस्ताव जैपुरके महाराज आदि तीनों ठिकानें पर जवाबी तार अति शीघ्र ही भेजना चाहिये और इस कार्यकी सहायता के लिये कुछ रुपये एकत्रित करके बम्बई भेजना चाहिये।

संपादक

हमारा कर्तव्य।

छेदना होगा हमें इस मृत्युके भय-जालको;
पुञ्ज-पुञ्जीभूत जड़ता के जटिल जञ्जालको।
जागना होगा हमें इस दीप्त प्रातःकालमें;
इस सु-जागृत जगतमें-इस कर्म धाम विशालमें।
अन्ध बन कर है नहीं बाधा कहाँ संसारमें?
धर्ममें, सत्कर्ममें, आचार और विचारमें :
दूर कर संसारकी ये विघ्न बाधायें सभी;
मुक्त खगका उच्च रव धरना हमें होगा अभी।
देखना होगा हमें विच्छिन्न कर तम-तापको;
विश्वमें उस पूर्ण ज्योतिर्मय तथा निष्पापको।
अग्रसर हो पुण्य-पथमें कर अघोंकी शोषणा;
हृदयसे करनी हमें होगी यही अब घोषणाः-
" हे सुरो! हम भी तुम्हारे,
ही समान महान हैं;
हीन हम कुछ भी नहीं,
हम भी अमृत-सन्तान हैं"॥

'सरस्वती'

विधवाओंकी बाढ़ और समाजका कर्तव्य।

श्रीमानों और धीमानों !

कालके कुचक्रसे इस परिवर्तनशील संसारमें नित्य नये परिवर्तन होते जाते हैं। जैन समाज भी संसारका एक अंग है, अतएव समयानुसार इसमें भी परिवर्तन होना आवश्यकीय है। एक समय वह था कि समाजको अपने सुधारके लिये विशेष चिन्तातुर न होना पड़ता था। आज भी समय है कि वर्तमान और भविष्यकी स्थितिको सुधारनेके लिये उसे चिन्ता ही नहीं, किन्तु अनेक यातनाएँ भी सहन करना पड़ती है।

प्रकृतिका प्रवाह हमें उन्नतिकी ओर ले जाना चाहता है। आज चारों ओर उन्नति२ की पुकार मची हुई है। यद्यपि हम वास्तविक उन्नतिके मार्गसे अभी कोसों दुर हैं, किन्तु प्रवाहके साथ हमें बहनाही पड़ता है।

अब प्रश्न यह उपस्थित होता है कि 'क्या हमें इस प्रकार बहनाही होगा या कुछ सम्हलकर वास्तविक मार्गकी खोज करना होगी?' इसके लिये हम अपनी अल्प सम्मति से कह सकते हैं कि बहनेके पहले हमें सम्हलना होगा और प्रवाहके साथमें नहीं, किन्तु अपने नैतिक बलके द्वारा उन्नतिकी ओर गमन करना होगा। इस प्रवाहसे और हमारी उन्नतिको कोई सम्बन्ध नहीं है। हमारा धर्म वीतरागमय है। वह संसार बढ़ानेके लिये न्यायसे विरूद्ध उपदेश नहीं देता, तब बतलाओ कि इससे हमारा क्या सम्बन्ध? उन्नतिके मदान्ध कोई कहते है कि 'पुनर्विवाह करो!' कोई कहते है 'वर्णाश्रमको तोड़मोड़कर एकाकार करो!' कोई क्या और कोई क्या? यहाँ हम इस सम्बन्धमें कुछ लिखना नहीं चाहते। हमारा तात्पर्य यही है कि पहले हमें बलिष्ट होकर आगेकी ओर बढ़ना चाहिये। अभी हमारा शरीर बहुत जर्जरित है। बढ़नेके पहले फीसल न जाय इसका प्रयत्न करना ही होगा। हमारे इस शरीरको जर्जरित करनेका मार्ग ही खुला पड़ा है।

यद्यपि अब हमारे नेताओंका ध्यान इस ओर आकर्षित हुवा है और हम सम्हालनेका कार्य उन्होंने अपने हस्तगत करना चाहा है, यह एक शुभ चिन्ह है (इसके लिये इन्दौरके श्रीमनोंका एक आदर्श उदाहरण है)। किन्तु हमारे शरीरको (समाजके अंगको) बलिष्ट करनेका कोई प्रयत्न अभी नहीं किया गया है। इसके जर्जरित होनेके अनेक कारण हैं किन्तु उनमें एक प्रबल कारण 'विधवाओंकी वृद्धि भी है'।

आज हम अपने नेताओंका ध्यान इस ओर आकर्षित करना चाहते हैं क्योंकि

हमारे समाचार पत्रोंमें कुछ संवाद एसे प्रकाशित हुवे हैं कि जिससे हमारे मूल सिद्धान्तोंमें ही आघात पहुंचता है। कुछ दिन पहले एक संवाद प्रकाशित हुवा था कि वागड़ प्रान्तके दि. जैनियोंकी हुम्मड़ जातिमें २५-३० घर विधवा विवाहके कारण जातिच्युत किये गये हैं। और अभी 'जैनमित्र'के आषाढ़ कृष्णके अंकमें "जैसवाल जैनियोंमें पुनर्विवाह" नामक बाबु सुन्दरलालजीका लेख बड़ाही भयंकर संवाद है। यदि इस ओर शीघ्र ध्यान न दिया जायगा, तो याद रखना कि यह विधवाओंकी अग्नि हमें शीघ्रही भस्मीभूत कर डालेगी। कहाँ तो हमारा यह सिद्धान्त कि 'अन्य विवाह न कराना' अर्थात् दुसरोंका विवाह करानेमें ही हमें अतिचार लगता है और कहाँ यह निचकृत्य! धन्यरे पंचमकाल! बन्धुओं, जैन समाजमें विधवाओंकी बाढ़ बराबर बढ़ रही है। बालविवाह और वृद्धविवाह जैसी राक्षसी प्रथाके कारण बालविधवाओंकी सृष्टि निरन्तर वृद्धिगत हो रही है और इन्हें रोकनेका प्रबन्ध नहीं किया जायगा तो शीघ्रही अनाचारोंका और अत्याचारोंका प्रबल वेग समाजको धकेल डालेगा। बाल विधवाओंकी दशा बड़ी शोचनीय है उनमें कुचारित्रताकी मात्रा प्रतिदिन अपना अधिकार जमाती जा रही है। अशिक्षित होनेके कारण वे अपने मदनरागके प्रबल वेगोंको किसी प्रकार रोकनेमें समर्थ नहीं होती। बाह्य कारण मिला कि शीघ्रही वे अपने जीवनको सदाके लिये भ्रष्ट बना डालती है—और अपने सत्संगसे अन्य स्त्रीयोंको भी अपनी साथिन बनानेका प्रयत्न करती है। इस प्रकार समाज व्यभिचारकी ओर बढ़ता जा रहा है।

सज्जनों! आपने इस बढ़ती हुई कुचारित्रतापर भी विचार किया है? यदि आपने आज पर्यंत विचार नहीं किया तो क्यों? यदि इन बहिनोंकी यही दशा बनी रही, तो एक दिन यह अपने साथ समाजको भी ले डुबेगी। आंख फेर लेनेसे और चुप चापसे अब काम नहीं चल सकता। आज नहीं तो कल आपको कोई न कोई प्रयत्न अवश्य करना पड़ेगा। जब करना ही पड़ेगा तो पहलेही क्यों न सचेत हो जावें! क्या आपको ध्यान है कि जातिमें कितनी विधवाएं हैं? मन्दिरजीमें पुजन व शास्त्रजीके समय देखिये। विवाह, नुक्ता, मृत्युके समय वगैरहमें देखिये, सुहागणोंकी अपेक्षा विधवाएँ कितनी दृष्टिगोचर होती है! तीन घर पीछे १ ही विधवा रख लिजिये, तो भी इस छोटीसी जातिमें कितनी संख्या होगी! क्या आप समझ सकते हैं कि इन विधवाओंमेंसे सचारित्रोंकी आह और कुचारित्रोंका पाप समाजको भस्मीभूत करनेके लिये काफी नहीं है!

विज्ञवरों! टालमटोलका समय अब नहीं है। विधवाओंकी संख्याका ज्वार भर

बढ़ताही चला आता है और प्रतिदिन इस प्रश्नकी भीषणता और आवश्यकता बढ़ती जा रही है। शीघ्र चेतिये और सचेत हुजिये, नहीं तो इस पवित्र समाजको एक दिन अवश्य कलंकके भारसे दबना पड़ेगा और देखते २ रसातलकी ओर ढुलक जायगी।

अब हमें इस प्रश्न पर विचारना है कि 'विधवाओंकी संख्यामें कैसे कमी हो? व्यभिचारका मार्ग कैसे रूके? और 'कुचारित्रताके स्थान पर सुचारित्रता कैसे आवे? इत्यादि।

किसी बातको सुधारनेके लिये दो कारन होते हैं। एकतो यह कि हो जानेपर उसकी बुराईयोंको रोकनेवाला (Preventive) और 'दुसरा भविष्यमें उसे यथेष्ट मार्गपर लेजानेवाला'। विधवाओंका होना न होना हमारी शक्तिके बाहर है, किन्तु उसकी संख्याकी वृद्धिके कारणोंको रोकना हमारे बायें हाथका खेल है। यद्यपि हम यह जानते हैं कि हमारा समाज निर्जीव और निर्बल मनुष्योंका समुह है, किन्तु इस पर विचार करनेकी कोई आवश्यकता नहीं है कि हम निर्बल क्यों है? सब समझते है कि बाल विधवाओंकी वृद्धिका कारण बाल्य-विवाह और वृद्धविवाह है। इन अनमेल विवाहोंके द्वाराही विधवाओंका परिवार मंडल उन्नत हुवा है। इन सर्वनाशक विवाहोंसे ही हम रसातलकी ओर झुक है, पर ऐसा जानते हुवेभी हम रूढियोंका गुलाम बन कर इन हानीकारक रस्मोंमें तनिकभी फेरफार नहीं कर सकते, इससे स्वयं सिद्ध होता है कि हमारा समाज निर्बल और निर्जीव है।

क्या बाल्यविवाहकी बुराईयोंको समाज नहीं जानता? यदि जानता है तो उन्हें क्यों बाहर नहीं करता? परिपक्व और योग्य होनेपर विवाह किये जाय तो कमसे कम उतनी विधवाएँ कम हो सकती है, जो बाल विधवाएँ है, इसलिये परमावश्यक है कि हमारी वैवाहिक अवस्था बढ़ाई जाय। जो लोग यह समझते है कि 'बड़ी अवस्थापर विवाहकी प्रथा होनेसे अनाचारकी सृष्टि होगी.' किन्तु ऐसा समझना उनकी भूल है। निर्बलताही के कारण ठीकर ब्रह्मचर्य पालन नहीं होता। निर्बलों पर ही अनाचार अपना अधिकार प्राप्त कर सकता है। सम्भव है कि कुछ समयके लिये अनाचार भी शुरु हो, पर वह चिरस्थायी नहीं हो सकता।

स्त्री शिक्षाका हमारे यहाँ बहुत कम प्रचार है और लड़कियोंको शुरुहीसे गालियाँ व संसारिक बातें बतलाई जाती हैं, इससे वे छोटी २ उम्रमें ही सब कुछ जानने लग जाती हैं। इसका भी उनके हृदयपर बुरा प्रभाव पड़ता है, इसलिये उनकी शिक्षामें भी रद्द बद्दल करना होगा। जिस उम्रमें उन्हे संसारिक बातें बतलाई

जाती है। उस उम्रमें उन्हें ऐसी बातें सिखलाना होगी, जो भविष्यमें उन्हें सच्चारित्रवान बनावें। इसमें सन्देह नहीं कि विवाहकी अवस्थापर अधिक होनेपर विधवाओंकी संख्यामें अवश्य कमी होगी। बाल्यविवाहको मेटकर यदि हम इन आठ २ दस २ वर्षकी विधवाएँ होनेका मार्ग बन्द कर दे, तो भी समाज और देशका बहुत कुछ उपकार और अपना हित सम्पादन कर सकते है।

अब हमें दुसरे उपायकी ओर ध्यान देना चाहिये। विधवाओंकी दशा सुधारनेके लिये उनका जीवन आदर्श धर्ममय और सचारित्रवान बनानेके लिये और समाजको व्यभिचारके दोषोंसे रहित करनेके लिये विधवाश्रमोंकी आवश्यकता है। प्रत्येक प्रान्त और बड़े २ प्रत्येक नगर (जहां जैनीओंका निवासस्थान विशेष है) में होना चाहिये। इन आश्रमोंका प्रबन्ध सुशिक्षित और चारित्रवान स्त्रीयोंके ही हस्तगत हो और उनमें धार्मिक और व्यवहारोपयोगी सीना, पीरोना, कसीदा काढना आदि शिक्षा दी जाय। जहां तक हो सके इन आश्रमोंमें पुरूषोंका प्रवेश न होना चाहिये और उसकी देखरेखका प्रबन्ध जीस२ प्रान्तमें आश्रम हो उस२ प्रान्तकी सभाके सुपर्द रख्खा जाय। सभा उनपर पूर्ण निगरानी रखें। यद्यपि हमारा समाज बहुत भागमें धनिक है, इसलिये वह अपनी बहु बेटियों (विधवाओं) को इन आश्रमोंमें भेजनी स्वीकार न करेगा, इसका कारण यह है कि आश्रमका द्रव्य वह धर्मार्थका द्रव्य समझता है। यद्यपि वे चाहे तो मासिक खर्चके लिये सहायता देकर रख सकते हैं, किन्तु उनको यह भी अयोग्य मालुम होता है, इसके लिये यह प्रबन्ध हो सकता है कि जिस नगरमें आश्रम हो उस नगरकी बहिनें भोजनके समय अपने यहाँ जाकर भोजन करले और अन्य समय आश्रममें व्यतीत करें। आसपासके छोटे२ ग्रामोंकी बहिनें मासिक सहायता देकर रह सकती है। जो बहिनें सहायता देनेमें असमर्थ हो, उनका प्रबन्ध आश्रमोंकी ओरसे होना चाहिये। हमारे कहनेका तात्पर्य यह है कि इन बहिनोंका समय विशेष कर आश्रमोंमें ही व्यतीत होना चाहिये, क्योंकि बाह्य कारण बड़ा बलवान होता है। हमारे घरोंमें ऐसा कोई प्रबन्ध नहीं है कि जिससे उनका चित्त, वैराग्य और धर्मकी ओर आकर्षित हो। शिक्षासे हम उन्हें पहले ही वंचित रखते हैं, इसलिये हमको परमावश्य है कि हम स्थान २ पर ऐसे आश्रमोंकी स्थापना करें और हमारे भाईयों और बाईयोंको आश्रमोंका महत्व बतला उसमें उन्हें योग देनके लिये उत्तेजित करें। आश्रममें उन्हें ऐसा समयभी न मिलेगा, जहां वे अयोग्य

वार्तोकी चर्चा करें अलावा वहाँ वैसी संगति नहि मिलेगी कि जो उन्हें अनुचित मार्गका अवलम्बन करानेवाली हो। इस प्रकार आश्रमोंका प्रबन्ध करनेसे कुचारित्रकी और अनाचारकी मात्रा बहुत कुछ कम हो सकती है। इस समय विधवाओंकी आग प्रत्येकके घरमें सुलग रही है, इससे उनकी हालतसे कोई अनभिज्ञ नहीं है, अतएव विधवाओंका जीवन सुधारनेको और उन्हें कुचारित्रकी अग्निसे बचानेको यह आवश्यक है कि हम स्थान२ पर ऐसे आश्रमोंकी स्थापना करें और जहां तक हो बम्बईके 'श्राविकाश्रम' को हर प्रकारसे सहायता करें।

यह सम्भव है कि विधवाश्रम ही विधवाओंकी दशा सुधारनेका सर्वोपरी उपाय न हो, किन्तु इससे बहुत कुछ सुधरनेकी आशा है। रहा उनकी संख्याका प्रश्न, सो बालविवाह, वृद्धविवाहकी प्रथाको मिटानेसे भविष्यमें उनकी वृद्धिमें बहुत कुछ कमी हो सकती है। अतएव, इस प्रकारके प्रयत्नसे हमारी स्थिति अवश्य सुधरेगी। आशा है कि समाजके शुभचिन्तक अग्रगण्यनेता श्रीमान् और धीमान, इस ओर अवश्य ध्यान देंगे। विज्ञेष्यलम्।

शुभेच्छु—जवरचन्द सेठी—गौतमपुरा।

शतावधानि श्रीमद् रायचंद्र अने कर्मवीर श्रीयुत् मोहनलाल गांधीना ज्ञानमय प्रश्नोत्तरो.

(निवेदक—सौरया—सुरत.)

પ્ર૦ (૧) આત્મા શું છે? તે કંઇ કરે છે. અને તેને કર્મ નડે છે કે નહીં?

ઉ૦ જેમ ઘટપટાદિ જડ વસ્તુઓ છે, તેમ આત્મા જ્ઞાન સ્વરૂપ વસ્તુ છે. ઘટપટાદિ 'અનિત્ય' છે, ત્રિકાળ એક સ્વરૂપે સ્થિતિ કરી રહી શકે એવાં નથી. આત્મા એક સ્વરૂપે ત્રિકાળ સ્થિતિ કરી શકે એવો 'નિત્ય પદાર્થ' છે. જે પદાર્થની ઉત્પત્તિ કોઇપણ સંયોગથી થઇ શકી ન હોય, તે પદાર્થ નિત્ય હોય છે. આત્મા કોઇપણ સંયોગોથી બની શકે એમ જણાતું નથી, કેમકે જડના હજારો ગમે તેટલા સંયોગો કરીએ, તોપણ ચેતનની ઉત્પત્તિ નહિ થઇ શકવા યોગ્ય છે. જે ધર્મ પદાર્થમાં હોય નહીં, તેવા ઘણા પદાર્થો ભેળા કરવાથી પણ તેમાં જે ધર્મ નથી તે ઉત્પન્ન થઇ શકે નહીં એવો સૌને અનુભવ થઇ શકે એમ છે. જે ઘટપટાદિ પદાર્થો છે, તેને વિષે જ્ઞાનસ્વરૂપતા જોવામાં આવતી નથી. તેવા પદાર્થોના, પરિણામાંતર કરી, સંયોગ કર્યો હોય, અથવા થયા હોય, તોપણ તેવીજ જાતિના થાય અર્થાત્ જડ સ્વરૂપ થાય, પણ જ્ઞાન સ્વરૂપ ન થાય, તો પછી તેવા પદાર્થના સંયોગે આત્મા, કે જેને જ્ઞાની પુરુષો મુખ્ય જ્ઞાન સ્વરૂપ લક્ષણવાળો કહે છે, તે તેવા ઘટપટાદિ (પૃથ્વી, જળ, વાયુ, આકાશ) પદાર્થોથી ઉત્પન્ન, કોઇ રીતે થઇ શકવા યોગ્ય નથી. જ્ઞાન સ્વરૂપપણું એ આત્માનું મુખ્ય લક્ષણ છે, તેના અભાવવાળું મુખ્ય લક્ષણ જડનું છે. તે બન્નેના અનાદિ સહજ

શોકોદ્ગાર.

અહા દૈવ ! તું છેકજ નિર્દય, કેર કારમો ગજબ કર્યો;
ઝપટ મારીને ઝડપી લીધો, લેશ નહિં તું હૃદય કર્યો.
હતો હીરલો નાયક નૃપસમ, તેર લક્ષ જૈનોમાં જે;
ખોળી ખોળીને લીધો ખુંચવી, જડયો નહિં શું બીજો કે ?
દિગંબરીમાં દીપક સરખો, હતો વીર એ માણેકચંદ;
કોમ ડુબેલી તારી લાવવા, ધાર્યો હૃદયે રૂડો છંદ.
કેળવણી દમ કંઇક તોરવ્યા, બાંધી બોર્ડિંગો બેસ કર્યું;
દયા લાવીને દિલમાં અનહદ, દીન દુઃખી દુઃખ દુર કર્યું.
વિધવા અપંગા બાળક કેરાં, કષ્ટ નિહાળી કાંપ્યો જે;
તેવા પરદુઃખભંજન નરને, જતો મુક્યો નહિ જમડા તેં.
દાનવીર હિંમતપુરણ જે, કાળ ખરે તેં કર્યો ગુલામ;
કાળ સુણી કંપે અમ દિલડાં, શું સરીયું યમ તારૂં કામ ?
પણ એમાં શું વાંક તાહરો, ખુટયું તેલ દીપ અસ્ત થયો;
ગયો ગયો પણ રહી સુકીર્તિ, જીવન સુયશ ઝળકાવી ગયો.

જી૦ કે૦ કાપડીઆ-સુરત.

शेठ माणेकचंदजीनो विरह

શાર્દુલ વિક્રીડીત છંદ.

આ સંસાર અસાર મહીં ભરતી ને ઓટ દીઠા ઘણા;
જેણે હર્ષ વિષાદને સમ ગણ્યા ગર્વે ન જેને હણ્યા.
સાદા શાંત દયાળ દાન ગુણથી દીપ્યા બધા દેશમાં;
તે પંડી માણેકચંદ ચંદ્ર અથમ્યો [illegible] થયો લેશમાં.

(બેડો બાપ બુડતો તારો રે અમે [illegible] પાર ઉતારોરે—એ રાગ.)

ગયો વીરરત્ન સ્વધામે રે, શેઠ માણેકચંદભાઇ નામે રે.
વિક્રમ સંવત ઓગણી[illegible]ને, સીત્તેર કેરી સાલ;
અ[illegible] વદી [illegible]ને દીન, શેઠ ગયા કરી કાળ—ગયો १

તારથી માઠી ખબર જ્યાં પહોંચી, ગામ સુરત શહેર;
હાહાકાર પડી હડતાલોં, વરતાયો બહુ કેર-ગયો ૨
શોક કહે ગયો ગરીબનો બેલી, નિરાધાર આધાર;
ધર્મનો ધોરી ગયો અહીંથી, હા રહયો કીરતાર.-ગયો ૩
શાંત સરળ સાદા સોભાગી, ગંભીર નિર્મળચંદ;
વિદ્યા વિનય વિવેકી થશે કોઇ, વિરલા માણેકચંદ-ગયો ૪
સત્ય ક્ષમા શીલ સત્વથી શોભિત, કાયા કંચનવાન;
લક્ષણ લક્ષીત અંગ સુકોમળ, લેશ નહિ અભિમાન-ગયો ૫
ભુંગળ સમ કર ઢીંચણ સુધી, રેખા યુકત વિશાળ;
શરદ શશિસમ મૂખની શોભા, તેજે તપે શુભ ભાળ-ગયો ૬
નાશિકા કર્ણ ને નેત્ર અનોપમ, કોમળ હૃદય વિશાળ;
ભાગ્યશાળીનાં ચિન્હ હતાં સૌ, સફળ થયાં તત્કાળ-ગયો ૭
ગજગતિ ગેલે ચાલ હતી જસ, વાણી અમીરસ પુર;
વદન સરોવરથી ફૂલ ખરતાં, બોલતા બોલ મધુર-ગયો ૮
ગરિબ કુટુંબમાં સુરત ગામે, જન્મ્યા હતા મહાભાગ્ય;
પડતી ને ચડતી દીઠી આ ભવમાં, ધિરજ ન કરી ત્યાગ-ગયો ૯
ભાગ્ય ઉદયથી વધી સંપત્તિ, વધ્યો ક્ષમા પર ભાવ
સજ્જન સંગથી હર્ષ શોકમાં, રહયો સદા સમભાવ-ગયો ૧૦
રાજ્ય પ્રજાનો મિત્ર શુભેચ્છક, દેશ સ્વજાતિનો મિત્ર
કયાં ગયો જૈન જવાહીરમાંથી, હીરો અમુલ્ય પવિત્ર-ગયો ૧૧
અકરમાત એ પુરુષના મરણે, વરત્યો બધે હા-હા-કાર
સ્વજન ને પરજન રૂદન કરે બહુ, કયાં ગયો દીનદાતાર-ગયો ૧૨

લલીત છંદ.

અરર દૈવ તેં, કોપ શો કર્યો, ગરિબનો ખરો આશરો હર્યો;
સકળ સંઘનો મિત્ર કયાં ગયો, અરર ચંદ તું ચાલતો થયો. ૧
વિકટ આ સમે કયાં ગયો અરે, પરમ મિત્ર તું પ્રાણ સંહરે;
ધરમ ધામનાં કામ કયાં થશે, તીરથ વાળવા કોણ દોડશે. ૨
વિરહ તાહરો ના ખમાય રે, તુજ વિયોગથી ખેદ થાય રે;
પલક એકમાં પ્રાણ જાય રે, ધરમ ધ્યાનમાં મૌન થાય રે. ૩
અમર આતમા કલેવર્થી સર્યો, શરીર ધર્મથી ભિન્ન રમ્યો;
નિયમ કાળનો ના કદી ફરે, જનમનાર તે પ્રાણીયો મરે. ૪
સફળ જન્મ તો તેહનો ખરો, સુકૃત પંથમાં જેહ સંચર્યો;
જગતમાં રહયો જીવતો ખરે, વિજય-વાવટો વિશ્વમાં ફરે. ૫

H. V.

राग मरशीओ

રેહાય! કેમ, આજ રહેશે જૈનો આ રંડાપો!
રહેશે, જૈનો આ રંડાપો,
પ્રભુ શાન્તિ માણેકને આપો-રેહાય ૧
માનવંતા મુંબાઇમાં ગણાય,
શહેર સુરતના વતની જણાય;
કહેતાં ઉઠે છે અંતરમાં લ્હાય-રેહાય ૨
અષાડ કૃષ્ણ નવમી કેરી રાત્રે,
બાર ઉપર કલાક એક જાતે;
વાર ગુરૂ સીતેરની સાલે-રેહાય ૩
કીધો શાન્તિથી સ્વર્ગે જઇ વાસ,
પડ્યો ભારતમાં ભારે આ ત્રાસ;
કાળે કીધો કોહીનૂર નાશ-રેહાય ૪
આશ્રમ, શાળાજનો દુઃખી ભારી,
સુણી ચોધારા છોડી દેહ વારી.
ત્રાડે ત્રાડે કરે નર નારી.-રેહાય ૫
મિત્રો સગાંથી કુટુંબ રૂવે,
આંખ ચોધારા આંસુજ લુવે;
જૈન જ્ઞાતી સુખે નર સુવે-રેહાય ૬
પાછળ પુત્ર જીવણચંદ મેલી,
પૂરો મગન, તારા દૂર ઠેલી;
જૈન જ્ઞાતીનો કોણ હવે બેલી-રેહાય ૭
જૈન સંઘના સ્થંભરૂપ સ્વામી,
શિક્ષણ સંસ્થા પિતા શીરનામી;
ભારત પ્રજા વિયોગે દુઃખ પામી. રેહાય ૮
જૈન શાસન શાન્તિ સદા આપો,
ભારી ભારત શોકાગ્નિ કાપો;
કરો દૂર પ્રભુ પરિતાપો-રેહાય ૯
હાથીચંદનું હૃદય બળે છે,
સ્મારક ફંડની અપીલ કરે છે;
ભારી જનતા કાન ધરે છે,
રેહાય કેમ આજ રહેશે જૈનો આ રંડાપો ૧૦
ત્રિવેદી-હાથીચંદ માણેકચંદ-સોનાસણ

निर्दय कालने ठपको.

ગઝલ-કવાલી.

અરે ન ગુણા! અરે નિર્દય!
અદેખા કાળ શું કીધું?
અમે ભૂખ્યા તણું ભાણું;
ભરેલું તેં લઈ લીધું.-અરે ૧

* * * *

સાખી-ભાર દઇ આસોને, લેવા બેઠો હાથ;
પાડું મારી પતિતને, જરી ન આવી વ્હાલ.

* * * *

રતન આ રંકના કરથી;
અચાનક છીનવી લીધું-અરે ૨

* * * *

સાખી-અભાગીઓ આ દેશ છે,
અભાગણી આ કોમ;
હીરો હસ્ત થકી ગયો,
ઉકળે રોમે રોમ.

* * * *

હતા મગરૂર જે નરથી;
ઉડી ગઇ તે બધી આશા-અરે ૩

* * * *

સાખી-ખીલતાં પહેલ ઠોકર કરી,
પવન અપાર સાથ;
કળી પડી પૃથ્વી પરે,
છે ન ફરકો કો હાથ.

* * * *

હવે એ પુષ્પની સુરભી,
મળે ક્યાંથી અમેને તે-અરે ૪

* * * *

સાખી-પુનર્જન્મ થકને અહીં.
કરજો પ્રભુ આજ;
જ્યાં હો ત્યાં સુખ પામજો,
વ્હાલા માણેકચંદ.

* * * *

હતો એ રત્નની પ્રભા,
હવા ભરના બધા પાશા-અરે ૫
મોતીલાલ ચી. માળવી-બારડોલી.

जैन समाचार संग्रह।

आवश्यक निवेदनः—भारत. दि. जैन तीर्थक्षेत्र कमीटीके सहायक महामंत्री लाला प्रमूदयालजी सुचित करते हैं कि-कई एक धोखेबाज ठग किसी भी भट्टारक या मंदिर आदिकी चपरास या रसीदबुक वगैरह लेकर गांव २ फिरकर धर्मके नामसे चंदा कराते फिरते हैं ऐसा समाचार सोनागिरसे आये है, इसलिये जबतक तीर्थक्षेत्र कमीटीके मंत्री द्वारा 'जैनमित्र, 'दिगंबर जैन','जैन गजट' आदि पत्रोंमें आप यह वांच न लेवे कि अमुक आदमी अमुक जगहके वास्ते चंदा करनेको निकला है तब तक एक पाई भी किसीको न दें बल्कि ऐसे आदमीको पुलिसके सुपुर्द कर हमको सूचना देना। हमारे यहांसे श्री आबूजी क्षेत्रकी सहायताके लिये बुधसेन मुनिम निकले हैं इसलिये जहां २ वे आवें वहांके भाई आबूजी क्षेत्रकी सहायतार्थ उनको अवश्य २ कुछ द्रव्य प्रदान करें, क्योंकि वहां पर आमदनी कम होनेसे घाटा हो रहा है उसकी पूर्ति करना समाजका कर्तव्य है।

સલૂનાપૂજનઃ—આ વર્ષે બળેવને દીને વડોદરા, ઓરાણ,રાનકુવા,ખાનપુર,વગેરે સ્થળે સલૂનાપૂજન કરવામાં આવ્યું હતું. અને રક્ષા–બંધન કથા વાંચવામાં આપી હતી.

મુંબાઈની દી. શુ. જૈન બોર્ડીંગના વિદ્યાર્થીઓની ધર્મ શિક્ષણની પરિક્ષા ગઇ તા. ૧૬ મીએ લેવઇ હતી.

વોલંટીઅરના ચાંદા તૈયાર છે—પાવાગઢ ઉપર થયેલી કોન્ફરંસ વખતના વોલંટીઅરોને આપવાના મેડલો તૈયાર થયા છે, માટે ત્યાં થયેલા દરેક વોલંટીઅરે બરાબર ખાત્રી સાથે અમને પત્ર લખી ચાંદો મંગાવી લેવા.

जैन विधिथी लग्न अने दानः—गया जेठ मासमां दिल्हीमां लाला किशोरीलालजीए पोताने त्यां पुत्रीना लग्न जैन विधिथी करी वेश्यानृत्य, आतशबाजी फुलवाडी वगेरेने तिलांजली आपी हती अने आ लग्ननी खुशालीमां मंदिरो, तीर्थों, पाठशालाओ, बोर्डिंगो वगेरेमां रुं. ५०३॥ नुं दान मोकल्युं हतुं तेम वरपक्ष तरफथी लाला महेरचंदजीए पण रु.१२१) नुं दान कर्युं हतुं तेमज कीशोरीलालजीए दिल्हीनी त्रण पाठशालाना विद्यार्थीओने जमण पण आप्युं हतुं.

तीर्थयात्रानी खुशालीः—दिल्हीमां लाला मोतीरामजीए तीर्थक्षेत्रोनी यात्रा करवानी खुशालीमां त्यांनी पाठशाळाना ३५० विद्यार्थीओने जमण आपी रु. १७२) विद्यादानमां मर्या हता.

કુશલગઢથી બાબુ ધૂલચંદ ધનરાજ જણાવે છે કે અત્રેથી બે માઇલ પર વાગોલમાં એક પ્રાચીન મંદિરછે તેમાં પૂજન વગેરેની વ્યવસ્થા બરાબર નથી તેમ દ્રવ્ય પણ નથી માટે આ મંદિરનો વહિવટ સુધારવાની જરૂર છે.વળી અત્રે કુશલગઢમાં સમોસરણ પૂજન એક માસ સુધી ભારે ઠાઠમાઠથી થયું હતું.

झालरापाटनना शांतिविद्यालय अने औषधालयनी मुलाकात अलवर स्टेटना दिवान छगनलालजी गोधाए गया मासमां लई पोतानो अति संतोष जाहेर करी सर्वे विद्यार्थी तेमज अध्यापकोने मिष्ट भोजन करावी रु. २३॥नुं ईनाम वेंच्युं हतुं.

વોલંટીયરો માટે માંગણીઃ—પ્રાંતિજ દિ. જૈન વર્ધક સભાની વાર્ષિક બેઠક આસો માસમાં પાટનાકુવામાં શા. છગનલાલ જેઠીદાસના પ્રમુખપણા નીચે થનાર છે, તેમાં વોલંટીઅરો થવા ઇચ્છનારાએ સ્વાગત કમીટીના પ્રમુખ શાં. વેણીચંદ હાથીચંદને લાકરોડામાં અરજ કરવી.

લાકરોડામાં સ્વર્ગીય શેઠ માણેકચંદજીના નામનું પુસ્તકાલય ખોલવાની હિલચાલ ચાલે છે.

हयातिमां रु. ६००)नुं विद्यादान अने शास्त्रदानः—धरणगामथी शेठ चुनीलाल अंबुसा गांधी जणावे छे के अत्रेना शेठ झुमकरामसा भगवानसाए पोतानी हयातिमांज उदार अंतःकरण अने धार्मिक लागणीने लीधे रु. ६००) नुं नीचे मुजब विद्यादान कर्युं छेः-१००) 'दिगंबर जैन' ना ग्राहकोने एक पुस्तक भेट वेंचवा माटे, १००) कोल्हापुरना जैन स्याद्वाद ग्रंथ प्रकाशक कार्यालय, ५०) अकोला बोर्डिंग, ५०) दिल्ही अनाथाश्रम, ५०) हिसार अनाथाश्रम, ५०) जैन सिद्धांत पाठशाला-मोरेना, ५०) काशी-स्याद्वाद महाविद्यालय, ५०) श्राविकाश्रम-मुंबाई, ५०) जैन सिद्धांत भवन-आरा अने ५०) ब्रह्मचर्याश्रम--हस्तीनापुर. उपर मूजबना रु. ६००) दान करीने ते तरतज सर्वे स्थळे मनीओर्डरथी मोकली आप्या छे, जेमांना अमोने पण रु. १००) मळी गया छे, जेथी आवंता वर्षमां एक पुस्तक आ पत्रना ग्राहकोने भेट तरीके वेंची शकाशे. हाथे तेज साथे अने तरत दान तेज महान पुण्य छे माटे दरेके पोतपोतानी हयातिमां दान पुण्य करवानी अने ते पण मोंढे कहीने बेसी न रहेतां तरतज जे संकल्प कर्यों होय ते ते रकमो ते खातांओने तेज वखते मोकली आपवानी जरुर छे. शेठ झुमकसाए कंईपण निमित्त वगर आवुं जे महान विद्यादान कर्युं छे ते माटे तेओ अति धन्यवादने पात्र छे अने तेमनुं अनुकरण बीजा श्रीमानोए करवुं जोईए.

જીર્ણોદ્ધારની જરૂરઃ—કાણીસાથી મથુરદાસ કીલાભાઇ જણાવે છે કે ખંભાતમાં દિગંબરી પ્રાચીન મંદિર છે ત્યાં દિગંબરીની વસ્તી નથી તેમ મંદિર જીર્ણ હાલતમાં છે માટે તીર્થક્ષેત્ર કમીટીએ આ મંદિરના જીર્ણોદ્ધારની વ્યવસ્થા કરવાની જરૂર છે.

बनारसमें धर्मसम्मेलनः—गत ता. २४ से २७ जुलाई तक आर्यसमाज—बनारसका वार्षिक उत्सव बड़ी धूमधामके साथ हुआ था, जिसमें एक दिन धर्मसम्मेलन हुआ था, और उसमें 'मुक्ति' के विषयपर सभी धर्मवालोंको व्याख्यान देनेकी प्रार्थना की गई थी, जिससे एक पादरीने ईसाई धर्मानुसार, एक मोलवीने मुसलमानी धर्मा-

नुसार, एक बौद्धगुरु धर्मपालने और जैनोंकी तर्फसे पः गजाधरलाल जैन शास्त्रीने 'मुक्ति' के विषय पर व्याख्यान दिया था, जिसमें पं. गजाधरलालजीने जैन धर्मानुसार सविस्तर आश्रव, बंध, संवर, निर्जरा तथा कर्मोंके भेद प्रभेदपूर्वक बहुत ही सरलतासे 'मुक्ति' का स्वरुप सुनाया था, जिसको सुनकर सब लोग बहुत प्रसन्न हुए थे। इस उत्सवमें १००० आदमी सामिल होते थे।

साप्ताहिक सभाः—सहारनपुरमें दि. जैन बालबोधिनी सभा करीब १० माहसे स्थापित है, जो कि प्रति रविवार मंदिरजीमें होती है और धार्मिक व्याख्यान होते है, जिससे धर्मकी बहुत कुछ उन्नति हो रही है।

त्यागीओनो चातुर्मासः—त्यागीजी ऐलक पन्नालालजीए अजमेरमां, क्षुल्लक मन्नालालजीए रतलाममां, त्यागी आनंदीलालजीए दाहोदमां, भट्टारक देवेंद्रकिर्तीजीए कारंजामां, ब्र. हेमसागरजीए करमसदमां, ब्र. शांतिदासजीए अरकापुरमां, ब्र. शीतलप्रसादजीए मुम्बाईमां तेमज बे नवीन कहेवाता भट्टारकोए ईडर–सोजीत्रामां चातुर्मास कर्यो छे.

ગતાંકનો સુધારોઃ—ગયા અંકમાં સ્વર્ગવાસી દાનવીર શેઠ માણેકચંદજીનું જીવન ચરિત્ર અપાયું છે તેમાં શેઠના હયાત પુત્રનું નામ પુનેમચંદ લખવામાં આવ્યું છે, તેમ નથી, પણ હાલ જે એક પુત્ર શેઠ માણેકચંદજી મુકી ગયા છે તેનું નામ ભાઈ જીવણચંદ છે અને તેની ઉમર હાલ ૫ વર્ષની છે. પુનેમચંદ નામે તો એક પુત્ર પ્રથમ થયો હતો અને તે સવા વર્ષનો થઈ કાળધર્મ પામેલો હતો.

સ્મારક શું થવું જોઈએ ?—દાનવીર શેઠ માણેકચંદજીના સ્મારક માટે શું થવું જોઈએ એ બાબતના કેટલાક લેખો અમોને મળ્યા છે, પણ તે હાલ પ્રકટ ન કરતાં સ્મારક ફંડમાં સારી રકમ ભરાયા પછી એ સંબંધી દરેકના તથા અમારા વિચારો પ્રકટ કરવામાં આવશે.

સ્થાનાભાવને લીધે મુલતવીઃ—આ અંકે અ.ક શેઠ માણેકચંદજી સંબંધી શોકોદ્ગારના લેખો અને કવિતાઓથી રોકયા છતાં હજી કેટલાક લેખો અને કવિતાઓ પ્રકટ થઇ શકયાં નથી, પણ તે સમયાનુકુલ પ્રકટ કરવામાં આવશે.

अध्यापकोंकी आवश्यकताः—खींचीवाडा दि. जैन प्रांतिक सभाकी तर्फसे पाठशालाएं खुल रही हैं जिसके लिये १० अध्यापकोंकी आवश्यकता है। इस बारेमें पत्रव्यवहार शेठ हीरालालजी, महामंत्री, राघोगढ (गुना छावणी) से करे।

जबलपुरनी जैन बोर्डिंगने शेठ हालचंद नारणदासजीनुं नाम जोडवामां आव्युं छे. आ बोर्डिंगनुं नवीन मकान खुल्लुं मुकवानो मेळावडो ता. ३जी जुलाईए भारे ठाठथी थयो हतो. शेठ नारायणदासजी अने बंने विधवाओए रु.४००००) खरची बोर्डिंगनुं मकान बंधावी आप्युं छे तथा एक बंगलो भेट आप्यो छे जेनी मासिक

उपज रु. १४०) आवे छे. आथी आ बोर्डिंग स्थायी थई छे.

ઓનરરી ઉપદેશક—પાલીતાણા કોન્ફરંસમાં થયેલા ઠરાવની અસરથી સાગર નિવાસી પં. મુલચંદજી ઝાંસી પ્રાંતમાં કંઈ પણ ખર્ચ લીધા વગર ઑનરરી ઉપદેશક તરીકે ભ્રમણ કરી રહ્યા છે.

एक वधु वियोगः—स्वर्गवासी शेठ माणेकचंदजीना वियोगने महीनोज थयो छे एटलामां एक वधु वियोगना अत्यंत शोकजनक समाचार मल्या छे के कलकत्ता निवासी शांत स्वभावी बाबू धन्नूलाल अग्रवाल अटार्नी सोलीसीटर के जेओ शीखरजी तीर्थ माटे तन, मन अने धन द्वारा अथाग परिश्रम करी रह्या हता तेओ श्रावण सुद १९ ने दीने मात्र बेज दिवसनी मांदगीमां ओचींतां स्वर्गवासी थवाथी दि. जैन कोमने एक महान कार्य कर्तानी वधू खोट पडी छे.

મુંબાઈમાં સભાઓ:—સ્વર્ગીય શેઠ માણેકચંદજીના નવીન રૂ. અઢીલાખના દાન માટે તેમના કુટુંબીઓને અભિનંદન આપવાને મુંબઈમાં પં. ગોપાળદાસજી બરૈયાના પ્રમુખપણા નીચે તા. ૩૦ મી જુલાઈએ તથા હાલમાં ચાલતી લડાઈને લીધે બ્રીટીશ તાજ તરફ વફાદારી દર્શાવવાને દિ જૈનોની જાહેર સભા શેઠ નવલચંદ હીરાચંદના પ્રમુખપણા નીચે થઈ તા. ૨૦ મીએ હીરાબાગમાં મળી હતી.

मरण समये अनुमोदनीय दानः—दांता (जैपुर) निवासी स्वर्गीय रीखवचंदजीनी धर्म पत्नी ७० वर्षनी वये समाधि मरण सहित मृत्यु पाम्या छे जेमनी पाछल तेमना पुत्र केशरीमलजीए तीर्थो, मंदिरो तथा विद्यादानमां रु. १७०१) काढ्या छे.

नवा जैनः—मानचेस्टर (इंग्लांड) पासे पेन्डलटननिवासी मी. आर मीलीयने जैन धर्म स्वीकार्यो छे अने तेओ लंडनना महावीर ब्रधरहुडमां जोडाया छे.

सीमलामां जैन मंदिर अने धर्मशाला बनाववा माटे रु. ४००००) नी जरुर छे जे माटे रु. ७५००) भराया छे तेमां रु. १२९२) तो इंदोरनिवासी शेठ कल्याणमलजीए भर्या छे.

कलकत्तामां श्रीमान् जाणीता पं. लक्ष्मीचंदजी लश्करनिवासीए पधारी १९ दीवसमां २१ वखत सभाओ भरी उपदेश आप्यो हतो जेथी अनेक नियमो लेवाया छे तेथी कलकत्ताना जैनो तरफथी एक मानपत्र पं. लक्ष्मीचंदजीने अपायुं हतुं.

મરાઠી માસિક:—'જૈન બોધક' નામનું મરાઠી માસિક ફરી ચાલુ કરવાની સોલાપુરમાં હિલચાલ ચાલી રહેલી છે.

યુરોપમાં ભયંકર લડાઈ:—હાલ યુરોપમાં ભયંકર લડાઇ ચાલી રહી છે, જેમાં એક તરફ જર્મની અને ઓસ્ટ્રીયા છે ને બીજી તરફ સર્વીયા, રશીયા, ઇંગ્લંડ, ફ્રાન્સ, બેલજીયમ વગેરે છે. આ મહાભારત લડાઈથી આખી દુનિયાના વેપાર ઉપર તથા દરેક રાજ્યમાં ભારે ઉથલપાથલ થઇ રહી છે. આપણા બ્રીટીશ રાજ્યકર્તાને પણ આ લડાઈમાં સંડોવાવું પડ્યું છે, તેથી એક રાજભક્ત પ્રજા તરીકે દરેક સ્થળના જૈનોએ સભા ભરી બ્રીટીશ રાજ્ય તરફ બેહદ વફાદારી દર્શાવવી જોઇએ.

યુરોપીઅન પંડિતનો પ્રવાસઃ— જૈન શાસ્ત્રોના અભ્યાસી અને નવ ભાષાના જાણકાર તેમજ પ્રાચીન શોધખોળ કર્તા ડૉ. એલ. પી. ટેસીટોરી જેઓ રોયલ એશીયાટીક સોસાઇટી ઓફ બંગાળમાં પ્રાચીન મારવાડી ભાષાના ગ્રંથોનું સંશોધન અને અનુવાદ કરી રહેલા છે તેઓ હાલ રજપુતાનાના પ્રવાસે નીકળેલા છે, જે દરમ્યાન ગયા માસમાં શીવગંજમાં શ્વે. મુનિ વિજયધર્મસુરીની તેમણે મુલાકાત લીધી હતી અને ત્યાં હિંદી ભાષામાં વ્યાખ્યાનો આપ્યાં હતાં.

જૈન લેફ્ટેનંટ ડોકટર— ભાવનગરનિવાસી ડૉ. નાનાલાલ મગનલાલ મહેતા આઇ. એમ. એસ. (લેફ્ટેનંટ)ની પરીક્ષા વિલાયતમાં પસાર કરી હિંદમાં આવી પહોંચ્યા છે. આ પરીક્ષા પસાર કરનાર આ પ્રથમ જૈનજ છે.

શોક સભાઓઃ— દાનવીર શેઠ માણેકચંદજીના સ્વર્ગવાસ માટે શોક દર્શાવનારી સભાઓ આખા હિંદમાં ઘણેજ સ્થળે થઇ હતી જેના કેટલાક ગામોના નામો ગયા અંકમાં પ્રકટ કર્યાં હતા અને વધુમાં મધુવન, માલાવાડા, વસો, ખંડવા, રણાસણ, માંડવી, ગોરેગાંવ, ઝાબુઆ, હોસુર. રાણાપુર, ઇસાગઢ, બનારસ, સોનાસણ, લાકરોડા, જબલપુર, ઓઘેગાંવ, ધાયજ, ઝાલરાપાટન, કુશળગઢ, દીલ્હી, ભાવનગર, વેડચ; દાહોદ, લાહોર, કોલ્હાપુર, પ્રાંતિજ, એરાણ, અલાહબાદ, સતના, ગયા, અજમેર, મ્હેસુર, સીવની, બીજનોર, બડોત, લલીતપુર, ફલટણ, વડવાણી વગેરે અનેક સ્થળે શોકસભાઓ થઇ હતી અને દિલગીરીના તારો અને પત્રો મુંબાઇ મોકલાયા હતા તથા કેટલાક સ્થળોએ વેપાર ધંધો બંધ કરી હડતાળો પાડવામાં આવી હતી તેમજ મંદિરમાં પુજનો કરાવવામાં આવ્યાં હતાં.

"दिगंबर जैन" नी १० भेटो.

'दिगंबर जैन' पत्रना आ वर्षना ग्राहकोने १० भेटो आपनार छे ते पैकी छ भेटो मोकलाई चुकाई छे अने सातमी भेट "श्री प्रातःस्मरण मंगल पाठ," आठमी भेट "उपदेश माला," अने नवमी भेट "श्री दशलक्षणधर्म" आ त्रण पुस्तको खास वधारा तरीके आ अंक साथे वेंचवामां आवेलां छे ते सर्वे ग्राहकोए संभाळी लई तेनो घटतो उपयोग अवश्य करवो. 'उपदेशमाळा' वडोदरामां हिंदी भाषाना बीनजाणकारने हाथे छपायली होवाथी तेमां घणी अशुद्धि रही गयेली छे ते तरफ दृष्टि न करतां ते पुस्तकनो सारज ग्रहण करवानी सर्वेने सूचना करीए छीए.

મુઝફરપુરમાં પં. કસ્તુરચંદજી ઉપદેશકે પધારી જૈન અજૈનો વચ્ચે અનેક વ્યાખ્યાનો આપવાથી ત્યાં જૈનધર્મની સારી ઉન્નતિ થઈ છે. વળી ત્યાંના જૈનો તરફથી પં. કસ્તુરચંદજીને માનપત્ર આપવામાં આવ્યું હતું.

બારાં (કોટા)થી એક માઇલ ઉપર નસીયાંજીમાં કુંદકુંદાચાર્યજીની મોક્ષભૂમિ છે અને ત્યાં કુંદકુંદાચાર્યનાં પગલાંની છત્રી પણ છે.

કાનપુરના જૈન ઔષધાલય સારા પાયા ઉપર ચાલે છે અને તેનો લાભ સાર્વજનિકમાં ઘણેજ લેવાય છે.

મુલત્વીઃ— સ્વીકાર અને સમાલોચના સ્થાનાભાવને લીધે મુલત્વી.

शोक समाधान।

संसारकी अथिरता।

(१) यदि किसी देहधारीको एक दिन भोजन न मिले, या रातको किसी तरह नींद न आवे तो यह शरीर इस तरह मुरझा जाता है कि जिस तरह अग्निके निकट रखा हुआ कमलका पुष्प और यह नरदेही रोगसे, पवनसे, पानीसे, आगसे, शस्त्रसे, जहरसे, विषधारी जन्तुओंसे एक पलभरमें नष्ट हो जाती है ऐसा विचारकर हे प्रिय भ्राताओ! इसके नाश होनेमें आश्चर्य क्यों करते हो? ऐसी अवस्थामें यदि तुम इसको स्थिर समझते हो, तो तुमारी भूल है।

(२) यह शरीररूपी घर दुर्गन्धित और अपवित्र पदार्थोंसे बना हुआ है। क्षुधा, तृषा, रोगादिसे घिरा हुआ है। मल, मूत्र, कफ, रुधिर, राध, वगैरहसे पूरित है। अपने आप ही जरारूप अग्निकुण्डकी ओर जा रहा है। यह सबको मालूम है, परन्तु खेदका विषय है कि ऐसा होते हुए भी मोही जीव इसको पवित्र और स्थिर समझता है।

(३) पानीके बुद्बुदसम तो शरीर है, इन्द्रजाल सी माया (पूंजी) है और प्रचण्ड पवनसे तत्काल उड़ जानेवाले मेघ खण्डकी तरह विघटनेवाले गृहादि हैं। विजलीकी दमक जैसे विषय सुख हैं, फिर ऐसी सामग्रीके संयोग-वियोगमें हर्ष-शोक करते हैं। हम उनको क्या समझावें?

(४) यह शरीर जन्म जरा मृत्युका ठिकाना है। समय समय में इसका स्वरूप पलटता है। जीवात्मा इससे भिन्न है। आत्माका इससे निकल जाना ही मृत्यु कहाता है, तो ऐसे निकल जानेपर ज्ञानवानोंको शोक करना अनुचित है। ऐसे समय परतो अपने आत्मस्वरूपके चिन्तवनमें उपयोग लगाना चाहिये, जिससे फिर ऐसा नाशवान शरीर धारण न करना पड़े।

(५) यदि अपने पाप कर्मके उदयसे इष्ट मित्र पुत्र कलत्रादिका वियोग हो जाय तो उसके विरह दुःखसे शोकित होकर रोने, विलाप करने और रात्रि दिन उदास रहनेसे हम आगेके वास्ते सिर्फ अपने ही धर्म अर्थ काम और मोक्ष इन चारों पुरुषार्थोंकी हानि करते हैं और मोहकी वृद्धी करते हैं जिससे फिर भविष्यमें भी असाता कर्म उदय होगा।

(६) सूर्य जैसे प्रभातमें उदय होकर सायंकालको अस्त हो जाता है ऐसे ही हरएक प्राणीका शरीर उत्पन्न होता है और विला जाता है। संसारमें सब प्राणियोंके इष्ट मित्रादि उत्पन्न होते हैं और मरते हैं, फिर उनका शोक करना कहांतक उचित है? हरेकको विचार करना चाहिये।

(७) वृक्षोंमें कोंपल पत्ते पुष्प फल लग कर समय पर झड़ पड़ते हैं, ऐसी ही हालत

कुटम्बोंकी है, मानों यह प्रकृतिका अनिवार्य नियम है। फिर उत्पन्न होनेमें हर्ष और मृत्यु होनेमें शोक काहेका ? उचित है कि संसारकी हरेक सामग्री पर विचार कर सन्तोष धारण करें।

(८) जो कोई अपने इष्ट वियोगका शोक करता है, मानों वह अन्धकारमई गहरी गुफामें नृत्य करता है। यदि वह बुद्धि और विवेकसे प्रवर्ते और संसारकी अवस्थाको विचार कर धर्मका शरण ग्रहण करे, तो उसके दुःखोंका तुरन्तही अन्त आ जाता है।

(९) संसारमें जितनी वस्तु हैं उन सबकी स्थिति बन्धी हुई है, सो अपने२ करार माफिक रहती हैं। हम अधिक रखना चाहें तो नहीं रह सकती हैं ऐसा निश्चय समझकर इष्ट वियोगका शोक तजना उचित है क्योंकि सांप निकल जानेपर लकीर पीटना फिजूल है।

(१०) संसारकी मायाजालमें फंसे हुए मोही जीव इष्ट वियोगका शोक मनाता है और विलाप करता है सो मूर्खोंका शिरोमणि है क्योंकि विलाप करनेसे दुःख दूर होनेकी बजाय दूना बढ़ता है एक तो इष्ट वियोगका दुःख और दूसरा शोक और विलापका दुःख, यह डबल दुःख फिर आगामी अशुभ कर्मोंका बन्ध, ऐसे दुःखोंकी परम्पराको विस्तारनेवाला ही मूर्खशिरोमणि होता है।

(११) हे भ्रात! क्या तू नहीं जानता? क्या तू नहीं सुनता, क्या तू नहीं देखता कि यह संसारकी सामग्री केलेके स्थंभ समान निःसार है, कपूरकी तरह उडनेवाली हैं। ऐसी दशामें अपने इष्टके वियोगका इतना शोक क्यूं करता है? तेरा शरीर जो तुझे प्रिय है इसकाभी तो अन्त होगा। तुझे उचित है कि धर्मका स्वरूप विचार।

(१२) जो संसारमें उत्पन्न हुआ है वह अवश्य मृत्युकी ओर जा रहा है और एक दिन उसका अवश्य अन्त होगा, फिर तेरे इष्ट मित्रोंके लिये तेरा रोना, मानों जनशून्य अरण्यमें रोनेके सदृश है। वहां कौन सुनेगा! मरनेवाला पीछा आकर अपने प्यारोंको ढाढस बंधाता आजतक नहीं सुना न देखा, तो फिर रोना वृथा है।

(१३) इष्ट वियोग और अनिष्ट संयोग अपने २ पूर्वकृत कर्मोंका फल है। रो कर भोगो, चाहे सन्तोषसे भोगो। रो मत और सन्तोष पकड़, जिससे आगेको आराम मिले। और कभी फिर इस दुविधामें न फंसे।

(१४) इष्ट वियोगका शोक करना उस समय तो उचित भी है कि जब कुछ फायदा होता हो या कीर्ति या यश होता हो, या सुख होता हो, या धर्म होता हो और यदि इनमेंसे एककी भी प्राप्ति नहीं होती है, तो तेरा विलाप करना मानों सुख

कूटकर आटा निकालना या बांझके नपुंसक पुत्रके आकाशके पुष्पोंका सेहरा बांधकर पत्थरकी पुतलीसे विवाह करके उसकी सन्तान देखनेके सदृश निःसार है। उलटी तेरी अज्ञानता प्रगट करनेके सिवाय कुछ नहीं।

(१५) जैसे शायंकालको वृक्षपर चिड़ियोंने बसेरा लिया और प्रभात ही चुगेके वास्ते चहुं दिशिको उड़ गई यही हालत तेरे कुटम्बीजनोंकी है, फिर गम करनेसे फायदा क्या ?

(१६) संसाररूपी महा अरण्यमें अज्ञान रूपी अन्धकार छाया हुआ है जिसमें अनेक संकटरूपी विकट हाथी स्वछन्द विचर रहे हैं, चिन्ता रूपी सर्प मुंह फाड़े बैठे हैं। नरकरुपी गहरे गढ़ेमें पडजानेका बड़ा डर है ऐसे भयानक जंगलमें कहीं कहीं श्री गुरूके ज्ञानरुप किरणोंका उजेला मिलता है इस लिये उचित है कि उनके प्रकाशसे जंगलसे निकलने (मोक्ष) का रस्ता तलाश कर सब प्रकारके रंज गम शोक चिन्तासे बच कर धर्म सेवन कर जिससे इस जंगलके अन्तमें मुक्तिपुरीका स्वराज्य प्राप्त हो।

(१७) आयु कर्म जितना पूर्व बांधा है, उसीके अनुसार यहां जीवन मरण है उसमें एक पलभी कोई घटा बढ़ा सकता नहीं, इतना जानते हुए भी शोक मनाता है सो बड़ी लज्जाकी बात है।

(१८) धानके कोठेमें या थैलीमें जितने कन या मुद्रा भरी हैं उतनी ही निकलेंगी, कोई बढ़ा नहीं सकता, तो फिर अपना इष्ट अधिक कैसे ठहर सकता है ऐसा समझकर शोक तज।

(१९) जैसे भ्रमर एक पुष्पसे दूसरे पुष्प पर मधु ग्रहण करनेको उड़ता फिरता है, यही स्वभाव व कर्म जनित उपाधि इस जीवको लग रही है कि यह जन्म मरण करता फिरता है ऐसी दशामें ज्ञानी पुरुष हर्ष शोक न करें।

(क्रमशः)

विनोद-बाण.

मारी दिलगीरी.

प्रिय वांचको ? हुं तमारी सामे घणे समये हाजर थाउं छुं. मारी गेरहाजरीथी तमो मनमां फफडता तो हशोज के ए गप्पीदास विनोदी क्या छट्टे खुणे भराई गयो ? एनां धीचोपड, दीलखुश अने मीठी झाटकणीवाळां रमुजी लखाण विना एकलां लुख्खां वांचनथी केम चाले ? पण माफ करजो भाईओ। तमारो सेवक कोई अणधारी संसारी आफतमां सपडाववाथी तमारी सेवामां नियमीत हाजर थई शक्यो नथी, ते बदल बहु दिलगीर छुं अने हवे दर महिने दोडतो तमारी सन्मुख हाजर थवानी आशा आपुं छुं !!!

चिंतामणी रत्न गयुं !

माईओ ! गया मासनो गंडेरीना ककडा जेवो अने वळी बेहद काळा लीटा खेंचेलो " दिगंबर जैन " नो अंक जोई हुं तो आश्चर्यमांज गोथां खावां लाग्यो के आ वळी शी आफत ! काळा लीशोटा तो शोकदर्शक गणाय, तो ' दिगंबर जैन ' ने एवो शुं जबरो शोक पडी गयो हशे के ठाम ठाम लीशोटाज लीशोटा ! खेंची मार्या छे, पण उपर लपेटेली दानना सागर माणेकचंदजीनी छबी जोई बंदो व्हेमायो के आ मोटी छबी वळी शुं काम ? विचार थयो के अंदर वांचुं तो खरो, शी भयंकर खबर छे ! वांचुं शुं मारुं कपाळ ! पहेले पानेज " दिगंबरीनो दीवो बुझाई गयो " झगझगता हीरातुल्य वीरपुत्र माणेकचंदनुं जादुइ रीते मरण ! हाय ! शुं ते वखतनी मारा हृदयनी स्थिति ! चोपानीयुं पण हाथमांथी पडी गयुं. एक पछी एक अनेक तर्क वितर्क दोडी आवे के हाय, हाय ! आ शुं स्वप्नुं के साची वात ! पण खोटुं शुं होय ? आपणां दिगंबरीओनां नशीबज टुंकां त्यां काळनो शुं वांक ? गयुं ! गयुं ! चिन्तामणी रत्न हाथथी गयुं ! ! !

स्मारक फंड माटे स्वार्थत्यागनी जरुर.

जे नरबच्चाए पोतानी कोमने माटे दश लाख रुपीआ कांकरा माफक खरची विद्यादाननो अमुल्य स्तंभ रोप्यो ! उंघती दिगंबरी कोममां जागृति पेदा करी, असंख्य अभण बाळकोने विद्वान बनाव्या, अनेक अनहद दुःखी विधवाओने सुमार्गे लगाडी, अनेक तीर्थोनुं रक्षण कर्युं, अनेक टंटा बखेडा पताव्या, ते महान् नरनो खाली अफसोस करी बेसी रहेवुं ए शुं आपणे माटे योग्य गणाय ? नहि, कदी नहिंज. त्यारे शुं करवुं ? स्मारक फंड खोलेलुं छे तेमां नाणां मोकलवां के फंड गंजावर थाय तो तेमनी यादगीरी कायम रहे. रुपीया बे रुपीया के पांच दश रुपीया तो वखते क्यांए मोजशोखमां उडावी दइए छीए के जे तदन नकामा जाय छे, पण आ तो उपकारनो बदलो अने परमार्थी पुरुषनी कदर के लागणी खातर फकत थोडाज पैसानो स्वार्थ त्याग करवानी मारी सुचना छे. कांइ हजार बे हजार तो तमो आपो ए नहिं, ने हुं कहुं पण नहिं, माटे मन मोकळुं करी बेहेला बेहेला कांइने कांइ मोकलो. हुं पण ए माटे भीक्षा मागुं छुं. धर्मने खातर भीख मांगवामां कंई शरम नथी, माटे जरा समजीने आजेज मनीओर्डर करी मोकली आपो. एवो विचार मनमांथी काढी नांखजो के रुपीआनुं के बेनुं आटलुं घी जतुं रहेशे ! तेओए लाखोनुं घी कोमने माटे पोताने पेटेथी गुमाव्युं छे ते जरा मगजमां उतारजो, पछी मोकलवा विचार करजो. समज्या के माईओ !

बुड्डा बावानी धमपछाड.

आपनी पेढी जुनी सम ! महासभाना

पाटवी कुंवर 'जैन गजट' भाइ तो हमणां हमणां कांइ बहु पहोळा चोडा चितरवा मंडी पडया छे। कंई पीत विकार तो नहि थयो होय ? केमके पीतवाळाने बधुं पीळुंज देखाय, तेम तेने पण बधी दुन्या जे करे ते खोटुं देखाय छे; पण होय, ते तो बुढ्ढा बावा छे। हाल तो एक पति चंपतराय गया अने बीजा मोटा पति माणेकचंदजी गया एटले वायुना उछाळामां बकारो करतुं हशे. बाकी भाइ तो आचका डचका खाता बहार पडे छे. जाणे सो दहाडाना मांदा होय! अनियमित अने अडधी साइझ! वखाण तो गाडां भरीने करे छे के मारां जेवुं दुन्यामां कोई छेज नहि. लखाण पण तारीफ वगरनां होय वा होय, पण जोजे हवे वधारे मांदु नहीं थइ जतुं केमके मोटा पातिनो अफसोस ताजो छे, अने वखते डागळी चस्की जाय तो! लांबी मांदगी नहि भोगववी पडे!

ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ

''दिगंबर जैन''ना मोटा भाईनो लखारो!

मला 'गजट'भाइने 'दिगंबर जैन'ना लेखो अने चढता कार्य माटे पण सुग आवे छे, पण आवेज तो. नानुं थइ आगळ वधे ते केम खमाय? कंईने कंई खोड काढी हलकुं पाडे, तो घराक घटे केनी, पण तेना बळापामां 'दिगंबर जैन' ना ग्राहको वधताज जाय छे, अने दीवाळी लगी पुरा बे हजार थशे, पछी तो कोण जाणे मोटाभाई शुं शुं बळापो करशे ते प्रभु जाणे! खाबोचीयामांज समुद्र जोइ रह्या छे एटले एमज होय तो ! 'दिगंबर जैन' तो बहोळे हाथे समुद्र तरवा मांगे छे, त्यारे मोटाभाई खाबोचीयामांज फुलाया करे, ए पण तेमनी वहोळी अक्कलनो नमुनो ! 'दिगंबर जैन' तेमने हलका लेखोनो जवाब पण नहिं आपे, तोपण मोटाभाई लखलखारो करी पोतानी दोढ चतुराइ दुन्याने देखाडे, ए पण तारीफ जेवुं ! ने मोटाभाइनी खुबी !!

ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ

चोमासामां लग्नसरा जेवी धमाल.

सारां सारां मीष्टान जमवा होय तो जरा इडरमां पधारजो. हालमां श्री श्री श्री बिजयकिर्तीजी मोटा महाराज त्यां बीराजे छे! खासी भरी भावनाओ थाय छे! नहिं, लग्नसरानी लग्नसरा चोमासामां नीकळी छे, अने जमणवारनी धमाल पडे छे, पण धमाल केम नहिं पडे ? केटले बधे वरसे आवा महाराज पधार्या अने केटलो बधो उपदेश आपे छे ते लोको गांडाधेला थई कंसार घी ने लाडू गांठीया जमे जमाडे तेमां खोटुं शुं ? उत्साहमां पेटपूजा पहेलीज होय तो ! बाकी महाराजनो कांइ लांबो पहोळो खरच नथी ! फकत पांच पचीश रुपीयाज ! केमके त्रण चार घोडा, आठ दश माणस महाराजने उपाडवा ने बंदुकडी झालवा वधारे कांइ नथी ! बाकी राजा महाराजा तो सो सो बबेसो माणस राखे अने आ तो जैनना राजाने फक्त आटलुंज, ते कांइ वधारे छे ? — विनोदी.

हाय! दुर्भाग्य!

न जाने जैन समाजका कैसा दुर्भाग्य है कि यह सदा किसी न किसी विपत्तिमें ही फंसी रहती है। इसके जीवनका एक एक पल शोक और दुःखमें ही वीतता है। इसके दुर्भाग्यसे प्रथम तो इसके जीर्ण रोगके दूर करनेवाले वैद्योंका ही अभाव है, यदि दैवयोगसे मिल भी जाते हैं तो इसके तीव्र अशुभ कर्मोंके उदयसे स्वयं वैद्यराज ही यम देवकी भेंट हो जाते हैं। कितने ही महापुरुषोंने दृढ़ संकल्प किया कि हम इस जातिको शीघ्र दुःखावस्थासे निकालकर रोगसे मुक्त करेंगे, परंतु शोक है कि वे शीघ्र अकाल मृत्युके ग्रास बन गए। अभी हम बाबू देवकुमारजी आदि महापुरुषोंका शोक न भूले थे और समाजमें उनकी त्रुटि पूरी न हुई थी कि यकायक एक दूसरी आपत्ति हम पर टूट पड़ी, जिसने सर्वत्र भारतमें—जैनसमाजमें खलबली मचा दी। उत्तरसे दक्षिण तक, पूर्वसे पश्चिम तक जैन संसारमें शायद ही ऐसा कोई व्यक्ति होगा जो श्रीमान् दानवीर जैनकुलभूषण सेठ मानिकचन्द हीराचन्दजी जे. पी. बम्बईनिवासीका यशस्वी नाम न जानता हो। नहीं २ जैन समाजका बच्चा २ आपके नामसे परिचित है। आपके उदारता दयालुता आदि गुणोंसे सम्पूर्ण भारतभूमि गूंज रही है।

शोक, महा शोक! कि आज आपकी दिव्यमूर्ति इस संसारमें हमारे नेत्रोंसे अदृश्य हो गई!! हा! दुष्ट काल, तुजे किंचित् भी दया न आई? क्या तुझे किंचितभी दया न आई? क्या तुझे अपने पापी पेटकी क्षुधा मिटानेके लिए और कोई न मिला? क्या तुझे जैन समाजको ही दुःखी करना अभीष्ट था? निर्दई, पापी, तूने १३ लाख जैनियोंके दिलोंको दुखाकर अपने वज्र हृदयको शांत किया। अरे दुष्ट पापी! शेठजी जैसे सरल स्वभावी, शांतचित्त मनुष्यने तेरा क्या बिगाड़ा था? वे स्वप्नमें किसीका बुरा न विचारते थे, किंतु सदा इसी चिंतामें रहते थे कि किसी तरह जैन समाज जिसकी बड़ी हीन अवस्था हो रही है उन्नति करे और अन्य समाजोंकी समान उच्चावस्थाको प्राप्त हो।

उनके जीवनका एक मात्र यही उद्देश्य था। बहुत दिनोंसे व्यापारादिका काम भी छोड़ दिया था और केवल धर्मोन्नति व समाजोन्नतिके कार्योंमें ही अपना सम्पूर्ण समय व्यय करते थे। एक प्रतिष्ठित धनाढ्य होनेपर भी आप स्वार्थ और अभिमानको तिलांजुली देकर शारीरिक कष्टोंको सहते हुए चहुं ओर भ्रमण करते थे और नह

जिस चीजकी कमी देखते थे तत्काल उसे दूर कर देते थे। आज समाजमें जितनी संस्थाएं हैं, जितने आंदोलन हैं, उन सब के नेता आप ही थे। ऐसा कोई भी उन्नतिका काम समाजमें नहीं हुआ, जिसमें आपने अग्र भाग न लिया हो और तन मन धनसे सहायता न की हो। आपने जैन समाजका जितना उपकार किया उसके प्रगट करनेके लिए हमारी लेखनीमें सामर्थ्य नहीं। हम केवल इतना ही कह कर संतोष करते हैं कि वर्तमानमें आपकी समान सज्जन, धर्मात्मा, निस्वार्थी, समाज हितैषी, परोपकारी इस समाजमें न कोई था और न कोई है। आपने अपना तमाम जीवन जैन समाजके हितार्थ अर्पण कर दिया था और आपके ही प्रभावसे आपका सम्पूर्ण कुल आपके समान उदार और दयालु हो गया था। आपके आश्रयसे कितने ही निर्धन धनवान हो गए और कितने ही मूर्ख विद्वान हो गए।

अतएव जैन समाजका कर्तव्य है कि आप जैसे महापुरुषका एक स्मारक चिन्ह बनावें, जिससे सदैवके लिए उनका नाम चिरस्मरणीय रहे और आपकी आपके उपकारियोंके प्रति भक्ति, प्रेम, वात्सल्य और कृतज्ञताका प्रकाश हो। हमें आशा है कि जैन समाज शीघ्र रुपया इकत्रित करके एक स्मारक चिन्ह बनाएगी। स्मारक क्या होना चाहिए इसका पीछेसे विचार किया जायगा। अभी केवल प्रत्येक ग्राम और नगरमें जितना हो सके रुपया इकठा करके सूरतमें 'दिगंबर जैन' ऑफिसको भेज देना चाहिये। दातारोंकी सूचि भी 'दिगम्बर जैन'में प्रकाशित होती है।

अंतमें हम श्री सर्वज्ञ देवसे प्रार्थना करते है कि सेठजीकी पवित्रात्माको भव२में शांति मिले और उसके द्वारा सदा जैनधर्म और जैनसमाजका कल्याण होता रहे। हम स्वर्गीय सेठजीकी धर्मपत्नी, पुत्री तथा अन्य कुटम्बीजनोंसे विनयपूर्वक निवेदन करते हैं कि इस संसारकी असारता पर विचार करके शोकको त्याग करें और धैर्य धारण करें।

सेठजीके वियोगसे दुःखी—
दयाचन्द्र गोयलीय—लखनउ.

अब क्या करें?

बन्धुओं! हमारा अग्रेसर तथा जैन मात्रका सच्चा हितैषी धर्मवीर दानी जैन कुलभूषण तो लोगोंसे सदाके लिये मोह छोड़कर अमरपुर (स्वर्ग) को प्रस्थानकर गया। चारों ओर करुणाजनक ध्वनि सुननेमें आ रही है। जैनों ही के नहीं, किन्तु उक्त महानुभावसे परिचित स्वदेशी तथा विदेशी अजैनोंके भी चेहरे पर शोक चिन्ह दृष्टिगत होते है, सो क्यों? इसका

कारण यह है कि उक्त सेठजी (माणिकचन्द हीराचन्द) ने अपने सरल स्वभाव, कार्यकुशलता, मिष्टभाषण, परोपकार, दान, शील, उत्साह, उद्योग, प्रेम आदि सद्गुणों द्वारा हम सब पर ऐसा प्रभाव डाल रक्खा था, जिससे कि बार बार भुलाने पर भी वह गंभीर मूर्ति हमारे नेत्रोंसे अलग नहीं होती है। यही कारण है, कि चहु ओरसे यह ध्वनि ध्वनित हो रही है--अब क्या करें? हाय! अब क्या करें?, इत्यादि सो ठीक है।

शोकाकुल और निराधार मनुष्योंके मुंहसे ही ऐसे वाक्य निकलते हैं। यथार्थमें जैन समाज इस समय बिलकुल ऐसी ही निराधार हो रही है। वह शोकग्रसित है। उसे इस समय और कुछ सिवाय "अब क्या करें" के नहीं दिखता है, भला, जब रामचन्द्रजी, बलदाऊ जैसे महान नररत्न भी भाईके शोकसे विह्वल हुवे छःमाह तक भटकते फिरे थे तो हमारे मस्तकका छत्र उतरे अभी ६ सप्ताह भी नहीं हुवे है, सो भला विह्वल क्यों न होंगे? परन्तु भाइयों, यह अनादिका नियम है कि प्रायः ज्यों ज्यों दिन बीतते जाते हैं, त्यों त्यों जीव अपने विषय कषायोंमें फंसकर शोकसे शांति पाते जाते हैं। यहां तक कि स्त्री अपने सर्वस्व पतिको खोकर विधवावस्थामें भी (अधिकतर) खान पान शृंगार भूषणादिको नहीं त्याग सकीं और कुछ दिन रड़ (रो) कूटकर हाय हाय हईरे के गीत गाकर फिर अपने रागमें मस्त हो जाती हैं। आजकल कितनी तो पतिको यहां तक भूल जाती हैं "कि वे फिरसे सुहागिन बन बैठती हैं" इसी प्रकार ज्यों ज्यों दिन बीतते जायगे, त्यों त्यों इधर उधरकी चिंतावोंमें पड़कर भाइयों, आप लोगोंको शोक तो क्या शायद सेठजीकी याद तक भी भूल जायगी।

थोड़ी देरके लिये हम यह मान भी लें कि जिन्होंने सेठजी साहेबको देखा है व जिनको परिचय है वे कदाचित् न भी भूलें तो भी उनकी भावी (होनहार) सन्तानको तो नाम भी सुनना एक तरह कठिनसा हो जायगा। यों तो सेठ साहेबका नाम दुनियांके इतिहासमें चिरकाल तक स्थान पावेगा, परन्तु उससे लाभ बहुत कम लोगों (खोजियोंके सिवाय) को मिलेगा। ऐसी अवस्थामें हमारा क्या कर्तव्य है कि जिससे हमारे सेठजीका नाम और उनके गुण सदा तक हमें और हमारी परम्परा सन्तानके उत्साहोंको वर्धनार्थ चिरकाल स्मरण रहे। और हम लोग उनका अनुकरण करनेके लिये उत्साहित होते रहें। यों तो सेठजी साहेबने अपनी अवस्थितीमें ही ऐसेर स्मारक कार्य किये हैं, कि जिससे उनका नाम कल्पांत तक अमर रहेगा, तो भी हम लोगोंपर जो उनका असीम उपकार है, उसका

परिचय यद्यपि हमारा आत्मा उनके आत्माके प्रति दे रहा है, किन्तु व्यवहारापेक्षा अब प्रत्यक्ष भी कुछ (परिचय) देना आवश्यक है। यह परिचय देना भी उनके लिये कुछ नहीं है, किन्तु हमारी वर्तमान व भावी जातिके लिये एक प्रधान गौरवकी बात होगी। यह बात आगे चलकर बतावेगी, कि जैनियोंमें ऐसे आदर्श पुरुष हो गये हैं, कि जिनकी कीर्ति चिरकाल तक चल रही है। उनका इतिहास हम लोगोंके मुर्दे दिलोंमें जीवत्व शक्ति पैदा कर देगा, इसलिये भाइयों, शोकको छोड़ो, अब क्या करें ? अब क्या करें ? ही मत करते रहो, किन्तु क्या करें का उत्तर भी सुनो—

बड़े पुरुषोंकी सन्तान अपने पूर्वजोंके मरने पर 'हायहाय हहरे'का पाठ नहीं पढ़ती है। न क्या करें क्या करें, इत्यादि कायरों कैसे शब्द मुंहसे निकालती है, किन्तु अपने पूर्वजोंकी कीर्ति सदा स्थिर रखके उनका स्मारक (यादगार) बनाती है। उनके उत्तम गुणोंका अनुसरण करके केवल उनके कुलकी ख्याति ही नहीं फैलाती है, किन्तु अपना स्वार्थ भी साधन करती है, अर्थात् पुरुषत्व पैदा करके महत्वता प्राप्त करती है। ऐसा समझकर भाइयों ! आपका कर्तव्य है। यदि आपको सेठजीके वियोगका दुःख है, यदि आपके मनमें कुछ भी कृतज्ञताका अंश है, तो स्वर्गवासी सेठ साहबके चिरस्मरणार्थ उनका एक बड़ा भारी स्मारक बना डालो। जैसे रायचन्द्रजी आदिके नामसे "रायचन्द्र जैन शास्त्रमाला" निकल रही है इत्यादि। इस स्मारक बनानेके लिये बम्बई व सूरतमें एक 'दानवीर सेठ माणिकचन्द हीराचन्द स्मारक फंड' खोला गया है, और अनुमान ५-६ हजारके चंदा भी भरा गया है, परन्तु इतनेसे अभी कुछ कार्य न चलेगा। क्योंकि कोई बृहत् कार्य होना चाहिये और उसके लिये लाखों रुपयोंकी आवश्यकता है, और हमारी कृतज्ञ समाजके लिये यह कुछ (चंदा करके भेजना) कठिन कार्य नहीं है। सहजमें ही हो सकता है इसलिये इस दशलक्षण (पर्यूषण) पर्वमें प्रत्येक ग्रामके भाइयोंको स्वशक्ति अनुसार रुपया इकत्र करके-संपादक, "दिगम्बर जैन"—सूरतके पते पर सेठ माणिकचन्द हीराचन्द स्मारक फंडके नामसे भेजना चाहिये और सेठ साहबके गुणोंका अनुकरण करके उनके बोये हुवे अंकूरोंकी सेवा करना व और भी नवीन बीज बोना चाहिये। देखें, कौन कौन सज्जन अपनी कृतज्ञता व दिलीशोकका परिचय देते हैं ? बस बन्धुओं, अब क्या करें ? का उत्तर मिला, कि स्मारक बनावो, (उसके लिये द्रव्य इकत्र करके भेजो) और उनके गुणोंका अनुकरण करो, तथा सेठजीके अनुसार आप भी अपने गुणोंसे संसारको मोहित करके स्वर्ग मोक्षका मार्ग पकड़ो। यही करो, अब यही करो, अब यही करो।

आपका-कृपाभिलाषी—

मा. दीपचन्द परवार-नरसिंहपुर(सी. पी.)

शोक सप्तकं ।

न्यपतत्किमु ह्यशनिर्गिरीशे चपला स्फटिकमंदिरेऽमले वा ।
अथवा हिमसंहतिर्विकाले फलसंपादकभूतलेऽनुकूले ॥१॥
जनताशमतोषकोऽमृतांशुर्यदि वार्कस्तिमिरापहा गृहीतः ।
नियतोऽद्यराहुण यमेन महतो माणिकचंद्र एष मेशः ॥२॥
निहता यमनाथ भूरिमेधाः शुभसंपन्निधयः पुरा प्रभूताः ।
अतृपत्त्व तथापि रे खलेयं विहिता जातिरपि त्वयाद्य दीना ॥३॥
प्रचुरानवबोधसौरभासा चिरसंतापित एष जैनलोकः ।
परिशांतिमियाय यस्य मूले क्षितिजं त्वा परिलोचयामहे कः ॥४॥
गुणमाल! विनम्रभालजातिर्न हि चक्रे परिभूषणं परं त्वा ।
गुणमानवभारतीयराज्यं पद जे. पि. प्रतिदानतोऽपि भूयः ॥५॥
समतोपि सुदर्शनं यदीयं विधिपेहाकुलितेक्षणान्मनुष्यान् ।
गुणपत्रविलंबि बाहुशाखं शुभ कल्पद्रुममाप्नुमः कुतस्त्वाम् ॥६॥
धनविग्रहमानसेषु केचिद्भुवि जाता विकलेन कार्यकाः प्राक् ।
सकलेन बलेन किंतु धीमज्जनि त्वां परिलोचयामहे कः ॥७॥
अनिदसंपन्निधनाकुलं त्वत्कथंचनापोपि मनः परत्र ।
लभेहि शांतिं तव यांतु वंश्याः शुभाभिवृद्धिं ननु कामना नः ॥८॥

काशीस्य विद्यार्थिसप्तक ।

... परन्तु ...य । क्या यह पर्वतपर वज्र गिरा ? या निर्मल स्फटिक-मन्दिरपर ...नियम है कि प्रायः ...ग वृक्षोंके फलनेका अनुकूल समय आनेपर उनपर हिम समूहने जाते हैं, त्यों त्यों जीव ... ? ॥१॥
कषायोंमें फंसकर शोकसे शां...रे लोगोंको सुख-शान्ति देनेवाले चन्द्रमाको या अन्धकार नष्ट हैं । यहां तक कि सी अपने ...; उसी तरह सेठ माणिकचन्द्रजी निर्दय काल द्वारा ग्रसे गये॥२॥
खोकर विषवावस्थामें भी ...ले बड़े बड़े ज्ञानी और बुद्धिमानोंको अपना ग्रास बना चुका खान पान शृंगार भूषणा...न नहीं हुआ, जो आज तूने सेठ मानिकचन्द्रजीको हरकर सारी ...ी बना दिया ! ॥३॥

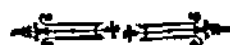
जैनसंसार बहुत समयसे अज्ञानरूपी भयंकर गर्मीसे संतप्त हो रहा था। भाग्यहीसे उसे सेठ माणिकचन्द्रजी सरीखे शीतल–वृक्षके नीचे आकर शान्ति मिली थी। हाय! उसे अब हम कहाँ देखेंगे? ॥४॥

हे गुणाकर, इस विनीत जातिहीने आपको अपना भूषण नहीं बनाया, पर गुणियोंका आदर करनेवाली भारत सरकारने भी जे० पी० का पद प्रदान कर आपका उचित सम्मान किया! ॥५॥

अनेक प्रकारकी वस्तुओंको देखनेकी इच्छासे असन्तुष्ट नेत्रोंको जिसका सुन्दर दर्शन सन्तुष्ट करता था, उस श्रेष्ठ कल्पवृक्षको अब हम कहाँ प्राप्त करेंगे? जिसके पत्रकी जगह तो आपके गुण थे और उँगलियोंकी जगह हाथ ॥६॥

सेठ साहब! ऐसे तो बहुत लोग हो चुके हैं, जो किसीने धनको, किसीने शरीरको और किसीने मनको समाजके हित लगाया, पर उन सबमें आप एक ही हुए जो आपने अपना तन, मन और धन समाजके लिये अर्पण किया। हाय! आप जैसे पुरुष रत्नके अब हम कहाँ देख पायँगे? ॥७॥

हे दयासागर, आपकी मृत्युसे हमारे अशान्त मनको किसी तरह समझाना ही पड़ेगा। (क्योंकि उसके लिये सिवा इसके कुछ गति ही नहीं है)। अन्तमें हम चाहते हैं कि आपका पवित्र आत्मा शान्ति लाभ करे और आपका कुटुम्बवर्ग भी सुखी हो।

शोकोद्‌गार.

આજે આપણી આસપાસ જે ગ્લાનિ તથા શોકની છાયા પ્રસરી રહી છે તે શાની છે? સર્વ કોઇ આ દુનિયાના દિગમ્બર જૈન નાનાથી તે મોટા સુધી ગળગળીત કન્ઠે કહી શકે છે કે આ અસહ્ય ગ્લાનિ તે આપણા અભેદ માર્ગપ્રવાસી, બ્રહ્મનિષ્ટ સુરલોકમાં વિરહનાર, તત્ત્વવિદ્ તથા માનવકુળમાં મનુષ્યાકૃતિથી ફિરસ્તાના રૂપમાં આવેલા દિગમ્બર કોમને આખા ગુજરાતમાં ઓળખાવનાર અગ્રગણ્ય દાનવીર જૈન કુલભૂષણ શ્રીમાન શેઠ **માણેકચંદ હીરાચંદ જે. પી.** ના અવસાનને લીધેજ છે. અવસાન સમય વ્યતીત થયો, તોપણ તે વિષેનો વિચાર કરીએ છીએ, તો આપણું હૃદય એકાએક વિહીણું થાય છે. સન્ધ્યાકાળ પછી રાત્રી પડવાના સમયે જ્યારે એકાએક મેઘયૂથ ચઢી આવવાથી તેજઃપુંજ નષ્ટ થાય છે અને બધે શૂન્ય નિરવ અને શમશમાકાર લાગે છે, તેમ આજે પણ જૈન કોમના આગેવાન શ્રીના સ્વર્ગપન્થ તરફ રવાના થતાં જે શોકે આપણા હૃદયને ઘેરી લીધો છે તેથી ખરેખર આનન્દ રૂપ તેજઃપુંજ આજે આપણામાંથી નષ્ટ થયું છે. હા! આજે તે પુણ્યાત્મા અને **પરોપકારી**ના ગુણ સ્મરણ થઇ આવતાં હું બોલવા કંઇ પ્રયાસ કરું છું કે તરતજ હૃદય એકાએક કંપવા લાગે છે. મન જાણે કે બેશુદ્ધિમાં પડ્યું ન હોય એમ લાગે

છે. અને કણ્ઠ પણ બાષ્પ કલુષિત થઇ જાય છે. હા! આ બનાવે આપણા હૃદયાકાશને ઘેરી લઇ જે આપણા મનના તરંગોમાં વિકૃતિ ઉત્પન્ન કરી છે, તે હવે આપણા ઉદ્ગાર રૂપે કોના આગળ ઢોળીશું? હા, પ્રભો આ હૃદય સ્વાર્થને લીધે એટલું બધું કઠણ થઈ ગયું છે તે ફાટીને ચુરા થઇ જતું નથી.

અહા મહાત્મન્! આખરે એ મધુર, એ દયાની ખાણ પરોપકારી જીવડો! અનન્ત વિશ્વની અપરિમિત લીલામાં જીવનનું ટુંકું પ્રયાણ આદરી આપજ્યોતિ રૂપે સૂર્ય લોકના પડદા ભેદી પરમપુરાણ વિભુના અલૌકિક ધામમાં વિરમ્યા છો. પ્રેમાળ સાત્વીક તેજથી ભર્યાં નયનો આ ફાની દુનીયામાંથી હંમેશને માટે ઉડી ગયાં. આ વિચાર હૃદય ભેદક છે. હે કુળભૂષણ! આપ આ સ્થળનો ત્યાગ કરી દિવ્ય પ્રદેશમાં સીધાવ્યા, પણ આપણી પાછળ રહેલા દિગંબર જૈનગણની શી અવસ્થા થશે? છોડવાઓની દરકાર રાખનાર ખરો માળી ચાલ્યો ગયો, પછીથી ઉદ્યાન શોભા કેવી રીતે નવપલ્લવ કુસુમવાસિત થાય? પ્રજાન્તક આ દયાશીળ જૈનનો શો અપરાધ હતો કે ત્હેં છળકપટ કરી ત્હેમના પરોપકારી જીવડાને ત્હારી પાસે બોલાવી લીધાં. અરે જનાપકારિન્ પ્રજાન્તક! ખરેખર મનુષ્યોને ફસાવવાને તું કંઇ કંઇ ઉપાય કરી રહ્યો છે.

અરે વિધિ! તું જાણે છે કે હું તો આ જગતમાં એક જાનની ક્રીડા કરૂં છું પણ "કાગડાનું બેસવું અને તાડનું પડવું" એ પ્રમાણે ખરેખર અમારૂં તો આથી વિપરીત થયું છે. ખરો આ સમયે જો, કોઇ મૃત્યુ ભૂમિના માણસે આવો છળકપટ કર્યો હોત તો અમે ન્યાયમંદિરમાં જઇને તેની સામે લડત, પણ હવે હે ક્રુર વિધિ! ત્હારી સામે અમે કયા ન્યાયમંદીરમાં જઇને દાવો કરીએ અને ત્યાં અમારો પક્ષ કરનાર કયા વકીલ યા બેરીસ્ટરને શોધવો? અમારે નસીબે તો હવે હમેશને માટે રોદણાં રડવાનાં રહ્યાં અને અમે તે પ્રમાણે રોદણાં રડીશું.

× × × × ×

મહાત્મન્! સર્વ સામગ્રીથી ભરેલા વહાણના જેવી તમારી માનસિક સમૃદ્ધિની સ્થિતિ હતી તેથી જે બંદરે આ વહાણ ઉતરતું ત્યાં યશ દાખવતું અને વિજયી પ્રકાશતું. આપે આપનું જીવન જીવનતત્વનો એ ગંભિર અર્થ કરી ગાળ્યું હતું. આપના હૃદય-ગિરિમાંથી અનુકમ્પા, સ્નેહ, ઉત્સાહ, પ્રશમ, સંવેગ, આસ્તિક્ય અને ઔદાર્યનાં વિમળ ઝરણાં હંમેશાં વહ્યાં કરતાં હતાં. જીવનની ગાંભિર્યતાના વિચારે-આપના હૃદય ઉપર એટલી ઉંડી અસર કરી હતી કે તેથી આપે જીવનશૈલની કઇ દિશામાં વિશાળ અને રમણીય ઉચ્ચ ભૂમિકા આવી છે તે વિષે સારૂં સંશોધન કરી જીવનયાત્રાને તે પંથે સ્વીકારી હતી. આથીજ દિન પ્રતિદીન ઉર્ધ્વ પ્રયાણ કરતાં એમના આત્માએ દેહરૂપી મૃતપિંડની અવગણના કરી હતી.

પ્રેમની સાંકળો તુટી ગઇ, સંસારની સ્વપ્ન વસ્તુ અદ્રશ્ય થઇ! પરોપકારનો અખૂટ ભંડાર, દયાનિધાન હમેશને માટે વિલોપ થયો! હા! અરેરે મનોહર મૂર્તિ...પરોપકારી જીવડો અદ્રશ્ય થયો! શું હવે તે આ સ્વપ્ન માયાતરફ પ્રયાણ કરશે? હે બોડીંગ વત્સલ! શું ત્હારી ઉચ્ચ આશાઓ ફળીભૂત કરશે!

રે કોન્ફરન્સ! શું ત્હારો નેતા ફરીથી ત્હને બોલાવવાને મોટા સાદે હાંક મારશે? ના, ના. અસત્યના તિમિરો ભેદ્યા, સત્યના દ્વારે પેઠા અને સ્વર્ગીય સુખો અનુભવવા લાગ્યા, સંસારને તુચ્છ ગણ્યો, માયાથી અળગા થયા અને અમરત્વમાં એકાકાર થઇ ગયા. કાન્તની ચીતા પ્રદિપ્ત કરી અને કાન્તવત્ ય-

રીરને અગ્નિ જ્વાળામાં પ્રવેશ કરાવ્યો, પંચ તત્વો પંચમહાભુતમાં મળી ગયા અને સ્થુલ મૂર્તિ સર્વને માટે અદ્રશ્ય થઇ.

આહાહા! સર્વનો સંબંધ તૂટયો, સરિતાના નિર્મળ જળમાં સ્નાન કરી પ્રેમનો પ્રભાવ, પરોપકારનો અખૂટ ભંડાર હમેશને માટે તરતો મુકયો અને તે અંતીમ મૂર્તિને છેલ્લા નમસ્કાર કરી દુનીયાનાં સ્વકાર્યમાં લક્ષ આપ્યું.

હે વિભો! અમારા આ પરોપકારી જીવડાને અને સર્વના મિત્રના આત્માને શાન્તિ આપી સુખમય કોષમાં પ્રવેશ કરાવ અને સ્વપ્નવત્ દુનિયામાં વિખુટા પડેલા આત્માઓને આશ્વાસન આપ.

હે પ્રભો! જે અનુપમ ગુણનિધાન પવિત્ર આત્માના પ્રકાશથી દિગંબર જૈન કોમ ઝળહળી રહી તે અત્યારે અમારા હતભાગ્યને લીધે સદાને માટે ચાલ્યા ગયા છે. અન્તિમમાં હે પ્રભુ! અમારી એટલી વિજ્ઞાપના છે કે તે પુણ્યાત્માને હમેશાં શાન્તિ આપો.

મનસુખ કાલીદાસ-બોરસદ.

कर्मवीर माणेकचंद.

चलं वित्तं चलं चित्तं चले जीवित यौवने ॥
चलाचलमिदं सर्वं कीर्तिर्यस्य स जीवति ॥

ભાવાર્થ—ધન ચંચળ છે, ચિત્ત ચંચળ છે, જીવિત ચંચળ છે, યૌવન ચંચળ છે, અને બધું ચળાચળ છે, તેથી જેની સારી કીર્તિ છે તે પુરૂષજ જીવે છે.

પ્રિય વાંચક! સૂર્ય ઉગે છે અને આથમે છે, નદીમાં પૂર આવે છે અને જાય છે, શ્રાવણ માસે વરસાદના ઝાપટા પડે છે અને ઘડીમાં **તિરોધાન** થઇ જાય છે, વીજ ચમકારા કરી આપણા ચક્ષુઓને આશ્ચર્યમાં ગરકાવ કરી છેતરી અદ્રસ્ય થઇ જાય છે, ઘડાની રેંટમાળ ફરી ફરીને પાછી ત્યાંની ત્યાંજ આવે છે, તેમજ **પાણીના પરપોટા** જેવો અનેલો આ **નાશવંત દેહધારી** મનુષ્ય જન્મે છે અને મરે છે, ત્યારે આવા અનિયમીત જાતના કાર્યો માટે મનુષ્યે શોક અને હર્ષ શામાટે ધારણ કરવો જોઇએ?

ખરેખર! જે સૂર્ય સદૈવ પોતાના કીરણો દ્વારા પ્રકાશ આપી આપણને તેજોમય બનાવી રહ્યો હોય, જે નદી નિશ્ચિંતપણે મ્હોટું પેટ રાખી આવતા પૂરને શાન્તી આપી રહી હોય અથવા તૃષાતુર દુઃખી પુરૂષને ત્હેની તૃષાને શાન્ત કરી આશ્વાસન આપતી હોય, જે વરસાદ ધીમેધીમે વર્ષી જમીનમાં પાણી પચાવી કૃષિકારોના **મન રંજન** કરતો હોય, જેને વીજને આકર્ષી, પોતાને સ્વાધીન બનાવી જગતની વિશાળ દૃષ્ટિ સમક્ષ મૂકી હોય, જે જીવાત્મા પોતાના જીવનને અલ્પ ગણી પોતાના સહચારી બન્ધુઓ માટે, પોતાનાં પ્રાંતના બાળકો માટે કે તેઓની દશા શોકજનક દેખી તેઓને ઉગારવા માટે કે દુનિયાની હરીફાઇમાં આગળ વધારવા માટે જેને અનેક સંસ્થાઓ ખોલવા ખોલાવવા અનહદ પરિશ્રમ લીધો હોય, એવા સૂર્ય જેવા પ્રકાશમાન, સરિતા જેવો સમભાવ રાખનારા, આસ્તે આસ્તે દરેક કાર્યો ઉત્સાહપૂર્વક કરી બતાવનારા, જેને વીજળીક બળ આપી આપણને નવું જીવન પ્રાપ્ત કરાવ્યું હોય, જે મનુષ્યે પોતાનું જીવન સમાજના ઉત્કર્ષ માટેજ અર્પણ કર્યું હોય, જેઓએ આપણે માટે લક્ષ્મીનો ભોગ આપી અગણીત પ્રશંસા આદર્યા હોય તેમજ આલોક અને પરલોક બન્નેને સુધારનાર જે સરસ્વતી, તેનો જેને ઉદ્ધાર કર્યો હોય, તેમના ગુણાનુવાદ દેશેદેશ ગવાય, તેઓને માટે તેમનો સમાજ,

અબાળવૃદ્ધ શોકગ્રસ્ત, નિસ્તેજ અને વિદિલ્ગુ થયેલા દૃષ્ટીગોચર થાય; તેમજ તેઓને માટે પવિત્ર પ્રેમીઓ અનેક રાગ રાગણીમાં ગુણાનુવાદોનાં બ્યુગલો ફુંકે, પત્રકારો શોક પ્રદર્શિત કરવા પોતાના હૃદય પટરૂપી પત્રોપર વિરહ ભાવનાઓ રૂપી કાળી બોર્ડરની મર્યાદા બાંધી, હૃદયાકર્ષક લખાણો લખી કોલમો ભરે એટલુંજ નહિ, પણ તેઓની છબી પ્રેમી હૃદયોમાં કોતરાઇ રહે એમાં શું આશ્ચર્ય?

वदनं प्रसादसदनं सदयंहृदयं सुधामुचो वाचः
करणं परोपकारणं येषां केषां न ते वन्द्याः

ભાવાર્થ—જેઓનું મુખ પ્રસન્નતાનુંજ ઘર છે, જેઓનું હૃદય દયાવંત છે, જેઓની વાણી અમૃતને વરસાવનારી છે અને જેઓનું પરોપકાર (પારકાને માટે ઉપકાર કરવો) એજ કર્તવ્ય છે, તેવા પુરુષો કોને વંદન કરવા યોગ્ય નથી? જ્યારે એમ છે ત્યારે તેવા સર્વ સદ્‌ગુણભૂષિતને નેતાઓનો સમાગમ દૂર થતાં કયો સત્ય ધર્માનુરાગી તેમના ગુણાનુવાદ ગાવાની ઇચ્છા નહિ કરે? કયો કઠોર હૃદયનો પુરુષ તેઓના સ્મારકમાં નાણા ભરવા ઇચ્છા નહિ કરશે? અલબત કરશેજ!

વિશુદ્ધ પ્રેમીઓ! આવા એક કર્મવીર સમાજનેતા, હિંદુસ્તાનના એક સુપ્રસિદ્ધ, શ્રીમાન, ઉદારચિત્ત ધર્માત્મા અને દાનવીર, બોર્ડિંગ હાઉસ અને શિક્ષણ સંસ્થાઓના પિતા, દિગંબર જૈન સમૂહના એક ઝળહળતા કોહીનુર, તેમજ સમસ્ત જૈન સંઘના સ્તંભરૂપ ગણાતા અને ઉત્સાહી કર્મસર જૈનકુલભૂષણ દાનવીર શેઠ માણેકચંદ હીરાચંદ જે. પી. ના અચાનક સ્વર્ગવાસથી કદીપણ ન પુરાય એવી જે ભારે ખોટ આપણને પડી છે તે માટે આ લેખીની, આ હૃદયની અંતરંગ ઇચ્છાઓ પ્રગટ કરવા અસમર્થ છે, તેનું બ્યાન મ્હારે ક્યા શબ્દોમાં કરવું!

અરે! હાય! માણેક મોત લખતાં,
દર્દ દિલમાં થાય છે;
લખતાં અચાનક મોતને,
મુજ કલમ ધ્રુજી જાય છે.

હે ગુણિયલ સમાજ! એક વખત આપણે ધર્માનુરાગ છોડી મિથ્યાત્વના ખાડામાં પડયા હતા, એક વખત આપણા પુત્રોને કેવી કેળવણી આપવી તેની આપણને ખબર પણ નહોતી અથવા કેળવણી એટલે શું તેથી પણ આપણે અજ્ઞાત હતા, એક વખત આપણી બાળાઓને કેવી કેળવણી આપવી કે જેથી ખરી સાધ્વી, સન્નારી કે ગૃહિણીઓ ઉદ્‌ભવી શકે વિગેરે અનેકાનેક બાબતોથી આપણને વાકેફ કરનાર જો કોઇ હોય તો એક શ્રીયુત્ માણેકચંદજ હતા. તેઓના અને તેમના કુટુંબીઓના ભેગા બળથી પરંતુ વીરનર માણેકચંદના ઉપદેશામૃતથી આપણા આંગણા પાસે, (ગુજરાતમાં) અને એઓશ્રીનું અનુકરણ કરી આજે આપણા સમાજમાં લાખોના દાન થવા માંડયાં છે, તેમજ ઘણે ભાગે એમનાજ પ્રયાસથી સમસ્ત ભારતમાં દિગંબર સંપ્રદાયમાં બોર્ડિંગો, શ્રાવિકાશ્રમો, પાઠશાળાઓ, કન્યાશાળાઓ, પુસ્તકાલયો, ઔષધાલયો વિગેરે સંસ્થાઓ પુર જાહોજલાલીમાં ચાલતી દૃષ્ટીગોચર થાય છે. તેમજ આપણા ગુજરાતમાં એમનેજ સ્થાપેલી બોર્ડિંગમાંથી બી. એ. સુધીની ઉચ્ચ ડીગ્રી સંપાદન કરી કેટલાક રત્નો બહાર પડયા છે અને કેટલાકો એવી ડીગ્રીઓ મેળવવા ભાગ્યશાળી થશે એમાં સંશય છેજ નહિ, પરંતુ દિલગીરી સાથે મ્હારે કહેવું પડે છે કે એ બી. એ.ની ડીગ્રી સંપાદન કરનારાઓ જાણે બી. એ. ના અભ્યાસમાં બંધાયા હોય તેમ અથવા તો બી. એ. નો અભ્યાસ કરતાં મગજ કંટાળી ગયા હોય અથવા પહોંચેલા શ્રમથી શાન્તિ લેતા હોય

તેમ ગુજરાતમાં એક પણ વ્યક્તિ અગ્રગણ્ય ભાગ લેવા અથવા સમાજ હિતાર્થે આ પત્ર દ્વારા બે શબ્દ લખવા ઉત્સુક થઇ નથી, એ કેટલું શોચનીય છે? આપણાપર અગણિત ઉપકારોમાંથી એ નરરત્નના એક મહદ્ ઉપકારનો ઉલ્લેખ કરૂં તો તે અસ્થાને નહિ ગણાય.

ગુજરાતના મશહુર શહેર સુરતના વતની રા. કેશવલાલ ડાહ્યાભાઇ કોલેજમાં અભ્યાસ કરવા મુંબાઇ ગયા હતા, તે વખતે ત્યાં ગોકુળદાસ તેજપાળની એક હિન્દુ બોર્ડિંગ હયાત હતી, તે બોર્ડિંગનાં કાર્યવાહકોએ જૈન જાણીને રા. કેશવલાલને રહેવા દેવા ના પાડી હતી ત્યારે નિરાશ, લાચાર અને ઉદાસિન ચ્હેરે રા. કેશવલાલ ધર્મપ્રેમી શેઠ માણેકચંદ પાસે ગયા અને બોર્ડીંગમાં જે બીના બની હતી તે સર્વે વિદિત કરી. સાંભળતા શ્રીમાન્ માણેકચંદનું હૃદય અત્યંત શોકનિમગ્ન થયું, પરંતુ જૈનધર્મના મહાન ઉપાસકે, સ્વધર્મી યુવકોની આવી આપત્તિ દૂર કરવા, એ ઉદ્દેશને હૃદયસ્થ કરી વિદ્યાવિલાસી માણેકચંદે તત્કાળ મુંબાઇમાં બોર્ડીંગ ખોલી હતી. પ્રિય ગુર્જરીના વીર તનયો! શું આપણા પર આ જેવો તેવો ઉપકાર? વીરના એ વીર પુત્રે આપણા માટે સર્વસ્વ મેળવી આપ્યું છે, પરંતુ તેનો ઉપભોગ કરી વીતરાગી મહાવીર પિતાની કીર્તિ-ધર્મધ્વજા પૃથ્વી તલપર ફેલાવવી એજ કર્તવ્ય છે.

આ ન વિસરી શકાય, ન ભૂલી શકાય કે આ માનવ હૃદયમાંથી ન નીકળી શકે, એવા મહદ્ ઉપકારનો બદલો આપણે અને એઓશ્રીના આશ્રયથી ઉચ્ચ કેળવણી પામેલા તેમજ તે કેળવણી દ્વારા પોતાના કુળની કીર્તિને દીપાવી રહેલા આપણા ગુજરાતના વિદ્યાસંપન્ન યુવકો ક્યારે પાડ વાળી શકીશું. મ્હારી માન્યતા પ્રમાણે એ પાડ, એ ઋણ અને એ ઉપકારનો બદલો વાળવાનો ખરેખરો વખત આપણને હમણાં પ્રાપ્ત થયો છે, તે એજ કે આ પત્રદ્વારા શ્રીયુત માણેકચંદનું સ્મારક ફંડ ઉઘાડવામાં આવ્યું છે, તેમાં સમાજહિતૈષી વર્ગે ગુજરાતમાં તેમજ હિંદુસ્તાનમાં આપણા દિગંબર સંપ્રદાયની જ્યાં જ્યાં વસ્તી હોય તે તે ગામ ફરી લાગવગથી, કે શરમમાં નાખી આ ફંડમાં નાણાં ભરાવવા ફરજ પાડવી જોઇએ, તેમજ દરેક ગામોની પંચે ફંડ ભેગું કરી જલદીથી આ પત્રના અધીપતિના સરનામે રવાના કરવું જોઇએ. આ ફંડ આપણને કેવો લાભ આપશે એ કહેવું આ સ્થાને 'સોનાપર ધોળ ચડાવવા' જેવું છે, કારણ કે સમાજની સેવા આ પત્ર કેવી રીતે બજાવે છે તે સર્વને વિદિતજ છે, માટે આળસ અને નિંદ્રામાં ન પડી રહેતાં સત્વર સુજ્ઞ બન્ધુઓએ આ કામ ઉપાડી લેવું જોઇએ. શું કહું? આવા વીરનરનાં યશોગાન ગાઇ સમાજના હિતને માટે ઉભા થયેલાં ફંડને માટે સમાજ પાસે ભીખ માંગતા પણ સભ્યતાને કે આબરૂને ખામી આવે તેમ નથી.

ઉપર કહેવાઈ ગયું છે કે આ બદલો વાળવાનો ખરેખરો વખત આપણને હમણાં મળ્યો છે, તે સર્વે કોઇ ભાઇબંધ ગુજરાતીઓને માન્ય હોય તો ગુજરાતની દરેક પંચે ઘર દીઠ, કે પોતપોતાની સંપતિ અનુસાર પરંતુ દરેક ગુજરાતી બન્ધુઓએ આ ફંડમાં રકમો ભરવીજ જોઇએ અને તે ત્યાં સુધી કે એક પણ ઘર ખાલી રહેવું નહિ જોઇએ, તેમજ જો આપણામાં એ ઉપકારનો બદલો વાળવાની ભાવના અને હિંમત હોય તો ગુજરાતના સુરત, અમદાવાદ આદિ સ્થળોનાં શ્રીમંત ઉત્સાહી અને લાગવગ ધરાવનાર એક મંડળ-કમિટી નીમી ગુજરાતના ગામેગામ ભ્રમણ કરી સગાસ્નેહી કે આપ્તજન પૈકીઓને, સરસ્પારસ કે શરમમાં નાંખીને આ ફંડમાં સારી રકમો ભરાવી આપવી જોઇએ, તેમજ આપ-

શુ શ્રીમંત નેતાઓના બ્હોળા વેપારોના દબાણથી ન બની શકે, તો વિદ્યાવિલાસી શ્રીયુત્ માણેકચંદભાઇના આશ્રયથી કે એઓશ્રીએ સ્થાપન કરેલી બોર્ડીંગમાંથી વિદ્યાનું અધ્યયન કરી ફરાગત થયેલા બન્ધુઓએ વોલન્ટીયર્સની માફક સેવા બજાવી બનતી કોશીષે આ ફંડમાં નાણાં ભરાવવા જોઇએ. ત્યારેજ આપણું ભૂષણ; ત્યારેજ આપણાપર કરેલા ઉપકારનો બદલો વાળ્યો કહેવાશે અને ત્યારેજ આપણે કૃતાર્થ થયેલા કહેવાઇશું. એશઆરામમાં મજાહ માની પડી રહી આ અમુલ્ય વખતને હાથથી ગુમાવી દેવાનો નથી. માટે ભાઇઓ ! સત્વર આ પત્રના અધિપતી મહાશયપર મનીઓર્ડરો રવાના કરો. અત્યારે તો એટલુંજ કહું બસ છે. प्रत्येषु किंबहुना.

જે ગુજરાતીઓ અને દિગંબર સંપ્રદાય જેવા કે એક વખત હસ્તીમાંજ નહોતો. જે ગુજરાતીઓને ઘેરઘેર શાસ્ત્ર શું છે, જૈનધર્મના વ્રત નિયમો કેવાં છે, જૈનધર્મમાં આહારવિહાર કેવાં છે તેનુ શિક્ષણ આપનાર જે જૈન દેરાસરોમાં કે ભંડારોમાં ઉધાઇની ભોગ થયેલા શાસ્ત્રો, તેનો ઉદ્ધાર કરી આધુનિક પદ્ધતી પુરઃસર લખાવી, છપાવી આપણી સમક્ષ મુકનાર, જે શાસ્ત્રોના અધ્યયનથી થઇ ગયેલા પવિત્ર મુનીગણોના સત્ય શબ્દોનું પાન કરી ભાવી સુધારવા ઉત્સુક બન્યા છીએ. વિશેષમા જેને પ્રતાપે આપણે કેળવણી પામ્યા છે. આપણને તેમજ આપણા દિગંબર સંપ્રદાયને દુનિયામાં ઓળખાવ્યો છે, તેમજ આપણા દિગંબર જૈનો માટે અનેક વિદ્યાલયો ઉભા કર્યા છે, કરાવ્યા છે અને તેથીજ આજે જૈનોના ત્રણે ફીરકામાં દિગંબર સંપ્રદાયને મુખ્ય નંબરે મુકવા ભાગ્યશાળી થયા છીએ, એવા શ્રેષ્ટ પુરૂષને માટે પોતાની સમાજ જે કરે તે થોડુંજ છે. હે મહાવીર પ્રભો ! એ પવિત્ર આત્માને અહોનિશ શાન્તી બક્ષ એટલી હમારી અનન્ય ભાવે પ્રાર્થના છે, તેમજ આપણે "ગોલ્ડસ્મિથ્" ના શબ્દોમાં કહી શું કે—

મ્હારી રમતગમતના મિત્ર, પુરાણ શી પ્રીત,
સદા સુખી રહેજે;
તુજ ઘરની ચોકી પ્રતિપ્રાળ કરો,
સ્વર્ગો દેવ જે જે તે.
ॐ शांतिः शांतिः शांतिः

(લઘુભ્રાત સરૈયા-સુરત.)

अनुकरणीय पुरुषनुं अवसान.

પ્રિય જૈન બંધુઓ, મહાત્મા કબીરનું વાક્ય છે કે—

"जब तुम आये जगतमें, सब हसे तुम रोय;
एसी करणी कर चलो, तुम हसे सब रोय."

અર્થ—હે પુરૂષ ! જ્યારે તારો જન્મ આ દુનિયામાં થયો હતો, તે વખતે તું તો રોતો હતો, પણ તારા માતાપિતા તથા અન્ય સગાંસંબંધી તારા જન્મ (પુત્રપ્રાપ્તિ) ના સમાચાર જાણીને હસતાં હતાં; હવે તું એવી કરણી કરીને દુનિયામાંથી જજે કે જેથી મરતે સમયે તું હસે ને તારા મરણથી અન્ય સઘળા રડે.

ભાવાર્થ—એ છે કે જ્યારે મનુષ્ય સુકૃત કરીને આ દુનિયામાંથી જાય છે, ત્યારે તેને એમજ લાગે છે કે આ દુનિયામાં આવીને મેં તો મારૂં કર્તવ્ય બજાવ્યું છે, પણ તેવા માણસના વિયોગથી સઘળા આપ્તજનો રૂદન કરે છે.

આજે આપણે તેવા એક નરરત્નને આ સંસારમાંથી વિદાય થઇ ગયેલ જોઇએ છીએ. દિગંબર જૈન સમાજમાં એવો ભાગ્યેજ કોઇ માણસ હશે કે જે દાનવીર જૈનકુળભૂષણ

શેઠ માણેકચંદજી જે. પી. ના નામથી અપરિચિત હશે. તા. ૧૯મી જુલાઇનો દિવસ દિગંબર જૈન સમાજને વાસ્તે ઘણોજ કમનસીબ લેખાશે કે જે દીવસે ઉપરોક્ત શેઠ સાહેબ તેમના કુટુંબીઓ તથા અન્ય આપ્તજનોને બદ્દે આખા દિગંબર જૈન સમાજને શોકસાગરમાં છોડી હરહંમેશને માટે આ દુનિયામાંથી ચાલી ગયા છે.

જે મહાન પુરૂષે નિદ્રામાં પડેલી જૈન સમાજને જગાવી પોતાના કર્તવ્યનું ભાન કરાવ્યું છે એટલુંજ નહીં, પણ ખુદ પોતે **તન, મન અને ધનથી ભગીરથ પ્રયત્ન** આદરી ઠામ ઠામ સભા, સોસાયટીઓ, શાળાઓ, બોર્ડીંગો-સ્કુલો સ્થાપી છે. આવા એક મહાન નરને લઇ લેવામાં દૈવને પણ કેમ દયા નહીં આવી? અસારે તેના વિના સારી સમાજ સુની પડી છે. સામાજિક નાવને ભરદરિયે છોડી સુકાની અંતર્ગત થયો છે. હવે સદરહુ નાવને કયો વીરપુરૂષ (સુકાની) કયે કિનારે લઇને છોડશે, તેજ જોવાનું રહ્યું છે.

વાંચકો, મરવું બધાને છે, મરણ કોઇને છોડનાર નથી, પણ જન્મવું અને મરવું તેનુંજ **સાર્થક છે કે જેણે પોતાનું જીવન પરોપકાર અર્થે** ખર્ચ્યું છે. તેવા માણસો મરવા છતાં પણ તેમની કીર્તિ તો અચળજ રહે છે. **શેઠ માણેકચંદજી** આજ આ દુનિયામાં નથી, પણ તેમણે જે કૃત્ય કર્યાં છે, તેથી તેમનું નામ હરહંમેશને માટે અમરજ રહેવાનું.

દિગંબર જૈન સમાજની અવનત દશા થવાનું મૂળકારણ જે **અવિદ્યા** હતી તેને દુર કરવાને માટે શેઠ સાહેબે જે જે સ્તુત્ય પગલાં ભર્યાં છે ને વિદ્યા પ્રાપ્ત કરવાને માટે જે જે સાધનો તેમણે પુરાં પાડ્યાં છે, તે સર્વને જાહેરજ છે. આજથી વીસ વર્ષપર ગુજરાતમાં અંગ્રેજી ભણનાર વિદ્યાર્થીઓને કેટલું ખર્ચ કરવું પડતું, તેમ અમદાવાદ તથા મુંબાઇ શહેરમાં કે જ્યાં ખાવાનું મળે પણ રહેવાનું ન મળે તેવે સ્થાને રહેવામાં કેટલી અગવડો વેઠવી પડતી તેના અનુભવ જેને છે તે અત્યારે શેઠ સાહેબનો અંતઃકરણપૂર્વક આભાર માને છે.

પૈસા કમાવા તો સૌ કોઇ જાણે છે, પણ તેને સદ્રસ્તે લગાવી જાણનાર થોડાજ છે. પોતાની નામનાને ખાતર પૈસા ખર્ચનારની જૈનસમાજમાં ખોટ નથી, પણ જમાનાને અનુસરી કયે રસ્તે પૈસો ખર્ચવાની જરૂર છે તે સમજનાર તો શેઠ માણેકચંદજીજ પ્રથમ હતા.

કોઇ પોતાના **કુટુંબ**નાજ શ્રેયને ખાતર, તો કોઇ પોતાની **જ્ઞાતિ**ના હિત ખાતર, તો કોઇ પોતાના **ગામ**ની ભલાઇને વાસ્તે, તો કોઇ ખાસ પોતાના **પ્રાંત**માં રહેનારા ભાઇઓના ભલાની ખાતર નાણાં ખર્ચે છે, પણ સદરહુ **શેઠ સાહેબે જ્ઞાતિ કે કુળનો ભેદ રાખ્યા સિવાય** જૈન સમાજને વસુધૈવ કુટુંબકમ્ ગણીને ગરીબ વિદ્યાર્થીઓને જે સ્હાય કરી છે તે બદલ જૈનસમાજ શેઠ સાહેબનો જેટલો આભાર માને તેટલો ઓછો છે; આવા એક પરોપકારી નરના મરણને લીધે શું ગુજરાત, શું પંજાબ, શું દક્ષિણ અને શું હિંદુસ્થાન સારા ભારતવર્ષના જૈનસમાજે એક અવાજે દિલગીરી જાહેર કરી છે.

શેઠ માણેકચંદજીને **મહાત્મા**ની ઉપમા આપવામાં જરા પણ અતિશયોક્તિ નથી; કોઇપણ દષ્ટિથી તપાસતાં માલૂમ પડશે કે એક મિત્ર તરીકે, સમાજ તથા તીર્થના ઉદ્ધારક તરીકે, ગુરૂ તરીકે, નિરાભિમાની પુરૂષ તરીકે પૈસાનો સદ્વ્યય કરનાર તરીકે તથા સલાહકારક તરીકેના હરેક ગુણ તેઓનામાં હતા; આટલા ગુણો એકી વખતે એક પુરૂષમાં હોય એવો નર

દિગંબર જૈન સમાજમાં તો હાલ છેજ નહીં અને ભવિષ્યમાં કોઇ વિરલજ પેદા થશે.

જે જે માણસો શેઠ સાહેબના સમાગમમાં આવ્યા હશે તેમને માલૂમજ હશે કે તેઓ કેવા સાદા મિજાજના તેમ નિરાભિમાની પુરૂષ હતા; ચાહે ગરીબ, ચાહે અમીર, ચાહે છોરો, ચાહે બડો કોઇ માણસ તેમની પાસે જતો તો તેઓની સાથે તે ઘણી છુટથી વાત કરતા હતા; ગરીબ આદમીઓને ધંધે વળગાડવાની સલાહ આપવામાં તથા વિદ્યાર્થીઓનો ઉત્સાહ વધારવામાં તે એક્કાજ હતા.

કહેવું અને કરવું એ બેમાં ઘણો તફાવત છે. ભૂલ કાઢવી સહેજ છે. પરોપદેશે પાંડિત્યમ્ દર્શાવનારા તો ઘણા મળી આવશે, પણ પોતે કહેતા મુજબ કરી બતાવનારા તો ઘણા થોડાજ હશે. તીર્થો ઉપર જૈન સમાજના હજારો રૂપીઆ દરસાલ જાય છે તેનો ગેરવ્યય થતો દેખી તથા તીર્થના હક્કોને નુકસાન થતું દેખી શેઠજીના દિલમાં જે લાગણી ઉદ્ભવેલી તેના પરીણામે તીર્થક્ષેત્ર કમીટીની સ્થાપના કરાવી તીર્થની ઉન્નતિ માટે શેઠ સાહેબે જે જે ફરજ અદા કરી છે તે આબાળવૃદ્ધ જૈનથી અજાણ્યું નથી અને તેનેજ પરિણામે આજે શેઠ સાહેબ નું નામ ઘરઘર જાણીતું થયું છે.

શીખરજીનો પહાડ અપવિત્ર થતો અટકાવવામાં, ગોમટ્ટસ્વામી, ગિરનાર, પાલીતાણા, ગજપંથા, તારંગા તથા ઘણાં તીર્થોનો વહીવટ સુધારી તેને ઉન્નત દશાએ પહોંચાડવામાં કોઇએ પહેલ કરી હોય તો તે એક શેઠ સાહેબજ છે, અને તીર્થોના ઉત્તમ નમુના રૂપે જે લોકો શીખરજી તથા પાલીતાણા વીગેરે સ્થળે ગયા હશે તે લોકોએ જોયું હશે કે વીસ વર્ષ પહેલાંના ને હાલના વહીવટમાં કેટલો તફાવત છે. યાત્રીઓને આરામ પહોંચાડવા કેટલી તજવીજો કરવામાં આવે છે? પૈસાનો કેવી રીતે ઉપયોગ કરવામાં આવે છે તથા તે તીર્થોના હિસાબ જે આજ લાગી અંધારામાં રહેલા તે પ્રગટ કરી તીર્થની હાલતથી સમાજને કેવી વાકેફ કરી છે?

લાંબા ટીલાં ટપકાં કરીને હાથમાં માળા ઝાલવાથીજ ભગતની વ્યાખ્યાની સમાપ્તિ થતી નથી, તેમ હાથમાં માળા ને પેટમાં લાળા, સમાજને અવનત દશાએ પહોંચતી જોઇને જેને જરા પણ દયા આવતી નથી એવા માણસો ખરા ભગત નહીં પણ બગભગતોજ છે. ખરો ભક્ત તો તેનાં કૃત્ય પરથીજ જણાઇ આવે છે. પુન્ય શું ચીજ છે તથા શું કાર્ય કરે પુન્યની પ્રાપ્તિ થાય છે, તે શેઠજીના તીર્થ સંબંધીના કાર્યથીજ જણાઈ આવે છે; હજારો માણસ તરફથી ભલી બુરી સુણીને પણ કામ કર્યાનો કંઇ પણ બદલો મેળવવાની આશા વિના નિસ્વાર્થપણે પોતાના કર્તવ્યમાં મરતા સુધી દત્તચિત્ત રહેનાર પુરૂષને મહાત્મા નહીં તો બીજે શું કહેવાય? ધન્ય છે તેવા પુરૂષને અને ધન્ય છે તેની જનનીને કે જેણે આવા મહાત્માને પોતાની કુખે અવતાર આપ્યો. કહ્યું છે કે–

" જનની જણજે ભક્ત જન,
કાં દાતા કાં શૂર;
નહીં તો રહેજે વાંઝણી,
ન ગમાવીશ કોકટ નૂર "

મહાશયો, આ એક મહાત્માનું મરણ સાંભળીને એવો કોણ કઠીણ હૃદયનો પુરૂષ હશે કે જેનું હૃદય પીગળ્યા વિના રહેશે? નિદ્રામાં પડેલી તથા કર્તવ્યનું ભાન ભુલેલી સમાજને જગાડવી એ વીરપુરૂષ સિવાય બીજો કોણ કરી શકે? તીર્થ પ્રત્યેની ખરી ભક્તિ,ને સમાજના દુઃખે દુઃખી તે એક ભક્ત નહીં તો બીજો શું કહેવાય ?

સ્વાર્થને અંગે તો સઘળી દુનિયા કામ કરે છે, પણ નિઃસ્વાર્થપણે અને તે પણ બીજાના શ્રેયને માટે મહેનત કરનારજ મહાત્મા ગણાય છે. એવી કોણ સભા ને સોસાયટી, કમીટી કે મીટીંગ હતી કે જેમાં શેઠ માણેકચંદજીએ હાજરી નહીં આપી હોય. જીંદગીનો ઘણો ભાગ જેણે પરોપકાર અર્થેજ ગાળ્યો હતો એવા મહાત્માને તો હાલની પ્રજાએ જાતે નિહાળ્યો છે, અને તેવો એક નર પોતાની કોમમાં હોવાનું જે અભિમાન આપણને હતું, તે મહાત્માનું નામ ભવિષ્યની પ્રજા પણ યાદ કરે અને તેના ગુણનું અનુકરણ કરે તેને માટે એક સ્મારક ફંડ ઉભું કરી હરેક આદમી પોતાની શકિત તથા ભાવ મુજબ તે ફંડમાં પૈસા ભરી પોતાના ઉપર કરેલા ઉપકારનો બદલો ફુલ નહીં અને ફુલની પાંખડી રૂપે વાળશે એમ લખક ઇચ્છે છે. આવું ફંડ સુરતમાં ખોલાયલું છે અને તેમાં હું રૂ. ૨૫) મોકલી આપું છું અને એજ મુજબ બીજા વાંચકોને એ ફંડમાં રકમો મોકલવાને આગ્રહ કરૂં છું. આવી રીતે ઉપકારી પુરૂષનો યત્ કિંચિત બદલો વાળવામાં જ્યારે જૈનસમાજ પાછી પાની કરશે તો એમજ સમજવું કે સમાજ સ્વાર્થનીજ સગી છે, તેમ તેની દશા સુધરવાની હજુ ઘણીવાર છે. આવા સ્મારક ફંડમાં પણ અગર કોઇનું શ્રેય હોય તો તે પણ સમાજનું; ન કે મરનારનું. ફકત શેઠજીની યાદગારી રૂપમાંજ આ પોતાનાજ ફાયદાને માટે કરવાનું છે. આવા સ્મારક ફંડમાથી વિદ્યાદાન તથા વિદ્યાવૃદ્ધિ કે જે મરનારનો મૂળ મંત્ર હતો, તેને સારૂ કોઇ સંસ્થા સ્થાપી અગર જે છે તેમાંથી લાયક ગણી તેને ઉન્નત દશાએ પહોચાડવામાં આવશે, તો મરનારનો આત્મા સ્વર્ગમાં રહ્યે રહ્યે પણ સંતોષ પામશે કે તેના ચાહનારાઓએ તેના ઉદ્દેશની પુષ્ટિ કરી છે.

પ્રિય વાંચકો, શેઠ માણેકચંદજી એક ખાનગી ગૃહસ્થ તરીકે, કુટુંબ વત્કુલ પિતા તરીકે, જાહેરમાં સમાજ ઉદ્ધારક તરીકે, સર્વના શુભેચ્છક તરીકે, ઉદાર સુજન તરીકે, ક્ષમા, નિરાભિમાન ને ચારિત્રની મૂર્તિ તરીકે પોતાનું જીવન સુવાસમય, આનંદમય, દ્રષ્ટાન્તમય કરી ગયા છે.

સુખનિદ્રામાં શાન્ત હૃદયે કાંઇ પણ મંદવાડ વેઠયા સિવાય એમનો આત્મા નિજ સ્વરૂપમાં સમાઇ ગયો, એજ બતાવી આપે છે કે "આનું નામ તે મરણ." એમના જવાથી, એમના નામથી જાણનાર એવા પ્રત્યેક જને કાંઇને કાંઇ ખોયું છે. કુટુંબીઓએ અનુકરણીય મહાત્મ્ય દ્રષ્ટીમાંથી જતું જોયું છે, મિત્રોએ હૃદયનો વિશ્રામ ખોયો છે, લોકોએ ચારિત્રનો ઉત્તમ નમુનો ખોયો છે, પ્રિય વાંચક, મરનારના ચારિત્ર પરથી તને ગ્રહણ કરવા યોગ્ય કંઇપિણ શિક્ષણ મળ્યું હોય અને તે પ્રમાણે ચાલી સમાજની સેવા કરવામાં તું શકત્યનુસાર બહુ નહીં તોથોડો પણ ભાગ લેશે, તો સદરહુ લેખની સાર્થકતા ગણાશે.

શેઠજીના મરણથી જે શોક થાય છે તે કરતાં તેમની જગ્યા પુરનાર કોઇ પુરૂષ નજરે નહીં આવવાથી વિશેષ શોક થાય છે.

ઇશ્વર તેમના આત્માને શાંતિ આપો અને તેમના કુટુંબમાં તેમનાથી પણ વિશેષ ઉજ્વલ કીર્તિ પ્રાપ્ત કરનાર પુરૂષ પેદા થાઓ, એજ હૃદયની પ્રાર્થના છે.

શાંતિ ! શાંતિ !! શાંતિ !!!

D. S. Shah. (ગીરીડી, બંગાલ)

उपदेशकना भ्रमणनो रिपोर्ट.

મુંબાઇ દિગંબર જૈન પ્રાંતિક સભા તરફથી હાલ પં. પીતાંમરદાસજી ઉપદેશક તરીકે ગુજરાત પ્રાંતમાં ભ્રમણ કરી રહેલા છે, જેમના ભ્રમણનો સંક્ષિપ્ત રિપોર્ટ નીચે મુજબ મળ્યો છે-

તા. ૨૪-૬-૧૪ના રોજ મુંબાઇથી નીકળી અંકલેશ્વર આવ્યો. અત્રે દિ. જૈનોના ૫૦ ઘર, વસ્તી ૧૨૫ મનુષ્યની છે. રાતના ૭ાા વાગ્યાથી મહાવીરસ્વામીના મંદીરમાં શેઠ અમરચંદ ખુબચંદના પ્રમુખપણા નીચે સભા કરી, જેમાં પ્રથમ શા. છોટાલાલ ઘેલાભાઇએ મ્હારો પરિચય કરાવ્યો. ત્યાર પછી ગૃહસ્થનાં 'ષટ નિત્યકર્મ' વિષય ઉપર મ્હેં વ્યાખ્યાન કર્યું. ચાર ભાઇઓએ સ્વાધ્યાયનો અને એક ભાઇએ મહિના સુધી જીનપુજન કરવાનો નિયમ લીધો.

તા. ૨૭ મીએ અમદાવાદ આવ્યો અને શેઠ પ્રેમચંદ મોતીચંદ બોર્ડિંગની ધર્મશાળામાં ઉતર્યો. ઘર સંખ્યા ૧૨, મનુષ્ય સંખ્યા ૪૬ છે. રાત્રે બોર્ડિંગના સેક્રેટરી શા૦ ચીમનલાલભાઇના પ્રમુખપણા નીચે મિથ્યાત્વ, અન્યાય, અભક્ષના ત્યાગપર વ્યાખ્યાન આપ્યું, જેથી કેટલાક વિદ્યાર્થીઓએ પરસ્ત્રીત્યાગ તથા શાસ્ત્ર સ્વાધ્યાય અને અષ્ટ દ્રવ્યથી પુજન કરવાના નિયમ લીધા. ચીમનલાલભાઇએ ઉપદેશક ભંડારમાં રૂ. ૨) આપ્યા. તા. ૨૮ મીએ બોર્ડિંગના વિદ્યાર્થીઓની પરીક્ષા લીધી. પરિક્ષાનું પરિણામ સાધારણ રૂપમાં ઠીક છે. એમને ઇનામ કરવા વિષે કહેવામાં આવ્યું.

તા. ૨૯મીએ નરોડા આવ્યો. ઘર સંખ્યા ૨૦, મનુષ્ય સંખ્યા ૮૦ છે. રાત્રે શેઠ તારાચંદના પ્રમુખપણા નીચે જીનપુજન, અને શાસ્ત્રસ્વાધ્યાયના વિષયમાં વ્યાખ્યાન કર્યું, જેથી ચાર માસ માટે એક ભાઇએ શાસ્ત્ર વાંચવું અને દશ ભાઇઓએ સાંભળવાનું સ્વીકાર કર્યું. રૂ. ૪ાા ઉપદેશક ભંડારમાં આવ્યા. મંદિર એક છે. લોકોમાં અજ્ઞાનના અને ફુટનો પ્રભાવ વધારે છે. અહીં એક બ્રાહ્મણો પાસે જીનેંદ્રદેવનો અભિષેક કરાવતા જોવામાં આવ્યું, જેથી બીજી બે શાસ્ત્ર સભાઓ કરી, પરન્તુ કોઇ પણ ભાઇએ પ્રક્ષાલ અને અષ્ટ દ્રવ્યથી પુજન કરવાનું સ્વીકાર્યું નહી!

તા. ૨ જુલાઇએ રખીયાળ આવ્યો. ઘર સંખ્યા ૧૮ છે. તા. ૪-૭-૧૪ના દિવસે એક વ્યાખ્યાન મિથ્યાત્વત્યાગ અને સ્વાધ્યાય પ્રચાર ઉપર કર્યું, જેથી ૪ મહિના માટે પાંચ ભાઇઓએ સ્વાધ્યાય કરવાનું અને બે સ્ત્રીઓએ કુગુરૂ, કુદેવ, કુધર્મપુજનનો ત્યાગ કર્યો તથા ન્હાઇને, જીનદર્શન કર્યા પછીજ રસોઇ આદિ કરવાનું સ્વીકાર્યું.

તા. ૫મીએ પ્રાંતિજ આવ્યો. મંદિર એક, ઘર સંખ્યા ૧૦, મનુષ્ય સંખ્યા ૨૫ છે. રાત્રે શ્રાવિકાશ્રમમાં એક શાસ્ત્રસભા કરી. તા. ૬ ઠીએ શેઠ માણેકચંદ ગુલાબચંદના પ્રમુખપણા નીચે 'સાચો ધર્મ' એ વિષયપર વ્યાખ્યાન થયું, જેથી ચાર ભાઈઓએ સ્વાધ્યાય કરવા અને કેટલીક સ્ત્રીઓએ ન્હાઇ, જીનદર્શન કર્યા પછી રાંધવાનું સ્વીકાર્યું. પંચ તરફથી રૂ. ૧) ઉપદેશક ભંડારમાં મળ્યો. અહિંના શ્રાવિકાશ્રમમાં બહારગામની ૭ શ્રાવિકાઓ, ૫ કન્યાઓ ધર્મશાસ્ત્ર ભણે છે તથા ત્રણ નાના છોકરા ભણે છે. અધ્યાપિકા ઇડર નિવાસી ઉમરીબાઇ છે. શ્રાવિકાઓ અષ્ટદ્રવ્યથી જીનપુજન કરે છે, પરન્તુ શોક છે કે અભિષેક કરનાર એક વિધર્મી બ્રાહ્મણ છે. અહીંના ભાઇઓએ પ્રમાદ છોડવો જોઇએ. તા૦ ૭મીએ એક શાસ્ત્રસભા કરી તથા શ્રાવિકાશ્રમમાં ભણનારી શ્રાવિકાઓની પરિક્ષા લીધી. પરિક્ષાફળ સંતોષજનક છે અભ્યાસ છહઢાલા, પુજન, આલોચના પાઠ અને બાળબોધ જૈન ધર્મનો પાઠ છે.

તા૦ ૮ મીએ ઓરાણ આવ્યો. મંદિર એક, ઘર ૫૦, મનુષ્ય સંખ્યા ૧૫૦ છે. રાતના ૮ વાગ્યાથી શાહ રાયચંદ ફતેહચંદના પ્રમુખ-

પણા નીચે મિથ્યાત્વ, અન્યાય અને અભક્ષ ત્યાગપર વ્યાખ્યાન થયું, જેથી ૩૦ સ્ત્રીઓએ સ્નાન અને જીનદર્શન કરી રસોઇ કરવાનું સ્વીકાર્યું તથા ૧૨ સ્ત્રી પુરૂષોએ શીલવ્રત લીધું. તા૦ ૯ મીએ રાત્રે શાસ્ત્રસભા થયા પછી એક વ્યાખ્યાન ષટ્ નિત્યકર્મ પર થયું, જેથી ૬ ભાઇઓએ શાસ્ત્રસ્વાધ્યાય અને ૨ ભાઇઓએ ૪ મહીના માટે જીનપૂજન કરવાના નિયમ લીધા. પંચ તરફથી રૂ.૫) ઉપદેશક ભંડારમાં આપ્યા. અહીં એક જૈન પાઠશાળા બે મહિનાથી સ્થપાઇ છે. રહવારે ૭ થી ૯ સુધી ૨૫ વિદ્યાર્થી ભણે છે અને દિવસના બે થી ૫ સુધી ૧૨ સ્ત્રીઓ તથા કન્યાઓ ભણે છે. અધ્યાપક લલ્લુભાઇ છે.

તા. ૧૧મીએ સોનાસણ આવ્યો. મંદિર ૧, ઘર ૨૫, મનુષ્ય સંખ્યા ૧૦૦છે. આજે વરસાદ વધારે હોવાથી સભા થઇ શકી નહીં. તા. ૧૨ મીએ રાત્રે ગાંધી જીવરાજ ઉગરચંદના પ્રમુખપણા નીચે 'શાસ્ત્રસ્વાધ્યાય' વિષયપર વ્યાખ્યાન આપ્યું જેથી એક ભાઇએ શાસ્ત્ર વાંચવા અને દશ ભાઇઓએ તથા ૪ સ્ત્રીઓએ સાંભળવાનું સ્વીકાર કર્યું. અહીં પહેલા જૈન પાઠશાળા સ્થપાઇ હતી, પરંતુ અધ્યાપક યોગ્ય ન મળવાથી તુટી ગઇ. પંચ માસીક રૂા. ૨૦)ના પગારથી બીજો શિક્ષક ઇચ્છે છે, આથી પ્રાન્તિક સભાએ શિક્ષક શોધી ત્વરાએ મોકલી આપવો જોઇએ. શીખવા લાયક ૨૫ છોકરા તથા ૧૦ સ્ત્રીઓ અને કન્યાઓ પણ છે.

તા. ૧૩ મીએ નનાનપુર આવ્યો. મંદિર ૧, ઘર ૧૫, મનુષ્ય સંખ્યા ૬૦ છે. રાત્રે શેઠ મોતીચંદ વેણીચંદના પ્રમુખપણા નીચે એક વ્યાખ્યાન 'ગૃહસ્થના ષટ્ નિત્યકર્મ' વિષયપર કર્યું, જેથી એક ભાઇએ શાસ્ત્ર વાંચવાનું અને ૧૪ ભાઇઓએ સાંભળવાના નિયમ લીધા.

તા ૧૫ મીએ ફતેહપુર આવ્યો. મંદિર ૧, ઘર ૨૬, મનુષ્ય સંખ્યા ૭૫ છે. રાત્રે મહેતા રેવચંદ વીરચંદના પ્રમુખપણા નીચે મિથ્યાત્વ, અન્યાય, અભક્ષ ત્યાગ વિષય પર વ્યાખ્યાન આપ્યું. તા. ૧૬ ની રાત્રે બીજું વ્યાખ્યાન 'સ્વાધ્યાય પ્રચાર અને જીનપૂજન' પર આપ્યું, જેથી ૧૦ ભાઇઓએ સ્વાધ્યાય કરવાનું તથા પ્રતિદીન રાત્રે એક ભાઇએ શાસ્ત્ર વાંચવું અને ૫ ભાઇઓએ સાંભળવાનું સ્વીકાર્યું. ત્રણ વર્ષથી સ્થપાયલી જૈન પાઠશાળા યોગ્ય શિક્ષક ન મળવાથી બંધ પડી છે. રૂ ૧૫) ના પગારથી પંચ એક શિક્ષક ઇચ્છે છે. આથી પ્રાંતિક સભાએ તજવીજ કરી જલદી મોકલવો જોઇએ. અહીંના ભાઇઓ તથા સ્ત્રીઓની ધર્મરૂચી બીજા સ્થાન કરતાં વિશેષ છે. આથી બીજી બે શાસ્ત્રસભાઓ વધારે કરી, જેથી દરેક ઘરના ભાઇએ પંદર પંદર દિવસના વારે એક વર્ષ માટે અષ્ટ દ્રવ્યથી જીનપૂજન કરવા સ્વીકાર્યું. મહેતા ભાઇચંદ છગનલાલે પ્રાંતિક સભાના સભાસદ થવા કબુલ્યું છે અને પંચ તરફથી રૂ. ૫) ઉપદેશક ભંડારમાં આપ્યા.

તા. ૨ જીએ ઇડર આવ્યો. ભટ્ટારક વિજયકિર્તીજીથી હૃદયદ્રાવક ખબર સાંભળવામાં આવી કે, જગપ્રસિદ્ધ અને જૈન સમાજોદ્ધારક શ્રીમાન શેઠ માણેકચંદજીનો સ્વર્ગવાસ ! હાય! થોડાજ સમયમાં કેટલાક લોક મારી પાસે આવ્યા અને શેઠની બિમારી આદિની વાતો પૂછવા લાગ્યા, પરંતુ મને ખબર નહોતી કે શેઠજી મ્હને ધાર્મીક જોશના પગ વડે ઉભો કરી કદીપણ દર્શન નહીં કરાવે. રાત્રે ભટ્ટારકજીના પ્રમુખપણા નીચે શોકસભા કરી અને તે નામ કુટુંબીઓ ઉપર શોકદર્શક તાર મોકલવાનો ઠરાવ કર્યો.

તા૦ ૨૨મી એ વડાલી અતિશયક્ષેત્ર પહોંચ્યો. અહીં દિગંબર જૈનનું એક પણ ઘર નથી, પરંતુ પાર્શ્વનાથ સ્વામીનું મોટું દિગંબર મંદીર છે. બધી વ્યવસ્થા શ્વેતાંબરીના હાથમાં છે, કદી કદી આંગી પણ ચઢાવે છે અને દિગંબરી આમ્નાય પ્રમાણે હમેશાં પૂજન પણ થતું નથી. તીર્થક્ષેત્ર કમીટી અને ઇડરના ભટ્ટારકે વિશેષ ધ્યાન આપવું જોઇએ. તા૦ ૨૩ મીએ માણેકબાઇ જૈન પાઠશાળાની પરીક્ષા લીધી, જેમાં વિદ્યાર્થી ૨૦ અને કન્યાઓ ૨૫ હતી, પરીક્ષાફળ સંતોષજનક છે. અભ્યાસક્રમ ઉત્તમ છે. શિક્ષક ભાઇ માયાલાલ છે અને અધ્યાપિકા મેનાબાઇ ઉદાસીન વૃત્તિવાળા છે.

તા૦ ૨૪ મીએ ભટ્ટારકજીના પ્રમુખપણા નીચે સપ્ત વ્યસન ત્યાગપર એક વ્યાખ્યાન થયું, પરંતુ ફુટને લીધે કાંઇ સફળતા થઇ નહીં.

તા૦ ૨૬ મીએ તલોદ આવ્યો. મંદિર ૧ જીર્ણાવસ્થામાં છે. ઘર ૧૨, મનુષ્ય સંખ્યા ૩૫ છે. મિથ્યાત્વ ત્યાગ અને જીનપૂજન માટે કહ્યું તો એક વર્ષ માટે પોતપોતાના વારે અષ્ટ દ્રવ્યથી પૂજન કરવા સ્વિકાર્યું.

તા૦ ૨૭ મીએ ઉજેડીઆ આવ્યો, રાત્રે શાસ્ત્રસભા કરી અને તા૦ ૨૮ મીએ 'સ્વાધ્યાય પ્રચાર'પર એક વ્યાખ્યાન આઆપ્યું. મંદીર ૧, ઘર ૨૫, મનુષ્ય સંખ્યા ૮૦ છે. બીજી સભા તા. ૨૯મી રાત્રે 'મિથ્યાત્વત્યાગ અને જીનપૂજન' વિષયપર કહ્યું તો ચાર ભાઇઓએ પોતપોતાના વારે એક વરસ માટે અષ્ટ દ્રવ્યથી પૂજન કરવા અને રાત્રે મંદિરમાં શાસ્ત્ર વાંચવા તથા સાંભળવાનું સ્વીકાર્યું. શેઠ કાળીદાસ સાકળચંદે રા. ૧) અને પંચ તરફથી રા. ૨) ઉપદેશક ભંડારમાં આવ્યા.

તા. ૩૦ મીએ અમદાવાદ આવ્યો અને તબીયત ઠીક ન હોવાથી રપામાજી આ-ષધાલયમાંથી દવા લીધી અને બે દિવસ રહ્યો. રાત્રે બોર્ડિંગના વિદ્યાર્થીઓનું ધર્મશિક્ષણ તપાસ્યું. અધ્યાપક પં. કાશીભાઇની શિક્ષણ પદ્ધતિ અનુકરણીય છે, પરંતુ યોગ્ય રીતે ધ્યાન આપવું એ વિદ્યાર્થીની ફરજ છે.

તા. ૨૮ મીએ કલોલ પહોંચ્યો. મંદિર ૧, ઘર સંખ્યા ૫૦, જૈન સંખ્યા ૩૦૦ છે. રાત્રે શાસ્ત્રસભા તથા તા. ૩ જીએ જાહેર સભા શેઠ કેવળદાસના પ્રમુખપણા નીચે કરી ગૃહસ્થના ષટ્ નિત્ય કર્મપર વ્યાખ્યાન આપ્યું, જેથી ૨૦ ભાઇઓએ ૧૫ દિનના વારાથી અષ્ટ દ્રવ્ય પૂજન નિત્ય કરવાના નિયમ લીધા. ૨૦ જન સ્વાધ્યાય કરે છે. અત્રે ભણવા લાયક ૩૭ છોકરાઓ છે તે તથા સ્ત્રીઓ પણ ભણવાને ઉત્સાહી છે, માટે શેઠ પ્રાણલાલજી વગેરે ઝટપટ કરી પંચદ્વારા પાઠશાલા ખોલે તો કેવું સારૂ. શેઠ અમથાલાલે રા. ૩) ઉપદેશક ભંડારમાં આપ્યા.

તા૦ ૫ મીએ અલુવા આવ્યો. મંદિર ૧, ઘર સંખ્યા ૧૫ અને જન સંખ્યા ૪૦છે. મંદિર બહાર જાહેર સભા કરી, તેમાં અન્યમતી ભાઇ પણ હાજર હતા. મ્હેતા મગનલાલના પ્રમુખપણા નીચે 'મનુષ્ય જન્મની સફળતા' ઉપર વ્યાખ્યાન કર્યું જેથી ૧૫ ભાઇઓએ બે વર્ષ સુધી ૧૫ દિવસના વારાથી અષ્ટદ્રવ્ય પૂજન કરવાનું સ્વીકાર્યું. પંચ તરફથી રા. ૫) ઉપદેશક ભંડારમાં આવ્યા. શા. નેમચંદ વેણીચંદ સભાસદ થયા.

પીતામ્બરદાસ ઉપદેશક.

નોટ—આ પ્રાંતમાં જીનપૂજન અષ્ટદ્રવ્યથી રોજ થતું નથી તથા રાત્રે શાસ્ત્રસભા થતી નથી, જેથી દરેક ગામની પંચે ખાસ ઠરાવ કરી પુજન અને શાસ્ત્રસભાનો રિવાજ હંમેશ માટે ચાલુ કરી પોતાના આત્માનું કલ્યાણ કરવું જોઇએ, વ્યવહાર ધર્મ, નિશ્ચય ધર્મને પ્રાપ્ત કરવાનું મુખ્ય કારણ છે. ને કે

ग्रहस्थना ७ नित्य कर्म ए नामथी प्रसिद्ध छे, परंतु हाल गुजरातमां ग्रहस्थोने घेर जईने पुछीए छीए तो षट्कर्म शुं ? तेमां प्रथम देवपूजानो पण तेमनामां सद्भाव नथी. नानी नानी उमरनां नहि, पण ५० वर्षथी पण मोटी उमरना पण वर्षभरमां भाग्येज एकाद वखत अर्धमंत्र चढावता हशे ! व्हाला जैन बंधुओ ! जल्दी चेतो अने कंईपण न करी शको तो देवपूजाने तो कदीपण न भूलो एज तमारा 'जैन' नामनी सार्थकता छे,

ठाकोरदास भगवानदास झवेरी,
मंत्री, उपदेशक विभाग-मुंबाई.

सनातनजैन ग्रंथमालाका छपना वंद !

करनाही पड़ा, क्यों कि हमारे पवित्र जैन धर्मका प्रचार करनेवाले विद्वान् वा धर्मप्रचारके लिए लाखों रुपये खर्च करनेवाले दानवीर महाशय इस ग्रंथमालाके छपते रहनेमें कोई भी लाभ नहीं समझते। न तो इस ग्रंथमालासे संस्कृत पाठशालाओंमें पढ़नेवाले विद्यार्थियोंको ही विद्याध्ययनमें ग्रंथप्राप्तिकी सुगमता होती है, न इसके ग्रंथ अन्यमती विद्वानोंमें बिना मूल्य जानेसे जैन धर्मकी प्रभावना ही होती है और न इसमें प्राचीन संस्कृत प्राकृत ग्रंथोंके छपनेसे इतिहासादि कार्योंमें ही सहायता पहुंचती है तथा न कलकत्तेकी यूनिवर्सिटीमें दिगंबर जैनाचार्यकृत जैनेंद्र शाकटायन व्याकरणकी ६ टीकायें और आप्तपरीक्षादि न्याय ग्रंथोंके भरती होनेसे वहांकी परीक्षा देनेवाले विद्यार्थियोंको भी इन ग्रंथोंके पढ़ने पढ़ानेकी ही जरूरत है, क्योंकि कलकत्ता यूनिवर्सिटीमें अन्यमती विद्यार्थी तो इन ग्रंथोंको सुगम समझ पढ़ेंगे ही क्यों ? रहे जैनी विद्यार्थी सो वे हाथसे लिख २ करही इन ग्रंथोंको पढ़ लेंगे और परीक्षा दे लेंगे, अर्थात् इस ग्रंथमालाके छपनेसे, कोई भी प्रतीन नहीं होता!! यही कारण है कि २२ महिने तक इस संस्थासे हजारों नोटिस बाँटनेपर व जैनहितैषी, जैनमित्र, सत्यवादी, दिगंबर जैनादि पत्रोंमें अनेकबार प्रार्थना, प्रेरणा, उत्तेजना छपनेपर तथा अनेक धनपात्रों सभा सोसाइटियोंके समक्ष वा पत्रद्वारा बार२ प्रार्थना करनेपर भी किसीभी दानवीर व माईके लालने इस ग्रंथमालाको द्रव्यसहायता नहीं दी है। यह हमारी बड़ी भारी गल्ती और अदूरदर्शिताका विचार था, जो हमने उसमानाबादनिवासी एक मात्र श्रीमान् श्रेष्ठिवर्य्य गांधी नेमिचंद वहालचंदजी वकीलकी २०००) मात्रकी सहायता पाकर ही इस महान् कार्यको प्रारंभ कर दिया तथा कमसेकम २०० ग्राहक ८) देने वाले और १९ ग्राहक सौ २ रुपये देकर पंद्रह२ प्रतिके दानी ग्राहक तो अवश्यही बन जायगा, ऐसा अनुमान और आशा करनाभी हमारा सर्वथा भूलभरा था क्योंकि आजतक

२२ महिनोंसे बारंबार रोने पुकारनेपर भी आठ २ रुपयेके कुल ६० तथा सौ रुपयेके तीन ही महाशयोंको दानी ग्राहक बना पाये। हमें अत्यंत दुःख है कि इन ग्राहकोंसे प्राप्त हुए ९००) रुपये और मूलसंस्थापक महाशयसे प्राप्त हुए २०००) रुपये लगाकर केवल १० दश अंक ही छपाकर जैनेंद्र प्रक्रिया उत्तरार्ध शब्दार्णव टीका सहीत, जैनेंद्र व्याकरण चिंतामणि टीका सहित, शाकटायन रूपकिरण और राजवार्तिक जो अधूरे ही रखकर इस ग्रंथमालाको छपना बंद कर देना पड़ा!

पाठक महाशयों! इस समय हमारे पास इतनाभी द्रव्य नहीं है कि आठवां अंक तैयार है वह तथा नववें दशवें अंकमें दो२ फारम छपने बाकी है वे छपाकर और पोष्टेज लगाकर ग्राहकोंके पास भेज देवें। यदि कमसे कम दो हजार रुपयोंकी सहायता किसी मूलेमटके जिनवाणीभक्त धर्मात्मा महाशयसे इस भादो मासमें मिल जायगी तो उक्त अधूरे ग्रंथ(८ अंक छपाकर) तो अवश्य ही पूरे कर देना हमारा कर्तव्य है परंतु उसके पश्चात् फिर तो जैनी धनाढ्य महाशयोंकी सहायता मिल जानेकी आशापर ऐसे दुःसाहसका कार्य कदापि नहीं किया जायगा। क्योंकि हमने आजतक बहुत कुछ साहस और आशा की है और की थी परंतु जहां तक विचारते है हम किसीभी कार्यमें सफल नहिं हुये तो अब इस अतिशय महान् कार्यमें, जिसमें कि एक२ अंक ३००) रुपयोंकी लागतसे कममें तैयार नहिं होता, कैसें सफलीभूत हो सकते है!

इस ग्रंथमालाका वा इस धार्मिक संस्थाका हिसाब २०००) देकर कार्य प्रारंभ करानेवाले महाशयके पास तो भेज दिया गया है। उनसे और भी सहायता मागी गई है, यदि मिल गई तो शेष अंक पूर्ण करके इस संस्थाकी सविस्तर रिपोर्ट छपाकर प्रकट कर दी जायगी। इस बीचमें कोई महाशय हिसाब देखना चाहें तो उन्हें लिखकर भेज सकते हैं।

जैन समाजका दास–
पन्नालाल बाकलीवाल
मंत्री-भारतवर्षीय जैन सिद्धान्त प्रकाशिनी संस्था।
ठि, मदागिनी जैन मंदिर–बनारस सीटी।

नोट–उपला लेखथी एम जणाय छे के बालब्रह्मचारी जैनसमाजसेवक पं. पन्नालालजी बाकलीवाळ जे 'सनातन जैन ग्रंथमाला' द्वारा संस्कृत जैन शास्त्रो प्रकट करी रह्या छे ते हवे मदद न मळवाथी तथा जोईता ग्राहक न थवाथी बंध थवानी तैयारीमां छे! आ सांभळी कया जैन बंधुने खेद नहि थाय? अगो वारंवार अमारा वांचकोने जणावी गया छीए के गांठना पैसाथी न बने, तो मंदिरना भंडारना पैसाथी पण ए 'ग्रंथमाळा'ना ग्राहक

॥ श्री वीतरागाय नमः ॥

शेठ प्रेमचंद मोतीचंद दिगंबर जैन बोर्डिंग तरफथी प्रकट थतुं मासिक

दिगंबर जैन.

THE DIGAMBER JAIN.

नमः श्री वर्द्धमानाय निर्द्धूतकलिलात्मने ।
सालोकानां त्रिलोकानां यद्विद्या दर्पणायते ॥

वर्ष ७ मुं. | वीर संवत २४४०. भाद्रपद. विक्रम सं. १९७०. | अंक ११ मो.

संपादकीय वक्तव्य.

पर्युषण पर्वनुं कर्तव्य. जोतजोतामां एक वर्ष वीती गयुं छे अने एकवार फरीथी आपणो महान पर्व श्री दशलक्षणीक पर्व याने पर्युषण पर्व आवी पहोंच्यो छे. जैनोमां आखा वर्षमां पवित्रमां पवित्र दिवसो जो कोई आवता होय, तो ते आ पर्युषण पर्वना दिवसोज छे. वळी आ दशलक्षणीक पर्वना दशे दिवसोमां अनेक व्रतो जेवां के दशलक्षणिकव्रत, षोडशकारण, आकाशपंचमी, मुकुट सप्तमी, सुगंध दशमी, रत्नत्रय, अनंत व्रत, त्रण चोवीसी व्रत वगेरे व्रतो करवानां होय छे, तेथी आ वधाज दिवसोए जेटलो समय धर्मध्यानमां गळाय तेटलो थोडोज छे, जेथी दरेक श्रावक, श्राविकाए आपणा आ महान पर्वना दिवसोमां पोतपोतानी शक्ति मुजब व्रतो आदरवानी जरुर छे तथा दरेक मंदिरमां दररोज सवारे व्रतोनुं पूजन (अर्थ साथे), तत्वार्थ–भक्तामर पाठ, पंचपूजा, सहस्रनाम, अभिषेक वगेरे थई तत्वार्थसूत्रना दशे अध्यायमांथी एकेक अध्यायनो अर्थ सर्वे सन्मुख कोई भाईए, करी बतावी जे जे दिवसे जे जे व्रतो आवतां होय तेनी कथा संभळाववी जोईए तेमज दररोज सामायिक, प्रतिक्रमण त्रण काळ के बे काळ अवश्य करवानी जरुर छे. ए उपरांत दररोज सांजे सर्वेए एकत्र मळी त्यागी, ब्रह्मचारी, भट्टारक होय तो तेमनी पासे, नहि तो विद्वान श्रावक पासे उत्तम क्षमा, मार्दव, आर्जवादि दश धर्मोमांना एकेक धर्मनुं विवेचन दाखला दलीलो साथे विस्तारथी करवा उपरांत कोई पुराण अथवा चरित्र वंचाववुं जोईए. दशे धर्मनुं

विवेचन सर्वेने सहेलाईथी प्राप्त थवा माटे आज अंक साथे ' दशलक्षण धर्म ' नामे एक भेट वेंचवामां आवी छे तेमांथीज दररोज एकेक धर्मनुं विवेचन निरांते वांचवा के वंचाववाथी दशलक्षणधर्मनुं स्वरुप सर्वेना समजवामां सहेलाईथी सारी रीते आवी शकशेज.

ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ

वळी आ उत्तम दिवसोमां सर्वेए शीलव्रत अवश्य पाळी बनी शके तेटलो ओछो परिग्रह राखवानी जरुर छे, तेमां विशेष करीने चामडानां बुट, पाकीट, टोलोपी, गाडीघोडा वगेरेनो तो बीलकुल उपयोग नज करवो जोईए अने जेम बने तेम जीवहिंसा अटकाववा पुरती काळजी राखवानी जरुर छे, तेमज आपणा शास्त्रकारोए पुजन-प्रभावना वगेरेमां शुद्ध द्रव्यज वापरवाने फरमावेलुं छे, तोपण हजु घणा स्थळे आपणा भोळा भाईओ हाडकां, लोही वगेरेथी साफ थती विलायती भ्रष्ट खांड, हाडकांना भुका वगेरेनी मेळवणीवाळुं अशुद्ध केशर जाणी जोईने वापरवानुं हजु बंध करतां नथी ए शोचनीय छे, माटे तेम न करतां पुजन प्रभावना, स्वामीवत्सल वगेरेमां शुद्ध स्वदेशी खांडनोज उपयोग थवानी जरुर छे. तेमां विशेष करीने प्रभावनामां तो पतासांने बदले बदाम, नाळीयर, सोपारी वगेरे सुकां फळो के नानां नानां पुस्तको जेवां के दर्शनपाठ, सामायिकपाठ, आलोचनापाठ, पंचकल्याणकपाठ, नियमपोथी, निर्वाण कांड, वगेरे प्रभावना तरीके वेंचवाथी एकने बदले अनेक फायदाओ छे; तेमज विलायती केशर करतां स्वदेशी काश्मीरी केशर सस्तुं अने शुद्ध मळतुं होवाथी तेज वापरवानी आवश्यक्ता छे.

ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ

हवे आ पर्वना दिवसोमां घणा भाईओ अने व्हेनो अनेक कठीन व्रतो जेवां के दश अपवास, पांच अपवास वगेरे आदरे छे, तेमां मात्र लांघणोज न करतां दररोज वधी क्रियाओ पाळी व्रतना अंतमां व्रत निमित्ते कंई ने कंई रकम विद्यादान माटे काढवी जोईए, अने ते साथे एक जुदीज रकम शास्त्रदान माटे काढीने तेमांथी कोई पुस्तक नवीन तैयार करावी ते व्रत करवानी यादगीरी कायम राखवाने सर्वेमां शास्त्रदान तरीके अवश्य वेंची ज्ञाननो फेलावो करवानी जरुर छे. वळी आ उपरांत आ पर्वना दिवसोमां दरेक मंदिरमां एकेक बंध पेटी मुकावी जोईए अने तेमां सर्वेए पोतपोतानी शक्ति मुजब कंई पण नाणुं तेमां नांखवुं अने आ पर्व पूर्ण थया पछी तेने सर्व समक्ष खोलीने जे नाणुं एकठुं थाय ते आपणा विद्यादानना खाताओ जेवां के-स्याद्वाद महाविद्यालय (बनारस), सिद्धांत पाठशाळा (मोरेना), ब्रह्मचर्याश्रम (हस्तीनापुर). श्राविकाश्रम (मुंबाई), महाविद्यालय (मथुरा) वगेरेमां भाग पडतुं के ओछुं वधतुं तरतज मनीओर्डरथी मोकली देवुं जोईए.

ॐ ॐ ॐ ॐ

वळी आ पर्वना दिवसोमां भादरवा सुद १४ नो दिवस एटलो बधो माननीय अने पवित्र छे के ए दिने लगभग बधाज भाईओ व्यापार धंधेथी फारेग थई अपवास करीने आखो दिवस धर्मध्यानमांज गाळे छे, जेथी ए दिवसे बपोरे दरेक मंदिरमांना शास्त्रो जोई तपासी साफसुफ करी, जीर्ण बांधणो बदली जो शास्त्रोनुं लीस्ट याने सुचीपत्र न होय, तो ते तेज वखते करी लेवानी अतीव आवश्यकता छे तथा जे जे शास्त्रो मंदिरमां न होय ते मंगाववानो ओर्डर तेज दीने मोकलवो जोईए, तेमां विशेषे करीने आदीनाथपुराण (हिंदी) अने सनातन जैन ग्रंथमाळा (संस्कृत) तो दरेक मंदिरमां कोईना द्रव्यथी के दहेरासरना भंडारना द्रव्यमांथी अवश्य खरीदवानो ओर्डर बनारस मोकलवानी जरुर छे. हवे जे जे स्थळे अनेक शास्त्रो अव्यवस्थित थई बगडतां जाय छे के त्यां उपयोग करनार के सारसंभाळ राखनारना वाखा होय छे, तेवां स्थळोनां शास्त्रो आराना जैन सिद्धांत भवनमां मोकली देवा जोइए के जेथी ते त्यां संभाळथी चीरकाळ सुधी सचवाई रहेशे.

ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ

आ पर्वना दिवसोमां सर्वे भाईओने वारंवार एकत्र थवानो प्रसंग थाय छे अने दहेरासरोना हिसाब, पासीनां जमणो वगेरे माटे अनेक स्थळे अनेक प्रकारना कजीयाओ आ पर्वना पवित्र दीवसोमां थता संभळाय छे, तेम न करतां सर्वेए उत्तमक्षमा धर्मनो भाव मनमां राखी दरेक कार्य सलाह संपथीज आटोपवुं जोइए. खरुं जोतां तो दरेक वहिवटकर्ताए आगळथीज हिसाब तैयार करी राखी पंच समक्ष रजु करवो जोइए अने जे बाबत पूछपरछ के सलाह लेवानी जरुर होय ते पर्युषण पर्व पहेलांज सर्वेने मेळवी नक्की करी लेवुं जोईए.

ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ

छेवटमां आ पर्व पूर्ण थया पछी वद १ ने दीने सर्वेए मांहोमांहे वर्ष दरम्यान थयला अपराधो माटे उत्तमक्षमा मांगवी अने बहारगाम रहेतां सगांस्नेही अने मित्रोने उत्तमक्षमावणीना पत्रो लखवा जोईए.

आ पर्व सर्वे स्थळे केवी रीते केटला उत्साहथी पळायो, कोणे केटलां व्रतो कर्यां, केटली सभाओ थइ, शास्त्रोनुं सुचीपत्र करी केटलां नवीन शास्त्रो मंगाव्यो, शास्त्रदान विद्यादानमां केटलुं द्रव्य खरचायुं, तेमज नवीन शुं शुं कार्यो थयां, ते सर्वे हकीकत आवता अंकमां प्रकट करवा माटे दरेक गाम अने शहेरना भाइओए अमोने भादरवा वद ५ सुधीमां वीगतवार अवश्य मोकलवानी तस्दी लेवी.

ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ

गत मासनो अनहद शोकमय अंक वांचवाथी वांचकोने दश लाखना दाननी सारी रीते जणायुं कदर करशो के ? हशे के आपणो दिगंबरीनो झळकतो तारो याने दानवीर०शेठ माणेकचंदजीना ओचींता स्वर्गवासथी आपणी कोमपर

जबरजस्त फटको पड्यो छे, केमके एवा दानवीर अने कोम माटे तन, मन अने धन त्रणेनो भोग आपनार शांत, सादा अने सरळ स्वभावी वीरनर हवे मळवा मुश्केलज छे. आ दानवीर नर पोतानी हयातिमां रुप्या ८ थी १० लाखनुं दान करी गया छे, ते उपरांत रुप्या अढी लाखनुं दान करवानुं जे वील करी गयेला छे, ते समाचार वांचीने सर्वे वांचको आश्चर्य अने आनंदमां गरकाव थया हशेज के आ पुण्यात्मा पुरुष तो विद्यादान माटे ।५ 'रुधिज करी गया छे. हवे आ वीर नरना टीलात्र,, फलाईने सर्वे जैनोए निरांते उपयोग नज करव. नथी, पण आवा नरे तेम जीवहिंसा अटकाव. पटे अनेक उप- राखवानी जरुर छे, तेमज अ. तेनी कदर रोए पुजन-प्रभावना वगेरेमां भविष्यनी वापरवाने फरमावेलुं छे, तोपण घणा स्थळे आपणा मोटा भाईओ हाडकां, लोही वगेरेथी साफ थती विलायती भ्रष्ट खांड, हाडकांना भूका वगेरेनी भेळवणी- वाळुं अशुद्ध केसर जाणी जोईने वापरवानुं हजु बंध करतां नथी ए शोचनीय छे, माटे तेम न करतां पुजन प्रभावना, स्वामी- वत्सल वगेरेमां शुद्ध स्वदेशी खांडनोज उपयोग थवानी जरुर छे, तेमां विशेष करीने प्रभावनामां तो पतासांने बदले बदाम, नाळीयेर, कोपरां वगेरे सुकां फळो के नानां नानां पुस्तको जेवां के दर्शन- पाठ, सामायिकपाठ, आलोचनापाठ. छे, तेमां गंजावर वधारो करी आपवानी दरेक जैननी फरज छे. १३ लाख जैनोमां आश- रे ६–७ लाख दिगंबरीनी वस्ती छे, ते- मांना जो एक लाख जैनो एकेक रुप्यो पण भरे, तो आ फंड एक लाख रुप्यानुं थतां वार लागे नहि.

✤ ✤ ✤ ✤

आपणा श्वेतांबरी भाईओमां शेठो प्रेमचंद रायचंद, वीरचंद दीपचंद सी. आई. ई, मनसुखभाई भगुभाई, लालभाई दलपतभाई वगेरे जाणीता थइ गया छे, तेमनां स्मारकोमां हजारो रुप्या भराई जई तेमनां नामोनी स्थायी संस्थाओ खुली छे अथवा खुलनार छेज, तो दिगंबरी भाइओ- ए तेनुं अनुकरण करी–

दानवीर शेठ माणेकचंदजीनुं नाम अमर राखवाने गंजावर स्मारक फंड करी आपवानी शुं जरुर नथी ?

मुव घणे स्थळे शोकसभाओ थइ छे अने शलि लासापत्रो मोकलाया छे, तेमांना जुज स्था- अने स्थीज स्मारक फंडमां रकमो भराईने आ- समक्ष, अने घणा स्थळोए तो तुरत्ता ठाइज आपणमां आव्या छे, तेम न करतां दरेक के–स अने शहेरनी पंचे संपथी एकत्र थई सिद्धां माणेकचंदजीना स्मारक फंडनी टीप थम् थी ते तुरत मोकलवी जोईए. आ महा पन पर्वमां सर्वेने एकत्र मळवानो प्रसंग के, माटे एक दीवस ए माटे अवश्य रोकी मोव यां ज्यांना भाईओए स्मारक फंडमां कंई

न मोकल्युं होय, तेमणे एक बीजा पासे भरावी सामटी रकम एकठी करी मोकली आपवी जोईए. जुदा जुदा मोकलवा करतां साथे बेसीने टीप भरवाथी देखादेखीने लीधे वधुज रकम थई शके छे, माटे पर्युपण पर्व जेवो अवसर जवा न दई आज प्रसंगे स्मारक फंडमां रकमो एकठी करी मोकलवानी जरुर छे.

जो के गुजरातमांथी कंईक सारी रकमो आववा लागी छे, पण ते हजु गुजरातनी वस्तीना प्रमाणमां जुजज कही शकाय, तेमज दक्षिण, उत्तर हिंदुस्तान वगेरेनी रकमो नहिं जेवीज मळी छे, माटे हिंदना सर्वे विभागना श्रीमान के गरीब सर्वे जैनोए पोतपोतानी शक्ति मुजब आ स्मारक फंडमां कंईने कंई फाळो आपवानी जरुरज छे. झाबुआथी एक ग्राहकनो पत्र आव्यो छे तेमां लखे छे के—आ फंड माटे तमो जो दरेक ग्राहक दीठ रु. १) फरज्यात राखी आवता वर्षना लवाजममां १॥। ने बदले रु. २॥। मंगावशो, तो बधाज ग्राहको खुशीथी आपशे वगेरे, पण आवो फरज्यात कर नांखवानी अमारी इच्छा नथी. आ कार्यमां तो पोतपोताना मननी लागणी अने उलटथीज करवानुं छे अने ते माटे हिंदना दि. जैनो हजु आळसमां न रहेतां आ कार्य ताकीदे आटोपी देशेज, एवी अमोने आशा छे. वधुमां वधु गमे तेटला अने ओछामां ओछो रु. १)नी पहोंच पण 'दिगंबर जैन'मां नाम गाम साथे प्रकट करवामां आवे छे, माटे आ स्मारक फंडमां नाणां मोकलनारे भादरवा वद १० सुधीमां अमोने एकठा करीने अवश्य मोकली आपवा के जेथी तेनी पहोंच आसोना अंकमां प्रकट करी शकाय. आवा काममां आळस करवानुं, उधारो राखवानुं के उघराणी करवानुं होयज नहिं. आ स्मारक फंड जुज समयमां बंध करवामां आवशे अने तेनी केवी रीते व्यवस्था करवी तेनी योजना बहार पाडवामां आवनार छे, माटे दानवीर शेठ माणेकचंदजीनी यादगीरी कायम राखवाना आ स्मारक फंडमां हिंदना तमाम दि. जैनोने कंईने कंईपण फाळो मोकली आपवाने एक वार फरीथी आग्रह करी वीरमीए छीए.

आपणी मुंबाई दि. जैन प्रांतिक कोन्फरंसनी छेल्ली बेठक

कोन्फरंसनी आवती पालीताणा क्षेत्रमां बेठक क्यां भरवी? गया माहा मासमां थइ हती, तेमां आवता वर्षनी बेठक माटे आमंत्रण थयुं नथी, जेथी आवती बेठक क्यां थशे, ते माटे सर्वे भाईओ इंतेजारीमां छे. कोन्फरन्सना स्थायी प्रमुख दानवीर शेठ माणेकचंदजीनो वियोग थवाथी जेम प्रजा राजा विनानी थाय छे के तरतज बीजा राजाने गादीए बेसाडवामां आवे छे, तेम कोन्फरंसना प्रमु-

खनो वियोग थवाथी हवे बीजा स्थायी प्रमुख घणीज ताकीदे नीमवानी जरुर छे, जेथी कोन्फरंसनी आवती बेठक घणीज त्वराथी थवानी आवश्यक्ता छे. गुजरातना आपणा घणाखरा तीर्थोपर कोन्फरंसनी बेठक थई गई छे, जेथी आवते वर्षे गुजरातना कोई तीर्थ उपर बेठक थई शके एम संजोग नथी, पण अमदावाद जेवे स्थळे मोटो रथोत्सव वगेरे करी जो कोन्फरंस बोलाववामां आवे, तो ते योग्य थई पडशे अथवा तो दक्षिणमां कुंथलगीरी, दहीगांव वगेरे तीर्थो उपर कोन्फरंसनी बेठक थई शके एम छे, माटे आ बाबत उपर अमदावाद तेमज दक्षिणना भाईओनुं अमो लक्ष खेंचीए छीए अने कोन्फरंसने आमंत्रण मोकलवानी हिलचाल उपाडी लेवा आग्रह करीए छीए.

सुरतमां "दिगंबर जैन" पत्रे उघाडेलुं
दानवीर शेठ माणेकचंद हीराचंद स्मारक फंड.

(ता. २२-८-१४ सुधीमां वसुल आवेली रकमोनी पहोंच.)

३४६|||≈ आगळ वसुल आवेला.

सुरत रु. ६९-०-०.

૨૫) શા. પરભુદાસ હેમચંદ
૧૫) શા. ત્રીભોવનદાસ ધીરજલાલ
૫) શા. છગનલાલ ઉત્તમચંદ સરૈયા
૫) શા. પરભુદાસ પાનાચંદ સરૈયા
૫) શા. મંછારામ જગજીવનદાસ
૩) શા. તલકચંદ સવાઈચંદ હાપડીઆ
૨) શા. મંછારામ મૂળચંદ ગજીવાળા
૨) શા. પ્રેમચંદ દરગોવનદાસ મોતીરૂપાવાળા
૨) શા. ડાહ્યાભાઇ રાયચંદ ટોપીવાળા
૨) શા. નવલચંદ સૌભાગચંદ
૧) બાઈ મણી, લલ્લુભાઈ અમીચંદની પત્ની
૧) શા. ખૂબચંદ પરભુદાસ દા. બાઈ ચંદન
૧) શા. કસ્તુરચંદ ધરમચંદ

ईंडेला रु. २-०-०.

૧) શા. છોટાલાલ કાળીદાસ
૧) મર્હુમ મોહનલાલ છોટાલાલ તરફથી

लखनऊ रु. २-८-०.

૨) બનવારીલાલ જૈન

भीलोडा रु. २-०-०.

૧) શા. તારાચંદ તલકચંદ
૧) શા. લલ્લુભાઈ ગુલાબચંદ

गीरीडीह रु. २५-०-०.

૨૫) શા. ડાહ્યાભાઈ શીવલાલ

वसो रु. ७-०-०.

૧) શા. મગનલાલ હઠીચંદ
૧) શા. સામળદાસ જેસંગદાસ
૧) શા. દેવચંદ મૂળજીભાઇ
૧) શા. ચુનીલાલ રણછોડદાસ
૧) શા. ડાહ્યાભાઈ દામોદરદાસ
૧) શા. કેશવલાલ ફૂલચંદ
૧) શા. નારણદાસ દરગોવન

काणीसा १९-४-०.

૨) શા. દરગોવનદાસ છગાભાઈ
૨) શા. નાગરદાસ છગાભાઈ
૨) શા. જેસંગભાઈ નાથાભાઈ
૨) શા. નારણદાસ નાથાભાઈ
૨) શા. હીરાભાઈ નરશીદાસ

૨) શા. ફુલચંદ કહાનદાસ
૧૧ શા. જગજીવન જેઠાભાઇ
૧) શા. વસ્તાભાઈ ઇશ્વરદાસ
૧) પરચુરણ

सायमा रु. ९—०—०.

૨) શા. દેવચંદ ઉવાભાઈ
૨) શા. અંબઈદાસ ઉવાભાઇ
૨) શા. નાનાભાઈ હરજીવનદાસ
૧) શા. ત્રીભોવનદાસ જગજીવનદાસ
૧) શા. લલ્લુભાઇ તળશીદાસ
૧) શા. ફુલચંદ ભાઇજીભાઈ

महुवा रु. २५—०—०.

૨૫) સમસ્ત દિગંબર જૈન પંચ

नार रु. ४—०—०.

૩) શા. ભાઇલાલ કપુરચંદ
૧) શા. કલ્યાણદાસ ભાઇજીભાઇ

पंडोली रु. १—०—०.

૧) પરચુરણ

वोरसद रु. १७—०—०.

૧૦) શા. ભાઈજીભાઇ પાનાચંદ
૬) શા. જેસંગભાઈ ફીરોઝદાસ
૧) શા. બહેચરદાસ નાથાભાઇ

वांच रु. १५—०—०

૫) શા. ભીખાભાઈ બહેચરદાસ
૫) બાઇ રામબાઈ હાથીજણવાળા
૫) પરચુરણ પંચ તરફના

वडोदरा रु. ४१—०—०

૧૧) શા. લાલચંદ કહાનદાસ
૧૧) શા. ગીરધરલાલ નારણદાસ
૫) પરદેશી શ્રીલાલ વીરદીચંદ
૨) શા. જેસંગ ગંગાદાસ
૨) શા. વસ્તાભાઈ ફીરોઝદાસ
૨) શા. મનોરદાસ ગંગાદાસ
૨) શા. તારાચંદ મગનલાલ
૨) રામલાલ બળદેવ
૧) શા. મોતીચંદ તલકચંદ
૩) પરચુરણ

महीज रु. १०—०.

૧) શા. ગોરધનદાસ ગીરધરલાલ

डुंगरपुर रु. ५—०—०.

૫) શા. પ્રેમજી સવજી વખારીઆ

माळवाडा रु. ६—०—०.

૨) શા. પુંજાભાઈ દુલભદાસ
૨) શા. બહેચરદાસ અમરચંદ
૧) શા. ફીલાભાઈ તારાચંદ
૧) શા. લલ્લુભાઈ પુંજાભાઈ

दाहोद रु. ३९—४—०

૫) સરાફ ગેબીલાલ સુંદર
૫) તલાટી કસ્તુરચંદ રતનચંદ
૨) ગાંધી જેચંદ નાથજી
૧) સરીયા ચંપાલાલ જસરાજ
૧) શા. નગીનલાલ સોભાચંદ
૧) શા. ધનરાજ દલીચંદ
૧) શા. ડાહમચંદ નારણજી
૧) જુતા શીવલાલ રૂપચંદ
૧) તલાટી પનાલાલ મનાલાલ
૧) શા. લુણજી કુદણજી
૧) શા. રતનચંદ ભુરાભાઈ સરીયા.
૧) શા. કસ્તુરચંદ તલોકચંદ
૧) સરીયા પરથીરાજ નાથજી
૧) તલાટી જીવરાજ નાથજી
૧) ગાંધી મોતીચંદ નવલચંદ
૧) શા. સાંકળચંદ કપુરચંદ
૧) કોઠારી પનાલાલ દલીચંદ
૧) પંચોલી પનાલાલ વજેચંદ
૧) બોબટા પરથીરાજ મંગળજી
૫) શા. તલોકચંદ રતનજી (દુવાચંદ રતનચંદવાળા)
૨) સરીયા પનાલાલ રતનચંદ
૩ા પરચુરણ

कुशलगढ रु. ५—०—०.

૫) સમસ્ત દિગંબર જૈન પંચ બટા તડ વીસપંથી

जलालपुर रु. १—०—०.

૧) શા. હસનદાસ ઈશ્વરદાસ

कुकेरी रु. १—०—०.

૧) શા. વજેચંદ લાલચંદ

राणकुवा रु. ६-०-०

૫) શા. વજેચંદ હરીચંદ
૧) શા. પેલાભાઈ હરીચંદ

राणापुर रु. ५८-०-०.

૫૮) સમસ્ત દિગંબર જૈન પંચ

तारापुर रु. ८-०-०

૮) શા. પ્રેમચંદ દીપચંદ

रुद्देल रु. ५-०-०.

૪) શા. શીવલાલ હરકીસનદાસ
૧) શા. હરકીસનદાસ બાપુજી

जलसण रु. १-०-०

૧) શા. રાયચંદ ગીરધર

कुकडीआ रु. १-०-०

૧) શા. તલકચંદ ગુલાબચંદ ગાંધી

परढोल रु. १-०-०

૧, શા. આત્મારામ વેણીચંદ અસલાલીવાળા

मोगरी रु. २-०-०

૨) શા. જગજીવન રૂઘનાથદાસ

प्रभासपाटण रु. १०-०-०

૧૦) શા જેસંગભાઇ ગુલાબચંદ

सामोडा रु. १-०-०

૧) શા. દગડુસા રેવદાસ જૈન

मलीआव रु. ९-८-०.

૨) શા. નેમચંદ હેમરાજ
૨) શા. રતનચંદ માણેકચંદ હા. હમરાજ
૨) શા. ગોરધનદાસ દારચંદ
૧) શા છગનલાલ ફુલચંદાસ
૧) શા. મુળચંદ જગજીવનદાસ
૧ા પરચુરણ

डूग रु. ६-६-०.

૨) શેઠ નેમીદાસ ભીખાલાલ જૈન
૧) સુનીલ બેચરલાલ જૈન
૩ા પરચુરણ

मुंबाई रु. ५-०-०.

૫) શેઠ અમૃતલાલ સુલાબચંદ પાનાભાઈવાળા

धुळीआ रु. ५१-०-०.

૫૧) શેઠ ગુલાબચંદ હીરાલાલ

वोधेगांव रु. ५-०-०.

૨) બળવંત બાપુરાવ ક્ષીરસાગર જૈન
૧) શાંતીનાથ આન્નાજી મેહુત્રે પાથર્ડીકર
૨) પરચુરણ

वैराग रु. १-०-०.

૧) શા. વીરચંદ વાલચંદ

घायज रु. ६-०-०.

૨) શા. દેવચંદ ધરમચંદ
૨) શા. રાયચંદ અમથાભાઈ
૧) શા. ભુલાભાઇ અમથાભાઈ
૧) શા. ગુલાબચંદ કસનદાસ

करमसद रु. ६-०-०.

૪) શા. કુબેરદાસ વર્ધમાન
૧) શા. નાથાલાલ મોતીલાલ
૧) શા. વસ્તાભાઈ ફુલચંદ

पारोळा रु. १-०-०.

૧ા શામલાલ ઝીપરસા દરાડુબર

जीणज १-०-०.

૧) શા. પાનાચંદ ઇશ્વરદાસ

सोजित्रा रु. ६-०-०.

૪) શેઠ ઝવેરદાસ રણછોડદાસ હા. ભગવાનદાસ
૨) શા બાપુજી ઇશ્વરદાસ

खानपुर रु. ५-८-०.

૨) શા. બહેચરદાસ હરજીવનદાસ
૨) શા. જગજીવનદાસ ભવાનીદાસ
૧ા શા. ઠાકુરચંદ હુકમદાસ

जीजका रु. १-०-०.

૧) શા. શોભચંદ લખમીચંદ

मगरोळ रु. १-०-०.

૧) શા. ચતુરદાસ મથુરદાસ

मदीआरी रु. ४-०-०.

૨) શા. બહેચરદાસ મગનલાલ
૧) શા. લાડુભાઇ કેવળદાસ
૧) શા. ભીખાભાઇ લલ્લુચંદ

बुहारी (सूरत) रु. १००—०—०

१८) શા. મગનલાલ તથા મણીલાલની કંપની
१५) શા મોતીચંદ નેમચંદ હા. ઠાકોરદાસ
११) શા. નાનચંદ કસ્તુરચંદ
११) તારાચંદ મોતીચંદ હા. મણીલાલ
११) શા. મણીલાલ તારાચંદની કંપની
११) શા. પ્રાણજીવનદાસ માણેકચંદ હા ઝવેરચંદ મોતીચંદ
७) શા. ખીમચંદ ભગવાન
६) શા. બહેચરદાસ મકનદાસ
५) મેસર્સ અંબેલાલ આત્મારામની કંપની
३) શા. જેચંદ કસ્તુરચંદ

टेंमुर्णी रु. १२—०—०.

५) દોભાડા દેવચંદ જીવરાજ
५) શા. મોતીચંદ હીરાચંદ
२) શા. વીરચંદ વેણીચંદ
२) કસાર દામોદર વીઠુબા
१) કસાર બંડુબા ગોવિંદ

रणासण रु. २०—८—०.

१०) દિ. જૈન પંચ
१) શા. સખમલદાસ પાનાચંદ
१) શા. ગુલાબચંદ લીલાચંદ
१) શા. લીલાચંદ પુંજીરામ રમોશ
२) શા. દેવચંદ હીરાચંદ
३) શા. સાંકળચંદ શંકરદાસ
१) મેતા હકમચંદ વીરચંદ મોઢુકા
१) શા. પુંજીરામ વેણીચંદ
॥ પરચુરણ

थांदला रु. १८—०—०.

१) શેઠ કચરાજી નારણજી
१) મેતા હેમચંદજી સાકરચંદજી
१) મેતા કેશવજી
१) મેતા ગુકમલાલજી
१) મીડા ઝવેરચંદજી
१) સીગાતન નાથજી
१) દોસી કસ્તુરચંદજી
१) મેતા ભગવાનલાલ
१) મેતા હોકમીચંદજી
१) મીડા મંગળજી
१) મીડા કસ્તુરચંદજી
१) ભોબડા મણીલાલ
१) મેતા ગેબીલાલ
१) કોઠારી કસ્તુરચંદજી
१) મીડા મોતીચંદજી
१) ગવાડા હંસરાજજી
१) શા. વેણીચંદ વરખચંદ
१) મેતા તારાચંદ કેશવજી

रतलाम रु. १७—८—०

५) નાથુરામ દીપચંદ પરવાર (નરસીંહપુર)
१) પુનમચંદ વિદ્યાર્થી પરતાબગઢ
१) નંદલાલ „ „
१) કીસનલાલ „ „
१) હીરાલાલ „ „
१) ચુન્નીલાલ „ „
१) ઝવેરીલાલ હીરાલાલ „ રતલામ
१) જડાવચંદ „ સાગવાડા
५॥ પરચુરણ વિદ્યાર્થીઓના

वाकरोल

५) શા. ત્રીકમદાસ ખુશાલદાસ

लाज

२) શા. નાથાલાલ મલુકચંદ

देलवाड रु. ६—८—०.

२) શા. માણેકચંદ અમથાલાલ
१) શા. મણીલાલ નાનચંદ
१) શા. કાળીદાસ બહેચરદાસ
१) શા. રામચંદ લખમીચંદ
१॥ પરચુરણ

वेडच रु. १९—८—०.

२॥ શા. નાથાભાઈ મજલાલ
१॥ શા. પરસોતમ ગંગાદાસ
१॥ શા. પાનાચંદ મનોરદાસ
१॥ શા. પરસોતમ દામોદરદાસ
१॥ શા. નારણદાસ મોતીચંદ
१॥ શા. મોતીલાલ લખમીચંદ
૩॥ શા. મગનલાલ મનોરદાસ
१॥ શા. હીરાચંદ ભાઈજીભાઈ
१॥ શા. જેચંદ વસનદાસ
१) શા. મગનલાલ નારણદાસ
१) શા. મથુરાદાસ
१) જીવાભાઈ કાસીદાસ

१०८९-३-०

१-७-० પોસ્ટ ખર્ચના ઓછા આવેલા

रु. १०८७—१२—०

તારથી માઠી ખબર જ્યાં પહોંચી, ગામ સુરત શહેર;
હાહાકાર પડી હડતાલો, વરતાયો બહુ કેર-ગયો ૨
લોક કહે ગયો ગરીબનો બેલી, નિરાધાર આધાર;
ધર્મનો ધોરી ગયો અહીંથી, હા રૂઠ્યો કીરતાર.-ગયો ૩
શાંત સરળ સાદા સોભાગી, ગંભીર નિર્મળચંદ;
વિદ્યા વિનય વિવેકી યશે કોઇ, વિરલા માણેકચંદ-ગયો ૪
સત્ય ક્ષમા શીલ સત્વથી શોભિત, કાયા કંચનવાન;
લક્ષણુ લક્ષીત અંગ સુકોમળ, લેશ નહિ અભિમાન-ગયો ૫
ભુંગળ સમ કર ઢીંચણુ સુધી, રેખા સુકત વિશાળ;
શરદ શશિસમ મૂખની શોભા, તેજે તપે શુભ ભાળ-ગયો ૬
નાશિકા કર્ણ ને નેત્ર અનોપમ. કોમળ હૃદય વિશાળ;
ભાગ્યશાળીનાં ચિન્હ હતાં સૌ, સફળ થયાં તત્કાળ-ગયો ૭
ગજગતિ ગેલે ચાલ હતી જસ, વાણી અમીરસ પુર;
વદન સરોવરથી ફૂલ ખરતાં, બોલતા બોલ મધુર-ગયો ૮
ગરિબ કુટુંબમાં સુરત ગામે, જન્મ્યા હતા મહાભાગ્ય;
પડતી ને ચઢતી દીઠી આ ભવમાં, ધિરજ ન કરી ત્યાગ-ગયો ૯
ભાગ્ય ઉદયથી વધી સંપત્તિ, વધ્યો ક્ષમા પર ભાવ
સજ્જન સંગથી હર્ષ શોકમાં, રહ્યો સદા સમભાવ-ગયો ૧૦
રાજ્ય પ્રજાનો મિત્ર શુભેચ્છક, દેશ સ્વજાતિનો મિત્ર
ક્યાં ગયો જૈન જવાહીરમાંથી, હીરો અમુલ્ય પવિત્ર-ગયો ૧૧
અકસ્માત એ પુરૂષના મરણે, વરત્યો બધે હા-હા-કાર
સ્વજન ને પરજન રૂદન કરે બહુ, ક્યાં ગયો દીનદાતાર-ગયો ૧૨

લક્ષીત છંદ.

અરર દૈવ તેં, કોપ શો કર્યો, ગરિબનો ખરો આશરો હર્યો;
સકળ સંઘનો મિત્ર ક્યાં ગયો, અરર ચંદ તું ચાલતો થયો. ૧
વિકટ આ સમે ક્યાં ગયો અરે, પરમ મિત્ર તું પ્રાણ સંહરે;
ધરમ ધામનાં કામ ક્યાં થશે, તીરથ વાળવા કોણ દોડશે. ૨
વિરહ તાહરો ના ખમાયરે, તુજ વિયોગથી ખેદ થાય રે;
પલક એકમાં પ્રાણ જાય રે, ધરમ ધ્યાનમાં મૌન થાય રે. ૩
અમર આતમા કલેવથી શમ્યો, શરીર ધર્મથી ભિન્ન રમ્યો;
નિયમ કાળનો ના કદી ફરે, જનમનાર તે પ્રાણીયો મરે. ૪
સફળ જન્મ તો તેહનો ખરો, સુકૃત પંથમાં જેહ સંચર્યો;
જગતમાં રહ્યો જીવતો ખરે, વિજય વાવટો વિશ્વમાં ફરે. ૫

H. V.

शोकोद्गार.

અહા દૈવ ! તું છેકજ નિર્દય, કેર કારમો ગજબ કર્યો;
ઝપટ મારીને ઝડપી લીધો, લેશ નહિં તું હ્રદય ડર્યો.
હતો હીરલો નાયક નૃપસમ, તેર લક્ષ જૈનોમાં જે;
ખોળી ખોળીને લીધો ખુંચવી, જડયો નહિં શું બીજો કે ?
દિગંબરીમાં દીપક સરખો, હતો વીર એ માણેકચંદ;
કોમ હુબેલી તારી લાવવા, ધાર્યો હ્રદયે રૂડો છંદ.
કેળવણી દમ કંઇક તારવ્યા, બાંધી બોર્ડિંગો બેસ કર્યું;
દયા લાવીને દિલમાં અનહદ, દીન દુઃખી દુઃખ દુર કર્યું.
વિધવા આંબળા બાળક કેરાં, કષ્ટ નિહાળી કાંપ્યો જે;
તેવા પરદુઃખભંજન નરને, જતો મુક્યો ના જમડા તેં.
દાનવીર હિંમતપુરણ જે, કાળ ખરે તેં કર્યો ગુલામ;
કાળ દુખી કંપે અમ દિલડાં, શું સરીયું યમ તારૂં કામ ?
પણ એમાં શું વાંક તાહરો, ખુટયું તેલ દીપ અસ્ત થયો;
ગયો ગયો પણ રહી સુકીર્તિ, જીવન સુયશ ઝળકાવી ગયો.

જી૦ ઠ૦ કાપડીઆ-સુરત.

शेठ माणेकचंदजीनो विरह

શાર્દુલ વિક્રીડીત છંદ.

આ સંસાર અસાર જ્હાંય ભરતી ને ઓટ દીઠા ઘણા;
જેણે હર્ષ વિષાદને સમ ગણ્યા ગ્રવે ન જેને હણ્યા.
સાદા શાંત દયાળ દાન ગુણથી દીપ્યા બધા દેશમાં;
તે પંથી માણેકચંદ ચંદ્ર આથમ્યો હા હા થયો લેશમાં.

તારથી માઠી ખબર જ્યાં પહોંચી, ગામ સુરત શહેર;
હાહાકાર પડી હડતાલે, વરતાયે બહુ કેર-ગયે ૨
શેક કહે ગયે ગરીબને બેલી, નિરાધાર આધાર;
ધર્મને ધોરી ગયે અહીંથી, હા રૂઠયે કીરતાર.-ગયે ૩
શાંત સરળ સાદા સેભાગી, ગંભીર નિર્મળચંદ;
વિદ્યા વિનય વિવેકી થશે કેઇ, વિરલા માણેકચંદ-ગયે ૪
સત્ય ક્ષમા શીલ સત્વથી શેભિત, કાયા કંચનવાન;
લક્ષણ લક્ષીત અંગ સુકેમળ, લેશ નહિ અભિમાન-ગયે ૫
ભુંગળ સમ કર ઢીંચણ સુધી, રેખા યુકત વિશાળ;
શરદ શશિસમ મૂખની શેભા, તેજે તપે શુભ ભાળ-ગયે ૬
નાશિકા કર્ણ ને નેત્ર અનેપમ. કેમળ હૃદય વિશાળ;
ભાગ્યશાળીનાં ચિન્હ હતાં સૈ, સફળ થયાં તતકાળ-ગયે ૭
ગજગતિ ગેલે ચાલ હતી જસ, વાણી અમીરસ પુર;
વદન સરેવરથી ફૂલ ખરતાં, બેલતા બેલ મધુર-ગયે ૮
ગરિબ કુટુંબમાં સુરત ગામે, જન્મ્યા હતા મહાભાગ્ય;
પડતી ને ચઢતી દીઠી આ ભવમાં, ધિરજ ન કરી ત્યાગ-ગયે ૯
ભાગ્ય ઉદયથી વધી સંપત્તિ, વધ્યે ક્ષમા પર ભાવ
સજ્જન સંગથી હર્ષ શેકમાં, રહયે સદા સમભાવ-ગયે ૧૦
રાજ્ય પ્રજાને મિત્ર શુભેચ્છક, દેશ સ્વજાતિને મિત્ર
કયાં ગયે જૈન જવાહીરમાંથી, હીરે અમુલ્ય પવિત્ર-ગયે ૧૧
અકસ્માત એ પુરૂષના મરણે, વરત્યે બધે હા-હા-કાર
સ્વજન ને પરજન રૂદન કરે બહુ, કયાં ગયે દીનદાતાર-ગયે ૧૨

લલીત છંદ.

અરર દૈવ તેં, કેપ શે કર્યો, ગરિબને ખરે આશરે હર્યો;
સકળ સંગને મિત્ર કયાં ગયે, અરર ચંદ્ર તું ચાલને થયે. ૧
વિકટ આ સમે કયાં ગયે અરે, પરમ મિત્ર તું પ્રાણ સંહરે;
ધરમ ધામનાં કામ કયાં થશે, તીરથ વાળવા કેણ દોડશે. ૨
વિરહ તાહરે ના ખમાયરે, તુજ વિયેગથી ખેદ થાય રે;
પલક એકમાં પ્રાણ જાય રે, ધરમ ધ્યાનમાં મૌન થાય રે. ૩
અમર આતમા કલેવરથી શમ્યે, શરીર ધર્મથી ભિન્નય રમ્યે;
નિયમ કાળને ના કદી ફરે, જનમનાર તે પ્રાણીયે મરે. ૪
સફળ જન્મ તે તેહને ખરે, સુકૃત પંથમાં જેહ સંચર્યો;
જગતમાં રહયે જીવતે ખરે, વિજય વાવટે વિશ્વમાં ફરે. ૫

H. V.

विरह विलाप

राग मरशीओ

રેહાય! કેમ, આજ સ્હેશે જેનો આ રંડાપો

સ્હેશે, જેનો આ રંડાપો,

પ્રભુ શાન્તિ માણેકને આપો-રેહાય ૧

માનવંતા મુંબાઇમાં ગણાય,

શહેર સુરતના વતની જણાય;

કહેતાં ઉઠે છે અંતરમાં લ્હાય-રેહાય ૨

અશાડ કૃષ્ણ નવમી કેરી રાત્રે,

બાર ઉપર કલાક એક જાતે;

વાર ગુરુ સીત્તેરની રાતે-રેહાય ૩

કીધો શાન્તિથી સ્વર્ગે જઇ વાસ,

પડયો ભારતમાં ભારે આ ત્રાસ;

કાળે કીધો કોહીનૂર નાશ-રેહાય ૪

આશ્રમ, શાળાજનો દુઃખી ભારી,

સુણી ચોંકયા છેડી દેઇ વારી.

ત્રાહે ત્રાહે કરે નર નારી.-રેહાય ૫

મિત્રો સબંધી કુટુંબ રવે,

આંખ ચોધારા આંસુજ સુવે;

જૈન જ્ઞાતી સુખે નર સુવે-રેહાય ૬

પાછળ પુત્ર જીવણચંદ મેલી,

પૂત્રી મગન, તારા દૂર ઠેલી;

જૈન જ્ઞાતીનો કોણ હવે બેલી-રેહાય ૭

જૈન સંઘના સ્થંભરૂપ સ્વામી,

શિક્ષણ સંસ્થા પિતા શીરનામી;

ભારત પ્રજા વિયોગે દુઃખ પામી. રેહાય ૮

જૈન શાસન શાન્તિ સદા આપો,

ભારી આફત દીક્ષાથી કાપો;

કરો દૂર પ્રભુ પરિતાપો-રેહાય ૯

હાથીચંદનું હૃદય બળે છે,

સ્મારક ફંડની અપીલ કરે છે;

સારી જનતા કાળ બળે છે,

રેહાય કેમ આજ સ્હેશે જૈનો આ રંડાપો ૧૦

વિયોગી-હાથીચંદ માણેકચંદ-સોનાસણ

निर्दय कालने ठपको.

ગઝલ-કવાલી.

અરે ન ગુણા! અરે નિર્દય!

અરે ખા કાળ શું કીધું?

અમે ભૂખ્યા તણું ભાણું,

ભરેલું તેં લઈ લીધું.-અરે ૧

સાખી-બાર દઇ બાસેઠને, લેવા બેઠો હાલ;

પાકુ મારી પતિતને, જરી ન આવી વ્હાલ.

રતન આ રંકના કરથી;

અચાનક છીનવી લીધું-અરે ૨

સાખી-અભાગીએ આ દેશ છે,

અભાગણી આ કોમ;

હીરો હસ્ત થકી ગયો,

ઉકળે રોમે રોમ.

હતા મગરૂર જે નરથી;

ઉડી ગઇ તે બધી આશા-અરે ૩

સાખી-ખીલતાં પહેલ ડોલર કળી,

પવન ઝપાટા સાથ;

હળી પડી પૃથ્વી પરે,

દઇ ન શકયો કો હાથ.

હવે એ પુષ્પની સુરભી,

મળે કયાંથી અમોને તે-અરે ૪

સાખી-પુનર્જન્મ લઇને અહીં.

કરજે પૂરણ આશ;

જ્યાં હો ત્યાં સુખ પામજે,

વ્હાલા માણેકચંદ.

હની એ રતનની પ્યાસા,

પડયા અવળા બધા પાસા-અરે ૫

મોતીલાલ ત્રી૦ માળવી-આકરોળ.

जैन समाचार संग्रह।

आवश्यक निवेदनः—भारत. दि. जैन तीर्थक्षेत्र कमीटीके सहायक महामंत्री लाला प्रभूदयालजी सुचित करते हैं कि-कोई एक धोखेबाज ठग किसी भी भट्टारक या मंदिर आदिकी चपरास या रसीदबुक वगैरह लेकर गांव २ फिरकर धर्मके नामसे चंदा कराते फिरते हैं ऐसा समाचार सोनागिरसे आये है, इसलिये जबतक तीर्थक्षेत्र कमीटीके मंत्री द्वारा 'जैनमित्र, 'दिगंबर जैन', 'जैन गजट' आदि पत्रोंमें आप यह वांच न लेवे कि अमुक आदमी अमुक जगहके वास्ते चंदा करनेको निकला है तब तक एक पाई भी किसीको न दें बल्कि ऐसे आदमीको पुलिसके सुपुर्द कर हमको सूचना देना। हमारे यहांसे श्री आबूजी क्षेत्रकी सहायताके लिये बुधसेन मुनिम निकले हैं इसलिये जहां २ वे आवें वहांके भाई आबूजी क्षेत्रकी सहायतार्थ उनको अवश्य २ कुछ द्रव्य प्रदान करें, क्योंकि वहां पर आमदनी कम होनेसे घाटा हो रहा है उसकी पूर्ति करना समाजका कर्तव्य है।

સલૂનાપૂજનઃ—આ વર્ષે બળેવને દીને પડોદરા, ઓરાણ, રાનકુવા, ખાનપુર, વગેરે સ્થળે સલૂનાપૂજન કરવામાં આવ્યું હતું અને રક્ષા-બંધન કથા વાંચવામાં આવી હતી.

મુંબાઈની દી. ગુ. જૈન બોર્ડીંગના વિદ્યાર્થીઓની ધર્મ શિક્ષણની પરિક્ષા ગઇ તા. ૧૯ મીએ લેવાઇ હતી.

વોલંટીઅરના ચાંદા તૈયાર છે—પાવાગઢ ઉપર થયેલી કોન્ફરંસ વખતના વોલંટીઅરોને આપવાના મેડલો તૈયાર થયાં છે, માટે ત્યાં થયેલા દરેક વોલંટીઅરે બરાબર ખાત્રી સાથે અમને પત્ર લખી ચાંદા મંગાવી લેવા.

जैन विधिथी लग्न अने दानः—गया जेठ मासमां दिल्हीमां लाला किशोरीलालजीए पोताने त्यां पुत्रीना लग्न जैन विधिथी करी वेश्यानृत्य, आतशबाजी फुलवाडी वगेरेने तिलांजली आपी हती अने आ लग्ननी खुशालीमां मंदिरो, तीर्थो, पाठशालाओ, बोर्डिंगो वगेरेमां रु. ५०३॥ नुं दान मोकल्युं हतुं तेम वरपक्ष तरफथी लाला महेरचंदजीए पण रु.१२१) नुं दान कर्युं हतुं तेमज कीशोरीलालजीए दिल्हीनी त्रण पाठशालाना विद्यार्थीओने जमण पण आप्युं हतुं.

तीर्थयात्रानी खुशालीः—दिल्हीमां लाला मोतीरामजीए तीर्थक्षेत्रोनी यात्रा करवानी खुशालीमां त्यांनी पाठशाळाना ३९० विद्यार्थीओने जमण आपी रु. १७२) विद्यादानमां भर्या हता.

કુશાલગઢથી બાબુ ધૂલચંદ ધનરાજ જણાવે છે કે અત્રેથી બે માઇલ પર વાગોલમાં એક પ્રાચીન મંદિરછે તેમાં પૂજન વગેરેની વ્યવસ્થા બરાબર નથી તેમ દ્રવ્ય પણ નથી માટે આ મંદિરનો વહિવટ સુધારવાની જરૂર છે. વળી અત્રે કુશલગઢમાં શમોસરણ પૂજન એક માસ સુધી ભારે ઠાઠમાઠથી થયું હતું.

झालरापाटनना शांतिविद्यालय अने औषधालयनी मुलाकात अलवर स्टेटना दिवान छगनलालजी गोधाए गया मासमां लई पोतानो अति संतोष जाहेर करी सर्वे विद्यार्थी तेमज अध्यापकोने मिष्ट भोजन करावी रु. २३॥नुं ईनाम वेंच्युं हतुं.

વોલંટીયરો માટે માંગણી:—પ્રાન્તિજ દિ. જૈન વર્ધક સભાની વાર્ષિક બેઠક આસો માસમાં પાટનાકુવામાં શા. છગનલાલ જેઠીદાસના પ્રમુખપણા નીચે થનાર છે, તેમાં વોલંટીઅરો થવા ઇચ્છનારાએ સ્વાગત કમીટીના પ્રમુખ શા. વેણીચંદ હાથીચંદને લાકરોડામાં અરજી કરવી.

લાકરોડામાં સ્વર્ગીય શેઠ માણેકચંદજીના નામનું પુસ્તકાલય ખોલવાની હિલચાલ ચાલે છે.

दयातिमां रु. ६००)नुं विद्यादान अने शास्त्रदानः—धरणगामथी शेठ चुनीलाल अंबुसा गांधी जणावे छे के अलेना शेठ झुमकरामसा भगवानसाए पोतानी दयातिमांज उदार अंतःकरण अने धार्मिक लागणीने लीधे रु. ६००) नुं नीचे मुजब विद्यादान कर्युं छेः -१००) 'दिगंबर जैन' ना ग्राहकोने एक पुस्तक भेट वेंचवा माटे, १००) कोल्हापुरना जैन स्याद्वाद ग्रंथ प्रकाशक कार्यालय, ५०) अकोला बोर्डिंग, ५०) दिल्ही अनाथाश्रम, ५०) हिसार अनाथाश्रम, ५०) जैन सिद्धांत पाठशाला-मोरेना, ५०) काशी-स्याद्वाद महाविद्यालय, ५०) श्राविकाश्रम--मुंबाई, ५०) जैन सिद्धांत भवन--आरा अने ५०) ऋषभ ब्रह्मचर्याश्रम--हस्तीनापुर. उपर मूजबना रु. ६००) दान करीने ते तरतज सर्वे स्थळे मनीओर्डरथी मोकली आप्या छे, जेमांना अमोने पण रु. १००) मळी गया छे, जेथी आवता वर्षमां एक पुस्तक आ पत्रना ग्राहकोने भेट तरीके वेंची शकाशे. हाथे तेज साथे अने तरत दान तेज महान पुण्य छे माटे दरेके पोतपोतानी दयातिमां दान पुण्य करवानी अने ते पण मोंढे कहीने वेसी न रहेतां तरतज जे संकल्प कर्यो होय ते ते रकमो ते खाताओने तेज वखते मोकली आपवानी जरुर छे. शेठ झुमकसाए कंईपण निमित्त वगर आवुं जे महान विद्यादान कर्युं छे ते माटे तेओ अति धन्यवादने पात्र छे अने तेमनुं अनुकरण बीजा श्रीमानोए करवुं जोईए.

જીર્ણોદ્ધારની જરૂર:—કાણીસાથી મથુરદાસ કીશાભાઇ જણાવે છે કે ખંભાતમાં દિગંબરી પ્રાચીન મંદિર છે ત્યાં દિગંબરીની વસ્તી નથી તેમ મંદિર જીર્ણ હાલતમાં છે માટે તીર્થક્ષેત્ર કમીટીએ આ મંદિરના જીર્ણોદ્ધારની વ્યવસ્થા કરવાની જરૂર છે.

बनारसमें धर्मसम्मेलनः—गत ता. २४ से २७ जुलाई तक आर्यसमाज—बनारसका वार्षिक उत्सव बड़ी धूमधामके साथ हुआ था, जिसमें एक दिन धर्मसम्मेलन हुआ था, और उसमें 'मुक्ति' के विषयपर सभी धर्मवालोंको व्याख्यान देनेकी प्रार्थना की गई थी, जिससे एक पादरीने ईसाई धर्मानुसार, एक मोलवीने मुसलमानी धर्मा-

नुसार, एक बौद्धगुरु धर्मपालने और जैनोंकी तर्फसे पः गजाधरलाल जैन शास्त्रीने 'मुक्ति' के विषय पर व्याख्यान दिया था, जिसमें पं. गजाधरलालजीने जैन धर्मानुसार सविस्तर आश्रव, बंध, संवर, निर्जरा तथा कर्मोंके भेद प्रभेदपूर्वक बहुत ही सरलतासे 'मुक्ति' का स्वरुप सुनाया था, जिसको सुनकर सब लोग बहुत प्रसन्न हुए थे। इस उत्सवमें १००० आदमी सामिल होते थे।

साप्ताहिक सभाः—सहारनपुरमें दि. जैन बालबोधिनी सभा करीब १० माहसे स्थापित है, जो कि प्रति रविवार मंदिरजीमें होती है और धार्मिक व्याख्यान होते है, जिससे धर्मकी बहुत कुछ उन्नति हो रही है।

त्यागीओनो चातुर्मासः—त्यागीजी ऐलक पन्नालालजीए अजमेरमां, क्षुल्लक मन्नालालजीए रतलाममां, त्यागी आनंदीलालजीए दाहोदमां, भट्टारक देवेंद्रकिर्तीजीए कारंजामां, ब्र. हेमसागरजीए करमसदमां, ब्र. शांतिदासजीए अरकापुरमां, ब्र. शीतलप्रसादजीए मुंबाईमां तेमज बे नवीन कहेवाता भट्टारकोए ईडर—सोजीत्रामां चातुर्मास कर्यो छे.

ગતાંકનો સુધારોઃ—ગયા અંકમાં સ્વર્ગવાસી દાનવીર શેઠ માણેકચંદજીનું જીવન ચરિત્ર અપાયું છે તેમાં શેઠના હયાત પુત્રનું નામ પુનેમચંદ લખવામાં આવ્યું છે, તેમ નથી, પણ હાલ જે એક પુત્ર શેઠ માણેકચંદજી મુકી ગયા છે તેનું નામ ભાઈ જીવણચંદ છે અને તેની ઉમર હાલ ૫ વર્ષની છે. પુનેમચંદ નામે તો એક પુત્ર પ્રથમ થયો હતો અને તે સવા વર્ષનો થઈ કાળધર્મ પામી ગયેલો હતો.

સ્મારક શું થવું જોઈએ ?—દાનવીર શેઠ માણેકચંદજીના સ્મારક માટે શું થવું જોઈએ એ બાબતના કેટલાક લેખો અમોને મળ્યા છે, પણ તે હાલ પ્રકટ ન કરતાં સ્મારક ફંડમાં સારી રકમ ભરાવા પછી એ સંબંધી દરેકના તથા અમારા વિચારો પ્રકટ કરવામાં આવશે.

સ્થાનાભાવને લીધે મુલતવીઃ—આ આખો અંક શેઠ માણેકચંદજી સંબંધી શોકોદ્ગારના લેખો અને કવિતાઓથી રોકવા છતાં હજી કેટલાક લેખો અને કવિતાઓ પ્રકટ થઇ શક્યા નથી, પણ તે સમયાનુકુલ પ્રકટ કરવામાં આવશે.

अध्यापकोंकी आवश्यकताः—खींचीवाडा दि. जैन प्रांतिक सभाकी तर्फसे पाठशालाएं खुल रही हैं जिसके लिये १० अध्यापकोंकी आवश्यकता है। इस बारेमें पत्रव्यवहार शेठ हीरालालजी, महामंत्री, राघोगढ (गुना छावणी) से करे।

जबलपुरनी जैन बोर्डिंगने शेठ डालचंद नारणदासजीनुं नाम जोडवामां आव्युं छे. आ बोर्डिंगनुं नवीन मकान खुल्लुं मुकवानो मेळावडो ता. ३जी जुलाईए मोटे ठाठथी थयो हतो. शेठ नारायणदासजी अने बंने विधवाओए रु.४००००) खरची बोर्डिंगनुं मकान बंधावी आप्युं छे तथा एक बंगलो भेट आप्यो छे जेनी मासिक

उपज रु. १४०) आवे छे. आथी आ बोर्डिंग स्थायी थई छे.

ઓનરરી ઉપદેશક—પાલીતાણા કોન્ફરંસમાં થયેલા ઠરાવની અસરથી સાગર નિવાસી પં. મુલચંદજી ઝાંસી પ્રાંતમાં કંઈ પણ ખર્ચ લીધા વગર ઑનરરી ઉપદેશક તરીકે ભ્રમણ કરી રહ્યા છે.

एक वधु वियोगः—स्वर्गवासी शेठ माणेकचंदजीना वियोगने महीनोज थयो छे एटलामां एक वधु वियोगना अत्यंत शोकजनक समाचार मल्या छे के कलकत्ता निवासी शांत स्वभावी बाबू धन्नूलाल अग्रवाल अटार्नी सोलीसीटर के जेओ शीखरजी तीर्थ माटे तन, मन अने धन द्वारा अथाग परिश्रम करी रह्या हता तेओ श्रावण सुद १९ ने दीने मात्र बेज दिवसनी मांदगीमां ओचींतां स्वर्गवासी थवाथी दि. जैन कोमने एक महान कार्य कर्तानी वधू खोट पडी छे.

મુંબાઈમાં સભાઓ:—સ્વર્ગીય શેઠ માણેકચંદજીના નવીન રૂ. અઢીલાખના દાન માટે તેમના કુટુંબીઓને અભિનંદન આપવાને મુંબાઈમાં પં. ગોપાળદાસજી બરૈયાના પ્રમુખપણા નીચે તા. ૩૦ મી જુલાઈએ તથા હાલમાં ચાલતી લડાઈને લીધે બ્રીટીશ તાજ તરફ વફાદારી દર્શાવવાને દિ. જૈનોની જાહેર સભા શેઠ નવલચંદ હીરાચંદના પ્રમુખપણા નીચે ગઈ તા. ૨૦ મીએ હીરાબાગમાં મળી હતી.

मरण समये अनुकरणीय दानः—दांता (जैपुर) निवासी स्वर्गीय रीखबचंदजीनी धर्म पत्नी ७० वर्षनी वये समाधि मरण सहित मृत्यु पाम्या छे जेमनी पाछल तेमना पुत्र केशरीमलजीए तीर्थो, मंदिरो तथा विद्यादानमां रु. १७०१) काढ्या छे.

नवा जैनः—मानचेस्टर (इंग्लांड) पासे पेन्डलटननिवासी मी. आर मीलीयने जैन धर्म स्वीकार्यो छे अने तेओ लंडनना महावीर ब्रधरहुडमां जोडाया छे.

सीमलामां जैन मंदिर अने धर्मशाळा बनाववा माटे रु. ४००००) नी जरुर छे जे माटे रु. ७५००) भराया छे तेमां रु. १२९२) तो ईंदोरनिवासी शेठ कल्याणमलजीए भर्या छे.

कलकत्तामां श्रीमान् जाणीता पं. लक्ष्मीचंदजी लश्करनिवासीए पधारी १९ दीवसमां २१ वखत सभाओ भरी उपदेश आप्यो हतो जेथी अनेक नियमो लेवाया छे तेथी कलकत्ताना जैनो तरफथी एक मानपत्र पं. लक्ष्मीचंदजीने अंपायुं हतुं.

મરાઠી માસિક:—'જૈન બોધક' નામનું મરાઠી માસિક ફરી ચાલુ કરવાની સોલાપુરમાં હિલચાલ ચાલી રહેલી છે.

યુરોપમાં ભયંકર લડાઈ:—હાલ યુરોપમાં ભયંકર લડાઈ ચાલી રહી છે, જેમાં એક તરફ જર્મની અને ઓસ્ટ્રીયા છે ને બીજી તરફ સર્વીયા, રૂશીયા, ઇંગ્લંડ, ફ્રાન્સ, બેલજીયમ વગેરે છે. આ મહાભારત લડાઈથી આખી દુનિયાના વેપાર ઉપર તથા દરેક રાજ્યમાં ભારે ઉથલપાથલ થઈ રહી છે. આપણા બ્રીટીશ રાજ્યકર્તાને પણ આ લડાઈમાં સંડોવાવું પડ્યું છે, તેથી એક રાજભક્ત પ્રજા તરીકે દરેક સ્થળના જૈનોએ સભા ભરી બ્રીટીશ રાજ્ય તરફ બેહદ વફાદારી દર્શાવવી જોઈએ.

યુરોપીઅન પંડિતનો પ્રવાસઃ— જૈન શાસ્ત્રોના અભ્યાસી અને નવ ભાષાના જાણકાર તેમજ પ્રાચીન શોધખોળ કર્તા ડૉ. એલ. પી. ટેસીટોરી જેઓ રોયલ એશીયાટીક સોસાઇટી ઑફ બંગાળમાં પ્રાચીન મારવાડી ભાષાના ગ્રંથોનું સંશોધન અને અનુવાદ કરી રહેલા છે તેઓ હાલ રજપુતાનાના પ્રવાસે નીકળેલા છે, જે દરમ્યાન ગયા માસમાં શીવગંજમાં શ્વે. મુનિ વિજયધર્મસુરીની તેમણે મુલાકાત લીધી હતી અને ત્યાં હિંદી ભાષામાં વ્યાખ્યાનો આપ્યાં હતાં.

જૈન લેફટેનંટ ડૉકટર— ભાવનગરનિવાસી ડૉ. નાનાલાલ મગનલાલ મહેતા આઇ. એમ. એસ. (લેફટેનંટ)ની પરીક્ષા વિલાયતમાં પસાર કરી હિંદમાં આવી પહોંચ્યા છે. આ પરીક્ષા પસાર કરનાર આ પ્રથમ જૈનજ છે.

શોક સભાઓઃ— દાનવીર શેઠ માણેકચંદજીના સ્વર્ગવાસ માટે શોક દર્શાવનારી સભાઓ આખા હિંદમાં ઘણેજ સ્થળે થઇ હતી જેના કેટલાક ગામોના નામો ગયા અંકમાં પ્રકટ કર્યાં હતા અને વધુમાં મધુવન, ઝાલાવાડા, વસો, ખંડવા, રણાસણ, માંડવી, ગોરેગાંવ, ઝાબુઆ, હોસુર, રાણાપુર, ઇસાગઢ, બનારસ, સોનાસણ, લાકરોડા, જબલપુર, ઓધેગાંવ, ધાયજ, ઝાલરાપાટન, કુશળગઢ, દીલ્હી, ભાવનગર, વેડચ; દાહોદ, લાહોર, કોલ્હાપુર, પ્રાંતિજ, એરાણ, અલાહબાદ, સતના, ગયા, અજમેર, મ્હેસુર, સીવની, બીજનોર, બડોત, લલીતપુર, ફલટણ, વડવાણી વગેરે અનેક સ્થળે શોકસભાઓ થઇ હતી અને દિલગીરીના તારો અને પત્રો મુંબાઇ મોકલાયા હતા તથા કેટલાક સ્થળોએ વેપાર ધંધો બંધ કરી હડતાળો પાડવામાં આવી હતી તેમજ મંદિરમાં પુજનો કરાવવામાં આવ્યાં હતાં.

"दिगंबर जैन" नी १० भेटो.

'दिगंबर जैन' पत्रना आ वर्षना ग्राहकोने १० भेटो अपानार छे ते पैकी छ भेटो मोकलाई चुकाई छे अने सातमी भेट "श्री प्रातःस्मरण मंगल पाठ," आठमी भेट "उपदेश माला," अने नवमी भेट "श्री दशलक्षणधर्म" आ त्रण पुस्तको खास वधारा तरीके आ अंक साथे वेंचवामां आवेलां छे ते सर्वे ग्राहकोए संभाळी लई तेनो घटतो उपयोग अवश्य करवो. 'उपदेशमाला' वडोदरामां हिंदी भाषाना बीनजाणकारने हाथे छपायली होवाथी तेमां घणी अशुद्धि रही गयेली छे ते तरफ दृष्टि न करतां ते पुस्तकनो सारज ग्रहण करवानी सर्वेने सूचना करीए छीए.

મુજફરપુરમાં પં. કસ્તુરચંદજી ઉપદેશક પધારી જૈન અજૈનો વચ્ચે અનેક વ્યાખ્યાનો આપવાથી ત્યાં જૈનધર્મની સારી ઉન્નતિ થઈ છે. વળી ત્યાંના જૈનો તરફથી પં. કસ્તુરચંદજીને માનપત્ર આપવામાં આવ્યું હતું.

બારાં (કોટા)થી એક માઇલ ઉપર નસીયાંજીમાં કુંદકુંદાચાર્યજીની **મોક્ષભૂમિ** છે અને ત્યાં કુંદકુંદાચાર્યનાં પગલાંની છત્રી પણ છે.

કાનપુરના જૈન ઔષધાલય સારા પાયા ઉપર ચાલે છે અને તેનો લાભ સાર્વજનિકમાં ઘણોજ લેવાય છે.

મુલત્વી:— સ્વીકાર અને સમાલોચના સ્થાનાભાવને લીધે મુલત્વી.

शोक समाधान।

संसारकी अथिरता।

(१) यदि किसी देहधारीको एक दिन भोजन न मिले, या रातको किसी तरह नींद न आवे तो यह शरीर इस तरह मुरझा जाता है कि जिस तरह अग्निके निकट रखा हुआ कमलका पुष्प और यह नरदेही रोगसे, पवनसे, पानीसे, आगसे, शस्त्रसे, जहरसे, विषधारी जन्तुओंसे एक पलभरमें नष्ट हो जाती है ऐसा विचारकर हे प्रिय भ्राताओ! इसके नाश होनेमें आश्चर्य क्यों करते हो? ऐसी अवस्थामें यदि तुम इसको स्थिर समझते हो, तो तुमारी भूल है।

(२) यह शरीररूपी घर दुर्गन्धित और अपवित्र पदार्थोंसे बना हुआ है। क्षुधा, तृषा, रोगादिसे घिरा हुआ है। मल, मूत्र, कफ, रुधिर, राध, वगैरहसे पूरित है। अपने आप ही जरारूप अग्नि-कुण्डकी ओर जा रहा है। यह सबको मालूम है, परन्तु खेदका विषय है कि ऐसा होते हुए भी मोही जीव इसको पवित्र और स्थिर समझता है।

(३) पानीके बुद्बुदसम तो शरीर है, इन्द्रजाल सी माया (पूंजी) है और प्रचण्ड पवनसे तत्काल उड़ जानेवाले मेघ खण्डकी तरह विघटनेवाले गृहादि हैं। विजलीकी दमक जैसे विषय सुख हैं, फिर ऐसी सामग्रीके संयोग-वियोगमें हर्ष-शोक करते हैं। हम उनको क्या समझावें?

(४) यह शरीर जन्म जरा मृत्युका ठिकाना है। समय समय में इसका स्वरूप पलटता है। जीवात्मा इससे भिन्न है। आत्माका इससे निकल जाना ही मृत्यु कहाता है, तो ऐसे निकल जानेपर ज्ञानवानों-को शोक करना अनुचित है। ऐसे समय परतो अपने आत्मस्वरूपके चिन्तवनमें उपयोग लगाना चाहिये, जिससे फिर ऐसा नाशवान शरीर धारण न करना पड़े।

(५) यदि अपने पाप कर्मके उदयसे इष्ट मित्र पुत्र कलत्रादिका वियोग हो जाय तो उसके विरह दुःखसे शोकित होकर रोने, विलाप करने और रात्रि दिन उदास रहनेसे हम आगेके वास्ते सिर्फ अपने ही धर्म अर्थ काम और मोक्ष इन चारों पुरुषार्थोंकी हानि करते हैं और मोह-की वृद्धी करते हैं जिससे फिर भविष्यमें भी असाता कर्म उदय होगा।

(६) सूर्य जैसे प्रभातमें उदय होकर शार्य-कालको अस्त हो जाता है ऐसे ही हरएक प्राणीका शरीर उत्पन्न होता है और विला जाता है। संसारमें सब प्राणियोंके इष्ट मित्रादि उत्पन्न होते हैं और मरते हैं, फिर उनका शोक करना कहांतक उचित है! हरेकको विचार करना चाहिये।

(७) वृक्षोंमें कोंपल पत्ते पुष्प फल लग कर समय पर झड़ पड़ते हैं, ऐसी ही हालत

कुटम्बोंकी है, मानों यह प्रकृतिका अनिवार्य नियम है। फिर उत्पन्न होनेमें हर्ष और मृत्यु होनेमें शोक काहेका ? उचित है कि संसारकी हरेक सामग्री पर विचार कर सन्तोष धारण करें।

(८) जो कोई अपने इष्ट वियोगका शोक करता है, मानों वह अन्धकारमई गहरी गुफामें नृत्य करता है। यदि वह बुद्धि और विवेकसे प्रवर्ते और संसारकी अवस्थाको विचार कर धर्मका शरण ग्रहण करे, तो उसके दुःखोंका तुरन्तही अन्त आ जाता है।

(९) संसारमें जितनी वस्तु हैं उन सबकी स्थिति बन्धी हुई है, सो अपने२ करार माफिक रहती हैं। हम अधिक रखना चाहें तो नहीं रह सकती हैं ऐसा निश्चय समझकर इष्ट वियोगका शोक तजना उचित है क्योंकि सांप निकल जानेपर लकीर पीटना फिजूल है।

(१०) संसारकी मायाजालमें फंसे हुए मोही जीव इष्ट वियोगका शोक मनाता है और विलाप करता है सो मूर्खोंका शिरोमणि है क्योंकि विलाप करनेसे दुःख दूर होनेकी बजाय दूना बढ़ता है एक तो इष्ट वियोगका दुःख और दूसरा शोक और विलापका दुःख, यह डबल दुःख फिर आगामी अशुभ कर्मोंका बन्ध, ऐसे दुःखोंकी परम्पराको विस्तारनेवाला ही मूर्खशिरोमणि होता है।

(११) हे भ्रात! क्या तू नहीं जानता! क्या तू नहीं सुनता, क्या तू नहीं देखता कि यह संसारकी सामग्री केलेके स्थंम समान निःसार है, कपूरकी तरह उडनेवाली हैं। ऐसी दशामें अपने इष्टके वियोगका इतना शोक क्यूं करता है! तेरा शरीर जो तुझे प्रिय है इसकाभी तो अन्त होगा। तुझे उचित है कि धर्मका स्वरूप विचार।

(१२) जो संसारमें उत्पन्न हुआ है वह अवश्य मृत्युकी ओर जा रहा है और एक दिन उसका अवश्य अन्त होगा, फिर तेरे इष्ट मित्रोंके लिये तेरा रोना, मानों जनशून्य अरण्यमें रोनेके सदृश है। वहां कौन सुनेगा! मरनेवाला पीछा आकर अपने प्यारोंको ढाढ़स बंधाता आजतक नहीं सुना न देखा, तो फिर रोना वृथा है।

(१३) इष्ट वियोग और अनिष्ट संयोग अपने २ पूर्वकृत कर्मोंका फल है। रो कर भोगो, चाहे सन्तोषसे भोगो। रो मत और सन्तोष पकड़, जिससे आगेको आराम मिले। और कभी फिर इस दुविधामें न फंसे।

(१४) इष्ट वियोगका शोक करना उस समय तो उचित भी है कि जब कुछ फायदा होता हो या कीर्ति या यश होता हो, या सुख होता हो, या धर्म होता हो और यदि इनमेंसे एकभी भी प्राप्ति नहीं होती है, तो तेरा विलाप करना मानों भुस

कूटकर आटा निकालना या वांझके नपुंसक पुत्रके आकाशके पुष्पोंका सेहरा बांधकर पत्थरकी पुतलीसे विवाह करके उसकी सन्तान देखनेके सदृश निःसार है। उलटी तेरी अज्ञानता प्रगट करनेके सिवाय कुछ नहीं।

(१५) जैसे शायंकालको वृक्षपर चिडियोंने वसेरा लिया और प्रभात ही चुगेके वास्ते चहुं दिशिको उड़ गई यही हालत तेरे कुटम्बीजनोंकी है, फिर गम करनेसे फ़ायदा क्या?

(१६) संसाररूपी महा अरण्यमें अज्ञान रूपी अन्धकार छाया हुआ है जिसमें अनेक संकटरूपी विकट हाथी स्वछन्द विचर रहे हैं, चिन्ता रूपी सर्प मुंह फाड़े बैठे हैं। नरकरूपी गहरे गढ़ेमें पडजानेका बड़ा डर है ऐसे भयानक जंगलमें कहीं कहीं श्री गुरूके ज्ञानरुप किरणोंका उजेला मिलता है इस लिये उचित है कि उनके प्रकाशसे जंगलसे निकलने (मोक्ष) का रस्ता तलाश कर सब प्रकारके रंज गम शोक चिन्तासे वच कर धर्म सेवन कर जिससे इस जंगलके अन्तमें मुक्तिपुरीका स्वराज्य प्राप्त हो।

(१७) आयु कर्म जितना पूर्व बांधा है, उसीके अनुसार यहां जीवन मरण है उसमें एक पलभी कोई घटा बढ़ा सकता नहीं, इतना जानते हुए भी शोक मनाता है सो बड़ी लज्जाकी बात है।

(१८) धानके कोठेमें या थैलीमें जितने कन या मुद्रा भरी हैं उतनी ही निकलेंगी, कोई बढ़ा नहीं सकता, तो फिर अपना इष्ट अधिक कैसे ठहर सकता है ऐसा समझकर शोक तज।

(१९) जैसे भ्रमर एक पुष्पसे दूसरे पुष्प पर मधु ग्रहण करनेको उड़ता फिरता है, यही स्वभाव व कर्म जनित उपाधि इस जीवको लग रही है कि यह जन्म मरण करता फिरता है ऐसी दशामें ज्ञानी पुरुष हर्ष शोक न करें।

(क्रमशः)

विनोद-कण.

मारी दिलगीरी.

प्रिय वांचको? हुं तमारी सामे घणे समये हाजर थाउं छुं. मारी गेरहाजरीथी तमो मनमां फफडता तो हशोज के ए गप्पीदास विनोदी कया छठ्ठे खुणे भराई गयो? एनां घीचोपड, दीलखुश अने मीठी झाटकणीवाळां रसुजी लखाण विना एकलां लुख्खां वांचनथी केम चाले? पण माफ करजो भाईओ! तमारो सेवक कोई अणधारी संसारी आफतमां सपडाव-वाथी तमारी सेवामां नियमीत हाजर थई शक्यो नथी, ते बदल बहु दिलगीर छुं अने हवे दर महिने दोडतो तमारी सन्मुख हाजर थवानी आशा आधुं छुं!!!

चिंतामणी रत्न गयुं !

भाईओ ! गया मासनो गंडेरीना ककडा जेवो अने वळी बेहद काळा लीटा खेंचेलो " दिगंबर जैन " नो अंक जोई हुं तो आश्चर्यमांज गोथां खावां लाग्यो के आ वळी शी आफत ! काळां लीशोटा तो शोकदर्शक गणाय, तो ' दिगंबर जैन ' ने एवो शुं जबरो शोक पडी गयो हशे के ठाम ठाम लीशोटाज लीशोटा ! खेंची मार्या छे, पण उपर लपेटेली दानना सागर माणेकचंदजीनी छवी जोई वंदो व्हेमायो के आ मोटी छवी वळी शुं काम ? विचार थयो के अंदर वांचुं तो खरो, शी भयंकर खबर छे ? वांचुं शुं मारुं कपाळ ! पहेले पानेज " दिगंबरीनो दीवो बुझाई गयो " झगझगता हीरातुल्य वीरपुत्र माणेकचंदनुं जादुइ रीते मरण! हाय ! शुं ते वखतनी मारा हृदयनी स्थिति ! चोपानीयुं पण हाथमांथी पडी गयुं. एक पछी एक अनेक तर्क वितर्क दोडी आवे के हाय, हाय ! आ शुं स्वप्नुं के साची वात ! पण खोटुं शुं होय ? आपणां दिगंबरीओनां नशीबज टुंकां त्यां काळनो शुं वांक ? गयुं ! गयुं ! चिन्तामणी रत्न हाथथी गयुं ! ! !

स्मारक फंड माटे स्वार्थत्यागनी जरुर.

जे नरबच्चाए पोतानी कोमने माटे दश लाख रुपीआ कांदरा माफक खरची विद्यादानना अमुल्य स्तंभ रोप्या ! दंपती दिगंबरी कोममां जागृति पेदा करी, असंख्य अमण बाळकोने विद्वान बनाव्या, अनेक अनहद दुःखी विधवाओने सुमार्गे लगाडी, अनेक तीर्थोनुं रक्षण कर्युं, अनेक टंटा बखेडा पताव्या, ते महान् नरनो खाली अफसोस करी बेसी रहेवुं ए शुं आपणे माटे योग्य गणाय ? नहि, कदी नहिंज. त्यारे शुं करवुं ? स्मारक फंड खोलेलुं छे तेमां नाणां मोकलवां के फंड गंजावर थाय तो तेमनी यादगीरी कायम रहे. रुपीया बे रुपीया के पांच दश रुपीया तो वखते क्यांए मोजशोखमां . उडावी दइए छीए के जे तदन नकामा जाय छे, पण आ तो उपकारनो बदलो अने परमार्थी पुरुषनी कदर के लागणी खातर फकत थोडाज पैसानो स्वार्थ त्याग करवानी मारी सुचना छे. कांइ हजार बे हजार तो तमो आपो ए नहिं, ने हुं कहुं पण नहिं, माटे मन मोकळुं करी वेहेला वेहेला कांइने कांइ मोकलो. हुं पण ए माटे भीक्षा मागुं छुं. धर्मने खातर भीख मांगवामां कंई शरम नथी, माटे जरा समजीने आजेज मनीओर्डर करी मोकली आपो. एवो विचार मनमांथी काढी नांखजो के रुपीआनुं के बेनुं आदलुं घी जतुं रहेशे ! तेओए लाखोनुं घी कोमने माटे पोताने पेटेथी गुमाव्युं छे ते जरा मगजमां उतारजो, पछी मोकलवा विचार करजो. समज्या के भाईओ!

बुड्ढा बाबानी भभरडाट.

आपनी पेढी जुगी जग ! महासभाना

पाटवी कुंवर 'जैन गजट' भाइ तो हमणां हमणां कांइ बहु पहोळा चोडा चितरवा मंडी पडया छे! कंई पीत विकार तो नहि थयो होय ? केमके पीतवाळाने बधुं पीळुंज देखाय, तेम तेने पण बधी दुन्या जे करे ते खोटुं देखाय छे; पण होय, ते तो बुड्ढा बावा छे! हाल तो एक पति चंपतराय गया अने बीजा मोटा पति माणेकचंदजी गया एटले वायुना उछाळामां बकारो करतुं हशे. बाकी भाइ तो आचका डचका खाता बहार पडे छे. जाणे सो दहाडाना मांदा होय! अनियमित अने अडधी साइझ! वखाण तो गाडां भरीने करे छे के मारां जेवुं दुन्यामां कोई छेज नहि. लखाण पण तारीफ वगरनां होय वा होय, पण जोजे हवे वधारे मांदु नहीं थइ जतुं केमके मोटा पतिनो अफसोस ताजो छे, अने वखते हागळी चस्की जाय तो! लांबी मांदगी नहिं भोगववी पडे!

ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ

"दिगंबर जैन"ना मोटा भाईनो लखारो!

भला 'गजट'भाइने 'दिगंबर जैन'ना लेखो अने चढता कार्य माटे पण सुग आवे छे, पण आवेज तो. नानुं थइ आगळ वधे ते केम खमाय? कंईने कंई खोड काढी हलकुं पाडे, तो घराक घटे केनी, पण तेना बळापामां 'दिगंबर जैन' ना ग्राहको वधताज जाय छे, अने दीवाळी लगी पुरा बे हजार थशे, पछी तो कोण जाणे मोटाभाई शुं शुं बळापो करशे ते प्रभु जाणे! खाबोचीयामांज समुद्र जोइ रह्या छे एटले एमज होय तो! 'दिगंबर जैन' तो वहोळे हाथे समुद्र तरवा मांगे छे, त्यारे मोटाभाई खाबोचीयामांज फुलाया करे, ए पण तेमनी वहोळी अक्कलनो नमुनो! 'दिगंबर जैन' तेमने हलका लेखोनो जवाब पण नहिं आपे, तोपण मोटाभाई लखलखारो करी पोतानी दोढ चतुराइ दुन्याने देखाडे, ए पण तारीफ जेवुं! ने मोटाभाइनी खुबी!!

ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ

चोमासामां लग्नसरा जेवी धमाल.

सारां सारां मीष्टान जमवा होय तो जरा इडरमां पधारजो. हालमां श्री श्री श्री विजयकिर्तीजी मोटा महाराज त्यां बीराजे छे! खासी भरी भावनाओ थाय छे! नहिं, लग्नसरानी लग्नसरा चोमासामां नीकळी छे, अने जमणवारनी धमाल पडे छे, पण धमाल केम नहिं पडे ? केटले बधे वरसे आवा महाराज पधार्या अने केटलो बधो उपदेश आपे छे ते लोको गांडाघेला थई कंसार घी ने लाडू गांठीया जमे जमाडे तेमां खोटुं शुं ? उत्साहमां पेटपूजा पहेलीज होय तो! बाकी महाराजनो कांइ लांबो पहोळो खरच नथी! फकत पांच पचीश रुपीयाज! केमके त्रण चार घोडा, आठ दश माणस महाराजने उपाडवा ने बंदुकडी झालवा वधारे कांइ नथी! बाकी राजा महाराजा तो सो सो बबेसो माणस राखे अने आ तो जैनना राजाने फक्त आटलुंज, ते कांइ वधारे छे! ० त्रिवेदी.

चिंतामणी रत्न गयुं !

भाईओ ! गया मासनो गंडेरीना ककडा जेवो अने वळी बेहद काळा लीटा खेंचेलो " दिगंबर जैन " नो अंक जोई हुं तो आश्चर्यमांज गोथां खावां लाग्यो के आ वळी शी आफत ! काळा लीशोटा तो शोकदर्शक गणाय, तो ' दिगंबर जैन ' ने एवो शुं जबरो शोक पडी गयो हशे के ठाम ठाम लीशोटाज लीशोटा ! खेंची मार्या छे, पण उपर लपेटेली दानना सागर माणेकचंदजीनी छबी जोई बंदो व्हेमायो के आ मोटी छबी वळी शुं काम ? विचार थयो के अंदर वांचुं तो खरो, शी भयंकर खबर छे ? वांचुं शुं मारुं कपाळ ! पहेले पानेज " दिगंबरीनो दीवो बुझाई गयो " झगझगता हीरातुल्य वीरपुत्र माणेकचंदनुं जादुई रीते मरण! हाय ! शुं ते वखतनी मारा हृदयनी स्थिति ! चोपानीयुं पण हाथमांथी पडी गयुं. एक पछी एक अनेक तर्क वितर्क दोडी आवे के हाय, हाय ! आ शुं स्वप्नुं के साची वात ! पण खोटुं शुं होय ? आपणां दिगंबरीओनां नशीबज टुंकां त्यां काळनो शुं वांक ? गयुं ! गयुं ! चिन्तामणी रत्न हाथथी गयुं ! ! !

* * * * * *

स्मारक फंद माटे स्वार्थत्यागनी जरुर.

जे नरबच्चाए पोतानी कोमने माटे दश लाख रुपीआ कांकरा माफक खरची विद्यादाननो अमुल्य स्तंभ रोप्यो ! दंपती दिगंबरी कोममां जागृति पेदा करी, अनं-ल्य अभण बाळकोने विद्वान बनाव्या, अनेक अनहद दुःखी विधवाओने सुमार्गे लगाडी, अनेक तीर्थोनुं रक्षण कर्युं, अनेक टंटा बखेडा पताव्या, ते महान् नरनो खाली अफसोस करी बेसी रहेवुं ए शुं आपणे माटे योग्य गणाय ? नहि, कदी नहिज. त्यारे शुं करवुं ? स्मारक फंड खोलेलुं छे तेमां नाणां मोकलवां के फंड गंजावर थाय तो तेमनी यादगीरी कायम रहे. रुपीया बे रुपीया के पांच दश रुपीया तो वखते क्यांए मोजशोखमां उडावी दइए छीए के जे तदन नकामा जाय छे, पण आ तो उपकारनो बदलो अने परमार्थी पुरुषनी कदर के लागणी खातर फक्त थोडाज पैसानो स्वार्थ त्याग करवानी मारी सुचना छे. कांइ हजार बे हजार तो तमो आपो ए नहि, ने हुं कहुं पण नहि, माटे मन मोकळुं करी बेहेला बेहेला कांइने कांइ मोकलो. हुं पण ए माटे भीक्षा मागुं छुं. धर्मने खातर भीख मांगवामां कंई शरम नथी, माटे जरा समजीने आजेज मनीओर्डर करी मोकली आपो. एवो विचार मनमांथी काढी नांखजो के रुपीआनुं के बेनुं आटलुं थी शुं थवानुं रहेशे ! तेमोए लाखोनुं थी कोमने माटे पोताने पेटेथी गुमाव्युं छे ते जरा मगजमां उतारजो, पछी मोकलवा विचार करजो. समज्या के भाईओ!

* * * * * *

छुटा थवानी धमकाट.

आपनी देवी कुंजी रत्न ! महासभाना

पाटवी कुंवर ' जैन गजट' भाइ तो हमणां हमणां कांइ बहु पहोळा चोडा चितरवा मंडी पडया छे। कंई पीत विकार तो नहि थयो होय ? केमके पीतवाळाने बधुं पीळुंज देखाय, तेम तेने पण बधी दुन्या जे करे ते खोटुं देखाय छे; पण होय, ते तो बुड्ढा बावा छे। हाल तो एक पति चंपतराय गया अने बीजा मोटा पति माणेकचंदजी गया एटले वायुना उछाळामां बकारो करतुं हशे. बाकी भाइ तो आचका डचका खाता बहार पडे छे. जाणे सो दहाडाना मांदा होय। अनियमित अने अडधी साइझ। वखाण तो गाडां भरीने करे छे के मारां जेवुं दुन्यामां कोई छेज नहि. लखाण पण तारीफ वगरनां होय वा होय, पण जोजे हवे वधारे मांदु नहीं थइ जतुं केमके मोटा पतिनो अफसोस ताजो छे, अने वखते डागळी चस्की जाय तो ! लांबी मांदगी नहिं भोगववी पडे !

ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ

"दिगंबर जैन"ना मोटा भाईनो लखारो।

भला 'गजट'भाइने 'दिगंबर जैन'ना लेखो अने चढता कार्य माटे पण सुग आवे छे, पण आवेज तो. नानुं थइ आगळ वधे ते केम खमाय? कंईने कंई खोड काढी हलकुं पाडे, तो घराक घटे केनी, पण तेना बळापामां ' दिगंबर जैन ' ना ग्राहको वधताज जाय छे, अने दीवाळी लगी पुरा बे हजार थशे, पछी तो कोण जाणे मोटाभाई शुं शुं बळापो करशे ते प्रभु जाणे। खाबोचीयामांज समुद्र जोइ रह्या छे एटले एमज होय तो ! 'दिगंबर जैन' तो बहोळे हाथे समुद्र तरवा मांगे छे, त्यारे मोटाभाई खाबोचीयामांज फुलाया करे, ए पण तेमनी बहोळी अक्कलनो नमुनो ! 'दिगंबर जैन' तेमने हलका लेखोनो जवाब पण नहिं आपे, तोपण मोटाभाई लखलखारो करी पोतानी दोढ चतुराइ दुन्याने देखाडे, ए पण तारीफ जेवुं ! ने मोटाभाइनी खुबी !!

ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ

चोमासामां लग्नसरा जेवी धमाल.

सारां सारां मीष्टान जमवा होय. तो जरा इडरमां पधारजो. हालमां श्री श्री श्री विजयकिर्तीजी मोटा महाराज त्यां बीराजे छे। खासी भरी भावनाओ थाय छे। नहिं, लग्नसरानी लग्नसरा चोमासामां नीकळी छे, अने जमणवारनी धमाल पडे छे, पण धमाल केम नहिं पडे ? केटले वधे 'वरसे' आवा महाराज पधार्या अने केटलो बधो उपदेश आपे छे ते लोको गांडाघेला थई कंसार घी ने लाडू गांठीया जमे जमाडे तेमां खोटुं शुं ? उत्साहमां पेटपूजा पहेलीज होय तो ! बाकी महाराजनो कांइ लांबो पहोळो खरच नथी ! फक्त पांच पचीश रुपीयाज ! केमके त्रण चार घोडा, आठ दश माणस महाराजने उपाडवा ने बंदुकडी झालवा वधारे कांइ नथी। बाकी राजा महाराजा तो सो सो बबेसो माणस राखे अने आ तो जैनना राजाने फक्त आटलुंज, ते कांइ वधारे छे ! •

विनोदी.

इसका

हाय! दुर्भाग्य!

न जाने जैन समाजका कैसा दुर्भाग्य है कि यह सदा किसी न किसी विपत्तिमें ही फंसी रहती है। इसके जीवनका एक एक पल शोक और दुःखमें ही बीतता है। इसके दुर्भाग्यसे प्रथम तो इसके जीर्ण रोगके दूर करनेवाले वैद्योंका ही अभाव है, यदि दैवयोगसे मिल भी जाते हैं तो इसके तीव्र अशुभ कर्मोंके उदयसे स्वयं वैद्यराज ही यम देवकी भेंट हो जाते हैं। कितने ही महापुरुषोंने दृढ़ संकल्प किया कि हम इस जातिको शीघ्र दुःखावस्थासे निकालकर रोगसे मुक्त करेंगे, परंतु शोक है कि वे शीघ्र अकाल मृत्युके ग्रास बन गए। अभी हम बाबू देवकुमारजी आदि महापुरुषोंका शोक न भूले थे और समाजमें उनकी त्रुटि पूरी न हुई थी कि यकायक एक दूसरी आपत्ति हम पर टूट पड़ी, जिसने सर्वत्र भारतमें—जैनसमाजमें खलबली मिचा दी। उत्तरसे दक्षिण तक, पूर्वसे पश्चिम तक जैन संसारमें शायद ही ऐसा कोई व्यक्ति होगा जो श्रीमान् दानवीर जैनकुलभूषण सेठ मानिकचन्द हीराचन्दजी जे. पी. बम्बईनिवासीका यशस्वी नाम न जानता हो। नहीं २ जैन समाजका बच्चा, २ आपके नामसे परिचित है। आपके उदारता दयालुता आदि गुणोंसे सम्पूर्ण भारतभूमि गूंज रही है।

शोक, महा शोक! कि आज आपकी दिव्यमूर्ति इस संसारमें हमारे नेत्रोंसे अदृश्य हो गई!! हा! दुष्ट काल, तुजे किंचित् भी दया न आई? क्या तुझे किंचितभी दया न आई? क्या तुझे अपने पापी पेटकी क्षुधा मिटानेके लिए और कोई न मिला? क्या तुझे जैन समाजको ही दुःखी करना अभीष्ट था? निर्दई, पापी, तूने १२ लाख जैनियोंके दिलोंको दुखाकर अपने वज्र हृदयको शांत किया! अरे दुष्ट पापी! शेठजी जैसे सरल स्वभावी, शांतचित्त मनुष्यने तेरा क्या बिगाड़ा था? वे स्वप्नमें किसीका बुरा न विचारते थे, किंतु सदा इसी चिंतामें रहते थे कि किसी तरह जैन समाज जिसकी बड़ी हीन अवस्था हो रही है उन्नति करे और अन्य समाजोंकी समान उच्चावस्थाको प्राप्त हो।

उनके जीवनका एक मात्र यही उद्देश्य था। बहुत दिनोंसे व्यापारादिका काम भी छोड़ दिया था और केवल धर्मोन्नति व समाजोन्नतिके कार्योंमें ही अपना सम्पूर्ण समय व्यय करते थे। एक प्रतिष्ठित धनाढ्य होनेपर भी आप स्वार्थ और अभिमानको तिलांजुली देकर शारीरिक कष्टोंको सहते हुए चहुं ओर भ्रमण करते थे और यह

जिस चीजकी कमी देखते थे तत्काल उसे दूर कर देते थे। आज समाजमें जितनी संस्थाएं हैं, जितने आंदोलन हैं, उन सब के नेता आप ही थे। ऐसा कोई भी उन्नतिका काम समाजमें नहीं हुआ, जिसमें आपने अग्र भाग न लिया हो और तन मन धनसे सहायता न की हो। आपने जैन समाजका जितना उपकार किया उसके प्रगट करनेके लिए हमारी लेखनीमें सामर्थ्य नहीं। हम केवल इतना ही कह कर संतोष करते हैं कि वर्तमानमें आपकी समान सज्जन, धर्मात्मा, निस्वार्थी, समाज हितैषी, परोपकारी इस समाजमें न कोई था और न कोई है। आपने अपना तमाम जीवन जैन समाजके हितार्थ अर्पण कर दिया था और आपके ही प्रभावसे आपका सम्पूर्ण कुल आपके समान उदार और दयालु हो गया था। आपके आश्रयसे कितने ही निर्धन धनवान हो गए और कितने ही मूर्ख विद्वान हो गए।

अतएव जैन समाजका कर्तव्य है कि आप जैसे महापुरुषका एक स्मारक चिन्ह बनावें, जिससे सदैवके लिए उनका नाम चिरस्मरणीय रहे और आपकी आपके उपकारियोंके प्रति भक्ति, प्रेम, वात्सल्य और कृतज्ञताका प्रकाश हो। हमें आशा है कि जैन समाज शीघ्र रुपया इकत्रित करके एक स्मारक चिन्ह बनाएगी। स्मारक क्या होना चाहिए इसका पीछेसे विचार किया जायगा। अभी केवल प्रत्येक ग्राम और नगरमें जितना हो सके रुपया इकठा करके सूरतमें 'दिगंबर जैन' ऑफिसको भेज देना चाहिये। दातारोंकी सूचि भी 'दिगम्बर जैन'में प्रकाशित होती है।

अंतमें हम श्री सर्वज्ञ देवसे प्रार्थना करते है कि सेठजीकी पवित्रात्माको भवरमें शांति मिले और उसके द्वारा सदा जैनधर्म और जैनसमाजका कल्याण होता रहे। हम स्वर्गीय सेठजीकी धर्मपत्नी, पुत्री तथा अन्य कुटम्बीजनोंसे विनयपूर्वक निवेदन करते है कि इस संसारकी असारता पर विचार करके शोकको त्याग करें और धैर्य धारण करें।

सेठजीके वियोगसे दुःखी—
दयाचन्द्र गोयलीय—लखनऊ।

—⊰❀⊱—

अब क्या करें?

बन्धुओं! हमारा अग्रेसर तथा जैन मात्रका सच्चा हितैषी धर्मवीर दानी जैन कुलभूषण तो लोगोंसे सदाके लिये मोह छोड़कर अमरपुर (स्वर्ग) को प्रस्थानकर गया। चारों ओर करुणाजनक ध्वनि सुननेमें आ रही है। जैनों ही के नहीं, किन्तु उक्त महानुभावसे परिचित स्वदेशी तथा विदेशी अजैनोंके भी चेहरे पर शोक चिन्ह दृष्टिगत होते है, सो क्यों? इसका

कारण यह है कि उक्त सेठजी (माणिकचन्द हीराचन्द) ने अपने सरल स्वभाव, कार्यकुशलता, मिष्टभाषण, परोपकार, दान, शील, उत्साह, उद्योग, प्रेम आदि सद्गुणों द्वारा हम सब पर ऐसा प्रभाव डाल रक्खा था, जिससे कि बार बार भुलाने पर भी वह गंभीर मूर्ति हमारे नेत्रोंसे अलग नहीं होती है। यही कारण है, कि चहु ओरसे यह ध्वनि ध्वनित हो रही है—अब क्या करें? हाय! अब क्या करें! इत्यादि सो ठीक है।

दुःखी और निराधार मनुष्योंके मुंहसे ही ऐसे वाक्य निकलते है। यथार्थमें जैन समाज इस समय बिलकुल ऐसी ही निराधार हो रही है। वह शोकग्रसित है। उसे इस समय और कुछ सिवाय "अब क्या करें" के नहीं दिखता है, भला, जब रामचन्द्रजी, बलदाऊ जैसे महान नररत्न भी भाईके शोकसे विहल हुवे छःमाह तक भटकते फिरे थे तो हमारे मस्तकका छत्र उतरे अभी ६ सप्ताह भी नहीं हुवे है, सो भला विह्वल क्यों न होंगे! परन्तु भाइयों, यह अनादिका नियम है कि प्रायः ज्यों ज्यों दिन बीतते जाते है, त्यों त्यों जीव अपने विषय कषायोंमें फंसकर शोकसे शांति पाते जाते हैं। यहां तक कि स्त्री अपने सर्वस्व पतिको खोकर विधवावस्थामें भी (अधिकतर) खान पान शृंगार भूषणादिको नहीं त्याग सक्तीं और कुछ दिन रड़ (रो) कूटकर हाय हाय हईरे के गीत गाकर फिर अपने रागमें मस्त हो जाती हैं। आजकल कितनी तो पतिको यहां तक भूल जाती हैं "कि वे फिरसे सुहागिन बन बैठती हैं" इसी प्रकार ज्यों ज्यों दिन बीतते जायगे, त्यों त्यों इधर उधरकी चिंतावोंमें पड़कर भाइयों, आप लोगोंको शोक तो क्या शायद सेठजीकी याद तक भी भूल जायगी।

थोड़ी देरके लिये हम यह मान भी लें कि जिन्होंने सेठजी साहेबको देखा है व जिनको परिचय है वे कदाचित् न भी भूलें तो भी उनकी भावी (होनहार) सन्तानको तो नाम भी सुनना एक तरह कठिनसा हो जायगा। यों तो सेठ साहेबका नाम दुनियांके इतिहासमें चिरकाल तक स्थान पावेगा, परन्तु उससे लाभ बहुत कम लोगों (खोजियोंके सिवाय) को मिलेगा। ऐसी अवस्थामें हमारा क्या कर्तव्य है कि जिससे हमारे सेठजीका नाम और उनके गुण सदा तक हमें और हमारी परम्परा सन्तानके उत्साहोंको वर्धनार्थ चिरकाल स्मरण रहे। और हम लोग उनका अनुकरण करनेके लिये उत्साहित होते रहें। यों तो सेठजी साहेबने अपनी अवस्थितीमें ही ऐसे२ स्मारक कार्य किये हैं, कि जिससे उनका नाम कल्पांत तक अमर रहेगा, तो भी हम लोगोंपर जो उनका असीम उपकार है, उसका

परिचय यद्यपि हमारा आत्मा उनके आत्माके प्रति दे रहा है, किन्तु व्यवहारापेक्षा अब प्रत्यक्ष भी कुछ (परिचय) देना आवश्यक है। यह परिचय देना भी उनके लिये कुछ नहीं है, किन्तु हमारी वर्तमान व भावी जातिके लिये एक प्रधान गौरवकी बात होगी। यह बात आगे चलकर बतावेगी, कि जैनियोंमें ऐसे आदर्श पुरुष हो गये हैं, कि जिनकी कीर्ति चिरकाल तक चल रही है। उनका इतिहास हम लोगोंके मुर्दे दिलोंमें जीवत्व शक्ति पैदा कर देगा, इसलिये भाइयों, शोकको छोड़ो, अब क्या करें ? अब क्या करें ? ही मत करते रहो, किन्तु क्या करें का उत्तर भी सुनो–

बड़े पुरुषोंकी सन्तान अपने पूर्वजोंके मरने पर 'हायहाय हइरे'का पाठ नहीं पढ़ती है। न क्या करें क्या करें, इत्यादि कायरों कैसे शब्द मुंहसे निकालती है, किन्तु अपने पूर्वजोंकी कीर्ति सदा स्थिर रखके उनका स्मारक (यादगार) बनाती है। उनके उत्तम गुणोंका अनुसरण करके केवल उनके कुलकी ख्याति ही नहीं फैलाती है; किन्तु अपना स्वार्थ भी साधन करती है, अर्थात् पुरुषत्व पैदा करके महत्वता प्राप्त करती है। ऐसा समझकर भाइयों! आपका कर्तव्य है। यदि आपको सेठजीके वियोगका दुःख है, यदि आपके मनमें कुछ भी कृतज्ञताका अंश है, तो स्वर्गवासी सेठ साहबके चिरस्मरणार्थ उनका एक बड़ा भारी स्मारक बना डालो। जैसे रायचन्द्रजी आदिके नामसे " रायचन्द्र जैन शास्त्रमाला " निकल रही है इत्यादि। इस स्मारक बनानेके लिये बम्बई व सूरतमें एक 'दानवीर सेठ माणिकचन्द हीराचन्द स्मारक फंड' खोला गया है, और अनुमान ५–६ हजारके चंदा भी भरा गया है, परन्तु इतनेसे अभी कुछ कार्य न चलेगा। क्योंकि कोई बृहत् कार्य होना चाहिये और उसके लिये लाखों रुपयोंकी आवश्यकता है, और हमारी कृतज्ञ समाजके लिये यह कुछ (चंदा करके भेजना) कठिन कार्य नहीं है। सहजमें ही हो सकता है इसलिये इस दशलक्षण (पर्यूषण) पर्वमें प्रत्येक ग्रामके भाइयोंको स्वशक्ति अनुसार रुपया इकत्र करके-संपादक, "दिगम्बर जैन"–सूरतके पते पर सेठ माणिकचन्द हीराचन्द स्मारक फंडके नामसे भेजना चाहिये और सेठ साहबके गुणोंका अनुकरण करके उनके बोये हुवे अंकूरोंकी सेवा करना व और भी नवीन बीज बोना चाहिये। देखें, कौन कौन सज्जन अपनी कृतज्ञता व दिलीशोकका परिचय देते हैं ? बस बन्धुओं, अब क्या करें ? का उत्तर मिला, कि स्मारक बनावो, (उसके लिये द्रव्य इकत्र करके भेजो) और उनके गुणोंका अनुकरण करो, तथा सेठजीके अनुसार आप भी अपने गुणोंसे संसारको मोहित करके स्वर्ग मोक्षका मार्ग पकड़ो। यही करो, अब यही करो, अब यही करो।

आपका कृपाभिलाषी–
मा. दीपचन्द परवार-नरसिंहपुर(सी. पी.)

शोक सप्तकं।

न्यपतत्किमु हाशनिर्गिरीशे चपला स्फाटिकमंदिरेऽमले वा।
अथवा हिमसंहतिर्विकाले फलसंपादकभूतलेऽनुकूले ॥१॥
जनताशमलोपकोऽमृतांशुर्यदि वार्कस्तिमिरापहा गृहीतः।
नियतोऽदयराहुण यमेन ग्रहतो माणिकचंद्र एव मेशः ॥२॥
निहता यमनाथ भूरिबोधाः शुभसंपन्निधयः पुरा प्रभूताः।
अतृपत्त्व तथापि रे खलेयं विहिता जातिरपि त्वयाद्य दीना ॥३॥
मधुरानवबोधसौरभासा चिरसंतापित एव जैनलोकः।
परिशांतिमियाय यस्य मूले क्षितिजं त्वा परिलोचयामहे क? ॥४॥
गुणमाल! विनम्रमालजातिर्न हि चक्रे परिभूषणं परं त्वा।
गुणमानदभारतीयराज्यं पद जे. पि. प्रतिदानतोऽपि भूयः ॥५॥
समतोपि सुदर्शनं यदीयं विविधेहाकुलितेक्षणान्मनुष्यान्।
गुणपत्रविलंबि बाहुशाखं शुभं कल्पद्रुममाप्नुमः कुतस्त्वाम् ॥६॥
धनविग्रहमानसेषु केचिद्भुवि जाता विफलेन कार्यकाः प्राक्।
सकलेन बलेन किंतु धीमज्जनि त्वां परिलोचयामहे क? ॥७॥
अनिंद्यसंपन्निधनाकुलं त्वत्कथंचनावोधि मनः परत्र।
स्वमेहि शांतिं तव यांतु वंश्याः शुभाभिवृद्धिं ननु कामना नः ॥८॥

काशीस्थ विद्यार्थिसप्तक।

भावार्थ-हाय! क्या यह पर्वतपर वज्र गिरा? या निर्मल स्फटिक-मन्दिरपर बिजली गिरी? अथवा वृक्षोंके फलनेका अनुकूल समय आनेपर उनपर हिम समूहने गिरकर उन्हें जला दिया? ॥१॥

जैसे मलिनात्मा राहुने लोगोंको सुख-शान्ति देनेवाले चन्द्रमाको या अन्धकार नष्ट करनेवाले सूर्यको ग्रसा हो, उसी तरह सेठ माणिकचन्द्रजी निर्दय काल द्वारा ग्रसे गये॥२॥

पापीकाल! तू पहले बड़े बड़े ज्ञानी और बुद्धिमानोंको अपना ग्रास बना चुका है, तब भी तुझे सन्तोष नहीं हुआ, जो आज तूने सेठ माणिकचन्द्रजीको हरकर सारी जातिको भिखारिणी बना दिया? ॥३॥

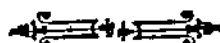
जैनसंसार बहुत समयसे अज्ञानरूपी भयंकर गर्मीसे संतप्त हो रहा था। भाग्यहीसे उसे सेठ माणिकचन्द्रजी सरीखे शीतल–वृक्षके नीचे आकर शान्ति मिली थी। हाय! उसे अब हम कहाँ देखेंगे? ॥४॥

हे गुणाकर, इस विनीत जातिहीने आपको अपना भूषण नहीं बनाया, पर गुणियोंका आदर करनेवाली भारत सरकारने भी जे० पी० का पद प्रदान कर आपका उचित सम्मान किया! ॥५॥

अनेक प्रकारकी वस्तुओंको देखनेकी इच्छासे असन्तुष्ट नेत्रोंको जिसका सुन्दर दर्शन सन्तुष्ट करता था, उस श्रेष्ठ कल्पवृक्षको अब हम कहाँ प्राप्त करेंगे? जिसके पत्रकी जगह तो आपके गुण थे और उँगलियोंकी जगह हाथ ॥६॥

सेठ साहब! ऐसे तो बहुत लोग हो चुके हैं, जो किसीने धनको, किसीने शरीरको और किसीने मनको समाजके हित लगाया, पर उन सबमें आप एक ही हुए जो आपने अपना तन, मन और धन समाजके लिये अर्पण किया। हाय! आप जैसे पुरुष रत्नके अब हम कहाँ देख पायँगे? ॥७॥

हे दयासागर, आपकी मृत्युसे हमारे अशान्त मनको किसी तरह समझाना ही पड़ेगा। (क्योंकि उसके लिये सिवा इसके कुछ गति ही नहीं है)। अन्तमें हम चाहते हैं कि आपका पवित्र आत्मा शान्ति लाभ करे और आपका कुटुम्बवर्ग भी सुखी हो।

શોકોદ્ગાર.

આજે આપણી આસપાસ જે ગ્લાનિ તથા શોકની છાયા પ્રસરી રહી છે તે શાની છે? સર્વ કોઇ આ દુનિયાના દિગમ્બર જૈન નાનાથી તે મોટા સુધી ગળગળીત કન્ઠે કહી શકે છે કે આ અસહ્ય ગ્લાનિ તે આપણા અભેદ માર્ગપ્રવાસી, બ્રહ્મનિષ્ટ સૂરલોકમાં વિરહનાર, તત્વવિદ્ તથા માનવકૂળમાં મનુષ્યાકૃતિથી ફિરસ્તાના રૂપમાં આવેલા દિગમ્બર કોમને આખા ગુજરાતમાં ઓળખાવનાર અગ્રગણ્ય દાનવીર જૈન કુલભૂષણ શ્રીમાન શેઠ માણેકચંદ **હીરાચંદ જે. પી.** ના અવસાનને લીધેજ છે. અવસાન સમય વ્યતીત થયો, તોપણ તે વિષેનો વિચાર કરીએ છીએ, તો આપણું હૃદય એકાએક વિદીર્ણ થાય છે. સન્ધ્યાકાળ પછી રાત્રી પડવાના સમયે જ્યારે એકાએક મેઘયૂથ ચઢી આવવાથી તેજ:પુંજ નષ્ટ થાય છે અને બધે શૂન્ય નિરવ અને શમશમાકાર લાગે છે, તેમ આજે પણ જૈન કોમના આગેવાન શ્રીના સ્વર્ગપન્થ તરફ રવાના થતાં જે શોકે આપણા હૃદયને ઘેરી લીધો છે તેથી ખરેખર આનન્દ રૂપ તેજ:પુંજ આજે આપણામાંથી નષ્ટ થયું છે. હા! આજે તે પુણ્યાત્મા અને **પરોપકારી**ના ગુણ સ્મરણ થઇ આવતાં હું બોલવા કંઇ પ્રયાસ કરૂં છું કે તરતજ હૃદય એકાએક કમ્પવા લાગે છે. મન જાણે કે બેશુદ્ધિમાં પડ્યું ન હોય એમ લાગે

અબાળવૃદ્ધ શોકગ્રસ્ત, નિસ્તેજ, અને વિહિણું થયેલો દ્રષ્ટીગોચર થાય, તેમજ તેઓને માટે પવિત્ર પ્રેમીઓ અનેક રાગ રાગણીમાં ગુણાનુવાદોનો બ્યુગલો ફુંકે, પત્રકારો શોક પ્રદર્શિત કરવા પોતાના હૃદય પટરૂપી પત્રોપર વિરહ ભાવનાઓ રૂપી કાળી બોર્ડરની મર્યાદા બાંધી, હૃદયાકર્ષક લખાણો લખી કોલમો ભરે એટલુંજ નહિ, પણ તેઓની છબી પ્રેમી હૃદયોમાં કોતરાઇ રહે એમાં શું આશ્ચર્ય ?

वदनं प्रसादसदनं सदयंहृदयं सुधामुचो वाचः
करणं परोपकारणं येषां केषां न ते वन्द्याः

ભાવાર્થ—જેઓનું મુખ પ્રસન્નતાનુંજ ઘર છે, જેઓનું હૃદય દયાવંત છે, જેઓની વાણી અમૃતને વરસાવનારી છે અને જેઓનું પરોપકાર (પારકાને માટે ઉપકાર કરવો) એજ કર્તવ્ય છે, તેવા પુરૂષો કોને વંદન કરવા યોગ્ય નથી ? જ્યારે એમ છે ત્યારે તેવા સર્વ સદ્‌ગુણભૂષિતને નેતાઓનો સમાગમ દૂર થતાં કયો સત્ય ધર્માનુરાગી તેમના ગુણાનુવાદ ગાવાની ઇચ્છા નહિ કરે ? કયો કઠોર હૃદયનો પુરૂષ તેઓના સ્મારકમાં નાણાં ભરવા ઇચ્છા નહિ કરશે? અલબત કરશેજ!

વિશુદ્ધ પ્રેમીઓ ! આવા એક કર્મવીર સમાજનેતા, હિંદુસ્તાનના એક સુપ્રસિદ્ધ, શ્રીમાન, ઉદારચિત્ત ધર્માત્મા અને દાનવીર, બોર્ડિંગ હાઉસ અને શિક્ષણ સંસ્થાઓના પિતા, દિગંબર જૈન સમૂહના એક ઝળહળતા કોહીનુર, તેમજ સમગ્ર જૈન સંઘના સ્તંભરૂપ ગણાતા અને ઉત્સાહી અગ્રેસર જૈનકુલભૂષણ દાનવીર શેઠ માણેકચંદ હીરાચંદ જે. પી. ના અચાનક સ્વર્ગવાસથી કદીપણ ન પૂરાય એવી જે ભારે ખોટ આપણને પડી છે તે માટે આ લેખીની, આ હૃદયની અવસ્થાઓ પ્રગટ કરવા અસમર્થ છે, તેનું બ્યાન મ્હારે ક્યા શબ્દોમાં કરવું !

અરે ! હાય ! માણેક મોત લખતાં,
દર્દ દિલમાં થાય છે;
લખતાં અચાનક મોતને,
મુજ કલમ ધ્રુજી જાય છે.

હે ગુણિયલ સમાજ ! એક વખત આપણે ધર્માનુરાગ છોડી મિથ્યાત્વના ખાડામાં પડયા હતા, એક વખત આપણા પુત્રોને કેવી કેળવણી આપવી તેની આપણને ખબર પણ નહોતી અથવા કેળવણી એટલે શું તેથી પણ આપણે અજ્ઞાત હતા, એક વખત આંપણી બાળાઓને કેવી કેળવણી આપવી કે જેથી ખરી સાધ્વી, સન્નારી કે ગૃહિણીઓ ઉદ્‌ભવી શકે વિગેરે અનેકાનેક બાબતોથી આપણને વાકેફ કરનાર જો કોઇ હોય તો એક શ્રીયુત્ માણેકચંદજ હતા. તેઓના અને તેમના કુટુંબીઓના જોગા બળથી પરંતુ વીરનર માણેકચંદના ઉપદેશામૃતથી આપણા આંગણા પાસે, (ગુજરાતમાં) અને એઓશ્રીનું અનુકરણ કરી આજે આપણા સમાજમાં લાખોના દાન થવા માંડયાં છે, તેમજ ઘણે ભાગે એમનાજ પ્રયાસથી સમસ્ત ભારતમાં દિગંબર સંપ્રદાયમાં બોર્ડિંગો, શ્રાવિકાશ્રમો, પાઠશાળાઓ, કન્યાશાળાઓ, પુસ્તકાલયો, ઔષધાલયો વિગેરે સંસ્થાઓ પુર જાહોજલાલીમાં ચાલતી દ્રષ્ટીગોચર થાય છે. તેમજ આપણા ગુજરાતમાં એમનેજ સ્થાપેલી બોર્ડિંગમાંથી બી. એ. સુધીની ઉચ્ચ ડીગ્રી સંપાદન કરી કેટલાક રત્નો બહાર પડયા છે અને કેટલાકો એવી ડીગ્રીઓ મેળવવા ભાગ્યશાળી થશે એમાં સંશય છેજ નહિ, પરંતુ દિલગીરી સાથે મ્હારે કહેવું પડે છે કે એ બી. એ.ની ડીગ્રી સંપાદન કરનારાઓ જાણે બી. એ. ના અભ્યાસમાં બાંધા હોય તેમ અથવા તો બી. એ. નો અભ્યાસ કરતાં મગજ કંટાળી ગયા હોય અથવા પરીક્ષાના શ્રમથી શાન્તિ લેતા હોય

તેમ ગુજરાતમાં એક પણ વ્યક્તિ અગ્રગણ્ય ભાગ લેવા અથવા સમાજ હિતાર્થે આ પત્ર દ્વારા બે શબ્દ લખવા ઉત્સુક થઇ નથી, એ કેટલું શોચનીય છે? આપણાપર અગણિત ઉપકારોમાંથી એ નરરત્નના એક મહદ્ ઉપકારનો ઉલ્લેખ કરૂં તો તે અસ્થાને નહિ ગણાય.

ગુજરાતના મશહુર શહેર સુરતના વતની રા. કેશવલાલ ડાલાભાઇ કોલેજમાં અભ્યાસ કરવા મુંબાઇ ગયા હતા, તે વખતે ત્યાં ગોકુળદાસ તેજપાળની એક હિન્દુ બોર્ડિંગ હયાત હતી, તે બોર્ડિંગનાં કાર્યવાહકોએ જૈન જાણીને રા. કેશવલાલને રહેવા દેવા ના પાડી હતી ત્યારે નિરાશ, લાચાર અને ઉદાસિન ચ્હેરે રા. કેશવલાલ ધર્મપ્રેમી શેઠ માણેકચંદ પાસે ગયા અને બોર્ડીંગમાં જે બીના બની હતી તે સર્વે વિદિત કરી. સાંભળતા શ્રીમાન્ માણેકચંદનું હૃદય અત્યંત શોકનિમગ્ન થયું, પરંતુ જૈનધર્મના મહાન ઉપાસકે, સ્વધર્મી યુવકોની આવી આપત્તિ દૂર કરવા, એ ઉદ્દેશને હૃદયસ્થ કરી વિદ્યાવિલાસી માણેકચંદે તત્કાળ મુંબાઇમાં બોર્ડીંગ ખોલી હતી. પ્રિય ગુર્જરીના વીર તનયો! શું આપણા પર આ જેવો તેવો ઉપકાર? વીરના એ વીર પુત્રે આપણા માટે સર્વસ્વ મેળવી આપ્યું છે, પરંતુ તેનો ઉપભોગ કરી વીતરાગી મહાવીર પિતાની કીર્તિ-ધર્મધ્વજા પૃથ્વી તલપર ફેલાવવી એજ કર્તવ્ય છે.

આ ન વિસરી શકાય, ન ભૂલી શકાય કે આ માનવ હૃદયમાંથી ન નીકળી શકે, એવા મહદ્ ઉપકારનો બદલો આપણે અને એઓશ્રીના આશ્રયથી ઉચ્ચ કેળવણી પામેલા તેમજ તે કેળવણી દ્વારા પોતાના કુળની કીર્તીને દીપાવી રહેલા આપણા ગુજરાતના વિદ્વાસંપન્ન યુવકો ક્યારે પાડ વાળી શકીશું. મ્હારી માન્યતા પ્રમાણે એ પાડ, એ ઋણ અને એ ઉપકારનો બદલો વાળવાનો ખરેખરો વખત આપણને હમણાં પ્રાપ્ત થયો છે, તે એજ કે આ પત્રદ્વારા **શ્રીયુત માણેકચંદનું** સ્મારક ફંડ ઉઘાડવામાં આવ્યું છે, તેમાં સમાજહિતૈષી વર્ગે ગુજરાતમાં તેમજ હિંદુસ્તાનમાં આપણા દિગંબર સંપ્રદાયની જ્યાં જ્યાં વસ્તી હોય તે તે ગામ ફરી લાગવગથી કે શરમમાં નાખી આ ફંડમાં નાણાં ભરાવવા ફરજ પાડવી જોઇએ, તેમજ દરેક **ગામોની** પંચે ફંડ ભેગું કરી જલદીથી આ પત્રના અધીપતિના સરનામે રવાના કરવું જોઇએ. આ ફંડ આપણને કેવો લાભ આપશે એ કહેવું આ સ્થાને 'સોનાપર ધોળ ચડાવવા' જેવું છે, કારણ કે સમાજની સેવા આ પત્ર કેવી રીતે બજાવે છે તે સર્વને વિદિતજ છે, માટે આળસ અને નિંદ્રામાં ન પડી રહેતાં સત્વર સુજ્ઞ બન્ધુઓએ આ કામ ઉપાડી લેવું જોઇએ. શું કહું? આવા વીરનરના યશોગાન ગાઇ સમાજના હિતને માટે ઉભા થયેલા ફંડને માટે સમાજ પાસે ભીખ માંગતા પણ સભ્યતાને કે આબરૂને ખામી આવે તેમ નથી.

ઉપર કહેવાઈ ગયું છે કે આ બદલો વાળવાનો ખરેખરો વખત આપણને હમણાં મલ્યો છે, તે સર્વે કોઇ ભાઇબંધ ગુજરાતીઓને માન્ય હોય તો ગુજરાતની દરેક પંચે ઘર દીઠ, કે પોતપોતાની સંપત્તિ અનુસાર પરંતુ દરેક ગુજરાતી બન્ધુઓએ આ ફંડમાં રકમો ભરવીજ જોઇએ અને તે ત્યાં સુધી કે એક પણ ઘર ખાલી રહેવું નહિ જોઇએ, તેમજ જો આપણામાં એ ઉપકારનો બદલો વાળવાની ભાવના અને હિંમત હોય તો ગુજરાતના સુરત, અમદાવાદ આદિ સ્થળોનાં શ્રીમંત ઉત્સાહી અને લાગવગ ધરાવનારં એક મંડળ-કમિટી નીમી ગુજરાતના ગામેગામ ભ્રમણ કરી સગાસ્નેહી કે આપ્તજન પૈકીઓને, સરસપારસ કે શરમમાં નાંખીને આ ફંડમાં સારી રકમો ભરાવી આપવી જોઇએ, તેમજ આપ-

ણા શ્રીમંત નેતાઓના વ્હોળા વેપારોના દબાણથી ન બની શકે, તો વિદ્યાવિલાસી શ્રીયુત માણેકચંદભાઇના આશ્રયથી કે એઓશ્રીએ સ્થાપન કરેલી બોર્ડીંગમાંથી વિદ્યાનું અધ્યયન કરી ફરાગત થયેલા બન્ધુઓએ વોલન્ટીયર્સની માફક સેવા બજાવી બનતી કોશીષે આ ફંડમાં નાણાં ભરાવવા જોઇએ. ત્યારેજ આપણું ભૂષણ, ત્યારેજ આપણાપર કરેલા ઉપકારનો બદલો વાળ્યો કહેવાશે અને ત્યારેજ આપણે કૃતાર્થ થયેલા કહેવાઇશું. એશઆરામમાં મજાહ માની પડી રહી આ અમુલ્ય વખતને હાથથી ગુમાવી દેવાનો નથી. માટે ભાઇઓ ! સત્વર આ પત્રના અધિપતી મહાશયપર મનીઓર્ડરો રવાના કરો. અત્યારે તો એટલુંજ કહ્યું બસ છે. सुज्ञेषु किंबहुना.

જે ગુજરાતીઓ અને દિગંબર સંપ્રદાય જેવો કે એક વખત હસ્તીમાંજ નહોતો. જે ગુજરાતીઓને ઘેરઘેર શાસ્ત્ર શું છે, જૈનધર્મના વ્રત નિયમો કેવાં છે, જૈનધર્મમાં આહારવિહાર કેવાં છે તેનુ શિક્ષણ આપનાર જે જૈન દેરાસરોમાં કે ભંડારોમાં ઉધાઇની ભોગ થયેલા શાસ્ત્રો, તેનો ઉદ્ધાર કરી આધુનિક પદ્ધતી પુરઃસર લખાવી, છપાવી આપણી સમક્ષ મુકનાર, જે શાસ્ત્રોના અધ્યયનથી થઇ ગયેલા પવિત્ર મુનીગણોના સત્ય શબ્દોનું પાન કરી ભાવી સુધારવા ઉત્સુક બન્યા છીએ. વિશેષમાં જેને પ્રતાપે આપણે કેળવણી પ્રાપ્યા છે. આપણને તેમજ આપણા દિગંબર સંપ્રદાયને દુનિયામાં ઓળખાવ્યો છે, તેમજ આપણા દિગંબર જૈનો માટે અનેક વિદ્યાલયો ઉભા કર્યાં છે, કરાવ્યા છે અને તેથીજ આજે જૈનોના ચઢે ચીરકામાં દિગંબર સંપ્રદાયને મુખ્ય નજરે મુકતા ભાગ્યશાળી થયા છીએ, એવા શ્રેષ્ટ પુરૂષને માટે પોતાની સમાજ જે કરે તે થોડુંજ છે. હે મહાવીર ... આ પવિત્ર આત્માને અહોનિશ શાન્તી બક્ષ એટલી હમારી અનન્ય ભાવે પ્રાર્થના છે, તેમજ આપણે "ગોલ્ડસ્મિથ્" ના શબ્દોમાં કહી શું કે—

મ્હારી રમતગમતના મિત્ર, પુરાણ શી પ્રીત,
સદા સુખી રહેજે;
તુજ ધરની ચોકી પ્રતિપાળ કરો,
સ્વર્ગી દેવ જે જે તે.
ॐ શાંતિઃ શાંતિઃ શાંતિઃ

(લઘુભ્રાત સરૈયા-સુરત.)

अनुकरणीय पुरुषनुं अवसान.

પ્રિય જૈન બંધુઓ, મહાત્મા કબીરનું વાક્ય છે કે—

"जब तुम आये जगतमें, सब हसे तुम रोय;
एसी करणी कर चलो, तुम हसे सब रोय."

અર્થ—હે પુરૂષ ! જ્યારે તારો જન્મ આ દુનિયામાં થયો હતો, તે વખતે તું તો રોતો હતો, પણ તારા માતાપિતા તથા અન્ય સગાંસંબંધી તારા જન્મ (પુત્રપ્રાપ્તિ) ના સમાચાર જાણીને હસતાં હતાં; હવે તું એવી કરણી કરીને દુનિયામાંથી જજે કે જેથી મરતે સમયે તું હસે ને તારા મરણથી અન્ય સઘળા રૂવે.

ભાવાર્થ—એ છે કે જ્યારે મનુષ્ય સુકૃત કરીને આ દુનિયામાંથી જાય છે, ત્યારે તેને એમજ લાગે છે કે આ દુનિયામાં આવીને મેં તો મારૂં કર્તવ્ય બજાવ્યું છે, પણ તેવા માણસના વિયોગથી સઘળા આપ્તજનો રૂદન કરે છે.

આજે આપણે તેવા એક નરરત્નને આ સંસારમાંથી વિદાય થઇ ગયેલ જોઇએ છીએ. દિગંબર જૈન સમાજમાં એવો ભાગ્યેજ કોઇ માણસ હશે કે જે દાનવીર જૈનકુલભૂષણ

શેઠ માણેકચંદજી જે. પી. ના નામથી અપરિચિત હશે. તા. ૧૯મી જુલાઇનો દિવસ દિગંબર જૈન સમાજને વાસ્તે ઘણોજ કમનસીબ લેખાશે કે જે દીવસે ઉપરોક્ત શેઠ સાહેબ તેમના કુટુંબીઓ તથા અન્ય આપ્તજનોને બલ્કે આખા દિગંબર જૈન સમાજને શોકસાગરમાં છોડી હરહંમેશને માટે આ દુનિયામાંથી ચાલી ગયા છે.

જે મહાન પુરૂષે નિદ્રામાં પડેલી જૈન સમાજને જગાવી પોતાના કર્તવ્યનું ભાન કરાવ્યું છે એટલુંજ નહીં, પણ ખુદ પોતે **તન, મન અને ધનથી ભગીરથ પ્રયત્ન** આદરી ઠામ ઠામ સભા, સોસાયટીઓ, શાળાઓ, બોર્ડીંગો-સ્કુલો સ્થાપી છે. આવા એક મહાન નરને લઇ લેવામાં દૈવને પણ કેમ દયા નહીં આવી? અત્યારે તેના વિના સારી સમાજ સુની પડી છે. સામાજિક નાવને ભરદરિયે છોડી સુકાની અંતર્ગત થયો છે. હવે સદરહુ નાવને કયો વીરપુરૂષ (સુકાની) કયે કિનારે લઇને છોડશે, તેજ જોવાનું રહ્યું છે.

વાંચકો, મરવું બધાને છે, મરણ કોઇને છોડનાર નથી. પણ જન્મવું અને **મરવું તેનુંજ સાર્થક છે કે જેણે પોતાનું જીવન પરોપકાર અર્થે ખર્ચ્યું છે.** તેવા માણસો મરવા છતાં પણ તેમની કીર્તિ તો અચળજ રહે છે. **શેઠ માણેકચંદજી** આજ આ દુનિયામાં નથી, પણ તેમણે જે કૃત્ય કર્યાં છે, તેથી તેમનું નામ હરહંમેશને માટે અમરજ રહેવાનું.

દિગંબર જૈન સમાજની અવનત દશા થવાનું મૂળકારણ જે **અવિદ્યા** હતી તેને દુર કરવાને માટે શેઠ સાહેબે જે જે સ્તુત્ય પગલાં ભર્યાં છે ને વિદ્યા પ્રાપ્ત કરવાને માટે જે જે સાધનો તેમણે પુરાં પાડ્યાં છે, તે સર્વને જાહેરજ છે. આજથી વીસ વર્ષ પર ગુજરાતમાં અંગ્રેજી ભણનાર વિદ્યાર્થીઓને કેટલું ખર્ચ કરવું પડતું, તેમ અમદાવાદ તથા મુંબાઇ શહેરમાં કે જ્યાં ખાવાનું મળે પણ રહેવાનું ન મળે તેવે સ્થાને રહેવામાં કેટલી અગવડો વેઠવી પડતી તેનો અનુભવ જેને છે તે અત્યારે શેઠ સાહેબનો અંતઃકરણપૂર્વક આભાર માને છે.

પૈસા કમાવા તો સૌ કોઇ જાણે છે, પણ તેને સૂદરસ્તે લગાવી જાણનાર થોડાજ છે. પોતાની નામનાને ખાતર પૈસા ખર્ચનારની જૈનસમાજમાં ખોટ નથી, પણ જમાનાને અનુસરી કયે રસ્તે પૈસો ખર્ચવાની જરૂર છે તે સમજનાર તો શેઠ **માણેકચંદજી**જ પ્રથમ હતા.

કોઇ પોતાના **કુટુંબ**નાજ શ્રેયને ખાતર, તો કોઇ પોતાની **જ્ઞાતિ**ના હિત ખાતર, તો કોઇ પોતાના **ગામ**ની ભલાઇને વાસ્તે, તો કોઇ ખાસ પોતાના **પ્રાંત**માં રહેનારા ભાઇઓના ભલાની ખાતર નાણાં ખર્ચે છે, પણ સદરહુ શેઠ સાહેબે **જ્ઞાતિ કે કુળનો ભેદ રાખ્યા સિવાય** જૈન સમાજને વસુધૈવ કુટુંબકમ્ ગણીને ગરીબ વિદ્યાર્થીઓને જે સ્હાય કરી છે તે બદલ જૈનસમાજ શેઠ સાહેબનો જેટલો આભાર માને તેટલો ઓછો છે; આવા એક પરોપકારી નરના મરણને લીધે શું ગુજરાત, શું પંજાબ, શું દક્ષિણ અને શું હિંદુસ્થાન સારા ભારતવર્ષના જૈનસમાજે એક અવાજે દિલગીરી જાહેર કરી છે.

શેઠ માણેકચંદજીને **મહાત્મા**ની ઉપમા આપવામાં જરા પણ અતિશયોક્તિ નથી; કોઇપણ દૃષ્ટિથી તપાસતાં માલૂમ પડશે કે એક મિત્ર તરીકે, સમાજ તથા તીર્થના ઉદ્ધારક તરીકે, શૂર તરીકે, નિરાભિમાની પુરૂષ તરીકે પૈસાનો સદ્વ્યય કરનાર તરીકે તથા સલાહકારક તરીકેના હરેક ગુણ તેઓનામાં હતા; આટલા ગુણો એકી વખતે એક પુરૂષમાં હોય એવો નર

દિગંબર જૈન સમાજમાં તો હાલ છેજ નહીં અને ભવિષ્યમાં કોઇ વિરલજ પેદા થશે.

જે જે માણસો શેઠ સાહેબના સમાગમમાં આવ્યા હશે તેમને માલુમજ હશે કે તેઓ કેવા સાદા મિજાજના તેમ નિરાભિમાની પુરૂષ હતા; ચાહે ગરીબ, ચાહે અમીર, ચાહે છોટા, ચાહે બડા કોઇ માણસ તેમની પાસે જતો તો તેઓની સાથે તે ઘણી છુટથી વાત કરતા હતા; ગરીબ આદમીઓને ધંધે વળગાડવાની સલાહ આપવામાં તથા વિદ્યાર્થીઓનો ઉત્સાહ વધારવામાં તે એકાજ હતા.

મં. કહેવું અને કરવું એ બેમાં ઘણો તફાવત ગુમાવી માલ્વી સહેજ છે. પરોપદેશે પાંડિત્યમ્ આ પત્રના ઘણા મળી આવશે, પણ પોતે રવાના: કરો: કરી બતાવનારા તો ઘણા બસ છે. છુટ્ટોતીર્થો ઉપર જૈન સમાજના:

જે ગુજરરસાલ જાય છે તેનો ગેરવ્યય જેવો કે એક વા તીર્થના હકોને ગુજરાતીઓને ઘેરે શેઠજીના દિલમાં જે રત નિયમો કેવેના પરીણામે તીર્થ-આહારવિહાર કેવાં છપાવી તીર્થની આપનાર જે જૈન દેરાસરોમાં ફરજ અદા ઉધાઇની ભોગ થયેલા શાસ્ત્રો, અજાણ્યું કરી આધુનિક પદ્ધતી પુરઃસર છપાવી આપણી સમક્ષ મુકનાર, જે શાસ્ત્રોના અધ્યયનથી થઇ ગયેલા પવિત્ર મુનીગણોના સત્ સન્દેશનું પાન કરી ભાવી સુધારવા ઉત્સુક બન્યા છીએ. વિશેષમાં જેને પ્રતાપે આપણે કેળવણી પામ્યા છે. આપણને તેમજ આપણા દિગંબર સંપ્રદાયને દુનિયામાં ઓળખાવ્યો છે, તેમજ આપણા દિગંબર જૈનો માટે અનેક વિદ્યાલયો ઉભા કર્યાં છે, કરાવ્યા છે અને તેથીજ આજે જૈનોના ત્રણે ફીરકામાં દિગંબર સંપ્રદાયને મુખ્ય નંબરે મુકવા ભાગ્યશાળી થયા છીએ, એવા શ્રેષ્ટ પુરૂષને માટે પોતાની સમાજ જે કરે તે થોડુંજ છે. હે મહાવીર પ્રભો! એ પવિત્ર આત્માને અટોનિશ શાન્તી

છે? પૈસાનો કેવી રીતે ઉપયોગ કરવામાં આવે છે તથા તે તીર્થોના હિસાબ જે આજ લાગી અંધારામાં રહેલા તે પ્રગટ કરી તીર્થની હાલતથી સમાજને કેવી વાકેફ કરી છે?

લાંબા ટીલાં ટપકાં કરીને હાથમાં માળા ઝાલવાથીજ ભગતની વ્યાખ્યાની સમાપ્તિ થતી નથી, તેમ હાથમાં માળા ને પેટમાં લાળા, સમાજને અવનત દશાએ પહોંચતી જોઇને જેને જરા પણ દયા આવતી નથી એવા માણસો ખરા ભગત નહીં પણ **બગભગતોજ** છે. ખરો ભક્ત તો તેનાં કૃત્ય પરથીજ જણાઇ આવે છે. પુન્ય શું ચીજ છે તથા શું કાર્ય કરે પુન્યની પ્રાપ્તિ થાય છે, તે શેઠજીના તીર્થ સંબંધીના કાર્યથીજ જણાઈ આવે છે; હજારો માણસ તરફથી ભલી બુરી સુણીને પણ કામ કર્યાનો કંઇ પણ બદલો મેળવવાની આશા વિના નિસ્વાર્થપણે પોતાના કર્તવ્યમાં મરતા સુધી દત્તચિત્ત રહેનાર પુરૂષને મહાત્મા નહીં તો બીજો શું કહેવાય? ધન્ય છે તેવા પુરૂષને અને ધન્ય છે તેની જનનીને કે જેણે આવા મહાત્માને પોતાની કુખે અવતાર આપ્યો. કહ્યું છે કે-

એ" **જનની** જણજે ભક્ત જન,
મરત કાં દાતા કાં શૂર;
સઘળા રી તો રહેજે વાંઝણી,
મ, માવીશ ફોકટ નૂર ";

સુકૃત કરીને તેને એમજ આ એક મહાત્માનું મરણ મેં તો મારું હોવા કોણ કઠીણ હૃદયનો માણસના વિયોગથી હૃદય પીગળ્યા વિના રહેશે કર્તવ્યનું ભાન ભુલેલી કરે છે.

આજે આપણે એ વીરપુરૂષ ભિન્ન સંસારમાંથી વિદાય કરી તીર્થ પ્રત્યેની ખરી દિગંબર જૈન સમાજે દુઃખી તે એક ભક્ત માણસ હશે કે કહેશે?

સ્વાર્થને અંગે તો સઘળી દુનિયા કામ કરે છે, પણ **નિઃસ્વાર્થ**પણે અને તે પણ બીજાના શ્રેયને માટે મહેનત કરનારજ **મહાત્મા** ગણાય છે. એવી કોણ સભા ને સોસાયટી, કમીટી કે મીટીંગ હતી કે જેમાં શેઠ માણેકચંદજીએ હાજરી નહીં આપી હોય. જીંદગીનો ઘણો ભાગ જેણે પરોપકાર અર્થેજ ગાળ્યો હતો એવા મહાત્માને તો હાલની પ્રજાએ જાતે નિહાળ્યો છે, અને તેવો એક નર પોતાની કોમમાં હોવાનું જે અભિમાન આપણને હતું, તે મહાત્માનું નામ ભવિષ્યની પ્રજા પણ યાદ કરે અને તેના ગુણનું અનુકરણ કરે તેને માટે એક **સ્મારક** ફંડ ઉભું કરી દરેક આદમી પોતાની શકિત તથા ભાવ મુજબ તે ફંડમાં પૈસા ભરી પોતાના ઉપર કરેલા ઉપકારનો બદલો **ફુલ નહીં** અને **ફુલની પાંખડી** રૂપે વાળશે એમ લખક ઇચ્છે છે. આવું ફંડ સુરતમાં ખોલાયલું છે અને તેમાં હું રૂ. ૨૫) મોકલી આપું છું અને એજ મુજબ બીજા વાંચકોને એ ફંડમાં રકમો મોકલવાને આગ્રહ કરૂં છું. આવી રીતે ઉપકારી પુરૂષનો યત્ કિંચિત બદલો વાળવામાં જ્યારે જૈનસમાજ પાછી પાની કરશે તો એમજ સમજવું કે **સમાજ સ્વાર્થનીજ સગી** છે, તેમ તેની દશા સુધરવાની હજુ ઘણીવાર છે. આવા સ્મારક ફંડમાં પણ અગર કોઇનું શ્રેય હોય તો તે પણ સમાજનું; ન કે મરનારનું. ફકત શેઠજીની **યાદગારી** રૂપમાંજ આ પોતાનાજ ફાયદાને માટે કરવાનું છે. આવા સ્મારક ફંડમાંથી **વિદ્યાદાન** તથા **વિદ્યાવૃદ્ધિ** કે જે મરનારનો મૂળ મંત્ર હતો, તેને સારૂ કોઇ સંસ્થા સ્થાપી અગર જે છે તેમાંથી લાયક ગણી તેને ઉન્નત દશાએ પહોચાડવામાં આવશે, તો મરનારનો આત્મા સ્વર્ગમાં રહે રહે પણ સંતોષ પામશે કે તેના ચાહનારાઓએ તેના ઉદ્દેશની પુષ્ટિ કરી છે.

પ્રિય વાંચકો, શેઠ માણેકચંદજી એક ખાનગી ગૃહસ્થ તરીકે, કુટુંબ વત્સલ પિતા તરીકે, જાહેરમાં સમાજ ઉદ્ધારક તરીકે, સર્વના શુભેચ્છક તરીકે, ઉદાર સુજન તરીકે, ક્ષમા, નિરાભિમાન ને ચારિત્રની મૂર્તિ તરીકે પોતાનું જીવન સુવાસમય, આનંદમય, દ્રષ્ટાન્તમય કરી ગયા છે.

સુખનિદ્રામાં શાન્ત હૃદયે કાંઇ પણ **મંદવાડ વેઠયા** સિવાય એમનો આત્મા નિજ સ્વરૂપમાં સમાઇ ગયો, એજ બતાવી આપે છે કે **"આનું નામ તે મરણ."** એમના જવાથી, એમના નામથી જાણનાર એવા પ્રત્યેક જને કાંઇને કાંઇ ખોયું છે. **કુટુંબીઓએ** અનુકરણીય મહાત્મ્ય દ્રષ્ટીમાંથી જતું જોયું છે, મિત્રોએ હૃદયનો વિશ્રામ ખોયો છે, લોકોએ ચારિત્રનો ઉત્તમ નમુનો ખોયો છે, પ્રિય વાંચક, મરનારના ચારિત્ર પરથી તને ગ્રહણ કરવા યોગ્ય કંઇપણ શિક્ષણ મળ્યું હોય અને તે પ્રમાણે ચાલી સમાજની સેવા કરવામાં તું શક્ત્યનુસાર બહુ નહીં તો થોડો પણ ભાગ લેશે, તો સદરહુ લેખની સાર્થકતા ગણાશે.

શેઠજીના મરણથી જે શોક થાય છે તે કરતાં તેમની જગ્યા પુરનાર કોઇ પુરૂષ નજરે નહીં આવવાથી વિશેષ શોક થાય છે.

ઇશ્વર તેમના આત્માને શાંતિ આપો અને તેમના કુટુંબમાં તેમનાથી પણ વિશેષ ઉજ્વલ કીર્તિ પ્રાપ્ત કરનાર પુરૂષ પેદા થાઓ, એજ હૃદયની પ્રાર્થના છે.

શાંતિ ! શાંતિ !! શાંતિ !!!

D. S. Shah. (ગીરીડી, બંગાલ)

उपदेशकना भ्रमणनो रिपोर्ट.

મુંબાઇ દિગંબર જૈન પ્રાંતિક સભા તરફથી હાલ **પં. પીતામ્બરદાસજી** ઉપદેશક તરીકે **ગુજરાત પ્રાંતમાં** ભ્રમણ કરી રહેલા છે, જેમના ભ્રમણનો સંક્ષિપ્ત રિપોર્ટ નીચે મુજબ મળ્યો છે-

તા. ૨૪-૬-૧૪ના રોજ મુંબાઇથી નીકળી અંકલેશ્વર આવ્યો. અત્રે દિ. જૈનોના ૫૦ ઘર, વસ્તી ૧૨૫ મનુષ્યની છે. રાતના ૭ા વાગ્યાથી મહાવીરસ્વામીના મંદીરમાં શેઠ અમરચંદ ખુબચંદના પ્રમુખપણા નીચે સભા કરી, જેમાં પ્રથમ શા. છોટાલાલ ઘેલાભાઇએ મ્હારો પરિચય કરાવ્યો. ત્યાર પછી ગૃહસ્થનાં 'ષટ નિત્યકર્મ' વિષય ઉપર મ્હેં વ્યાખ્યાન કર્યું. ચાર ભાઇઓએ સ્વાધ્યાયનો અને એક ભાઇએ મહિના સુધી જીનપુજન કરવાનો નિયમ લીધો.

તા. ૨૭ મીએ અમદાવાદ આવ્યો અને શેઠ પ્રેમચંદ મોતીચંદ બોર્ડિંગની ધર્મશાળામાં ઉતર્યો. ઘર સંખ્યા ૧૨, મનુષ્ય સંખ્યા ૪૬ છે. રાત્રે બોર્ડિંગના સેક્રેટરી શા૦ ચીમનલાલભાઇના પ્રમુખપણા નીચે મિથ્યાત્વ, અન્યાય, અભક્ષના ત્યાગપર વ્યાખ્યાન આપ્યું, જેથી કેટલાક વિદ્યાર્થીઓએ **પરસ્ત્રીત્યાગ તથા શાસ્ત્ર સ્વાધ્યાય** અને અષ્ટ દ્રવ્યથી પુજન કરવાના **નિયમ** લીધા. ચીમનલાલભાઇએ ઉપદેશક ભંડારમાં રૂ. ૨) આપ્યા. તા. ૨૮ મીએ બોર્ડિંગના વિદ્યાર્થીઓની પરીક્ષા લીધી. પરિક્ષાનું પરિણામ સાધારણ રૂપમાં ઠીક છે. એમને ઇંનામ કરવા વિષે કહેવામાં આવ્યું.

તા. ૨૯મીએ નરોડા આવ્યો. ઘર સખ્યા ૨૦, મનુષ્ય સંખ્યા ૮૦ છે. રાત્રે શેઠ તારાચંદના પ્રમુખપણા નીચે જીનપુજન, અને શાસ્ત્રસ્વાધ્યાયના વિષયમાં વ્યાખ્યાન કર્યું, જેથી ચાર માસ માટે એક ભાઇએ શાસ્ત્ર વાંચવું અને દશ ભાઇઓએ સાંભળવાનું સ્વીકાર કર્યું. રૂ. ૪ા ઉપદેશક ભંડારમાં આવ્યા. મંદિર એક છે. લોકોમાં અજ્ઞાનના અને ફુટનો પ્રભાવ વધારે છે. અહીં એક બ્રાહ્મણી પાસે જીનેંદ્રદેવનો અભિષેક કરાવતા જોવામાં આવ્યું, જેથી બીજી બે શાસ્ત્ર સભાઓ કરી, પરન્તુ કોઇ પણ ભાઇએ પ્રક્ષાલ અને અષ્ટ દ્રવ્યથી પુજન કરવાનું સ્વીકાર્યું નહી !

તા. ૨ જુલાઇએ **રખીયાળ** આવ્યો. ઘર સંખ્યા ૧૮ છે. તા. ૪-૭-૧૪ના દિવસે એક વ્યાખ્યાન મિથ્યાત્વત્યાગ અને સ્વાધ્યાય પ્રચાર ઉપર કર્યું, જેથી ૪ મહિના માટે પાંચ ભાઇઓએ સ્વાધ્યાય કરવાનું અને બે સ્ત્રીઓએ કુગુરૂ, કુદેવ, કુધર્મપૂજાનો ત્યાગ કર્યો તથા ન્હાઇને, જીનદર્શન કર્યા પછીજ રસોઇ આદિ કરવાનું સ્વીકાર્યું.

તા. ૫મીએ **પ્રાંતિજ** આવ્યો. મંદિર એક, ઘર સંખ્યા ૧૦, મનુષ્ય સંખ્યા ૨૫ છે. રાત્રે શ્રાવિકાશ્રમમાં એક શાસ્ત્રસભા કરી. તા. ૬ ઠીએ શેઠ માણેકચંદ ગુલાબચંદના પ્રમુખપણા નીચે 'સાચો ધર્મ' એ વિષયપર વ્યાખ્યાન થયું, જેથી ચાર ભાઈ ઓએ સ્વાધ્યાય કરવા અને કેટલીક સ્ત્રીઓએ ન્હાઇ, જીનદર્શન કર્યા પછી રાંધવાનું સ્વીકાર્યું. પંચ તરફથી રૂ. ૧) ઉપદેશક ભંડારમાં મળ્યો. અહિંના શ્રાવિકાશ્રમમાં બહારગામની ૭ શ્રાવિકાઓ, ૫ કન્યાઓ ધર્મશાસ્ત્ર ભણે છે તથા ત્રણ નાના છોકરા ભણે છે. અધ્યાપિકા ઇડર નિવાસી ઉગરીબાઇ છે. શ્રાવિકાઓ અષ્ટદ્રવ્યથી જીનપુજન કરે છે, પરન્તુ શોક છે કે અભિષેક કરનાર એક વિધર્મી બ્રાહ્મણ છે. અહીંના ભાઇઓએ પ્રમાદ છોડવો જોઇએ. તા૦ ૭મીએ એક શાસ્ત્રસભા કરી તથા શ્રાવિકાશ્રમમાં ભણનારી શ્રાવિકાઓની પરિક્ષા લીધી. પરિક્ષાફળ સંતોષજનક છે અભ્યાસ છહઢાલા, પુજન, આલોચના પાઠ અને બાળબોધ જૈન ધર્મનો પાઠ છે.

તા૦ ૮ મીએ ઓરાણ આવ્યો. મંદિર એક, ઘર ૫૦, મનુષ્ય સંખ્યા ૧૫૦ છે. રાતના ૮ વાગ્યાથી શેઠ નાથચંદ ફતેહચંદના પ્રમુખ-

પણા નીચે મિથ્યાત્વ, અન્યાય અને અભક્ષ ત્યાગપર વ્યાખ્યાન થયું, જેથી ૩૦ સ્ત્રીઓએ સ્નાન અને જીનદર્શન કરી રસોઇ કરવાનું સ્વીકાર્યું તથા ૧૨ સ્ત્રી પુરૂષોએ શીલવ્રત લીધું. તા૦ ૯ મીએ રાત્રે શાસ્ત્રસભા થયા પછી એક વ્યાખ્યાન ષટ્ નિત્યકર્મ પર થયું, જેથી ૬ ભાઇઓએ શાસ્ત્રસ્વાધ્યાય અને ૨ ભાઇઓએ ૪ મહીના માટે જીનપૂજન કરવાના નિયમ લીધા. પંચ તરફથી રૂ.૫) ઉપદેશક ભંડારમાં આપ્યા. અહીં એક જૈન પાઠશાળા બે મહિનાથી સ્થપાઇ છે. રહવારે ૭ થી ૯ સુધી ૨૫ વિદ્યાર્થી ભણે છે અને દિવસના બે થી ૫ સુધી ૧૨ સ્ત્રીઓ તથા કન્યાઓ ભણે છે. અધ્યાપક લલ્લુભાઇ છે.

તા. ૧૧મીએ **સોનાસણ** આવ્યો. મંદિર ૧, ઘર ૨૫, મનુષ્ય સંખ્યા ૧૦૦છે. આજે વરસાદ વધારે હોવાથી સભા થઇ શકી નહીં. તા. ૧૨ મીએ રાત્રે ગાંધી જીવરાજ ઉગરચંદના પ્રમુખપણા નીચે 'શાસ્ત્રસ્વાધ્યાય' વિષયપર વ્યાખ્યાન આપ્યું જેથી એક ભાઇએ શાસ્ત્ર વાંચવા અને દશ ભાઇઓએ તથા ૪ સ્ત્રીઓએ સાંભળવાનું સ્વીકાર કર્યું. અહીં પહેલા જૈન પાઠશાળા સ્થપાઇ હતી, પરંતુ અધ્યાપક યોગ્ય ન મળવાથી તુટી ગઇ. પંચ માસીક રૂ. ૨૦)ના પગારથી બીજો શિક્ષક ઇચ્છે છે, આથી પ્રાન્તિક સભાએ શિક્ષક શોધી ત્વરાએ મોકલી આપવો જોઇએ. શીખવા લાયક ૨૫ છોકરા તથા ૧૦ સ્ત્રીઓ અને કન્યાઓ પણ છે.

તા. ૧૩ મીએ **નનાનપુર** આવ્યો. મંદિર ૧, ઘર ૧૫, મનુષ્ય સંખ્યા ૬૦ છે. રાત્રે શેઠ મોતીચંદ વેણીચંદના પ્રમુખપણા નીચે એક વ્યાખ્યાન 'ગૃહસ્થના ષટ્ નિત્યકર્મ' વિષયપર કર્યું, જેથી એક ભાઇએ શાસ્ત્ર વાંચવાનું અને ૧૪ ભાઇઓએ સાંભળવાના નિયમ લીધા.

તા. ૧૫ મીએ **ફતેહપુર** આવ્યો. મંદિર ૧, ઘર ૨૬, મનુષ્ય સંખ્યા ૭૫ છે. રાત્રે મહેતા રેવચંદ વીરચંદના પ્રમુખપણા નીચે મિથ્યાત્વ, અન્યાય, અભક્ષ ત્યાગ વિષય પર વ્યાખ્યાન આપ્યું. તા. ૧૬ ની રાત્રે બીજું વ્યાખ્યાન 'સ્વાધ્યાય પ્રચાર અને જીનપૂજન' પર આપ્યું, જેથી ૧૦ ભાઇઓએ સ્વાધ્યાય કરવાનું તથા પ્રતિદીન રાત્રે એક ભાઇએ શાસ્ત્ર વાંચવું અને ૫ ભાઇઓએ સાંભળવાનું સ્વીકાર્યું. ત્રણ વર્ષથી સ્થપાયલી જૈન પાઠશાળા યોગ્ય શિક્ષક ન મળવાથી બંધ પડી છે. રૂ. ૧૫) ના પગારથી પંચ એક શિક્ષક ઇચ્છે છે. આથી પ્રાંતિક સભાએ તજવીજ કરી જલદી મોકલવો જોઇએ. અહીંના ભાઇઓ તથા સ્ત્રીઓની ધર્મરૂચી બીજા સ્થાન કરતાં વિશેષ છે. આથી બીજી બે શાસ્ત્રસભાઓ વધારે કરી, જેથી દરેક ઘરના ભાઇએ પંદર પંદર દિવસના વારે એક વર્ષ માટે અષ્ટ દ્રવ્યથી જીનપૂજન કરવા સ્વીકાર્યું. મહેતા ભાઇચંદ છગનલાલે પ્રાંતિક સભાના સભાસદ થવા કબુલ્યું છે અને પંચ તરફથી **રૂ. ૫) ઉપદેશક ભંડારમાં** આવ્યા.

તા. ૨ જીએ ઇડર આવ્યો. ભટ્ટારક વિજયકિર્તીજીથી હૃદયદ્રાવક ખબર સાંભળવામાં આવી કે, જગપ્રસિદ્ધ અને જૈન સમાજોદ્ધારક **શ્રીમાન શેઠ માણેકચંદજીનો સ્વર્ગવાસ !** હાય! થોડાજ સમયમાં કેટલાક લોક મારી પાસે આવ્યા અને શેઠની બિમારી આદિની વાતો પૂછવા લાગ્યા, પરંતુ મને ખબર નહોતી કે શેઠજી મ્હને ધાર્મીક જોશના પગ વડે ઉભો કરી કદીપણ દર્શન નહીં કરાવે. રાત્રે ભટ્ટારકજીના પ્રમુખપણા નીચે શોકસભા કરી અને તે નામ કુટુંબીઓ ઉપર શોકદર્શક તાર મોકલવાનો ઠરાવ કર્યો.

તા० ૨૨મી એ વડાલી અનિશયક્ષેત્ર પહોંચ્યો. અહીં દિગંબર જૈનનું એક પણ ઘર નથી, પરંતુ પાર્શ્વનાથ સ્વામીનું મોટું દિગંબર મંદીર છે. બધી વ્યવસ્થા શ્વેતાંબરીના હાથમાં છે. કદી કદી આંગી પણ ચઢાવે છે અને દિગંબરી આમ્નાય પ્રમાણે હમેશાં પૂજન પણ થતું નથી. તીર્થક્ષેત્ર કમીટી અને ઇડરના ભટ્ટારકે વિશેષ ધ્યાન આપવું જોઇએ. તા० ૨૩ મીએ માણેકબાઇ જૈન પાઠશાળાની પરીક્ષા લીધી, જેમાં વિદ્યાર્થી ૨૦ અને કન્યાઓ ૨૫ હતી, પરીક્ષાફળ સંતોષજનક છે. અભ્યાસક્રમ ઉત્તમ છે. શિક્ષક ભાઇ નાથાલાલ છે અને અધ્યાપિકા મેનાબાઇ ઉદાસીન વૃત્તિવાળા છે.

તા० ૨૪ મીએ ભટ્ટારકજીના પ્રમુખપણા નીચે સપ્ત વ્યસન ત્યાગપર એક વ્યાખ્યાન થયું, પરંતુ ફુટને લીધે કાંઇ સફળતા થઇ નહીં.

તા० ૨૬ મીએ તલોદ આવ્યો. મંદિર ૧ જીર્ણાવસ્થામાં છે. ઘર ૧૨, મનુષ્ય સંખ્યા ૩૫ છે. મિથ્યાત્વ ત્યાગ અને જીનપૂજન માટે કહ્યું તો એક વર્ષ માટે પોતપોતાના વારે અષ્ટ દ્રવ્યથી પૂજન કરવા સ્વિકાર્યું.

તા० ૨૭ મીએ ઉજેડીઆ આવ્યો, રાત્રે શાસ્ત્રસભા કરી અને તા० ૨૮ મીએ 'સ્વાધ્યાય પ્રચાર'પર એક વ્યાખ્યાન આઆપ્યું. મંદીર ૧, ઘર ૨૫, મનુષ્ય સંખ્યા ૮૦ છે. બીજી સભા તા. ૨૯મી રાત્રે 'મિથ્યાત્વત્યાગ અને જીનપૂજન' વિષયપર કહ્યું તો ચાર ભાઇઓએ પોતપોતાના વારે એક વરસ માટે અષ્ટ દ્રવ્યથી પૂજન કરવા અને રાત્રે મંદિરમાં શાસ્ત્ર વાંચવા તથા સાંભળવાનું સ્વીકાર્યું. શેઠ કાળીદાસ સાકળચંદે રૂ. ૧) અને પંચ તરફથી રૂ. ૨) ઉપદેશક ભંડારમાં આપ્યા.

તા. ૩૦ મીએ અમદાવાદ આવ્યો અને તબીયત ઠીક ન હોવાથી રૂપાભાઇ ઔષધાલયમાંથી દવા લીધી અને બે દિવસ રહ્યો. રાત્રે બોર્ડિંગના વિદ્યાર્થીઓનું ધર્મશિક્ષણ તપાસ્યું. અધ્યાપક પં. કાશીભાઇની શિક્ષણ પદ્ધતિ અનુકરણીય છે, પરંતુ યોગ્ય રીતે ધ્યાન આપવું એ વિદ્યાર્થીની ફરજ છે.

તા. ૨૮ મીએ કલોલ પહોંચ્યો. મંદિર ૧, ઘર સંખ્યા ૫૦, જૈન સંખ્યા ૩૦૦ છે. રાત્રે શાસ્ત્રસભા તથા તા. ૩ જીએ જાહેર સભા શેઠ કેવળદાસના પ્રમુખપણા નીચે કરી ગૃહસ્થના ષટ્ નિત્ય કર્મપર વ્યાખ્યાન આપ્યું, જેથી ૨૦ ભાઇઓએ ૧૫ દિનના વારાથી અષ્ટ દ્રવ્ય પૂજન નિત્ય કરવાના નિયમ લીધા. ૨૦ જન સ્વાધ્યાય કરે છે. અને ભણવા લાયક ૩૭ છોકરાઓ છે તે તથા સ્ત્રીઓ પણ ભણવાને ઉત્સાહી છે, માટે. શેઠ પ્રાણલાલજી વગેરે ઝટપટ કરી પંચદ્વારા પાઠશાળા ખોલે તો કેવું સારૂં. શેઠ અમથાલાલે રૂ. ૩) ઉપદેશક ભંડારમાં આપ્યા.

તા० ૫ મીએ અલુવા આવ્યો. મંદિર ૧, ઘર સંખ્યા ૧૫ અને જન સંખ્યા ૪૦ છે. મંદિર બહાર જાહેર સભા કરી, તેમાં અન્યમતી ભાઇ પણ હાજર હતા. મ્હેતા મગનલાલના પ્રમુખપણા નીચે 'મનુષ્ય જન્મની સફળતા' ઉપર વ્યાખ્યાન કર્યું જેથી ૧૫ ભાઇઓએ બે વર્ષ સુધી ૧૫ દિવસના વારાથી અષ્ટદ્રવ્ય પૂજન કરવાનું સ્વીકાર્યું. પંચ તરફથી રૂ. ૫) ઉપદેશક ભંડારમાં આપ્યા. શા. નેમચંદ વેણીચંદ સભાસદ થયા. પીતામ્બરદાસ ઉપદેશક.

નોટ—આ પ્રાંતમાં જીનપૂજન અષ્ટદ્રવ્યથી રોજ થતું નથી તથા રાત્રે શાસ્ત્રસભા થતી નથી, જેથી દરેક ગામની પંચે ખાસ ઠરાવ કરી પુજન અને શાસ્ત્રસભાનો રિવાજ હંમેશ માટે ચાલુ કરી પોતાના આત્માનું કલ્યાણ કરવું જોઇએ. વ્યવહાર ધર્મજ, નિશ્ચય ધર્મને પ્રાપ્ત કરવાનું મુખ્ય કારણ છે, જો કે

ગ્રહસ્થના ૭ નિત્ય કર્મ એ નામથી પ્રસિદ્ધ છે, પરંતુ હાલ ગુજરાતમાં ગ્રહસ્થોને ઘેર જઇને પુછીએ છીએ તો ષટ્કર્મ શું ? તેમાં પ્રથમ દેવપૂજાનો પણ તેમનામાં સદ્ભાવ નથી. નાની નાની ઉમરના નહિ, પણ ૫૦ વર્ષથી પણ મોટી ઉમરના પણ વર્ષભરમાં ભાગ્યેજ એકાદ વખત અર્ધમંત્ર ચઢાવતા હશે ! વ્હાલા જૈન બંધુઓ ! જલ્દી ચેતો અને કંઇપણ ન કરી શકો તો દેવપૂજાને તો કદીપણ ન ભૂલો એજ તમારા 'જૈન' નામની સાર્થકતા છે,

ઠાકોરદાસ ભગવાનદાસ ઝવેરી,

મંત્રી, ઉપદેશક વિભાગ–મુંબાઈ

सनातनजैन ग्रंथमालाका छपना बंद !

करनाही पड़ा, क्यों कि हमारे पवित्र जैन धर्मका प्रचार करनेवाले विद्वान् वा धर्मप्रचारके लिए लाखों रुपये खर्च करनेवाले दानवीर महाशय इस ग्रंथमालाके छपते रहनेमें कोई भी लाभ नहीं समझते। न तो इस ग्रंथमालासे संस्कृत पाठशालाओंमें पढ़नेवाले विद्यार्थियोंको ही विद्याध्ययनमें ग्रंथप्राप्तिकी सुगमता होती है, न इसके ग्रंथ अन्यमती विद्वानोंमें बिना मूल्य जानेसे जैन धर्मकी प्रभावना ही होती है और न इसमें प्राचीन संस्कृत प्राकृत ग्रंथोंके छपनेसे इतिहासादि कार्योंमें ही सहायता पहुंचती है तथा न कलकत्तेकी यूनिवर्सिटीमें दिगंबर जैनाचार्यकृत जैनेंद्र शाक्टायन व्याकरणकी ६ टीकायें और आप्तपरीक्षादि न्याय ग्रंथोंके भरती होनेसे वहांकी परीक्षा देनेवाले विद्यार्थियोंको भी इन ग्रंथोंके पढ़ने पढ़ानेकी ही जरूरत है, क्योंकि कलकत्ता यूनिवर्सिटीमें अन्यमती विद्यार्थी तो इन ग्रंथोंको सुगम समझ पढ़ेंगे ही क्यों ? रहे जैनी विद्यार्थी सो वे हाथसे लिख २ करही इन ग्रंथोंको पढ़ लेंगे और परीक्षा दे लेंगे, अर्थात् इस ग्रंथमालाके छपनेसे कोई भी प्रतीन नहीं होता!! यही कारण है कि २२ महिने तक इस संस्थासे हजारों नोटिस बाँटनेपर व जैनहितैषी, जैनमित्र, सत्यवादी, दिगंबर जैनादि पत्रोंमें अनेकबार प्रार्थना, प्रेरणा, उत्तेजना छपनेपर तथा अनेक धनपात्रों सभा सोसाइटियोंके समक्ष वा पत्रद्वारा बार२ प्रार्थना करनेपर भी किसीभी दानवीर व माईके लालने इस ग्रंथमालाको द्रव्यसहायता नहीं दी है। यह हमारी बड़ी भारी गल्ती और अदूरदर्शिताका विचार था, जो हमने उस्मानाबादनिवासी एक मात्र श्रीमान् श्रेष्ठिवर्य्य गांधी नेमिचंद वहालचंदजी वकीलकी २०००) मात्रकी सहायता पाकर ही इस महान् कार्यको प्रारंभ कर दिया तथा कमसेकम २०० ग्राहक ८) देने वाले और १९ ग्राहक सौ २ रुपये देकर पंद्रह२ प्रतिके दानी ग्राहक तो अवश्यही बन जायगा, ऐसा अनुमान और आशा करनाभी हमारा सर्वथा मूलभरा था क्योंकि आजतक

२२ महिनोंसे बारंबार रोने पुकारनेपर भी आठ २ रुपयेके कुल ६० तथा सौ रुपयेके तीन ही महाशयोंको दानी ग्राहक बना पाये। हमें अत्यंत दुःख है कि इन ग्राहकोंसे प्राप्त हुए ९००) रुपये और मूल संस्थापक महाशयसे प्राप्त हुए २०००) रुपये लगाकर केवल १० दश अंक ही छपाकर जैनेंद्र प्रक्रिया उत्तरार्ध शब्दार्णव टीका सहीत, जैनेंद्र व्याकरण चिंतामणि टीका सहित, शाकटायन व्याकरण और राजवार्तिक जो अधूरे ही रखकर इस ग्रंथमालाको छपना बंद कर देना पड़ा।

पाठक महाशयों! इस समय हमारे पास इतनाभी द्रव्य नहीं है कि आठवां अंक तैयार है वह तथा नवें दशवें अंकमें दो२ फारम छपने बाकी है वे छपाकर और पोष्टेज लगाकर ग्राहकोंके पास भेज देवें। यदि कमसे कम दो हजार रुपयोंकी सहायता किसी मूलेमटके जिनवाणीभक्त धर्मात्मा महाशयसे इस भादो मासमें मिल जायगी तो उक्त अधूरे ग्रंथ (८ अंक छपाकर) तो अवश्य ही पूरे कर देना हमारा कर्तव्य है परंतु उसके पश्चात् फिर तो जैनी धनाढ्य महाशयोंकी सहायता मिल जानेकी आशापर ऐसे दुःसाहसका कार्य कदापि नहीं किया जायगा। क्योंकि हमने आजतक बहुत कुछ साहस और आशा की है और की थी परंतु जहां तक विचारते है हम किसीभी कार्यमें सफल नहिं हुये तो अब इस अतिशय महान् कार्यमें, जिसमें कि एक२ अंक ३००) रुपयोंकी लागतसे कममें तैयार नहिं होता, कैसें सफलीभूत हो सकते है?

इस ग्रंथमालाका वा इस धार्मिक संस्थाका हिसाब २०००) देकर कार्य प्रारंभ करानेवाले महाशयके पास तो भेज दिया गया है। उनसे और भी सहायता मागी गई है, यदि मिल गई तो शेष अंक पूर्ण करके इस संस्थाकी सविस्तर रिपोर्ट छपाकर प्रकट कर दी जायगी। इस बीचमें कोई महाशय हिसाब देखना चाहें तो उन्हें लिखकर भेज सकते हैं।

जैन समाजका दास–
पन्नालाल बाकलीवाल
मंत्री-भारतवर्षीय जैन सिद्धान्त प्रकाशिनी संस्था।
ठि, मदागिनी जैन मंदिर–बनारस सीटी।

नोट–उपला लेखथी एम जणाय छे के बालब्रह्मचारी जैनसमाजसेवक पं. पन्नालालजी बाकलीवाळ जे 'सनातन जैन ग्रंथमाला' द्वारा संस्कृत जैन शास्त्रो प्रकट करी रह्या छे ते हवे मदद न मळवाथी तथा जोईता ग्राहक न थवाथी बंध थवानी तैयारीमां छे! आ सांभळी कया जैन बंधुने खेद नहि थाय! अमो वारंवार अमारा वांचकोने जणावी गया छीए के गांठना पैसाथी न बने, तो मंदिरना भंडारना पैसाथी पण ए 'ग्रंथमाला'ना ग्राहक

॥ श्री वीतरागाय नमः ॥

शेठ प्रेमचंद मोतीचंद दिगंबर जैन बोर्डिंग तरफथी प्रकट थतुं मासिक

दिगंबर जैन.

THE DIGAMBER JAIN.

नमः श्री वर्द्धमानाय निर्धूतकलिलात्मने ।
सालोकानां त्रिलोकानां यद्विद्या दर्पणायते ॥

वर्ष ७ मुं.	वीर संवत २४४०. भाद्रपद. विक्रम सं. १९७०.	अंक १२ मो.

संपादकीय वक्तव्यं.

खम्मामि सव्व जीवाण सव्वे जीवा खमंतु मे ।
मित्ति मे सव्व भूदेसु वेरं मज्झं ण केणवि ॥

उत्तम क्षमा.

आपणो महान पर्व श्री दशलक्षण पर्व यानें पर्युषण पर्व निर्विघ्ने पूर्ण करी आजे अमो सर्व वांचको समक्ष उत्तम क्षमानी याचना करवा उपस्थित थया छीए. अनेक स्नेहीओ, संबंधीओ अने ग्राहको तरफथी उत्तमक्षमावणीना पत्रो अमोने मळेला छे जे सर्वेने जुदो जुदो उत्तर आपी न शकावाथी आ स्थळे अमो ते स्नेहीओनो उपकार मानी उत्तमक्षमा चाहीए छीए. वळी एक जाहेर पत्रकारनुं कार्य स्वतंत्रताथी कोईनी पण शरम-रखावट राख्या वगर निडरपणे बजाववुं पडे छे अने तेम करता आ वर्षमां अमाराथी कोईने कईपण अघटीत लखवामां आव्युं होय, तो ते माटे अमो सर्व वांचकवर्गनी क्षमा याची एज ईच्छीए छीए के सर्व बंधुओना हृदयमां उत्तम क्षमा गुणनो अहर्निश वास थाओ !

✤ ✤ ✤ ✤ ✤ ✤

સાતમા વર્ષમાં શું મળ્યું?

આ પત્રનો સાતમા વર્ષનો આ ૧૨ મો અંક છે એટલે આ પત્રનું સાતમું વર્ષ આ અંકથી પૂર્ણ થાય છે અને હવે આવતા નવીન માસ અને નવીન વર્ષથી આ "દિગંબર જૈન" પત્ર પણ આઠમા વર્ષમાં પ્રવેશ કરશે. આ સાતમા વર્ષના ગ્રાહકોને "દિગંબર જૈને" કેટલો ગંજાવર લાભ આપેલો છે, તેનો દરેક ગ્રાહક જો સરવાળો કરી જોશે, તો તેમને જણાશે કે આ વર્ષમાં રૂ. ૧) નો મનમોહક ગંજાવર સચિત્ર ખાસ-અંક અને બીજા અંકો મળી ૬૦૦ પાનાનું વાંચન માસિક દ્વારા તથા ૫ હિંદી અને ૫ ગુજરાતી ભાષાના એમ રૂ. ૨॥=ની કિંમતના ૧૦ પુસ્તકો દ્વારા લગભગ ૫૭૫ પાનાનું વાંચન મળી

चामडानां पोशाको हंमेशने माटे पहेरावो ए केटलुं खेदजनक अने आश्चर्यकारक छे? कपडांना पूठां पण जेवा जोईए तेवा मजबूत बनावी शकाय छे, माटे आ बाबत तरफ सर्वे भाईओनुं अमो खास लक्ष खेंचीए छीए.

✤ ✤ ✤ ✤

वीर निर्वाण संवत. पारसी, मुसलमान, ख्रीस्ती, हिंदु वगेरे कोम पोतपोताना संवतो माने छे अने पोताना लखवाना कार्यमां ते संवतनो उपयोग करे छे, पण घणाखरा जैनो वीर निर्वाण संवत पोताना कार्यमां हजु लखता जणाता नथी. वीर संवत लखवाथी आपणा महावीर प्रभूने मोक्षे गयाने केटलां वर्ष व्यतित थयां, ते हरहंमेश याद रहेवा उपरांत आपणो संवत जगजाहेर थाय छे, माटे नवीन वर्षना चोपडाओमां तथा पत्रव्यवहारमां वीर निर्वाण संवत २४४१ लखवानो अमो दरेक वांचकने खास आग्रह करीए छीए. वीर संवतनी साथे पोतानी सगवड मुजब विक्रम संवत के इस्वीसन भले लखयो, पण सौथी पहेलां तो वीर संवत लखवोज जोईए, जेना नमुना तरीके आवता वर्षना चोपडाओमां नीचे मुजब लखी शकाशे–श्री वीर संवत २४४१ विक्रम सं. १९७१ना कार्तक सुद १ वार सोमे ता. २०–१०–१४.

✤ ✤ ✤ ✤ ✤

दि. जैन कोम उपर आ वर्षमां कोण जाणे केवी अपद- वियोग पर वियोग आ बेठी छे के तेमांथी एक पछी एक अग्रेसरोनो वियोग थतो थतो जाय छे. एक तो आ वर्षे केटलीक बेंको भांगवाथी आपणी अनेक बोर्डिंगो तीर्थक्षेत्र कमीटी, श्राविकाश्रम विगेरे संस्थाओना केटलांक नाणां तेमां संडोवायां छे, ते साथे एवा असह्य वियोगो थया छे के जे लखतां कंपारी आवे छे. प्रथम महासभानां महामंत्री मुन्शी चंपतरायजीनो वियोग थयो के तेनी पाछळ महासभाना प्रमुख अने दि. जैनोना राजा तरीके गणाता दानवीर शेठ माणेकचंदजीनो ओचींतो वियोग थयो, तेने थोडाज दिवस वीत्या एटलामां तीर्थरक्षाना स्तंभ श्रीमान् बाबू धन्नुलालजी अटार्नी सोलीसीटरनो पण बेज दीवसनी मांदगीमां वियोग थयो अने आ वियोगोनी वेदना तो रुझाई नहोती, एटलामां थोडाज दिवसमां कलकत्तानिवासी श्रीमान् शेठ परमेष्ठीदासजी (रानीवाला) नो शेठ माणेकचंदजीनी माफक ओचींतो वियोग थवाथी हाल दिगंबर जैन कोम शोकसागरमां निमग्न थयेली छे, अने तेज कारणथी ' दिगंबर जैन ' पत्रे त्रण मास थयां शोकजनक चिह्न धारण करेलां छे. अमो एज ईच्छीए के आ त्रणे शेठोना आत्माने शांति अने तेमना कुटुम्बीओने धैर्य प्राप्त थाओ अने हवे कोममां सुखेट शांति पथराई आवा वीरनरो उत्पन्न थाओ.

✤ ✤ ✤ ✤ ✤

पोतानी योग्य कदर शुं नहि थाय? श्रीमान् स्वर्गीय दानवीर जैनकुलभूषण शेठ माणेकचंदजीए हिंदना तमाम दि. जैनोनी उन्नति माटे जे तन, मन अने धन अनेनो एकसरखो अने अनहद भोग

आपेलो हतो तेनी कदर करवाने तथा आवा दानी अने पुण्यात्मा पुरुषनुं नाम अने यादगीरी हमेश माटे जळवाई रहेवाने आ शेठना नामनुं स्मारक फंड जे आ पत्रे उघाडेलुं छे, तेमां हजु धारवा जेटली रकमो भराती नथी ए आश्चर्य जेवुं छे! ज्यारे श्वेतांबरी भाईओ तथा बीजी कोमोमां, कोमना योग्य पुरुषोनी यादगारी माटे हझारो बल्के लाखोनां फंडो थाय छे त्यारे शेठ माणेकचंदजी जेवा नररत्न, के जेणे कंईपण भिन्नभाव राख्या वगर आखा हिंदुस्तानना जैनोनी जे सेवा बजावी छे तेना बदला तरीके आ स्मारकफंडमां दश पंदर हझारनुं फंड पण नहीं थाय? 'कांकरे कांकरे पाळ बंधाय अने टीपे टीपे सरोवर भराय' ए कहेवत मुजब जो दरेक दि. जैन घर दीठ रुप्यो बब्बे पण मोकलवामां आवे तो दश पंदर हझार तो शुं, लाख रुप्या थतां पण वार लागे नहि. आ स्मारक फंड हवे टुंक समयमां बंध करवामां आवशे माटे जेमणे स्मारक फंडमां कंई न मोकल्युं होय तेमने कंईने कंई रकम मनी-ओर्डरथी मोकलवाने अमो खास आग्रह करीए छीए. आ फंडनी पहोंच नाम साथे दिगंबर जैनमां प्रकट थाय छे.

स्वीकार–समालोचना.

"સાંજવર્તમાન" પટેટી ખાસ અંક—જો મુંબાઇ ઇલાકામાં ટુંક સમયમાં એકદમ આગળ વધતું અને અતિ લોકપ્રિય થતું કોઇપણ રોજીંદુ વર્તમાન હોય તો તે મુંબઇનું "સાંજવર્તમાન" પત્ર છે. આ પત્ર કેટલાક વર્ષોથી પારસીઓની પટેટી પ્રસંગે ખાસ અંક કાઢે છે, ત્યારથી એની લોકપ્રિયતામાં જબરો વધારો થતો જોય છે. આ સચિત્ર ખાસ અંક મોટા ૨૬૪ પાનાનો હોઇ, આશરે ૬૦ ચિત્રો અને ૩૯ મોટા અંગ્રેજી લેખો તેમજ ૮૧ ગુજરાતી લેખો અને કવિતાઓ મળી ૧૨૨ વિષયોવાળો ગંજાવર પોથો છે. ચિત્રોમાં ટાઇટલનું તથા આખા પાનાની સાઇઝનાં ૧૩ ગંજાવર ચિત્રો આર્ટકળાની ઉત્તમ કારીગીરીના અને મનમોહક છે, તેમજ તેનું પ્રીન્ટીંગવર્ક પણ ઘણુંજ સારૂં છે. આવા ગંજાવર અંક પાછળ મહેનત અને દ્રવ્યની ગંજાવર જહેમત ઉઠાવેલી છે, એમાં કાંઇ શક નથી. પારસી માલીકીના પત્રો કેટલા બધા આગળ વધતા જાય છે તેનો આ અંક સચોટ પુરાવો છે. દરેકે આ અંક ખાસ જોવા લાયક છે. કિં. મૂલ્ય રૂ. ૧। છે, જે "સાંજવર્તમાન" ઓફીસ, કોટ મુંબાઇને લખવાથી મળી શકે છે.

"જૈન હિતેચ્છુ" નો પર્યુષણ ખાસ અંક—જૈનોના ત્રણે ફિરકામાં સંપને ચાહનાર અને ત્રણે ફીરકાને લગતા ઉંચી શૈલીના લેખો ચર્ચાવતું જો કોઇપણ ગુજરાતી માસિક પત્ર હોય, તો તે મુંબાઇથી શ્રીયુત વાડીલાલ મોતીલાલ શાહની દેખરેખ નીચે પ્રકટ થતું 'જૈન હિતેચ્છુ' પત્ર છે. પર્યુષણ પર્વ પ્રસંગે આ ખાસ અંક પ્રકટ કરેલો છે, જે લગભગ ૩૦૦ પૃષ્ઠનો હોઇ તેમાં, અંગ્રેજી, ગુજરાતી ભાષાના નાના મોટા ૧૮ લેખો છે, જેમાં જુગમંદરલાલ જૈની બેરીસ્ટરનો "Practical Jainizm" નો અને શ્રીયુત વાડીલાલનો 'પર્યુષણ પર્વ અથવા પવિત્ર જીવનનો પરીચય' તેમજ 'કાર્ય અને બનાવનાં પાંચ કારણ' એ નામનો મુનિ રત્નચંદ્રજીનો સંવાદરૂપે લેખ;

शास्त्रोनुं उत्तम शिक्षण लई रहेला छे. मासिक खर्च रु. ५००) छे ज्यारे स्थायी फंड तो रु. २२०००) नुंज छे, जेमां ८०००) तो स्पीशी बेंकमां संडोवायला छे, माटे आ संस्थाने दरेके वखतोवखत मदद मोकलवानी जरुर छे. (६) मी. चवरेना प्रयासथी अकोलानी बोर्डींग ठीक पायापर आवती जाय छे. हाल ११ विद्यार्थी छे. (७) जबलपुर बोर्डिंगने नारायणदासजी तरफथी रु. ३९०००) नी मदद मळवाथी ते स्थायी थई छे. हाल २१ विद्यार्थी लाभ ले छे. (८) दिल्हीना जैन विद्यालयमां १०० विद्यार्थी भणे छे. प्रबंध सारो छे. (९) व्यावरनी जीवरक्षा कमीटी गाय, बकरां, भैंस, वगेरेना जीवो बचाववाने तथा तेने पाळवाने सारो प्रयास करे छे. हाल एमां ७१० पशुओ छे. आ संस्था दरेक रीते उत्तेजनने पात्र छे. (१०) कुंडलपुर (दमोह) मां नवीन स्थपायेल महावीर उदासीनाश्रमे छ मासमां ठीक कार्य बजाव्युं छे. ३ ब्रह्मचारीओ हजु एमां दाखल थया छे. फंड आशरे रु. ८०००) नुं थयुं छे. सहायक मंत्री चुन्नुलाल श्रावक छे.

(૧૧) મુંબાઈની મોહનલાલજી જૈન લાયબ્રેરી ઘણાજ સારા પાયા ઉપર આવતી જાય છે. ફંડ રૂ. પોણો લાખનું છે. એમાં ૭૦૮૬ છાપેલા અને ૭૮૦ તો હસ્તલિખિત પુસ્તકો છે. ૧૭ વર્તમાનપત્રો આવે છે. આ લાયબ્રેરીનો જૈનો ઉત્તમ લાભ લે છે. આ શ્વે. જૈનોએ સ્થાપેલી ઉત્તમ સંસ્થાનું અનુકરણ કરી મુંબાઈના દિ. જૈનોએ હીરાબાગ જેવે સ્થળે દિગંબર જૈન લાયબ્રેરી સ્થાપવાની અત્યંત જરૂર છે. શેઠ માણેકચંદજીના મુંબાઈના સ્મારક ફંડમાંથી જો તેમના નામની આવી લાયબ્રેરી સ્થપાય તો કેવું સારૂં! (૧૨) બોરસદનું નિરાશ્રીત ફંડ પણ સારૂં કાર્ય બજાવે છે. એનો હાલ ૨૩ નિરાશ્રીતો લાભ લે છે. આ સંસ્થા પણ દરેક રીતે ઉત્તેજનને પાત્ર છે. (૧૩) શ્વે. જૈન કોન્ફરંસે નવ વર્ષમાં પ્રથમના વર્ષમાં જો કે ઠીક કાર્ય બજાવ્યું છે પણ હાલ કેટલાક વર્ષોથી કુસંપને લીધે કાર્યમાં શીથિલતા માલમ પડે છે, માટે અગ્રેસરોએ એકસંપમાં જોડાઈ શરૂઆતના જેવા ઉત્સાહથી કાર્ય કરવાની જરૂર છે.

जैन समाचार संग्रह.

शोक ! शोक !! महा शोक !!!

अभी शेठ माणिकचंद्रजी जे. पी. तथा बाबू धन्नूलालजी अटर्नीकी मृत्युके शोकको हमलोग भूले भी न थे कि फिर अचानक एक वज्रपात हो गया। घटना बड़ी ही दुःखदायक है। लिखते हृदय कांपता है कि–ता. २१–८–१४को करीब ११ बजे दिनके कलकत्तामें सेठ परमेष्ठीदासजी रानीवालेका कोई १० मिनटकी गड़बड़में देहान्त हो गया। कोई १० बजे आप अच्छी तरह नित्यप्रतिके नियमानुसार मन्दिरजीमें दर्शन करने गये और ज्योंही

दर्शन करके माला फेरने बैठे कि जी घबड़ाने लगा और बैहोस हो गये। अस्तु, तुरन्त ही आप अपनी कोठी पर लाये गये और प्रायः १० मिनटमें ही आपके पाण पखेरु उड़ गये!!! न जाने जैन समाजका भाविष्य कितना अंधकारमय है कि प्रायः २ महीनेमेंही उज्वल रत्न देखते २ उठ गये।

झालरापाटनमें श्री शांतिनाथ रथोत्सवः— सदाकी भांति आसोज सुद १५ को झालरापाटनमें रथयात्रा होगी और नसियांजीमें रात्रिको श्री शान्ति विद्यालयके छात्र नाटक करेंगे और धर्मोपदेश सभा होगी। वदि १ को चतुर्विंशति जिनपूजन अभिषेकादि होकर फिर रथयात्राका उत्सव होगा। ईस अवसर पर सर्व भाईओंको पधार कर धर्मप्रभावना और श्री शान्तिनाथस्वामीके वैराग्यमई बिम्बके दर्शन कर पुण्यभंडार भरना चाहिये। जानेके लिये बी. बी. सी. आई. में श्री छतरपुरका खास स्टेशन है।

દારૂ અને જીવનો વધ બંધઃ—વાંકાનેરથી શા. પાનાચંદ ગુલાબચંદ લખે છે કે મઉ (અમદાવાદ)માં શ્રાવણ વદ ૧૪ને દીને ઠાકાર સાહેબ જસવંતસિંહજીના પ્રમુખપણા નીચે સભા થઇ હતી તેમાં ધાર્મિક ચર્ચા ચાલવાથી ઠાકાર સાહેબે યાવજ્જીવ દારૂ ન વાપરવાની અને પોતાને હાથે જીવનો વધ નહિ કરવાની પ્રતિજ્ઞા લીધી છે. તેમજ સરદાર જેશીંગજીએ પણ તેવીજ પ્રતિજ્ઞા લીધી છે. વળી કેટલાકે બીડી નહિ પીવાના પણ નિયમો લીધા હતા. આ ઠાકાર સાહેબ ક્ષત્રી છે, તોપણ તેમનો જૈન ધર્મપર સારો ભાવ છે.

अलौकिक हस्तलेखन कोशल्यः— श्री श्रवणबेल्गुल (म्हैसुर) निवासी विजयचन्द्र नामे एक दि. जैन महाशय हस्तलेखन शैलीमां अलौकिक शक्ति धरावे छे. तेमणे हालमां एक चोखाना दाणानी एक बाजुए H. H. The Maharaja of Mysore आटलुं कोतरीने ते दाणो म्हैसुर सरकारने भेट आपतां सरकारे तेथी संतोष पामीने रु. ४५) नुं ईनाम आप्युं हतुं, तेमज श्रवणबेल्गुलना भट्टारके तेमने सोनानो चांद आप्यो छे! आ ग्रहस्थने नागरी, तामील, कानडी वगेरे भाषामां पण आवा सूक्ष्म अक्षरो कोतरता आवडे छे.

विलक्षण स्मरण शक्तिः— शाहापुर (बेलगाम)मां बाबू मल्लप्पा लेंगडे नामे १७ वर्षनो एक विद्यार्थी छे ते एवी तो अजब स्मरणशक्ति हाल धरावे छे के कोई दिवसनो मात्र महीनो अने तिथि कहेतानी साथे ते दिवसनुं नक्षत्र, वार, तारीख, माहे सन वगेरे पंचांग जोया वगर ते कही शके छे.

सावध रहेजोः— ब्र. महावीरप्रसादजी जणावे छे के उज्जननो एक मीश्रीलाल नामे पुजारी गामेगाम फरतो फरे छे अने कहे छे के "हुं तो ब्र. महावीरप्रसाद छुं, तेमज एम पण कहे छे के तेमनो हुं चेलो छुं वगेरे." एने कोईए दिक्षा आपेली नथी माटे कोई स्थळे ए आवे तो एनाथी ठगावुं नहि. आ ब्रह्मचारीजी हाल कुंथलगीरी छे.

–માળવા દિ. જૈન કોન્ફરંસ–માળવા દિ. જૈન પ્રાં. સભાની વાર્ષિક બેઠક શ્રી સિદ્ધવરકૂટ ક્ષેત્રમાં ધૂળીયાનિવાસી શેઠ ગુલાબચંદ હીરાલાલના પ્રમુખપણા નીચે કારતક વદ ૪–૫–૬ ને દીને ભારે ઠાઠથી થનાર છે.

સુદાસણાની પંચ જાહેર કરે છે કે અત્રેના મંદિરની ટીપ માટે અત્રેથી ગોપાલ દલછારામ, રવચંદ પાનાચંદ, તલકચંદ હાથીચંદ વગેરે પાંચ જણ સોજીત્રા તથા સુરત જીલ્લામાં નીકળેલા છે, તેઓ જ્યાં આવે ત્યાં તેમની ઓલખાણ ન માંગતા મદદ આપવી.

पंडितकी आवश्यकता:–ऐलक पन्नालालजी दि. जैन पाठशालाके लिये पंडितकी आवश्यकता है। इस वारेमें मंत्री राजमल वाकलीवाल जैन, व्यावर (रजपुताना) के साथ पत्रव्यवहार करना चाहिये।

મદદ મળી:—મુંબાઇના શ્રાવિકાશ્રમને ગયા ત્રણ માસમાં રૂ. ૫૪૩।। ની મદદ મળી છે. આ સંસ્થાને મદદની બહુજ જરૂર છે માટે દરેકે વખતોવખત આ સંસ્થાને અવશ્ય સહાયતા આપતા રહેવું જોઇએ.

ब्रह्मचर्याश्रमनो वार्षिक उत्सवः–हस्तीनापुरमां श्री रुषभ ब्रह्मचर्याश्रमनो त्रीजो वार्षिक उत्सव कार्तक सुद ८थी १५ सुधी मेळा प्रसंगे भारे ठाठथी थनार छे.

पाठशाला स्थपाईः–कुशलगढमां भादरवा सुद ७ ने दीने पाठशालानी स्थापना थई छे अने ६० विद्यार्थी दाखल थया छे. स्थापनाना मेळावडामां मास्टर मोजीलालजी, पं. मोहनलालजी वगेरेनां भाषणो थयां हतां तथा मीठाई वेंचाई हती.

लग्न प्रसंगे दानः–ललितपुरमां जेठ मासमां सीवनीनिवासी श्रीमान् रा. बा. शेठ पुरनशाहजीना पुत्रना लग्न जैनविधिथी सारी धामधूमथी थयां हतां तेमां वे सभा पण मळी हती अने शेठ पुरनशाहजीए आशरे रु. १०००) विद्यादान तथा तीर्थरक्षा माटे काढ्या हता.

तीर्थक्षेत्र कमीटीना प्रमुख अने महामंत्री–भारत. दि. जैन तीर्थक्षेत्र कमीटीना प्रमुख तरीके दानवीर शेठ हुकमचंदजी अने शेठ माणेकचंदजीनी–जग्याए महामंत्री तरीके लाला प्रभुदयालजी (भागमल प्रभुदयाल) नीमाया छे, अने सहायक महामंत्री तरीके शा. लल्लुभाई लक्ष्मीचंद चोकशी छे.

मोटो शास्त्रभंडारः–नागोर (मारवाड) मां प्राचीन शास्त्रभंडार छे, जे केटलांक वर्षोथी बंध छे तेमां आशरे सात आठ हजार प्राचीन ग्रंथो छे. हाल आ वर्षे त्यां भट्टारक कनककीर्तिजीए चोमासुं करेलुं छे तथा पं. पन्नालाल वाकलीवाल ए शास्त्रभंडार खोलावी जोवाने तथा तेनुं सुचीपत्र तैयार करवाने हाल नागोर गयला छे. आ शास्त्रभंडारनो जीर्णोद्धार थाय, तो अनेक बाबतो अजवाळामां आवी शकशे. आ बाबत माटे पं. पन्नालालजीने पुरती मदद मळवानी जरुर छे,

कार्तक मासनी वधवटः–सचित्र खास अंक माटे गंजावर गोठवणो करवानी छे तेथी ते अंक अने पंचांग मळतां, आवता

मासमां ढील थाय, तो एथी जणावीए छीए के कार्तक मासमां सुद १ नो क्षय छे एटले सुद १-२ मंगलवारे छे तेम वद २ (बुध ने गुरु) बे छे अने वद१०नो क्षय छे.

विनामूल्य वितरण—पर्युपण पर्वके हर्पमें सभा, पाठशाला, लायब्रेरी, बोर्डिंगके लिये 'हिन्दी व्याकरणरुपी वृक्ष' उनके मंत्रीका पत्र तथा आधा आनेका टिकट डांक महसूलके लिये आनेसेभी विनामूल्य और विद्यार्थीओंको एक आनाकी टिकट भेजनेसे मिलता है। अखीर सितंबर तक ईस पतेसे मगा लिजिये—गोपीलाल गोधा, चंपाबाग—लश्कर (ग्वालियर)।

ब्यावरमां ईनामनो मेलावडो—मंत्री राजमलजी जणावे छे के अत्रे पाठशाळा तो २० वर्षथी स्थपायेली छे, पण सवा वर्षथी ए पाठशाळा, ने त्यागी पन्नालालजीनुं नाम जोडायलुं छे. एमां भणनार छोकरा छोकरीओनी संख्या ४० थी ९० रहे छे. भादरवा सुद ३ ने दीने ईनामनो मेलावडो करवामां आव्यो हतो, जेमां व्यास पूनेमचंदजी (सोलापुरवाळा शेठ वालचंदजीनी पेढीना मुनिम) ने हाथे छोकराओने जरी कामनी टोपीओ अने छोकरीओने ओढणीओ वेंचाई हती, तेम पाठशाळा माटे मकान वापरवा आपनार राय बहादुर शेठ चम्पालालजीने धन्यवाद आपवामां आव्यो हतो. वळी पाठशालानी मदद माटे सुद १४ने दीने टीप थई हती तेमां मासिक रु. २५)नी मदद नक्की थई छे. आ पाठशाळा माटे एक अंग्रेजी मीडल पास अने बीजो हिन्दीनो तथा नामानो सारो जाणकार ए बे अध्यापकोनी जरुर छे.

અમદાવાદ બોર્ડિંગ પ્રકરણ—અમદાવાદની આપણી બોર્ડિંગમાં ભાદરવા સુદ ૫ મે સમોસરણ રચના સાથે પૂજા ભણાઇ હતી. તથા વદ ૧ ને દીને શેઠ પ્રેમચંદભાઇના વિધવા શ્રીમતી ચંપાબાઇ તરફથી રૂ ૧૦૦૦) ની ચાંદીની પાલખી ભેટ મોકલાઇ હતી, તેથી જલયાત્રાનો વરઘોડો પાલખી સાથે બોર્ડિંગેથી નીકળ્યો હતો. વળી અત્રે કાર્લેકરનું સરકસ આવ્યું હતું તેના મેનેજરે વિદ્યાર્થીને ત્રણ વખત મફત ખેલ દેખાડી રૂ ૨૫) મદદફંડમાં ભર્યાં છે. જે ચંદુલાલ નામે વિદ્યાર્થીને ગોળીથી અકસ્માત થયો હતો તે હવે સાજો થઇ અભ્યાસમાં જોડાયો છે. એની કાળજીથી દવા કરનાર હોસ્પીટલના આ. સરજનને સારૂં માનપાન આપાયું છે.

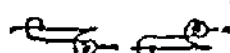
यज्ञोपवित संस्कार—अमारोहांमां दशलक्षण पर्व भारे उत्साहथी पळाई भादरवा सुद १० ने दीने २२ विद्यार्थीओए तथा केटलाक ग्रहस्थोए विधिपूर्वक यज्ञोपवित संस्कार कर्यो हतो, जे वखतना देखावनो आकर्पणीय अने अनुकरणीय फोटो अमोने प्राप्त थयो छे, जे आवता अंकमां प्रकट करीशुं.

મેલાવડાઓ—રતલામની દિ. જૈન બોર્ડિંગનો વાર્ષિક મેલાવડો આસો સુદ ૧૩ને દીને અને અમદાવાદની બોર્ડિંગનો મેલાવડો આસો સુદ ૧૫ને રવિવારે પ્રભાતે થનાર છે. આ મેલાવડામાં જનાર મેમ્બરો અને ગ્રાહકો પોતાની મેમ્બર ફી અથવા લવાજમ ત્યાં ભરી શકે એવી ગોઠવણ કરવામાં આવી છે.

महासभाः—भारत. दि. जैन महासभानी वार्षिक बेठक मथुराजीमां चौरासीपर मेळा प्रसंगे आसो वद १ थी ८ सुधी मळनार छे.

मेळोः—श्री पावापुरीमां वार्षिक मेळो आसो वद ०)) ने दीने भरानार छे.

'दिगंबर जैन' नी १० भेटो.

आ वर्षनी १० भेटो माटे अनेक प्रकारनी मांगणीओ माटे पत्रव्यवहार आवतो होवाथी आ वर्षे भेटनां क्यां १० पुस्तको क्या क्या अंक साथे वेंचवामां आवेलां छे, ते अत्रे प्रकट करीए छीए.

बीजी भेट-"श्राविकाबोध स्तवनावली"—वैशाखना अंक साथे वेंचाई छे.

पांचमी भेट "खोराक अने तंदुरस्ती":—ज्येष्ठना अंक साथे वेंचाई छे.

प्रथम भेट "श्री कुंदकुंदाचार्य चरित्र", चोथी श्री श्रीपाळ चरित्र (हिंदी) अने छट्टी भेट श्री जम्बूस्वामी चरित्र (हिंदी) आ त्रण भेटो ज्येष्ठ मासमां जूदां बुकपोष्ट द्वारा मोकलवामां आवी छे.

त्रीजी भेट 'आपणे आपणी स्थितिमां शुं संतोष राखवो जोईए?'—आ भेट अषाढना अंक साथे वेंचाई छे.

सातमी भेट "श्री प्रातःस्मरण मंगळपाठ," आठमी भेट 'उपदेशमाळा' अने नवमी भेट 'श्री दशलक्षण पर्व':—आ त्रणे (हिंदी) भेटो भाद्रपदना अंक साथे वधारा तरीके मोकलवामां आवी छे.

दशमी भेटः—'त्रेपनक्रिया विवरण':—आ छेल्ली भेट आ अंक साथे रवाना करवामां आवी छे.

आ मुजब आ वर्षनां ग्राहकोने ५ हिंदी अने ५ गुजराती भाषानां मळी कुले १० पुस्तको भेट तरीके मोकलाई चुकायां छे. हिंदीने बदले गुजराती के गुजरातीने बदले हिंदी पुस्तको आपवामां आवतां नथी.

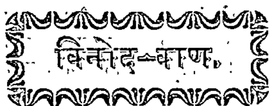

हिंदी ग्राहकोंको निवेदन।

हमारे कितनेक हिन्दी ग्राहकोंकी तर्फसे अनेक तरहकी शिकायतें आती रहती हैं, इसलिये इस वर्षमें उनको कितना लाभ पहुंचाया गया है और आगामी वर्षमें भी कैसा लाभ पहुंचाया जायगा वह प्रकट किया जाता है:—

इस वर्षमें खास अंक और शेष ११ अंकों मिलकर अंदाजन २०० पृष्ठोंके हिन्दी भाषाके लेखों और बहुतसे समाचारों और लेखों हिन्दी (देवनागरी) लीपिमें ही प्रकट किये गये थे, और इस वर्षमें जो १० पुस्तकें उपहारमें दी गई हैं उसमें पांच तो हिन्दी भाषाकी हैं और तीन पुस्तकें गुजराती भाषामें होकर भी हिन्दी लीपिमें हैं, जिससे उपहारकी १० पुस्तकोंके अंदाजन ५७५ पृष्ठोंमें ४०० पृष्ठ तो हिन्दी भाषाके ही हैं। कितनेक ग्राहकों

[देखो आगे]

लुखी भक्ति !

मुज्ञ वांचको ! वरसना वरस अने महिनाना महिनाओ वायुवेगे चाल्या जाय छे. पर्युषण पर्व वरसमां त्रण फेराने बदले आपणे हाल एक वखत पाळीए छीए. ए मात्र दश दिवस पण स्थिरता अने भावपूर्वक धर्मसाधन कराय, तो आखा त्रणसो साठ दिवसना बांधेला पापना पोटलांनी कांई बांधछोड थाय, परंतु ए दश दहाडा पण "भुखाना बारे मास सरखा." हाय जंजाळमां ने संसारी खटपटमां खलास करी दईए, तो पछी थईज चुक्युं! मने तो लागे छे के आ वरसनो पर्युषण पर्व एवोज कांई लुख्खोलच पसार थई गयो छे, पण थायज तो ! लोको हाल लडाईनी अने बेंक मेन्युआनी वातोमांथी परवारे, त्यारे मंदिरे जई भगवाननो भाव पूछे केनी ? होय वा होय ! पहेला पेटपूजा पछी देवपूजा ! आ काळमां त्रधाज भावथी भक्ति करे, तो पछी स्वर्गमां जग्या क्यांथी थाय ? !!

✣ ✣ ✣ ✣

मारी नम्र माफी.

भला भाईओ ! गुस्सो नहिं लगाडशो हों ! ए तो मने एवी टेवज छे के जेम आवे तेम अगडम बगडम भरडीज मारुं ! पण वर्षांते पर्युषण पर्व पछी तमारी पासे सामटी माफी मांगी लउं, एटले खलास ! तमारो गुस्सो सफाचट ! वारु ! त्यारे आ आखा वरसमां में तमोने कांइ कडवा मीठा, गळ्या मोळा, तीखा, फीका, गरम थंडा वचनो कह्यां होय, लख्यां होय के लखाव्यां होय ते बदल तमोने कांई गुस्सो लाग्यो होय के दिलमां वसवसो उत्पन्न थयो होय, तो महेरबानी करी उत्तमक्षमा रुप थंडा आईसथी अग्नि रुपी क्रोधने थंडोगार बनावी देजो. हुं तो विचार विनानो रफुचक्कर जेवो विनोदी, ते गमेतेम गांडुघेलुं बोलुं, पण तेनो जराए द्वेष तमारे कदि लाववोज नहि; सदा उत्तमक्षमाज राखवी.

✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣

अधिपतीनो अभखरो ने कोमनी कदर !

वारुं ! पण आधिपती साहेबने वळी शुं स्वाद पड्यो छे के दर वर्षे मोटा मोटा खास अंको काढवा मंडी पडे छे ? शुं तेओ नवरा हशे ? के एमां पेट भरातुं हशे ? के वाहवा बोलाती हशे ? के आम तनतोड महेनत करी मनमोहक अने जैनोमां पेहेला नंबरनो अंक काढवा गडमथल करे छे ? पण कांइ हशे तो खरुंज तो ! लाभ विना लालच शानी ? लालच धर्म फेलाववानी अने ग्राहक वधारवानी ! बीजी शुं? कांई पेदा करी दोढीआं गांठे थोडाज बांधवा छे ! जात तोडी काम करे छे ते कोमना भला अने उन्नतिने खातरज तो. एवा निःस्वार्थी तो कोईकज नीकळे. बाकी आज तो "पैसो मारो परमेश्वर अने बाईडी मारी गुरु" एवुं छे !

✣ ✣ ✣ ✣ ✣ ✣

खास अंकनो गंजावर पोथो !

भाईओ ! गमे तेम कहो, ए अभखरावाळा अधिपति साहेब खास अंक काढवामां पैसानो अने महेनतनो भोग आपी अचबधिज करे छे. जैनोमां सर्वथी पहेला नंबरज गणाय

छे, एमां तो फेर नहिं. लेखो पण पांच छ मासना तत्वथी भरपुर, चित्रो पण वळी अवनवां अने मनमोहक, तेम वळी भेटो पण ढगले ढगला, जाणे देवाळीओज धंधो ! ! पण ए बधी उछळकूद कोना उपर ? वांचकोनाज आशरा उपर केनी ? कांई गांठना गोपीचंदन थोडाकज कोई करवानुं हतुं. " भेंस जोर करे ते खुंटा उपर " माटे कामनी कदर करो, उत्साहने वधारो अने एकेक बबे ग्राहक वधारी आपवा कोशीश करो, तेमज व्हेला व्हेला लवाजमना रुपीया पोणाबे मनीऑडर करी दीवाळी पहेलां प्रथमथीज मोकली आपो के जलदीथी खास अंकनो गंजावर पोथो तमारा कोमळ हस्तमां आवीने उभो रहे !! बाकी आळस राखशो अने वी. पी. नी राह जोईने बेसी रहेशो, तो खास अंक मोडोज मळशे केमके पोस्ट ऑफीस कंई एक दहाडे धम्दम सामटां वी. पी. लेतीज नथी.

✤ ✤ ✤ ✤ ✤ ✤

आफतनुं वादळ !

एक तरफ ज्यारे अनेक प्रयत्नो अने अनेक कष्टे आपणुं अमदावुं वहाण पार उतारवा कोममांथी परमार्थी पुरुषो महा मुश्कीलीए नीकळी आवे छे, त्यारे बीजी तरफ आपणां दुर्भाग्ये " अकर्मीना दडीआ काणा " तेम महान् वीरो एक पछी एक काळना गाळ मां चई उभा रहे छे. धंपतरायजी गयाने थोडो वखत थयो के जबरजस्त स्तंभ शेठ माणेकचंदजी चाल्या गया ! तेने एक मास पण पुरो नहीं थयो के आत्मवीर कर्मवीर परोपकारी धर्मने माटे सतत मेहनत करनार बाबू धन्नुलाल सोलीसीटर ओगणीसमा युगवीर गया ! तेओने पंदर वीश दिवस नहिं थया के तीर्थरक्षाना महान् स्तंभ बाबू परमेष्टीदासजी रानीवाला कलकत्ता निवासी मंदीरमांज नवकार मंत्रनो जाप करता करताज आ अस्थिर संसार छोडी चालता थई गया. विचार करो भाईओ ! आ तमारां दुर्भाग्य के बीजुं कांई ? महा महेनते मळेलां रत्नो एक पछी एक खोवाई जाय ए शुं ? "जे गाममां रोज धाड आवे, ते गाम केम वसे?" हाय ! आपणे शुं छेकज दुर्भागी हईशुं ? के वहाणना नाविकोज चालवा मांडे छे ? हे प्रभु ! रहेम करो अने अमारी दुर्भागी कोमने आफतना वादळमांथी बचावो.

✤ ✤ ✤ ✤ ✤

शुं छेकज नगुणा थईशुं ?

धर्म बंधुओ ! आपणा अधिपतीराज एक दहाडो मारे मोंढे कफडता हता के शेठ माणेकचंदजी जेवा वीर पुरुषनी पण कोम कदर नहिं करे ए केवुं कृतघ्नीपणुं कहेवाय ? में कह्युं— "एम केम ? लोको स्मारक फंडमां नाणां तो कोटर भरी मोकले छेने ? पांच दश हजार तो थई गया हशे ?" तेओ कहे—"शुं कपाळ मारुं. जी गुजरातमांथी तो कटके कटके करीने कंईक ठीक आव्या ! पण हजी घणा गामोमांथी तो मींडुंज छे, अने वळी पुछो तो उत्तर हिंदुस्तान, माळवा, वागड, दक्षिण, बुंदेलखंड वगेरेना मोटा भाईओए तो खराखाने राती पाई पण मोकली नथी. कदाच गमशी पण कंई मोकल्युं होयतो, पण एनुं प्रमाण शुं हशे, ते कांई समज पडती नथी.शेठजीए कांई मारवाडीना कर्यो नथी. सर्वेने समान दृष्टिथी मदद अने लाभ आप्यो छे." में कह्युं—"ना, ना, एम होय नहिं. लोको

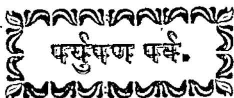
कंई एवा छेकजे नगुणा नथी. हजी मोकलवाना विचारमांज हशे के भूली गया हशे ते हवे मोकलशे, पण जलदी मोकले तो सारुं.""ओण मोई डोसी अने पहोर कांई आवे आंसु?"

❖ ❖ ❖ ❖ ❖

विपत्तिना वमळमां.

आपणी परम हितैषी, न्यायमूर्ति, शांतिप्रिय, धर्मप्रेमी ब्रीटीश सरकार हालमां युरोपमां महान युद्धनी विपत्तिना वादळमां घेराई छे! विना मरजीए पण रणसंग्राममां झीपलाववुं पडयुं छे. वगर तैयारीए पण हाम भीडी याहोम करी केशरीयां करवां मंडी पड्या छे. योद्धाओ जीवना जोखमे दुश्मनोने हंफावे छे अने जीतनां नगारां गगडावे छे. हे प्रभु! दुश्मनोनी दुर्बुद्धि फेरवो, तेओनी अथंग राज्यलोभनी जिज्ञासा दुर करावो अने शांतिनुं साम्राज्य जलदीथी स्थापन थाय एवी निर्मळ बुद्धि आपो, के जेथी असंख्य प्राणीओ जे हालमां विना मोते मरणने शरण थाय छे ते बचे, नाणांनो होम थतो अटके, अने व्यापार रोजगार आबाद थाय.

विनोदी.

બોધેગાંવ—બળવંત બાપુરાવ લખે છે કે, પયુ'ષણ મોટા આનંદથી પસાર થયો હતો. ભાદરવા સુદ ૫, ૧૫ અને વદ ૧ ને દીને ભારે ઠાઠમાઠથી વરઘોડો કાઢવામાં આવ્યો હતો. અહીં લીંગાયત લોકોનું જોર ઘણું હોવાથી સરકારની પરવાનગી મેળવી કાર્ય કરવામાં આવ્યું જેથી તે લોકો ફાવી શક્યા નહીં. આવીજ રીતે દરેક વર્ષે સંપથી કાર્ય કરવાની જરૂર છે!

અંકલેશ્વર—શા. છોટાલાલ ઘેલાભાઇ લખે છે કે, અત્રે પયુ'ષણ ઘણા ઉત્સાહથી પસાર થયાં હતાં. અનેક વ્રતો થયાં હતાં તેમજ જળયાત્રાનો વરઘોડો પણ કાઢવામાં આવ્યો હતો.

ઈડર—શા. નાથાલાલ જણાવે છે કે, પયુ'ષણ પર્વ સારી રીતે આનંદમાં પ્રસાર થયાં છે. એક બાઇએ કોળીઆવત તથા ત્રણ બાઇઓએ પાંચ પાંચ અપવાસ કર્યા હતાં અને સાંજ સ્હવાર શાસ્ત્રસભા થતી હતી.

ચોરીવાડ—શા. વેણીચંદ મલુકચંદ લખે છે કે, પર્યુષણપર્વમાં એક બાઇએ **૧૫ અપવાસ**,ને બીજી એક બાઇએ **૧૦ અપવાસ** કર્યાં હતા. ૧૩ ભાઇઓએ અનંતવ્રત અને એકે દશલક્ષણવ્રત કર્યું હતું. દરરોજ પુજા ભણાતી હતી. શાસ્ત્રસભા દિવસમાં બે વખત થતી હતી. પંદર અપવાસવાળાની પાલખી દિવસ ૫ અને દશ અપવાસવાળાની પાલખી દિવસ ૨ ફેરવાઇ હતી.

વસો—શાહ છોટાલાલ કાળીદાસ જણાવે છે કે, પર્યુષણ પર્વ સારી રીતે પળાયો હતો તથા ભાદરવા સુદ ૯ અને ૧૫ ને દિવસે પાખી પળાઇ હતી અને પ્રભાવનાઓ પણ થઈ હતી. ભાદરવા વદ ૧ દિવસે વરઘોડો નીકળ્યો હતો.

આળંદ—મોતીચંદ રાવજી લખે છે કે, અહીં દશલક્ષણી પર્વ મોટા ઠાઠમાઠથી થયો છે અને પૂજનવિધાન તથા શાસ્ત્રસ્વાધ્યાય, ભજનકિર્તન દરરોજ થતાં હતાં. અનુબાઇએ **૧૦ અપવાસ** કર્યા હતાં અને જળયાત્રાનો વરઘોડો કાઢવામાં આવ્યો હતો.

ઝાબુઆ—મોદી માણેકચંદ પન્નાલાલ લખે છે કે, અહીં પર્યુષણ પર્વ સારી રીતે

આનંદથી પસાર થયો હતો. શાસ્ત્રસભા એ વખત દરરોજ થતી હતી. ભાઇ પન્નાલાલની સુપત્નિએ ૧૦ અપવાસ કર્યા, જેની ખુશાલીમાં નીચે પ્રમાણે દાન કરવામાં આવ્યું હતું:—

રૂ.૨૦) 'દિગંબર જૈન'ના ગ્રાહકોને એક પુસ્તક ભેટ વ્હેંચવા માટે, રૂ. ૨૫) શ્રી દિગમ્બર જૈન મંદિર-આણુંદ. રૂ. ૧૦) શ્રાવિકાશ્રમ-મુંબાઇ રૂ. ૧૦) સ્યા. મહાવિદ્યાલય-કાશી રૂ. ૧૦) રૂષભ બ્રહ્મચર્યાશ્રમ-હસ્તીનાપુર, એ મુજબ રૂ. ૭૫) નું દાન કર્યું છે. તેમજ મેનાબાઇએ ૧૦ અપવાસ કર્યા હતા.

કરમસદ—શા. પરભુદાસ હેમચંદ લખે છે કે, અત્રે પર્યુષણ રૂડીરીતે થયાં હતાં બ્ર૦ હેમસાગરજીએ દશ અપવાસ કર્યા હતા તેમ બે શ્રાવકોએ તેલાં કર્યાં હતાં. બીજાં પણ વ્રતો થયાં હતાં.

અલુવા—શા. શ્રીકમલાલ નાનચંદ જણાવે છે કે, અત્રે પર્યુષણ પર્વ સારી રીતે થયાં હતાં. તેમાં એક બાઇએ ત્રણ અપવાસ કર્યાં હતાં અને રોજ શાસ્ત્ર વંચાતું હતું.

લાકરોડા—કોટડીઆ રેવચંદ હેમચંદ લખે છે કે, અત્રે પર્યુષણ પર્વ ઘણાજ આનંદથી પસાર થયાં હતાં. સુદ ૧૦ મે જાંબુડી નિવાસી મહેતા કચરાભાઈ પદમશીનાં હસ્તે શેઠ માણેકચંદ હીરાચંદ દિ. જૈન પુસ્તકાલય ખુલ્લું મુકવાની ક્રિયા કરવામાં આવી હતી, જે વખતે એક સાર્વજનિક સભા ભરવામાં આવી હતી, જેમાં ઓરાણવાળા શા. લલ્લુભાઇ રાયચંદે લગભગ ૧ કલાક સુધી ભાષણ કરવાથી કેટલાક ભાઇઓએ સ્વાધ્યાયનો અને જે ન વાંચી શકે એવાઓએ સાંભળવાનો નિયમ લીધો હતો. સુદ ૫ થી સુદ ૧૪ સુધી દરરોજ શાસ્ત્રસભા થતી હતી. વદ ૧ને દિવસે રાબેતા મુજબ જળયાત્રાનો વરઘોડો કાઢવામાં આવ્યો હતો જેની તથા બીજી મળી (રૂ. ૧૦૦) ની ઉપજ થઇ હતી. ચાલુ સાલે ૧૬ માણસોએ ષોડશકારણ અને ૪ માણસોએ દશલક્ષણીવ્રત કર્યાં હતાં.

વાસણાચોધરી—પર્યુષણપર્વ સારી રીતે પળાયો હતો, બે સ્ત્રી અને એક છોકરી મળી ત્રણ જણે દશલક્ષણીક વ્રત કર્યું હતું તથા દરરોજ શાસ્ત્રસભા થતી હતી.

વાંચ—શા. મુળચંદ ઇશ્વરદાસ લખે છે કે, અત્રે પર્યુષણપર્વ સારી રીતે પસાર થયો છે. હાથીજણવાળા બાઇ રામબાઈએ દશ અપવાસ કર્યા હતાં, જેની ખુશાલીમાં રૂ. ૧૩) અમદાવાદની બોર્ડિંગમાં વિદ્યાદાન માટે કાઢ્યા છે, તથા જળયાત્રાનો વરઘોડો ધામધુમની નીકળ્યો હતો. પં. કાશીભાઇના ઉપદેશથી કેટલાકે સ્વાધ્યાયના અને સાંભળવાના નિયમો લીધાં હતાં ત્રણ સ્વામીવત્સલ થયાં હતાં.

દહીંસા—કેશવલાલ વીઘાશા જણાવે છે કે પર્યુષણ પર્વ રૂડી રીતે થયો હતો તથા અભિષેક, પુજાઓ અને શાસ્ત્રસભા દરરોજ થતી હતી. બાઇ માણેકબાઈએ સાત અપવાસ કર્યા હતાં. દરરોજ પ્રભાવના થતી હતી. પાખી ૨ પળાઇ હતી,

ટીંટોઈ—દોશી બાપુભાઇ દેવચંદ લખે છે કે, અહીં પર્યુષણ પર્વ આનંદથી થયો હતો, દરરોજ પુજા પ્રભાવના તથા શાસ્ત્રસભા થતી હતી. બાઇ કેસરબાઇએ ૫ અપવાસ કર્યા હતાં.

પેથાપુર—શા. મણીલાલ છગનલાલ લખે છે કે, પર્યુષણ પર્વ સારી રીતે થયો હતો, તેમાં પારેખ મગનલાલની પત્નિએ ૫ અપવાસ કર્યા હતા તથા પુજા ભણાવી હતી. દશલક્ષણી વ્રત પણ એ કર્યું હતું.

પ્રભાવના તથા શાસ્ત્રસભા પણ દરરોજ થતી હતી.

વડોદરા—શાહ માણેકલાલ લખે છે કે, અત્રે પર્યુષણ પર્વ નિર્વિઘ્ને પસાર થયો છે, જેમાં ષોડશકારણ વ્રત ૬ જણે તથા શ્રી રત્નત્રય વ્રતના તેલાં ૪ જણે કરેલાં તથા પૂજન, સ્વાધ્યાય, શાસ્ત્રસભા દરરોજ થતી હતી. ભાદરવા વદ ૧ ના દિવસે વાડીના મંદિરનો જળજાત્રાનો વરઘોડો સરકારી હાથી ડંકા સાથે ભારે ઠાઠમાઠથી નીકળ્યો હતો અને નવી પોળનો વરઘોડો બીજા દિવસે તેવીજ ધામધુમથી નીકળ્યો હતો. પર્યુષણ પર્વની ખુશાલીમાં વદ ૧ ના દિવસે પાઠશાળાના હોલમાં એક **જાહેર સભા** શા. ઇશ્વરદાસ તુળશીદાસના પ્રમુખપણા હેઠળ ભરવામાં આવી હતી. તેમાં શા. ભોગીલાલ નાથાભાઇએ '**એકયતા**' ઉપર અને શા. નાનચંદ પુંજાભાઇએ "**કેળવણી**" ઉપર ઘણુંજ સારૂં વિવેચન કર્યું હતું. બાદ પાઠશાળાના વિદ્યાર્થીઓને અને શ્રાવિકા પાઠશાળાની શ્રાવિકાઓને **ઇનામમાં** પુસ્તકો વ્હેંચવામાં આવ્યાં હતાં.

સોજીત્રા—શેઠ ભગવાનદાસ ઝવેરદાસ જણાવે છે કે અત્રે (નવા થયેલા !) ભટ્ટારક સુરેંદ્રકીર્તિજીએ ચાતુર્માસ કરેલો હોવાથી પર્યુષણ પર્વ ઘણા ઉત્સાહથી ઉજવાયો હતો. રોજ વ્યાખ્યાન થતું હતું, જેમાં સારી સંખ્યા હાજર રહેતી હતી. શ્રી મુનિસુવ્રતનાથના પંચકલ્યાણકની લીલા ઉજવવામાં આવી હતી, તેમાં સમોસરણની રચના થઇ હતી તથા ત્રણ કલ્યાણક, શેઠ સુરચંદ બહેચરદાસ તરફથી ઉજવાઇ પાખી જમાડવામાં આવી હતી અને દીક્ષા કલ્યાણક હાથીજણવાળા શેઠ નાગરદાસ તરફથી અને મોક્ષકલ્યાણક પંચ તરફથી ઉજવાયાં હતાં અને પ્રભાવનાઓ થઇ હતી. ઉપદેશની અસરથી કેટલાકે શીલવ્રત અને રાત્રિભોજન ત્યાગની પ્રતિજ્ઞા લીધી હતી. આ પ્રસંગે પ્રાંતિક સભાના ઉપદેશક **પં. પીતામ્બરદાસજી** પધારેલા હતા, તેથી તેમનાં ઉત્તમ ભાષણો થયાં હતાં. કર્મદહન અને ચોવીસ જીનપૂજનના સાથીઆઓ પણ ભરાયા હતા. શેઠ નરસીદાસ ગંગાદાસ (ઇસણાવ) તરફથી દશલક્ષણ-ષોડશ કારણ-પુષ્પાંજલી વ્રતો કરનારને, તથા પાઠશાળાના વિદ્યાર્થીઓને **શ્રીફળો** વેંચવામાં આવ્યાં હતાં. વળી લખતાં આનંદ થાય છે કે અત્રે કેટલાક સમયથી **બંધ પડેલી પાઠશાળા** ભાદરવા સુદ ૨ ને દીને શેઠ **નરસીદાસ** તરફથી પંચના એકત્ર મતથી **પાછી શરૂ** કરવામાં આવી છે, જેમાં ૩૨ વિદ્યાર્થીઓ છે. પાઠશાળાના ફંડમાં કેટલીક રકમો ભરાઇ હતી તથા અમોએ એક **ઘડીઆળ** ભેટ આપ્યું છે. વદ ૧ને દીને ભટ્ટારકજીએ ઉત્તમક્ષમા યાચવા સંબંધી વિવેચનો કર્યાં હતાં. એકંદરે આ વર્ષે અત્રે પર્યુષણ પર્વ ઘણા ઉત્સાહ અને ઉમંગથી ઉજવાયો હતો.

વલસંગ—શા. વાલચંદ ગુલાબચંદ લખે છે કે અત્રે પર્યુષણ પર્વ સારી રીતે ઉજવાયો હતો. રોજ શાસ્ત્રસભા તથા સુદ ૧૦ થી ૧૫ સુધી જાહેરસભાઓ થઇ હતી જેમાં ઉત્તમક્ષમા, પાંચ અણુવ્રત, સમ્યક્ત્વ વગેરે વિષયો ઉપર વ્યાખ્યાનો થયાં હતાં તેમાં ૬૦-૭૦ લિંગાયતો પણ હાજર રહેતા હતા, તેમને કાનડી ભાષામાં સમજાવવામાં આવતું હતું. અત્રે શાસ્ત્રોની કમી હોવાથી શાસ્ત્રો માટે રૂ. ૧૦૩) ની ટીપ થઇ છે, જેમાં રૂ. ૨૫) અમોલખ પદમશી, રૂ. ૨૧) રાયચંદ લીલાચંદે તથા બીજાઓએ પણ રકમો ભરી છે. વદ ૧ ને દીને જલયાત્રાનો વરઘોડો ધામધૂમથી નીકળ્યો હતો.

પરતાબગઢ—શા. અમરતલાલ ગુલાબચંદ જણાવે છે કે અત્રે પર્યુષણ પર્વ સારી

ધામધુમથી ઉજવાયો હતો. ત્રણ બાઇઓએ દશ દશ અપવાસો કર્યા હતા, જેના વરઘોડાઓ વખતો વખત નીકળતા હતા, તેમાં માણેકલાલની વહુએ અપવાસ કરવા નિમિત્તે રૂ. ૮) નાં પુસ્તકો પાઠશાળાના વિદ્યાર્થીઓ વેચ્યાં હતાં. વદ ૧ જુનાં મંદિરનો ૧ વદ ૨ નવા મંદિરનો રથયાત્રાનો વરઘોડો નીકળ્યો હતો, જેની માળા રૂ. ૭૩)થી તીલોકચંદ હુકમચંદ અને ૧૨૧) થી સાલમગઢવાળા જડાવચંદજી તરફથી લેવાઇ હતી.

ખાનપુર—શા. છોટાલાલ વ્રજલાલ જણાવે છે કે અત્રે પર્યુષણ પર્વ સારી રીતે ઉજવાયો હતો. સાત વર્ષ થયાં અત્રે સોજીત્રાથી પ્રતિમા લાવેલા છીએ તેથી દરેકને દર્શનનો લાભ મળે છે. અત્રે ઉપદેશક આવવાની જરૂર છે. સ્મારકફંડમાં રૂ. ૧૦ા ભરાયા છે. અત્રે શા. સોમચંદ ફુલચંદનો ધર્મ ઉપર ઘણોજ ભાવ છે, ને તેમના ઉપદેશથી હોળી, શીતળાસાતેમ, વગેરે મિથ્યા તહેવારો પળાતા નથી, તેમ હુક્કા બીડીનો પણ કેટલાકે ત્યાગ કર્યો છે. શાસ્ત્રસભા રોજ થાય છે.

जगदलपुर—રજ્જુલાલ વિદ્યાર્થી જણાવે છે કે અત્રે ૧૪ વર્ષ થયાં જૈનોની વસ્તી થઇ છે. હાલ ૧૩ ની ઘર ને ૪૦ ની સંખ્યા છે. પ્રથમ તો દર્શન કરવાનું સાધન નહોતું પણ હાલ શ્રીયુત કંઠેરેલાલે ઘર દહેરાસર સ્થાપન કર્યું છે. હાલ અત્રે ધાર્મિક પ્રેમ સારો છે. સગેજગ બધા વર્તમાન પ્રતો ખરીદવામાં આવે છે. પુસ્તકાલય પણ થયેલું છે. દર વર્ષે વિદ્યાદાન માટે ટીપ થઇ વિદ્યાદાનની સંસ્થાઓને મદદ મોકલાય છે, તેમ આ વર્ષે દશલક્ષણી પર્વમાં ક્ષુલ્લક પરમાનંદજીના ઉપદેશથી અનેક વ્રત નિયમો લેવાયા હતા તથા ૨૦ જુદી જુદી વિદ્યાદાનની સંસ્થાઓને તેમ રૂ. ૧૦) પં. અર્જુનલાલ શેઠીની સહાયતા માટે મુંબાઇ, તેમજ મોરેના સિદ્ધાંત પાઠશાળાના ફંડમાં રૂ. ૫૦) ની રસીદ ભરાઇ હતી; શેઠ માણેકચંદજીના અકસ્માત મૃત્યુ માટે દિલગીરી દર્શાવી પ્રભુસ્તુતિ કરવામાં આવી હતી, વગેરે.

ઉજેડીયા—શા. જીવરાજ વીરચંદ વગેરે જણાવે છે કે અત્રે પર્યુષણ ઠીક ઉજવાયાં છે. એક બાઇએ ૧૦ અપવાસ તથા ૨૭ જણે જુદાં જુદાં વ્રતો કર્યાં હતાં. ઉત્સાહ સારો હતો.

મુંગાવલી—ગોરેલાલજી જણાવે છે કે અત્રે પર્યુષણ પર્વ આનંદથી પળાયો હતો. રોજ શાસ્ત્રસભા તથા શંકાસમાધાનો થતાં હતાં. પં. ગીરવરદાસજી ઉત્તમ ઉપદેશ આપતા હતા, જલયાત્રા મહોત્સવ પણ થયો હતો.

કુશલગઢ—શા. ધુલચંદ ધનરાજ જણાવે છે કે અત્રે આ પર્વ પૂર્ણ ઉત્સાહથી ઉજવાયો હતો. પં. સોહનલાલજી રોજ શાસ્ત્ર વાંચતા હતા. સુદ ૧૪ પર જાહેર સભા થઇ હતી, તેમાં ૨૦૦ની સંખ્યા હાજર હતી. કેટલાક નિયમો લેવાયા તથા મહીનામાં બે વખત સભા કરવાનું નક્કી થયું છે. વાગોલના મંદીર માટે પુજનનો બંદોબસ્ત થયો છે. ૭ બાઇઓએ ૪ થી ૬ અપવાસો કર્યા હતા. જલયાત્રાનો વરઘોડો નીકળ્યો હતો, વળી એક ભાવસાર રંગરેજની પત્નિએ ૪ અપવાસ કર્યા હતા જેને જૈનધર્મ પર શ્રદ્ધા થઇ છે.

આ મુજબ સુરત, બ્યાવર, અજમેર, ધુળીઆ, ઇંદોર, માંડવી, રતલામ, સોલાપુર, મોડી, અંબાલા, ખડવાહ, મહુવા, મુંબાઇ, અલાહાબાદ, ગૈનમપુરા, પીપા, નાર, કાંખીસા, બાકરોળ, લખનૌ, દેલવાડ, મેંદરગી, હાથરસ, સેપુર, ખાનપુર, બીલોડા, ઝાલરાપાટન, ઝાંસી, ગોર્સી, ખડનગર, નવાગામ, અમદાવાદ, ખુરઇ, જબલપુર, લશ્કર, ડુંગરજીરી, વિગેરે અનેક સ્થળોએ પર્યુષણ પર્વ

સારી રીતે ઉજયાનાની સમાચાર મળ્યા છે. આ વર્ષે પણ ઘણી બ્હેનોએ દશ દશ ઉપવાસો કર્યા હતા તેમાં માત્ર ઝાણુવાવાળા તરફથી રૂ.૭૫) વિધાદાન અને શાસ્ત્રદાનમાં તથા વાંચવાળા રામબાઇએજ રૂ. ૧૩) વિધાદાનમાં કઢાયા છે. માટે આ મુજબ દશ ઉપવાસ કરનાર દરેકે કંઇને કંઇ રકમ એ નિમિતે વિધાદાન અને શાસ્ત્રદાનમાં કાઢવાની તો ખાસ જરૂર છે

સંપાદક.

॥ श्री ॥

शोकजनक मृत्यु और अपूर्व दान।

इस कराल कालकी गति अति विलक्षण है। यह बालक, वृद्ध, युवा, राजा व रंक धर्मात्मा व अधर्म्मी सर्वपरही चक्र निरन्तर चलाता रहता है। कहां तक कहा जाय? बड़े २ चक्रवर्ती, प्रतापी पुरुषों, नारायण, बलभद्रादिको भी यह अपने दया रहित मुखका भक्ष बनानेमें जरा भी संकुचित नहीं होता। इस पर केवल उन्होंने ही विजय प्राप्त की, जिन्होंने कि अष्ट कर्मोंके दृढ़ बंधनोंको जड़मूलसे उखाड़ मोक्षरूपी वधूको वरण कर ली।

आज मुझे एक धर्मात्मा स्त्रीरत्नकी मृत्यु और दो हजार मुद्राके दानका उल्लेख करनेके लिये इस लेखनीको परिश्रम देनेका साहस हुवा है। प्रथम ही आपको यह परिचय करा देना उचित होगा कि उक्त सुशील महिला, बाबू लक्ष्मीचन्दजी सेठी रेल्वे एजन्ट–नसीराबादकी धर्मपत्नी थी। आप पचीस वर्षसे दुःसाध्य श्वासकी व्याधिसे पीड़ित थी, जो कि बड़े २ वैद्यों व डाक्टरोंके उपाय करने पर भी शान्त नहीं हुई, परन्तु दिन दूनी और रात चौगनी वृद्धिको प्राप्त होती गई। प्रिय पाठकों! इस पर भी वृद्ध महिला यह स्मरण करके कि–"मनुष्यका शरीर जलके बुदबुदेके सदृश अनित्य और नाशमान है।" श्री जिनेन्द्र भगवानके ध्यानमें काल बिताती थी। हमें यहां यह लिखना अत्यन्त आवश्यक है कि वह अकाम–निर्जराकी साक्षात् मूर्ति ही थी अर्थात् यह चिंतवन करके यह व्याधि मेरे पूर्वोपार्जित अशुभ कर्मोंका ही फल है, समतापूर्वक कर्मोंके फलको भोगनेमें किञ्चित भी नहीं अकुलाती थी। क्या जैन महिलायें इसका अनुकरण करके दूसरोंके लिये इस ही तरह दृष्टान्त न बनेंगी? इस प्रश्नके करते ही चारों तरफसे कानोंमें एक ध्वनि श्रवण पड़ती है, कि अवश्य ही ऐसा होगा, क्योंकि जैन समाजको उन्नतिके शिखर पर आरोहण होनेके लिये यह समय बहुत ही समीप आ गया है, जब कि उसकी उन्नतिका भार मुख्य करके एसी महिलाओं पर ही निर्भर है।

प्रिय सज्जनों! पर शोककी वार्ता है कि उक्त स्त्रीरत्नको श्वासकी व्याधिने प्रवज्वलित होकर अधिक ही अधिक बाधा देनी आरम्भ की, जिसका यह फल

हुआ कि मिति वैशाख कृष्ण ११ की रात्रीके १० बजे आपका शरीर इस असार संसारको त्याग करके स्वर्गधामको प्राप्त हो गया। आपको यह श्रवण करके परम हर्ष होगा कि उक्त महिलारत्नने अपने जीवितकालमेंही रुपया १००५) एक हजार पांच मुद्रा एक थैलीमें अलहदा रखके उसमें अपने स्वहस्तसे ही एक लेख रख दिया था कि ये रूप्ये मेरे मरणकालके पश्चात् धर्मकार्यमें व्यय कर दीये जावें। उस पत्रको पढ़कर उसके धर्मात्मा और उदारचित्त पति बाबू लक्ष्मीचन्दजीने अपनी उदारताका उत्तम परीचय दीया अर्थात् उस रकमको, जो उनकी पत्नी धर्मार्थ व्यय करनेको संकल्प कर गयी थी, द्विगुण कर-दी, जिसकी सूची नीचे प्रकाशित की जाती है।

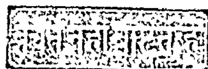
॥ फहरिस्त दान ॥

८०१) पंचायती मंदिर नसीराबादमें वेदी
२३) नसीयांजी व चैत्यालय नसीराबाद।
९१) बाहिर ग्रामोंके श्री मंदिरोंजीमें।
२००) जैनसिद्दान्त पाठशाला–मुरेना।
५१) श्री अनाथालय–केकड़ी (अजमेर)।
५१) श्री रुषभब्रह्मचर्याश्रम–हस्तनापुर।
२५) श्री स्याद्वाद पाठशाला–काशी।
२५) श्री जैन औषधालय–नसीराबाद।
२५) श्री जैन अनाथालय–देहली।
२५) श्री जैन पाठशाला केकड़ी।
२५) श्री जैन सिद्धांत भवन–आरा।
२५) श्री श्राविकाश्रम–बम्बई।
२०) श्री जैन औषधालय–केकड़ी।
२०) श्री जैन औषधालय–अजमेर।
२०) जैनतत्वप्रकाशनी सभा–ईटावा।
१५) श्री जैन बोर्डिंग–जबलपुर।
१५) श्री जैन पुस्तकें बांटी गई।
२०) घास, जवार वगैरः।
३२२) अपने अनाथ कुटम्बवर्गोंको दीये।
२०२) मिशन हॉसपिटाल–नसीराबाद।
२००१)

मुझे पूर्ण आशा तथा दृढ़ विश्वास है कि और स्त्री पुरुष भी इस दानका अनुकरण करेंगे और धार्मिक संस्थाको इसी तरह अपने चंचल व अथिर द्रव्यको अर्पण कर इस लोकमें यश और परलोकमें पुन्यका भंडार लूटेंगे–

अब मैं यह लिखते हुए अपने लेखको समाप्त करता हूं कि श्री जिनेन्द्र भगवान बाबू साहबकी परलोकवासिनी पत्नीकी आत्माको शान्ति प्रदान करें।

जातिहितैषी प्यारेलाल जौहरी.

शोक समाधान।

संसारकी असारता।

(गतांकसे आगे)

(२०) आकाशमें जैसे मेघमन्दिर, इन्द्रधनुष और दामिनीकी दमकको लुप्त होते देर नहीं लगती तैसेही गृहकुटम्ब, लक्ष्मी और विषयसुखोंको विनाश होते देर नहीं लगती है, फिर शोकातुर होनेसे प्रयोजन क्या सिद्ध होता है, सो तो बता ?

(२१) वास्तवमें प्राणियोंका संयोग वियोग बादलके टुकडोंके मिलने- विछुड़ने के बराबर ही है, इस वास्ते उनके वियोगमें शोक करना किसीभी कार्यकी सिद्धी नहीं करता।

(२२) मनुष्य समुद्र तैर सकता है, पर्वतोंको लंघ सकता है, नदी सागर तारागणोंकी संख्या कर सकता है, परन्तु अपनी मौतके समयको नहीं टाल सकता, फिर ऐसी हालतमें सर्वार्थसिद्धि करनेवाले धर्मको विसार कर अपने प्यारेके वियोगमें कौन ज्ञानवान शोक करे और करे तो उससे नतीजा भी क्या ?

(२३) जो अपने घरमें बच्चा पैदा होने पर तो हर्ष मनाता है और मरने पर शोक करता है उसको गुरू महाराज बावला कह गये हैं क्योंकि जामन मरण तो संसारका होता ही है, फिर इसमें हर्ष शोक काहेका?

(२४) संसारी जीवोंकी बड़ी भयङ्कर भूल है कि दुःखोंसे भरपुर इस संसार घरमें वस कर दुःख अवस्थामें विलाप कर शोकवृद्धी करता है। यदि कोई ओघड़ ऐसे स्मशानमें जहां सदा चिता जला करती हैं, भूत नाचते हैं, गिद्ध पक्षी चक्कर काट रहे हैं, मुरदा पर मुरदा धर कर जला रहे हैं, वहां वस कर सदा भयसे रोता रहे तो बताओ, उस ओघड़ मनुष्यको शान्ति बंधानेवाला कौन है ? उसके बराबर मूरख कौन है ?

(२५) जैसे आकाशमें चन्द्रमा उदय होता है, अस्त होता है, अपनी कला बढ़ाता घटाता है उसही तरह संसारमें यह प्राणी अपने ज्ञानकी कलाको घटाता बढ़ाता है, सुख दुःख भोगता है, नफा नुकशान उठाता है, जन्ममरण करता है, फिर ऐसी बात विचार कर जन्म मरणमें कौन हर्ष शोक करे और करे तो लाभ क्या ?

(२६) इस संसारमें जितने पदार्थ हैं उनमें उत्पाद व्यय ध्रौव्यपना लगा हुआ है-पिता, माता, भ्राता, प्रिय सहचरी, भगिनी स्वसा साला सभी होते हैं, रहते हैं और विलय जाते हैं फिर शोक किस वातका ?

(२७) वालूकी भीति और ओसके मोतीका जलके वुदवुदेको विगड़ते कुछ देर

नहीं लगती उसही तरह शरीरको विनाश होते कुछ समय नहीं लगता, जिनकी अन्तावस्थामें रक्षाका कोई उपाय नहीं, फिर उसका शोक क्या ?

(२८) जैसे विजलीकी चमक आंख फरूकेमें विलय जाती है तैसे ही संसारकी सर्व सामग्री समय समयमें पर्याय पलटती हैं, पर्याय पूरी कर अन्य पर्यायमें जानेका नाम ही मरण है तो इसमें शोक काहेका? एक चोली बदलके दुसरी पहन ली–मैले कपड़ेको बदलनेमें रंज क्यों ?

(२९) मरनेवालेका शोक मनानेसे रिस्तेदारके दुःखका सागर वृद्धी होता है, जिसके मोहकी लहरोंसे ज्ञानका जहाजट फराकर भ्रमरूपी भवरमें गहरे गोते खाने लगता है और आखिरकार डूब जाता है अर्थात् आप भी मर जाता है।

(३०) मृतकका शोक करनेसे कष्टका वृक्ष वृद्धी होता है और उसकी शाखायें इस कदर फैल जाती हैं कि फल खाते हुए बड़ा दुःख होता है। कहां जरासा बड़का बीज और कहां बड़ा भारी बड़का बीज और कहां बड़ा भारी वड़का-वृक्ष, यह विचार कर शोकको पाप और दुःखकी खान समझ कर त्यागना चाहिये।

(३१) एक एक दममें जो आयुका अंश घटता चला जाता है उसको यमराजका मुंह समझना चाहिये। उस मुंहमें गये हुएका रंज करना फिजूल है–हां, जिसने यमराजको जीत लिया है उसका शरण ग्रहण करना चाहिये।

(३२) लोहेके कितने ही कोट बनाओ और उनकी ओटमें वज्रका मकान बनाके कांगरे२ पर तोप रखो, उसके भी नीचे जमीनमें मोंहरा बना लो, उसमें बैठ जाओ, इन्द्र चन्द्रादिका पहरा रख दो और कभी कोई तुमारा नाम लेकर पुकारे तो बोलो मत, तिसपर भी यमराज वैरी ऐसा प्रबल है कि वहांसे भी तुरत ले जायगा।

(३३) राजा, रंक, फकीर, सम्राट, चक्रवर्ती, नारायण, बलभद्र, कामदेव, तीर्थंकर, पैगम्बर, बुद्ध, ओलिया कोई भी नहीं बचे तो तेरे ही रिस्तेदार कैसे जीते बच सकेंगे !

(३४) लोग असत्य कहते हैं कि यम (काल) जीवको खाता है, मारता है या देहमें से निकाल कर ले जाता है क्यों कि मैंने यह निश्चय कर लिया है कि जीव स्वयं ही उस शरीरको अपने रहने योग्य न समझकर खुद छोड़ जाता है। काल (समय) तो जड़ है उसमें किसीको हिलाने चलाने की सामर्थ्य भी नहीं है।

(३५) विचार करो कि फूटे घड़ेमें जल नहीं रहता, टूटे पींजरेमें पक्षी नहीं ठहरता, तो दश तरफसे टूटी हुई देहमें जीवात्मा कैसे ठहर सकता है ! फिर इसका शोक करनेसे भला क्या !

(३६) मैं तुमसे यह पूछता हूं कि जिस जिसके वास्ते तुम रोते और विलाप

करते हो उसकी देहको तुमने क्यों जला दी या गाड़ दी या जलमें बहा दी या मम्मी बना दी ?

(३७) क्या कभी तुमने सुना है कि मम्मी बनाकर रखनेवालों के मित्र मम्मी से उठकर मुलाकात करने आये तो फिर हे जलप्रवाह करनेवालों ! हे दफन करनेवालों ! और हे जलानेवालों ! तुमको तो कभी उम्मेद नहीं करना चाहिये कि वह शकल फिर तुमसे प्रेम करनेको कभी आवे।

(३८) चक्रवर्ति अपना राज्य और सर्व विभव देनेको तय्यार था परन्तु वह भी वर्ष, दो वर्ष, मास दो मास, दिन या प्रहर, घड़ी क्या एक पाव पल भी या एक समयके असंख्यातवें और अनन्तवें भाग भी नहीं बच सका तो प्रिय ! तुमारे मेरे मित्रों और इस देहकी कहांतक स्थिति समजते हो ?

(३९) इस ही जन्ममें हम सब कितनी ही बार कितने ही रिस्तेदारों, मित्रों और पड़ोसियोंके वास्ते रो चुके, अब रोना वृथा है, होशमें आओ और आत्मस्वभावमें तिष्ठो ताकि फिर न रोना पड़े।

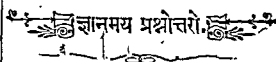
(४०) हमने अपने इष्ट मित्र पुत्र कलत्रादि सज्जनोंकी देह भस्मीभूत कर दी; उनके तीसरे, बारहें, चहलुम, छःमाही, वर्षी आदि कर दी और पिंड दिये, श्राद्ध किये परन्तु कभी कोई मित्र वापिस कहनेको नहीं आया कि तुमारा मिजाज कैसा है तो फिर विलाप किसके वास्ते करते हो ? अपनी शक्ति सम्भालो और रास्ता सुधार कर चलनेको कमर कसो।

फिक्र बुरा फाका भला, फिक्र फकीरां खाय।
फिक्र करे सो मूर्ख है, दीनों सहज बताय १
पुद्गलके संग राचके, आपा दीना खोय।
यातैं ही रोते फिरो, निश्चय देखो जोय २
अपना रूप निहारके, रमिये आपा मांहि।
रोना धोना मेट के, बसिये शिवपुर जाहि ३

"उरदू जैन प्रदीप"से अनुवादक—
सुन्दरलाल वैनाड़ा—झालरापाटन सिटी।

शतावधानी श्रीमद् राजचंद्र अने कर्मवीर श्रीयुत मोहनलाल गांधीना

(अंक १० थी चालु.)

પ્ર–૧૧ પશુ આદિના યજ્ઞથી જરાપણ પુણ્ય છે ખરૂં ?

ઉ. જે પશુના વધથી, હોમથી કે જરાય તેને દુઃખ આપવાથી પાપજ લાગે છે;—તે પછી યજ્ઞમાં કરો, કે ગમે તો ઇશ્વરના ધામમાં બેસીને કરો, પણ યજ્ઞમાં જે દાનાદિ ક્રિયા થાય છે તે, કંઇક પુણ્ય હેતુ છે, તથાપિ હિંસામિશ્રિત હોવાથી તે પણ અનુમોદન યોગ્ય નથી.

પ્ર–૧૨ જે ધર્મ ઉત્તમ છે એમ કહો, તેનો પુરાવો માગી શકાય ખરો કે ?

ઉ.–પુરાવો માગવામાં ન આવે, અને ઉત્તમ છે એમ, વગર પુરાવે પ્રતિપાદન કરવામાં આવે તો તો અર્થ, અનર્થ, ધર્મ, અધર્મ સૌ ઉત્તમજ ઠરે. પ્રમાણુથીજ ઉત્તમ, અનુત્તમ જણાય છે. જે ધર્મ સંસાર પરિક્ષીણ કરવામાં સર્વથી ઉત્તમ હોય, અને નિજસ્વભાવમાં સ્થિતિ કરાવવાને બળવાન હોય, તેજ ઉત્તમ અને તેજ બળવાન છે.

પ્ર૦–૧૩ ખ્રીસ્તિ ધર્મ વિષે આપ કંઇ જાણો છો ? જો જાણતા હો તો આપના વિચારો દર્શાવશો ?

ઉ. ખ્રીસ્તિ ધર્મ વિષે સાધારણપણે હું જાણું છું. ભરતખંડના મહાત્માઓએ જેવો ધર્મ શોધ્યો છે—વિચાર્યો છે, તેવો ધર્મ બીજા દેશથી વિચારાયો નથી, એમ તો એક અલ્પ અભ્યાસે સમજી શકાય તેવું છે. જીવનું સર્વદા પરવશપણું કહ્યું છે અને મોક્ષમાં પણ તે દશા તેવીજ રાખી છે; જીવના અનાદિ સ્વરૂપનું વિવેચન જેમાં યથા યોગ્ય નથી, કર્મ સંબંધી વ્યવસ્થા અને તેની નિવૃતિ પણ યથાયોગ્ય કહી નથી, તે ધર્મ વિષે મ્હારો અભિપ્રાય, "સર્વોત્તમ ધર્મ છે" એમ થવાનો સંભવ નથી. ખ્રીસ્તિ ધર્મમાં મેં જે ઉપર કહ્યા તેવા પ્રકારનું યથાયોગ્ય સમાધાન દેખાતું નથી. આ વાક્ય મતભેદવશે કહ્યું નથી. વધારે પૂછવા યોગ્ય લાગેતો પૂછશો, જેથી વિશેષ સમાધાન કરવાનું બની શકશે.

જે જન્મમરણથી મુક્ત થયા તે ઇશ્વર, અવતાર લે તે બનવા યોગ્ય નથી, કેમકે રાગદ્વેષાદિ પરિણામજ જન્મનો હેતુ છે, તે જેને નથી એવો ઇશ્વર અવતાર ધારણ કરે એ વાત વિચારતાં યથાર્થ લાગતી નથી. ઇશ્વરનો દિકરો છે—તે હતો, તે વાત પણ કોઇ રૂપક તરીકે વિચારીએ તો વખતે બંધ બેસે; નહિતો પ્રત્યક્ષ પ્રમાણથી બાધ પામતી છે. મુક્ત એવા ઇશ્વરનો દિકરો હોય તેમ શી રીતે કહેવાય ? અને કહીએ તો તેની ઉત્પત્તિ શી રીતે કહી શકીએ? બંનેને અનાદિ માનીએ, તો પિતાપુત્રપણું શી રીતે બંધબેસે ? એ વગેરે વાત વિચારવા યોગ્ય છે;—જે વિચારથી મને એમ લાગે છે કે તે વાત યથાયોગ્ય નહીં લાગે.

પ્ર–૧૫, જુના કરારમાં જે ભવિષ્ય ભાખ્યું છે, તે બધું ઇસામાં ખરૂં પડયું છે.

ઉ.–એમ હોય તોપણ તેથી તે બન્ને શાસ્ત્ર વિષે વિચાર કરવો ઘટે છે. તેમજ એવું ભવિષ્ય તે પણ ઇસુને ઇશ્વરાવતાર કહેવામાં બળવાન પ્રમાણ નથી, કેમકે જ્યોતિષાદિકથી પણ મહાત્માની ઉત્પત્તિ જણાવી સંભવે છે, અથવા ભલે કોઇએ જ્ઞાનથી તેવી વાત જણાવી હોય, પણ તેવા ભવિષ્યવેત્તા સંપૂર્ણ એવા મોક્ષમાર્ગના જાણનાર હતા તે વાત, જ્યાં સુધી યથાસ્થિત પ્રમાણરૂપ ન થાય ત્યાં સુધી તે ભવિષ્ય વિગેરે એક શ્રદ્ધાગ્ય પ્રમાણ છે, તેમ બીજાં પ્રમાણોથી તે હાનિ ન પામે એવું ધારવામાં નથી આવી શકતું.

પ્ર૦ ૧૬ ઇસુખ્રીસ્તિના ચમત્કાર વિષે લખ્યું છે ?

પણ નિષ્ફળ થાય; બાકી યોગાદિની સિદ્ધિથી કેટલાક ચમત્કાર ઉત્પન્ન થાય છે, અને તેવા કેટલાક ઇસુને હોય તો તેમાં તદ્દન ખોટું છે કે અસંભવિત છે એમ કહેવાય નહિ. તેવી સિદ્ધિઓ આત્માના ઐશ્વર્ય આગળ અલ્પ છે. 'આત્માના ઐશ્વર્યનું તેથી અનંતગણું મહત્વ સંભવે છે, આ વિષયમાં સમાગમે પૂછવા યોગ્ય છે.

પ્ર૦ ૧૭–આગળ ઉપર શો જન્મ થશે તેની આ ભવમાં ખબર પડે? અથવા અગાઉ શું હતા તેની?

ઉ. તેમ બની શકે. નિર્મળજ્ઞાન જેનું થયું હોય તેને તેવું બનવું સંભવે છે. વાદળાં વિગેરેનાં ચિન્હોપરથી વર્ષાદનું અનુમાન થાય છે, તેમ આ જીવની આ ભવની ચેષ્ટાપરથી તેના પૂર્વ કારણો કેવાં હોવાં જોઇએ, તે પણ સમજી શકાય;—થોડે અંશે વખતે સમજાય તેમજ તે ચેષ્ટા ભવિષ્યમાં કેવું પરિણામ પામશે, તેપણ તેના સ્વરૂપપરથી જાણી શકાય અને તેને વિશેષ વિચારમાં કેવો ભવ થવો સંભવે છે, તેમજ કેવો ભવ હતો તે પણ વિચારમાં સારી રીતે આવી શકવા યોગ્ય છે.

પ્ર૦ ૧૮–પડી શકે તો કોને?

ઉ૦–ઉત્તર ઉપર આવી ગયો છે.

પ્ર૦ ૧૯–મોક્ષ પામેલાનાં નામ આપ આપો છો તે શા આધાર ઉપર?

ઉ–મને, આ પ્રશ્ન સંબોધીને પૂછો તો તેના ઉત્તરમાં એમ કહી શકાય કે, અત્યંત સંસારદશા પરિક્ષીણ જેની થઇ છે તેનાં વચનો આવાં હોય, આવી તેની ચેષ્ટા હોય એ આદિ અંશે પણ પોતાના આત્મામાં અનુભવ થાય છે, અને તેને આશ્રયે તેના મોક્ષપત્વે કહેવાય; અને ઘણું કરી તે યથાર્થ હોય એમ માનવાનાં પ્રમાણો પણ શાસ્ત્રાદિથી જાણી શકાય.

પ્ર–૨૦.—બુદ્ધદેવ પણ મોક્ષ નથી પામ્યા એ શા ઉપરથી આપ કહો છો?

ઉ.—તેના શાસ્ત્રસિદ્ધાંતોના આશ્રયે જે પ્રમાણે તેમનાં શાસ્ત્રસિદ્ધાંતો છે, તેજ પ્રમાણે તેમનો અભિપ્રાય હોય તો તે અભિપ્રાય પૂર્વાપર વિરૂદ્ધ પણ દેખાય છે;–અને તે લક્ષણ સંપૂર્ણ જ્ઞાનનું નથી. સંપૂર્ણ જ્ઞાન જ્યાં ન હોય, ત્યાં સંપૂર્ણ રાગદ્વેષ નાશ પામવા સંભવિત નથી. જ્યાં તેમ હોય ત્યાં સંસારનો સંભવ છે, એટલે કેવળ મોક્ષ તેને હોય એમ કહેવું બની શકે એવું નથી; અને તેમનાં કહેલાં શાસ્ત્રોમાં જે અભિપ્રાય છે, તે શિવાય. બીજો તેમનો અભિપ્રાય હતો, તે બીજી રીતે જાણવું, અમને તમને કઠણ પડે તેવું છે અને તેમ છતાં કહીએ કે, બુદ્ધદેવનો અભિપ્રાય હતો તે, કારણપૂર્વક કહેવાથી પ્રમાણભુત ન થાય એમ કંઇ નથી.

પ્ર૦ ૨૧–દુનીઆની છેવટ શી સ્થિતિ થશે?

ઉ.—કેવળ મોક્ષ રૂપે સર્વ જીવોની સ્થિતિ થાય, કે કેવળ આ દુનીઆનો નાશ થાય તેવું બનવું મને પ્રમાણરૂપ લાગતું નથી. આવાને આવા પ્રવાહમાં તેની સ્થિતિ સંભવે છે. કોઇ ભાવ રૂપાંતર પામી ક્ષીણ થાય, તો કોઇ વર્ધમાન થાય; તે એક ક્ષેત્રે વધે તો બીજે ક્ષેત્રે ઘટે એ આદિ આ સૃષ્ટિની સ્થિતિ છે, તે પરથી અને ઘણાંજ ઉંડા વિચારોમાં ગયા પછી એમ જાણવું સંભવિત લાગે છે કે કેવળ આ સૃષ્ટિનો નાશ થાય કે પ્રલયરૂપ થાય એ ન બનવા યોગ્ય છે. સૃષ્ટિ એટલે એક આજ પૃથ્વી એવો અર્થ નથી.

પ્ર૦ ૨૨—"આ અનીતિમાંથી સુનીતિ થશે ખરી?"

ઉ.—આ પ્રશ્નનો ઉત્તર સાંભળી જે જીવ અનીતિ ઇચ્છે છે તેને, તે (ઉત્તર) ઉપયોગી થાય એમ થવા દેવું યોગ્ય નથી. સર્વ ભાવ અનાદિ છે, નીતિ–અનીતિ. તથાપિ તમે અમે અનીતિ ત્યાગી નીતિ સ્વીકારીએ, તો તે સ્વિકારી શકાય એવું છે અને એજ આત્માને કર્ત્તવ્ય છે, સર્વ જીવઆશ્રીત અનીતિ મટી નીતિ

સ્થપાય એવું વચન કહી શકાતું નથી, કેમકે એકાંતે તેની સ્થિતિ થઈ શકવા યોગ્ય નથી.

પ્ર૦ ૨૩—"દુનિયાનો પ્રલય છે?"

ઉ. પ્રલય એટલે જો 'કેવળ નાશ' એવો અર્થ કરવામાં આવે, તો તે વાત ઘટતી નથી, કેમકે **સર્વ પદાર્થનો કેવળ નાશ થઈ જવો સંભવતોજ નથી.** પ્રલય એટલે સર્વ પદાર્થનું ઇશ્વરાદિને વિષે લીનપણું, તો કોઇ અભિપ્રાયમાં એ વાતનો સ્વિકાર છે, પણ મને તે સંભવિત લાગતું નથી, કેમકે સર્વ પદાર્થ-સર્વ જીવ એવા સમપરિણામ શી રીતે પામે કે એવો યોગ બને? અને જો તેવા સમપરિણામનો પ્રસંગ આવે તો પછી ફરી વિષમપણું થવું બને નહીં. અવ્યકતપણે જીવમાં વિષમપણું વ્યકતપણે સમપણું એ રીતે પ્રલય સ્વિકારીએ તો પણ દેહાદિ સંબંધ વિના વિષમપણું શા આશ્રયે રહે? દેહાદિ સંબંધ માનીએ, તો સર્વને એકેંદ્રિયપણું માનવાનો પ્રસંગ આવે,—અને તેમ માનતાં તે વિના કારણે બીજી ગતિઓનો અસ્વીકાર કર્યો ગણાય, અર્થાત ઉંચી ગતિના જીવને તેવા પરિણામનો પ્રસંગ મટવા આવ્યો હોય તે પ્રાપ્ત થવાને પ્રસંગ આવે; એ આદિ ઘણા વિચારો ઉદ્ભવે છે. સર્વ જીવઆશ્રયી પ્રલય સંભવતો નથી.

પ્ર૦ ૨૪—અભણને ભક્તિથીજ મોક્ષ મળે ખરૂં કે?

ઉ.—ભક્તિ જ્ઞાનનો હેતુ છે. જ્ઞાન મોક્ષનો હેતુ છે. અક્ષરજ્ઞાન ન હોય તેને અભણ કહ્યો હોય, તો તેને ભક્તિ પ્રાપ્ત થવી અસંભવિત છે એવું કંઇ છે નહીં. જીવમાત્ર જ્ઞાનસ્વભાવી છે. ભક્તિના બળે **જ્ઞાન નિર્મળ થાય છે. નિર્મળ જ્ઞાન મોક્ષનો હેતુ થાય છે.** સંપૂર્ણ જ્ઞાનની આવૃત્તિ થયા વિના સર્વથા મોક્ષ હોય, એમ મ્હને લાગતું નથી; અને જ્યાં સંપૂર્ણ જ્ઞાન હોય ત્યાં સર્વ ભાષા (સિદ્ધિ) જ્ઞાન સમાય એમ કહેવાની પણ જરૂર નથી. ભાષાજ્ઞાન મોક્ષનો હેતુ છે. તે જેને ન હોય તેને જ્ઞાન ન થાય એવો કંઇ નિયમ સંભવતો નથી.

પ્ર. ૨૫—કૃષ્ણાવતાર અને રામાવતાર એ ખરી વાત છે? એમ હોય તો તે શું? એ સાક્ષાત ઇશ્વર હતા, કે તેના અંશ હતા? તેમને માનીને મોક્ષ ખરો?

ઉ.—(૧) બન્ને મહાત્મા પુરૂષ હતા એવો તો મને પણ નિશ્ચય છે. આત્મા હોવાથી તેઓ ઇશ્વર હતા; સર્વ આવરણ તેમને મટયાં હોય, તો તેનો મોક્ષ પણ સર્વથા માનવામાં વિવાદ નથી, ઇશ્વરનો અંશ કોઇ જીવ છે એમ મને લાગતું નથી, કેમકે તેથી વિરોધી આપતા એવા હજારો પ્રમાણ દ્રષ્ટિમાં આવે છે. ઇશ્વરનો અંશ જીવને માનવાથી બંધ, મોક્ષ બધાં વ્યર્થ થાય, કેમકે ઇશ્વરજ અજ્ઞાનાદિનો કર્તા થયો; એમ અજ્ઞાનાદિનો જે કર્તા થાય તે પછી સહેજે ઇશ્વર હોય તોય ઇશ્વર પણ ખોઇ બેસે; અર્થાત ઉલટું જીવના સ્વામી થવા જતાં ઇશ્વરને નુકશાન ખમવાનો પ્રસંગ આવે તેવું છે, તેમ જીવને ઇશ્વરનો અંશ માન્યા પછી પુરૂષાર્થ કરવો યોગ્ય શી રીતે લાગે? કેમકે તે રીતે તો કોઇ કર્તા હર્તા ઠરી શકે નહીં; એ આદિ વિરોધથી ઇશ્વરના અંશ તરીકે કોઇ જીવને સ્વિકારવાની પણ મ્હારી બુદ્ધિ થતી નથી; તો પછી શ્રીકૃષ્ણ કે રામ જેવા મહાત્માને તેવા યોગમાં ગણવાની બુદ્ધિ કેમ થાય! તે **બન્ને અવ્યકત-ઇશ્વર હતા, એમ માનવામાં અડચણ નથી;** તથાપિ તેમને વિષે સંપૂર્ણ ઐશ્વર્ય પ્રગટયું હતું કે કેમ? તે વાત વિચારવા યોગ્ય છે.

(૨) તેમને માનીને મોક્ષ ખરો કે? એનો ઉત્તર સહજ છે. જીવને સર્વ રાગ, દ્વેષ, અજ્ઞાનનો અભાવ અર્થાત્ તેથી છુટવું તે મોક્ષ છે. તે જેના ઉપદેશે થઇ શકે **તેને માન્યે, અને તેનું પરમાર્થ સ્વરૂપ વિચારી સ્વાત્માને વિષે પણ તેવીજ નિષ્ઠા** થઇ, તેજ મહાત્માના આત્માને (સ્વરૂપે) પ્રતિષ્ઠાન ન થાય ત્યારે મોક્ષ થવો સંભવે છે. બાકી બીજી ઉપાસના કેવળ મોક્ષનો હેતુ નથી

તેતો સાધનનો હેતુ થાય છે, તે પણ નિશ્ચય થાયજ, એમ કહેવા યોગ્ય નથી.

પ્ર૦ ૨૬-બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહેશ્વર તે કોણ ?

ઉ.-સૃષ્ટિના હેતુરૂપ ત્રણ ગુણ ગણીને આશ્રયે રૂપ આપ્યું હોય, તો તે વાત બંધ બેસી શકે છે, તથા તેવા બીજા કારણોથી તે બ્રહ્માદિનું સ્વરૂપ સમજાય છે; પણ પુરાણમાં જે પ્રકારે તેમનું સ્વરૂપ કહ્યું છે તે પ્રકારે સ્વરૂપ છે એમ માનવા વિષેમાં મારૂં વિશેષ વલણ નથી, કેમકે તેમાં કેટલાંક ઉપદેશ અર્થે રૂપક કર્યાં હોય એમ પણ લાગે છે; **તથાપિં આપણે પણ તેનો ઉપદેશ તરીકે લાભ લેવો અને બ્રહ્માદિના સ્વરૂપનો સિદ્ધાંત કરવાની જંજાળમાં ન પડવું એ મને વિશેષ ઠીક લાગે છે.**

પ્ર૦ ૨૭-મને સર્પ કરડવા આવે ત્યારે મારે તેને કરડવા દેવો કે મારી નાંખવો ? તેને બીજી રીતે દૂર કરવાની મારામાં શક્તિ ન હોય એમ ધારીયે છીએ.

ઉ —સર્પ તમારે કરડવા દેવો એવું કામ બતાવતાં વિચારમાં પડાય તેવું છે, તથાપિ તમે જો 'દેહ અનિત્ય' છે એમ જાણ્યું હોય, તો પછી અસારભૂત દેહના રક્ષણ અર્થે જેને તેમાં પ્રીતિ રહી છે એવા સર્પને, તમારે મારવો કેમ યોગ્ય હોય ? જેણે આત્મહિત ઇચ્છવું હોય તેણે ત્યાં પોતાના દેહને જતો કરવો એજ યોગ્ય છે. કદાપિ આત્મહિત ઇચ્છવું ન હોય તેણે કેમ કરવું ? તો તેનો ઉત્તર એજ અપાય કે તેણે નરકાદિનું પરિભ્રમણ કરવું અર્થાત્ સર્પને મારવો એવો ઉપદેશ ક્યાંથી કરી શકીએ ? **અનાર્યવૃત્તિ હોય તો મારવાનો ઉપદેશ કરાય; તે તો અમને તમને સ્વપ્ને પણ ન હો, એજ ઇચ્છવા યોગ્ય છે.**

હજારો બાળકોના પિતા.

અન્ય કોમોના મુકાબલે આ હરીફાઇનાં યુગમાં જૈન કોમ ઘણી પાછળ છે. આ કોમની ઉન્નતિ માટે તેર લાખ જૈનમાંથી માત્ર એક બે સુશક્તિ સંપન્ન નરવરો સુમાર્ગે તન મન ધનથી કોમની સેવા સ્વીકારી કર્તવ્ય ક્ષેત્રમાં માન અપમાનની દરકાર વિના કાર્ય કરવા મંડી પડ્યા છે, જે જૈન સમાજની ભવિષ્યોન્નતિની આશાનાં ચિન્હો બતાવે છે, જે જૈન કોમને જમાનાને અનુસરતી ઉન્નતિના મધ્ય માર્ગે લાવી જૈન કોમની તન મન ધનથી સેવા કરનારો, હૃદયથી જૈન કોમની ઉન્નતિ ઇચ્છનારો અને તે માર્ગે ભગીરથ પ્રયાસ કરનારો સુલેહનો અમલદાર **દાનવીર જૈનકુલભૂષણ શ્રીમાન્ શેઠ માણેકચંદ હીરાચંદ ઝવેરીના પાવત્ર શરીરને ગઈ તા. ૧૬ મી જુલાઇએ ક્રૂર કાળ-હજારો વિદ્યાર્થીના ભવિષ્યના** કલ્યાણની દરકાર કર્યા વિના-**કોળીઓ** કરી ગયો છે. એ પરોપકારી શરીર આ પૃથ્વી તલપરથી અદૃશ્ય થયું છે. એવા હૃદયવેધક અમંગળમય અશુભ સમાચાર "દિગંબર જૈન" માંથી વાંચી આ હૃદયને અકથ્ય અનુપમ દિલગીરી થઇ છે.

સર્વ કોઇ કબુલ કરશે કે-દરેક સમાજ, જ્ઞાતિ, કોમ અને દેશની ભવિષ્યની ઉન્નતિનો આધાર ઉક્ત શ્રેણીના બાળકો-વિદ્યાર્થીઓપર અવલંબી રહેલો છે.

બાળકો કિંવા વિદ્યાર્થીઓને કેળવાયેલ અને ખરા મનુષ્યો બનાવવાને જૈન કોમમાં બોર્ડિંગ હાઉસો સ્થાપવાનો પ્રારંભ કરનાર નરવર શું આ પૃથ્વી તલપરથી ચાલ્યો ગયો

છે? અરે કુદરતી ક્રૂર કાયદા! તારા હૃદયમાંથી અનુકંપા-દયાનું બળ નષ્ટ થયું છે? સર્વને અજાણ્યા મનુષ્ય હોય, તોપણ-નિર્દોષ જીવન ગાળનારા બાળકો પ્રતિ પ્રેમ ઉદ્ભવે છે. અરે! કુદરતી ક્રૂર કાયદા! તારા હૃદયમાંથી પ્રેમનું નામ નિશાન પણ અદૃશ્ય થઈ ગયું છે કે શું! જો તારામાં પ્રેમની જ્યોત હોય, તું દયાનું નામ જાણતો હોય, તો અમારા રંક વિદ્યાર્થીઓનું છત્ર-રત્ન હરી લેવાને અયોગ્ય વર્તન ચલાવી શકે નહિ. ગૃહમાં શિક્ષણ મેળવનારાઓ કરતાં બોર્ડિંગમાં રહી શિક્ષણ મેળવનારાઓનું વર્તન ઉંચ બને છે, મગજ ઉચ્ચ સંસ્કારી બને છે, અને તેવા મનુષ્યો પોતે સુધરી પોતાના કુટુંબને-જ્ઞાતિને અને દેશને સુધારી શકે છે. એવા બોર્ડિંગ હાઉસો આ નરવરે મુંબાઈ-અમદાવાદ-કોલ્હાપુર રતલામ વિગેરે સ્થળે પોતાના ખર્ચે સ્થાપીત કર્યાં છે. બીજા સ્થાપવાના અને સ્થપાતા બોર્ડિંગ હાઉસોમાં પણ તેમનો ફાળો પ્રથમ જડી આવશે. સનાથ અને અનાથ શ્રાવિકાઓના હિતને અર્થે મુંબાઇમાં સ્થપાયેલ શ્રાવિકાશ્રમ તેમના કર્તવ્ય પરાયણી, તેમનાં સુમાર્ગના અનુકરણીય વિદુષી મહિલારત્ન બ્હેન-મગન બ્હેનના આશ્રય તળે ચાલે છે. કેટલીક પાઠશાળાઓ, સંસ્કૃત શાળાઓ અને કન્યાશાળાઓ તેમના પોતાના ખર્ચથી કે મુખ્ય ફાળાથી ચાલે છે, તે ઉપરાંત મુંબાઈ સુરત-અમદાવાદ અને બીજે અન્ય સ્થળે જૈન બંધુઓના સમગ્ર અર્થે ધર્મશાળાઓ પસંગ સાધન સાથે સ્થાપી છે. આ બધા ખાતાઓ સ્થાપી પોતાના પ્રશસ્તિરૂપ ધંધા વ્યાપારની સાથે પ્રાંતિક કોન્ફરન્સની ઉત્તમોત્તમ વ્યવસ્થા રાખવા સાથે તેના ઉપર પણ જાતિ દેખરેખ જોઈ કોઇ અવલોકનકાર આશ્ચર્યમાં લીન થયા વિના રહેજ નહિ. એનો એક નમુનો-હું ગઇ સાલમાં વિદ્યાભ્યાસ માટે મુંબાઇ મોહનલાલે, સુરતથી રવાના થતી વખતે લાખોને ખર્ચે સર્વ લોકોને ઉપયોગી હીરાબાગ ધર્મશાળા માટે વપરાય છે, ત્યાં ઉતરવાના પ્રોગ્રામ સાથે રવાના થયો હતો, પણ કોઈ કારણથી (કે જે જાહેરમાં ન મુકી શકાય) મેનેજરે ઉતારો આપવા આનાકાની કરી હતી. આનું ખુલ્લું કારણ "દિગંબર જૈન" પત્રના અધિપતિ શ્રીયુત મુળચંદભાઇને જણાવતા અને તે શ્રીમાન્ શેઠ સાહેબના જાણવામાં આવતાં મને બોલાવી તેમણે કરેલી તપાસ તેમની એક સ્થાનકવાસી જૈન શીરકાના વિદ્યાર્થી તરફની સહાનુભૂતિ, પ્રેમ, વર્તન અને વાર્તાલાપનો સમયનો વિચાર કરતાં આ વખતે તે પરોપકારી પુણ્ય શેઠની મૂર્તિ મ્હારા હૃદય સમક્ષ ખડી થાય છે. તે સમયને આજે યાદ કરતાં, તેમની અનુકરણીય પ્રવૃત્તિ યાદ કરતાં થોડાક અશ્રુ બીંદુઓ મુકવા સિવાય હૃદયનું યથેચ્છ શાન્તવન થઇ શકતું નથી. તેમના સહવાસમાં આવેલાં બાળકો કિંવા વૃદ્ધોને તેમના ઉચ્ચ ચરિત્ર, તેમની માયાળુ વૃત્તિ-નિરભીમાની સ્વભાવાદિમાંથી કંઇક ને કંઇક નવું શીખવાનું મળી આવતું. તેઓશ્રી સાધારણ સ્થીતિમાંથી લક્ષાધીપતિ બન્યા હતા. નામદાર સરકારે તેમને જસ્ટીસ ઓફ ધી પીસ બનાવી તેમની કીર્તીમાં વધારો કર્યો, હતો છતાં તેઓ વર્તનમાં હું શ્રીમાન્ છું કે મોટો છું એવું કશુંએ જણાતું નહિ.

આજકાલ નિર્ધન સ્થિતિમાંથી સામાન્ય પૈસા પ્રાપ્ત થયેલી છે એવા કેટલાક પુરૂષોના સહવાસમાં આવ્યા હશો તો જણાઇ આવ્યું હશે કે તેમની પ્રકૃતિમાં કેટલો ફેરફાર થાય છે? તેઓ કોઇ ગામના નહિ, પણ જગતના સ્વામી બન્યા હોય, તેમ જગતના પુરૂષોને તુચ્છ, કે તૃણવત્ ગણતા અભિમાનમાં આંધળા બને છે! વીરનર માણેક! ત્હારી આવી ઉદાર વૃત્તિને યાદ કરતાં ખરેખર મગજ ભિમત થઇ જાય છે.

ગયો ! વાર માણેક ! ગયો ! ભવિષ્યના વિદ્યાર્થીઓ કોને શરણે જશે ? ભવિષ્યની શ્રાવિકાઓને કોણ સહાય કરશે ? ઉતારૂઓની સાચી સંભાળ કોણ લેશે ? પ્રાંતિક કોન્ફરન્સની ઉત્તમોત્તમ વ્યવસ્થા કોણ ચલાવશે ? તીર્થોની સંભાળ કોણ લેશે ? આ સર્વની ઉપેક્ષા કરી આપણુને તેના માનવ શરીરે દેવના કાર્ય કરી બતાવી તેના સુગુણો-ઉચ્ચ વિચારોના યશોગાનમાં અથડાતા મુકી તે તો સ્વર્ગપંથે ચાલ્યો ગયો ! આપણા વારસામાં નામ તેનો નાશ છે. The rich the poor, the great the small are levelled death confounds them all જે ખીલ્યું છે તે ખરવા માટે, જે જન્મયું છે તે મરવા માટે, એમ માની અહર્નીશ સત્કાર્યો કરી આ મનાતા દુર્લભ મનુષ્યદેહનું સાર્થક કરવું એ તેમનું હૃદયવેધક અવસાન-મૃત્યુ આપણને અમુલ્ય હૃદયમાં કોતરી રાખવાલાયક **અમુલ્ય** પાઠ શીખવતું ગયું છે. નરવર માણેકચંદજી શેઠે જૈન કોમની ઉન્નતિ અર્થે લગભગ **દશ બાર લાખની ગંજાવર સખાવત**-જેનો ઉપયોગ જેમ તેમ નહિ કરતા ઉત્તમોત્તમ ખાતાઓ સ્થાપી કર્તવ્યપરાયણી બની પરમ પુન્ય **મહાવીર પિતાએ** બતાવેલા મોક્ષના ચાર માર્ગ **દાન-શીલ-તપ-ભાવના** એ ચારમાંથી પ્રથમ માર્ગે શુરવીર બની આત્મશ્રેય કરી પોતાના નરતનું સાર્થક કર્યું છે. આપણા જૈન સમાજ પ્રતિ તેમણે જે ઉપકારો કર્યાં છે તેની કદર જૈન કોમ કેટલે દરજ્જે કરી શકે છે, તે આપણે જોવાનું છે. આ વીરનરનું નામ હરહમેશ કાયમ રહે તે માટે "દિગંબર જૈન" પત્રે જે **દાનવીરશેઠ માણેકચંદ હીરાચંદ સ્મારક ફંડ** ખોલેલું છે તેમાં દરેક જૈને પોતાની શક્તિ મુજબનો ફાળો અવશ્ય મોકલવો જ

અંતમાં गुणाःपुजा स्थानं गुणिषु न च लिङ्गम् न च वयः એ સુત્રને અનુસરી તેમનું અનુકરણ કરનારા નરવરો જૈન સમાજને પ્રાપ્ત થાય અને સ્વર્ગવાસી શેઠની ખોટ પુરી પડે એ હૃદયની શુભેચ્છા સાથે મહુંમ શેઠ માણેકચંદજીના પવિત્ર આત્માને શાંતિ ઇચ્છું છું.

ૐ શાંતિ ૐ શાંતિ ૐ શાંતિ

લઘુતમ વીરબાળ
સંઘવી વાડીલાલ મુળજીભાઇ.

जड देहनो त्याग अने यशःपींडनुं अवतरण.

અનાદિ કાળથી જડ દેહની ક્ષણુંભંગુરતા સિદ્ધ થયેલ છે. "એ જડ દેહના નિકટ સંબંધમાં રહી અજ્ઞાનતિમિર પડળને દૂર કરવા." એ સિદ્ધાંતને અનુસરવા ચૈતન્ય અને જડનો સંયોગ થાય છે.

वासांसि जीर्णानि यथा विहाय नवानि
गृह्णाति नरोऽपराणि
तथा शरीराणि विहाय जीर्णान्यन्यानि
संयाति नवानि देही ॥

ભગવદ્ગીતા.

"જેવી રીતે એક માણુસ જુના લુગડાં કાઢી નાંખી બીજાં નવાં લુગડાંને પહેરે છે. તે પ્રમાણે 'આત્મા' જુનાં અંગનો ત્યાગ કરી દઈ નવા અંગ ધારણ કરે છે."

(વેદાંતનો આ સિદ્ધાંત જૈનદર્શનને મળતો છે. એ સરળ દૃષ્ટાંતથી આત્માની પ્રતિતિ થાય છે; અને વ્યવહારીક દશામાં થતા શોકાદિ વિકારોને દબાવી, આત્માનું અમરત્વ સાબિત કરે છે.

જે વ્યક્તિએ સંસારમાં રહી, પોતાના દેહને અનુસરતાં કર્તવ્ય બજાવ્યાં છે, જેણે મિથ્યાદ્રષ્ટિ ટાળી સ્વતઃ પ્રકાશીત દ્રષ્ટિથી વ્યવહારિક વર્તન ચલાવ્યું છે, જેણે ક્રોધાદિ મહાન શત્રુઓની સમિપમાં રહી, તેમના પાસમાં ન પડતાં તેમની સાથે અડગ યુદ્ધ ચલાવ્યું છે, જેણે સમયોચિત નિતિયુક્ત કાર્યદક્ષતાવડે દેશી, વિદેશી બંધુઓનું હીત કરવા યાવજ્જીવન કમર કસી છે, જેણે હૃદયશક્તિ કેળવી, હૃદયનું અપરિમિત સામર્થ્ય વ્યવહારિક અને પારમાર્થિક કાર્યોમાં બતાવી આપ્યું છે, આવી રીતે તન, મન અને ધનનું સંસાર યજ્ઞમાં રહેતું કે બલીદાન આપનાર **'કર્મવીર' (દાનવીર શેઠ માણેકચંદજી)**ના જડપીંડનું અવશાન થાય, તેમાં શોક શેનો ?

સંસારની વિચિત્ર ઘટનાના ભાર તળે દબાયેલો આત્મા યોગ્ય સમયે તે બોજો આઘો ફેંકી દઇ, નિરૂપાધિ થઇ સ્વધામમાં જઇ રહે એમાં શોક શેનો ?

અનંત ચતુષ્ટયધારક આત્મા પોતાની સુખવીર્યાદિ શક્તિઓનો યોગ્ય આવિર્ભાવ કરી સંસાર સમુદ્રની પાર જવા મથન કરે તેમાં શોક શેનો ?

બંધુઓ ! 'વ્યવહાર યોગી'ના જડદેહનું અવશાન શોકકારક લેખાતું નથી. કોઇ સ્નેહી સબંધીને શ્રમ ઉઠાવવામાંથી બચેલા જોઇને આપણને હર્ષ થાય કે શોક થાય ?

કોઇ સ્નેહી સંબંધીને વિલાયતમાં ઉંચા પ્રકારનો અધિકાર મળે, એથી આપણને હર્ષ થય કે શોક ?

બેશક, આપણી સ્વાર્થબુદ્ધિથી નહિ, પરંતુ નિર્મળ વાત્સલ્યભાવથી આપણે આપણા સંબંધીની અધિકતર સારી સ્થિતિ જોઇ આનંદીત થઇએ છીએ. કારણ:—

"ભલે તે દરિયાપાર, દેશપાર કે પછી દેહપાર હોય; પરંતુ તેના યશઃપીંડના પરમાણુઓ આપણા વાતાવરણમાંજ પ્રસરી રહે છે. તે પરમાણુઓના સ્કંધ બને છે અને તે સ્કંધો બીજા પુદ્ગળ રચાવામાં સાહ્યભૂત થઇ નવિન તેજથી પ્રકાશી નીકળે છે."

આ સિદ્ધાંત સત્ય હો વા અસત્ય હો, પરંતુ એટલું તો સહજ છે કે—ભક્તિભાવથી દ્રવીત થયેલાં અંતઃકરણો તો આ યશપીંડના પરમાણુઓને ગ્રહણ કરશેજ કરશે.

હરિગીત છંદ.

જે દીવ્ય જ્યોતિ યશતણી વ્યાપી રહી જગ માત્રમાં,
જે થાય તેજ પ્રતિતએ [1]આગળ અને [2]અત્યારમાં;
જે કલ્પનામાં પણ કદી આ સૃષ્ટિમાં મૂર્તિ રહે,
જે ધ્યાનને સંકલ્પથી પ્રતિમા સદા પ્રકટી રહે. ૧
તો શું ગયું ને શું રહ્યું.....................
ભારે વજન ભવબંધનું (ગયું) ને તેજપૂંજ પ્રકાશતું (રહ્યું.)
સ્થુલ પીંડ માટીનું ગયું યશપીંડ સુક્ષ્મપણે રહ્યું,
ગયું ઝેર આ જંજાળનું અમૃત અહીં સચવાઇ રહ્યું. ૨
નહિ શોકના ઉદ્વેગને નહિ રોશ કંઇ ધરવો ઘટે,
ઉત્સવ જયન્તિ હર્ષનો આનંદ ત્યાં અધિકો દીસે;
ઉંચા અનેક સુકાર્યથી સ્મારક રચી કરવા ઘટે,
સ્થાપન કરેલા કાર્યની ઉત્કૃષ્ટતા રચવી ઘટે. ૩

માલિનિવૃત.

અચળ ગતિ જણાતિ, 'કાળ' વિચિત્ર તારી;
શુભ મતિ વિસરાવી શોકમાં દે ડુબાવી.
સજન જન ડરે ના ધર્મની સાહ્ય ધારી,
'જન હીત' નાગર એ માત્ર કલ્યાણ કારી.

આ મુજબ શ્રીમાન્ દાનવીર શેઠ માણેકચંદજીના જડદેહનો જો કે ત્યાગ થયો છે, તો પણ તેમના યશપીંડનું અવતરણ થયેલું છે માટે તેમનાં યશ, કીર્તિ અને સુકાર્યો હજારો વર્ષ સુધી હાલની અને ભવિષ્યની પ્રજામાં યાદગાર રહી શકે તે માટે **"દિગંબર જૈન"** પત્રે જે શેઠ માણેકચંદ હીરાચંદ સ્મારક ફંડ સ્થાપન કરેલું છે, તેમાં દરેક જૈને પોતાનો બની શકતો ફાળો તરતજ મોકલી આપવો જોઇએ.

નાગરદાસ નરોતમદાસ સંઘવી.

---

૧ અતિત. ૨ વર્તમાન.

"दिगंबर जैन" माटे

इटालीयन विद्वानो शुं कहे छे?

आ वर्पना 'दिगंबर जैन'ना सचित्र खास अंक संबंधी जैन, अजैन अनेक विद्वानो अने पत्रकारोना उत्तम अभिप्रायो मळेला छे, जे स्थानाभावने लीधे अने आत्मप्रशंसाना दोपने लीधे अमो प्रकट करी शकता नथी, पण आ सचित्र खास अंक संबंधी जैन धर्मना अभ्यासी बे इटालीयन विद्वानो डॉ. एल. पी. टेसीटोरी अने डॉ. बेलोनी फीलीप्पीए जे अभिप्रायो इटालीना जुदा जुदा पत्रोमां इटालीयन भापामां प्रकट करेला छे, तेमां जैनधर्मनी वधु उन्नति थाय एवी सूचनाओ होवाथी ते बंने अभिप्रायोनुं इंग्लीश अने गुजराती भापांतर अत्रे प्रकट करवुं योग्य धारीए छीए-

Digambara Jaina Virnirvana Sachitra Khas Anka-Surat Virsamvat 2440, 160 pages, with 59 Photoes.

This special number of the **Digambara Jaina** is published to commemorate the 2440th anniversary of Lord Mahavira's **Nirvana**, which event marks the beginning of the Jain year. Another special number not inferior in value, had been issued an year ago, on the same occasion. These publications thus appear to be a sure sign that the wonderful activity displayed by the Jains in these last years, is still in progress and as lively as ever. If it will be continued, there can be no doubt that a great revival will follow. A notewarthy sign of progress is the tendency towards unification and collaboration, which the antagonist septs of the Jain religian are now beginning to feel. This is clear from Manilala H. Udani's article on "The present conditions of the Jains and the ways to progress," in which it is held that the chief reason of the decline of Jainism in the past centuries, has been the disagreement between the three principal septs of digambara, Shvetambara and Sthanakvasi, and it is suggested that the best means for progress is union, which can be brought about by the instituting of a general committee, formed by representatives of all the three septs. This committee ought to preside over the whole Jain community, and keep agents in all the principal towns of India.

Most of the articles inserted in the volume are in Gujarati, but there are also some in Sanskrit, Hindi, Marathi and English. Worthy of special notice is a very diligent *summary of the Jain Logic by Moti-*Lala Jaina, and also an article by Herbert Warren on "An interpretation of the Jain philosophy." The Volume is further embellished by the addition of quite a number of photoes exhibiting most different subjects such as, for instance the dreams of of the **Tirthakara's** mother, **Siddha-**

kshetras, schools, photoes of monks European orientalists, etc. etc.

L. P. Tessitori-Udine (Italy)
[From "the Giornale della Societa Asiatica Italiano," Volume ventiscesimo. 1913.]

'दिगंबर जैन' वीरनिर्वाण सचित्र खास अंकः-सुरत वीरसंवत २४४० १६० पृष्ट अने ९९ फोटो.

महावीरप्रभुना निर्वाणना पुण्योत्सवनी २४४०मा वर्षनी यादगीरीमां आ "दिगंबर जैन" नो खास अंक प्रसिद्ध करवामां आव्यो छे. ए दिवसथी वर्षारंभ थाय छे. एक वर्ष अगाउ एवोज एक खास अंक जे आना जेटलोज किंमती छे ते आज वखते बहार पाडवामां आव्यो हतो. आ प्रमाणे चोपानीआना आ अंकोमां आ वर्षोमां जैनोए चमत्कारी चळवळ बतावी छे, ते हजी कायम छे एटलुंज नहीं परंतु पहेलानां जेटलीज चटकदार छे, एवुं जणाय छे. आ प्रमाणे आगळ चलाववामां आवशे, तो घणो फेरफार थशे एमां कांई संशय नथी.

त्रणे फिरकाओने एकत्र करवा अने तेमणे एक बीजा साथे हळीमळीने चालवानुं वलण दीठामां आवे छे, ए तेमनी उत्पत्तिनी निशानी छे अने जेने माटे जैनपंथना फिरकाओना मनमां आववा लाग्युं छे. आनुं स्पष्टीकरण मणीलाल एच. उदासीनो "जैन लोकोनी हालनी स्थिति अने उन्नतिना मार्ग" ए लेखमां स्पष्ट रीते करवामां आव्युं छे, तेमां एवुं कहेवामां आव्युं छे के पाछला सैकाओमां जैन लोकोने जे उतरती कळा प्राप्त थई, तेनुं कारण दिगंबर, श्वेतांबर अने स्थानकवासी ए त्रण मुख्य फिरकानी वच्चेनो मतभेद छे, अने तेमां एवुं सूचन करवामां आव्युं छे के जो उन्नति करवी होय, तो तेनो मार्ग मात्र एकत्र थवामांज छे अने सर्वे जैनो एकत्र थाय तेने माटे सारामां सारो उपाय ए बताववामां आव्यो छे के त्रणे फिरकाओमांथी प्रतिनिधीओनी बनेली एक जनरल कमीटी बनाववी. आवी कमीटी सर्व जैनो तरफथी कारभार करे अने कमीटीए पोताना एजंटो हिंदुस्तानना मुख्य मुख्य शहेरो खाते राखवा.

उपला मासिक पत्रना अंकमां घणाखरा लेखो गुजराती भाषामां लखेला छे पण तेमां वळी केटलाक संस्कृत, हिंदी, मराठी अने अंग्रेजी भाषामां पण लखायला छे. ए लेखोमां जे मुख्य लेखो आपणुं ध्यान खेंचे छे ते मी. मोतीलाल जैने लखेला लेखमां जैन न्यायशास्त्रनो टुंकसार आप्यो छे ते छे. तेमज मी. हरबर्ट वोरने लखेलो "जैन तत्वज्ञाननो अनुवाद" ए विषय मुख्य छे; वळी ए पुस्तकना अंकमां घणीक बाबतोना फोटाओ आपी तेने शणगारवामां आव्यो छे. दाखला तरीके तीर्थंकरनी मातानुं स्वप्न, सिद्धक्षेत्रो, शाळाओ, मुनीओना फोटा, अने पूर्वनी भाषाना युरोपीयन अभ्यासीओ वगेरे छे.

एल. पी. टेसीटोरी, उदीन (इटाली)

(हाल कडकडाट.)

"Digambara Jaina" VIIth year, No. 1, Surat Kartik, 2440.

In the 2440th anniversary of the demise of the "Triumphant One" The "Digambar Jain" of Surat has published the above special-number, adorned with coloured photoes, which contains about fifty articles in five different languages, *to voit*- English, Sanskrit, Hindi, Marathi and Gujarati. One might call it a New-year number as well, in as much as the Vira's **Nirvan** occurs on the 1st day of **Kartik**, the *New-Year day of India*. It is a nice Volume, comprising 160 pages 8 vo, which proposes to give an idea of the prosperity and power of the community and enhences the value of the informations given by exhibiting photoes of famous benefactors, **Tyagis, Bhattarakas** and of Jain Institutes founded or supported by the Digambar Community. The articles are on different subjects; literary, religious, philosophical, social. H. Warren president of the "Jain Literature Society" gives "An interpretation of the Jain philosophy," whereas Baboo Motilal Jain draws up a most useful sketch of the Jain Logic. Very interesting is also Kuppuswami Shastri's article on "The High-water Mark of Jain Culture in Ancient India," in which is described the large contribution of the Jains to the increment of Tamil literature. Another article deserving particular notice, frank and tempestive as it seems to be, is that by Manilal H. Udani, bearing the title "The present conditions of the Jains and the ways *to progress.*" The *best means of* progress is, according to the last-mentioned contributor's views, the union of the Jain septs, which will bring out also an increasement of *wealth*, to be spent in institutions of public utility, much more largely beneficial than the building of a temple or of an image, such as orphanages, schools, libraries etc. It is not very likely that such an union be effected, but it is something that similar questions are being taken into consideration.

The **Divali** edition of the Digambar Jain, exhibits a new proof of the great literary activity of the Jains, owing to which *their renown has* spread even in Europe. It is an awakening of which everybody ought to rejoice, for the Jain activity of the present day is being carried on in fields of universal benifit, such as education and beneficence.

F. Belloni-Filippi. (*Italy*)

(From "The Giormale Della Sicietica :Italiana" volume ventiseesimo 1913.)

"दिगंबर जैन"—७ मुं वर्ष नं. १ सुरत कार्तिक २४४०

महावीरना निर्वाण थया पछीना २४४० ना वर्षमां सुरतना "दिगंबर जैन" पत्रे उपला चोपानीआनो खास अंक बहार पाड्यो छे, जेमां रंगीन चीत्रो आपेलां छे, अने पांच जुदी जुदी भाषामां आशरे ५०

लेखो प्रसिद्ध कर्यां छे, जेवी के अंग्रेजी, संस्कृत, हींदी, मराठी अने गुजराती. हिंदुस्थानमां वर्षारंभ कार्तक मासना पहेला दिवसथी गणवामां आवे छे तेथी ते अंकने नूतन वर्षनो अंक कहीए तो चाले. ए अंक घणो सुंदर होईने अष्टपेजी कागळना १६० पानां भरेलां छे, तेमां ए लोकोनी उन्नति अने शक्तिनो ख्याल आपवानो उद्देश समाएलो छे एटलुंज नहीं, परंतु जे खबरो आपेली छे ते मख्यात परोपकारी नरो, त्यागीओ, भट्टारको अने दिगंबर पंथीओए स्थापन करेली अने तेमना खरचथी चलाववामां आवती जैनसंस्थाओना चित्रो आप्याथी घणो कीमती थई पडे छे. तेमांना लेखो जुदा जुदा विषयोपर लखायला छे, जेवा के साहित्य, धर्म, शास्त्रज्ञान, सामाजिक विषयो छे, तेमां जैन साहित्य मंडळना प्रमुख एच. वोरन साहेबे " जैन तत्वज्ञान " नो अनुवाद आपेलो छे, तेमज बाबु मोतीलाळ जैने जैन न्यायशास्त्रनो एक घणोज उपयोगी सार आपेलो छे. वळी " प्राचीन हिंदुस्तानमां जैनविद्या केटली ऊंचाईए चढी हती " ए विषय उपर कुप्पुस्वामी शास्त्रीनो लेख घणोज मनोरंजक छे, तेमां तामिलभाषाना साहित्यमां वधारो करवाने जैन लोकोए केटलो प्रयास कीधो छे तेनुं वर्णन आपेलुं छे. बीजो एक लेख, जे आपणुं खास ध्यान खेंचे छे ते मणीलाळ एच. उदाणीनो " जैन लोकोनी हालनी स्थिति अने उन्नति करवाना उपाय " ए लेख छे. एमना विचार प्रमाणे उन्नति थवानो सर्वोत्तम उपाय जैन धर्ममां जे जुदा जुदा फीरकाओ छे ते एकत्र थवा जोईए, अने तेम थाय तो जैनोनी द्रव्यसमृद्धिमां वधारो थाय, जेथी मूर्ति अथवा मंदीरो बांधवामां खर्च करवा करतां वधारे उपयोगी कामो जेवा के बाळरक्षकगृहो, शाळाओ, पुस्तकशाळाओ वगेरेमां खर्च करी शकाय. त्रणे फीरकाना लोको एक संघमां मळी जाय एमतो बनवुं मुश्केल लागे छे, छतां एवा विषयो लइने ते उपर विचार चलाववामां आवे छे ए कांई नानीसुनी वात नथी.

जैनोनी, साहित्यना विषयोमां केटली चळवळ चाले छे तेनो पुरावो आ ' दिगंबर जैन'नो दिवाळीनो अंक पुरो पाडे छे.

एवो मार्ग ग्रहण करवाथी जैनलोकोनी कीर्ति आखा यूरोपमां प्रसरेलीछे, ए एक प्रकारनी जागृति छे, जेने जोवाथी दरेक जैनने आनंद थवो जोईए. कारण हालना जमानानी जैनलोकोनी चळवळ, विद्या अने परोपकार जेवा सार्वजनिक कल्याणना क्षेत्रमां चलाववामां आवे छे.

एफ. बेलोनी फीलीप्पी (इटाली)

"दिगंबर जैन"ना दरेक ग्राहके गतवि चालु वार्षिक मूल्य रु. १-१२-० मनीऑर्डरथी तारीख मोकली आपवुं, एटले नाम अंक दरेको मळशे.

शेठ माणेकचंदजी यांचा निधनजन्य विलाप!

(चाल–चन्द्रकांत राजाची)

खनिजेंद्रिव (ज्ञ) तिर्यञ्च–मनुज हें कोटि–चतुष्टय कीं ।
असे तयां सकलांत श्रेष्ठ परि मानव इहलोकीं ॥ ध्रु० ॥
दुर्लभ ही मानव–तनु लाधे पुण्यबलें जीवां ।
कांत, सदय, अव्यंग असा नरदेह सौख्य–ठेवा ॥
उच्च वस्तु न्यूनत्व पावती नीच बहुत जगतीं ।
मनुज, रत्न, गुण, धर्म असो सकलांचि हीच रीति ॥
अखिल जीवसृष्टीस अभयकर श्रेष्ठ दयाधर्म ।
उच्चस्थानीं तया ठेवि जो धर्म मूर्त–शर्म ॥
सत्य सनातन अनुपम सुंदर परम धर्म ऐसा ।
असे अहिंसा प्रमुख जयामधिं जैन धर्म खासा॥
प्रसिद्ध श्रावक विशुद्ध विलसे भुवनीं इंदुपरी ।
निपजे "नर–माणिक्य" तयामधिं वर्णवे न थोरी ॥
लक्ष्मीचें चिरनिवास–स्थानाचि मुंबापुरि नगरी ।
भरतभूमि भूषण इहलोकीं मानव–इंद्रपुरी ॥
पूनित केली सुरत भूमिका जन्मा येवोनी ।
विराजिती मुंबापुरिमाजी माणिक गुणखाणी ॥
दानवीर महशूर असति माणिक्यचन्द्र श्रेष्ठी ।
औदार्यें शृंगारिलि अक्षय अखिल जैन–सृष्टि ॥
दिधली पुष्टी धर्म तरूतें धनबल भक्ति जलें ।
शांतिवायुनें आंग्लराज्यिं तो स्वातंत्र्यें डोले ॥
अतिशय सिद्धक्षेत्रें तीर्थें तदीय शक्तीनें ।
विराजिती बहरांत फुललि कीं धर्म–द्रुम–सुमनें ॥
ठायीं ठायीं विद्यासदनें जैनशिशुस्तव तीं ।
स्थापुनि केली सकल भारतीं जिनविद्योन्नति ती ॥
चिरशिवदायक, भेषजमंदिर, विद्यार्थी–सदनें ।
रुग्णमंदिरें, चैत्य उठविले, मूर्तिमंत पुण्यें ॥
अखिल हिंदु पांथस्थां सुंदर धार्मिक नव शाला ।
स्थापियल्या बहु प्रमुख शोभते ' हिराबाग ' अतुला ॥

व्याख्यानालय, सभामंडपा, जिनकन्याशाला ।
श्राविकाश्रमा स्थापुनि केल्या संस्कृत जिनशाला ॥
विद्यार्जनार्थसाह्य देउनी तुष्टविले छात्रां ।
भाविक सुजनां सर्वे घेउनी भूषविल्या यात्रां ॥
निखिल भारत जैन जनपद परिचय-ग्रंथाला ।
श्रमुनी केलें पूर्ण ' दिगंबर जैन डिरेक्टरिला ' ॥
स्थापियलें त्या विद्वद्-खचिता काशीपुरिमाजी ।
' स्याद्वाद महाविद्यालय ' जिनवाणी ती गाजी ॥
प्रामाणिक माणिक आणिक या लोकिं न नर कोणी ।
जे. पी. पदवी अर्पि तयातें अवनिपाल वाणी ॥
शांत, सरल, अतिप्रेमळ सर्वप्रिय नच लव मानी ।
आप्त, जाति, साधर्मि, देशजन स्वकीय स्वच मानी ॥
करुनी स्वोन्नति, जात्युन्नति, धर्मोन्नति देशांची ।
सेवा करुनी मेवा मिळवी ठेवचि पुण्याची ॥
यापरि वेंचुनि कायावाचामनें धनें आयु ।
विद्याहाराभयभेषजदानें हो चिर-आयु ॥
झाले सुरवर माणिक स्वर्गी गेले वीं मोक्षीं ।
शांत जाहला तदीय आत्मा सुकृतें तीं साक्षी ॥१॥

(चाल-अजि अक्रूर हा)

अजि अवचित हा जैनसुकृतनिधि सरला ।
माणिकयचंद्र मावळला ॥ध्रु०॥
ती प्रेमाची धर्मचंद्रिका साची ।
जाहली नष्ट कीं अमुची ॥
जिनवाणीचा मेघचि बोधसुधेचा ।
वितुळला जैनवृंदाचा ॥ चाल ॥
भरविल धर्मसभा कुणि आतां ।
होइल कवण तयांचा नेता ।
फुलविल धर्मविभव तें आतां ॥
माळाकारचि तो धर्मतरूचा गेला ।
अनि हाहाःकारचि पडला ॥२॥

शोकविव्हल-गणपत सोमाजी काळे-चिनावलकर.

અયોગો, મટે ઔષધોથી મહા દુષ્ટ રોગો;
શાસ્ત્રમાંહી, નથી મૂર્ખની ઔષધિ ભાઇ! ક્યાંહિ.

तालवालः कस्तूरिका कुंकुम लिप्त देहः !
पिच्यमानो, निजं गुणं मुञ्चति किं पलांडुः ॥

ઉપજાતિ.

મ લેપ ધાટો, કર્પૂર ક્યારે કરી માંહિ દાટો;
ચન કુંભ કોડે, દુર્ગંધ શું ડુંગળી તોય છોડે?

विणांधमूढ, लक्ष्मीः स्थिरा न भवती ति किमत्र चित्रम् ।
ज्जलयंत्रचक्रे, रिक्ता भवान्ति भरिता भरिताश्चरिक्ताः ॥

સ્રગ્ધરા.

હસે છે? દ્રવિણુ મદ વિષે અંધ થઇ મૂઢ પ્રાણી,
કોઇ કાળે અવિચળ નહિ એ વાત કોને અજાણી;
જો તું આ રેંટમાળે નજર કરી જરા ખાલી કુંભો ભરાય,
પાછા સર્વે ભરેલા પલક પછી વળી સાવ ખાલા જ થાય.

(ચાલુ.)

સ્વાશ્રયી બનો.

(અનુસંધાન ગતાંક પૃષ્ઠ ૯૦ થી)

(લેખ—[illegible] બી. એ.)

સ્વશક્તિમાં અતુલ શ્રદ્ધા રાખનાર માણસો મહાન પરિવર્તનો કરી શકે છે. 'મીરાબોએ' એક વખત પ્રશ્ન કર્યો હતો કે "પ્રત્યેક સ્થળે અને પ્રત્યેક વિષયમાં આપણું મનુષ્યત્વ વિજય પ્રાપ્ત કરવામાં સહાયભૂત ન બને તો શું આપણે મનુષ્ય-નામ ધરાવવાને લાયક છીએ?" તમારા પોતાના અદ્ભુત આંતરિક બળમાં શ્રદ્ધા રાખવાથી મહાન કાર્યો સાધવાનું જે સમર્થન તમને મળે છે તે અન્ય કોઇ પણ વસ્તુથી મળવું અશક્ય છે. જે કાર્ય કરવાનો તમે નિશ્ચયાત્મક સંકલ્પ કર્યો હોય છે તે કાર્ય કરવામાં તમારી શક્તિમાં રહેલી તમારી શ્રદ્ધા ન્યૂન કરવા અને તેનો હ્રાસ કરવા જે માણસ ઇચ્છે છે તેને શત્રુતુલ્ય લેખવામાં લેશ માત્ર અયોગ્યતા નથી; કારણ કે શ્રદ્ધાના હ્રાસની સાથેજ શક્તિનો પણ ધ્વંસ થાય છે. તમારી